

הד ההיינור

אל המאה ה-21

בטאון הסטדרות המורדים בישראל | כרך פ"א | גיליון מס' 50 | שבט תשס"ז, פברואר 2007

מעמד
המורה
בישראל

מחזיק מעמד

מצבו רק הולך ומתערער. שיקומו דורש טיפול שורש. מעמד המורה בישראל, גיליון מיוחד

שחורים ולבנים,
פעריו הישגים
אחר עולמי, ה"ניו-יורק טיים"

אין מועדרים
את התלמידים?
מחזיקים ביתה

מי יקליד
על הלוח?
חינוך דיגיטלי

תראו כמה שקט נפשי מרוחיכים מבוטח ה пенסיה של הראל

הראל מוביל בקרנות ה пенסיה

הראל פנסיה מוביל את דירוג התשואות של קרנות ה пенסיה הגדולות, המנהלות מעל מיליארד שקל: ב-5 השנים האחרונות הניבת הראל פנסיה תשואה של 51.39%, לעומת מטרתו מצטברת של 51.39%, כולל תשואה של 10.19% לשנה. נומינלית ברוטו מצטברת קרנות ה пенסיה ב-5 שנים

תשואות קרנות ה пенסיה ב-5 שנים

ديرוג	קרן	בעלות	NCY*	תשואה של תשואה כוללת תשואה כולה תשואה כולה תשואה כולה	קרן המנהלות מעל מיליארד שקל
.1	הראל פנסיה	הראל	2,119.6	63.96%	10.19%
.2	מקפט	מגדל	8,934.1	67.17%	50.97%
.3	מנורה- מבטחים פנסיה	מנורה- מבטחים	16,806.2	57.46%	46.98%
.4	מיטביית- עתודות	כל ביטוח	5,476.7	57.07%	46.74%
.5	אלעד	אלעד הועתקה	1,355.7	39.60%	8.05%

מקור: פנסיה-נט *ב מיליון שקלים.

מגן ההשקעות 2007 | אלבום - מדור דירוג מנהלי ההשקעות הטובים ביותר ■ גלובס, 16-17.1.07

סקר **אלבום** קובע: הראל פנסיה במקום הראשון בתשואות ב-5 השנים האחרונות
שבדי הוראה, חברי הסתדרות המורים, לפרטים על 03-7549898
קרנות ה пенסיה של הראל, פנו למוקד שירות לקוחות:

תוכן // 02.07

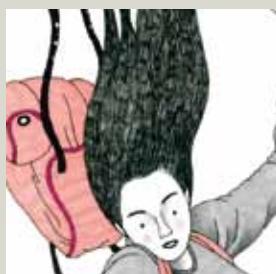
// חדשות

- 70 הד מקומי**
ושאני לא מוחם על ילדי הגן, משרד החינוך מכין רשימה שחורה
- 14 הד עולמי**
יפן: מורה לחיים, אבל לא לכל החיים.
ארה'ה: מורים-לא-גבולה מפתחים תוכנות שיתוף

// כתבות

- 18 דוד דברת, שנתיים אחרי
איילת פישביין**
- 58 לנו להם לקרוא
פרופ' יוסף שימרון**
- 66 מבט בעיני המפלצת
האיראנית
אריה דין**
- 81 מי ציריך הורמן גדייה?
נועה לנDAO**

// מדורים

- 64 מחזיקים כיתה
גברים לומדים כשרע להם, שיעור
1 מס'**
- 70 חינוך דיגיטלי
הלווח הירוק מפנה את מקומו להלווח
הלבן**
- 74 מאמר עולמי
"מי אחורי וממי מלפני", פול טאף,
ה"ניו-יורק טיימס"**
- 84 מדברים על חינוך
כנסים, רבותי, כנסים**

- 88 הד תרבותי
יוצרים ומקברים בוחרים את הספרים
והסרטיים שעשו להם את זה ב-2006**

// מחזיק מעמד

- 24 מנהיל תרבות לספק סחורה
פרופ' דני גוטוין** בן בשפעת ההפרטה על מערכת החינוך. משל הזבוב והצערעה
- 30 בדרך לעולם שלישי
ד"ר אבי גולן** משווה בין מערכת החינוך בעולם לזו בישראל. התוצאות לרעתנו
- 34 מורים בסכנת הכהדה
פרופ' דודורה כפרי** מהירה מופיעי הזדקנות קהל המורים ובריחת צעירים מוכשרים מהתהוויה
- 38 ההכשרה עולה כיתה
פרופ' תמר אראב,** ראש ועדת המל"ג להכשרת מורים, מביאה את עיקרי המלצות הוועדה
- 44 על איזה מעמד אנחנו מדברים?
רות אוטולנגி** מଉירה על מצב המורה בישראל, ומעוררת על עצם שאלת מעמדנו
- 46 חינוך - מקצוע לא יעיל
ד"ר ג'שוע ל' גלייזר** על הביעיות של מקצוע ההוראה
- 50 להציג הוראה ליוונה
ניר מיכאלי** מציע דרכי להפוך את המורים מפועליו ההוראה מנוכרים למחנכים שותפים
- 56 מבחן הרפורמות - ציון נכשל?
פרופ' שרון גוייץ מלונדון** קוראת למורים: התנגדו לרפורמה שתיאלץ אתכם לציית לתקטיבים

לאנשי החינוך שלום רב,

כל גילוין של "הדר החינוך": אל המאה ה-21" יוקדש לנושא מרכזי, שעליו יכתבו אנשי הגות ומחקר מהאקדמיה ואנשי חינוך – מורים, מנהלים, מפקחים – מ"השרה". לצד המאמרים יהיו כתבות תחקיר ומדורדים קבועים שיסקרו היבטים שונים של החינוך והתרבות בארץ ובעולם.

הגילוין הראשון של "הדר החינוך": אל המאה ה-21" יוקדש לנושא המורים ומקצוע ההוראה. מודע, שאלנו, מעמדו המקצועי של המורה הגיע לשפל שלא היה כמו מותו, ומה אפשר לעשות כדי לבטום את התהילה הוה ולהפנותו לכיוון הפוך.

זהו גילוין נסיוני, והוא מומין אתכם להביע דעתם על תוכני, סגנון ועיצובו, כדי שנוכל לשפר את הגילוינים הבאים, שיצפו גם הם לת恭כטם ולתרומתכם. הגילוין יוצא בחורף שבו החברה הישראלית שרויה בஸבוב עמוק ובחורדה קיומית. האינטיפאדה האחרונה, המהירה באירועו, החזירה את האוור ל"שורשי הסכסוך"; מלחמת לבנון של הקיץ האחרון השפה מוקרי ניוון בצבאו והעדיר הנenga אורה; השתיות במוסדות השלטון מערערת את האמון במדינה ובדמוקרטיה; החתירה של אידאן השיעית לנשך גרעיני נראית כבלתי ניתנת לעצירה (או לעצירה זמנית במחיר כבד); ובעוד ראש הממשלה ושורי משתחבים בתוננים המצויים על צמיחת המשק, רוב השכירים בישראל, וביניהם המורים, מנהלים מלוחמת קיום יומיומי עט פראנסטם. החברה הישראלית עומרת אפוא בפני אתגרים עצומים. "הדר החינוך": אל המאה ה-21" ילווה אותה בנסיוונה להתמודד עימם ויתרומם את חלקו הצנוע. אני מבקש להורות מkrב לך לדליה לחמן, שערכה את "הדר החינוך" במשך 16 השנים האחרונות. אי-אפשר לחדר אם אין את מה לחדר. דליה שמרה על גחלת הדר החינוך במסירות ובכישرون, ואני, מערכת "הדר החינוך" המהודש, מקווים להמשיך בדרך זו.

בברכת קריאת מהנה ומועילה,
 יורם הרפז

לפני שנים, בtbody תרפ"ז, דצמבר 1927, 14 שנה לאחר הקמתה של הסתדרות המורים, ראה אור הגילוין הראשון של הדר החינוך.

הଉרכ – שמו אינו מזכר, כיאה לאחראית פועלם שיתופית – כתוב: "הסתדרות המורים היא עד עכשו כמעט כמעט הגוף הציבורי היחיד בארץ המתלבט בשאלות החינוך ובדאוגתו לכל הקיפן. ואולם ברור הדבר שאין תקווה לפטרון הנכון של שאלות החינוך העברי בארץ כל עוד הציבור הרחב לא יכיר הכרה ברורה ומלאה כי ענייני החינוך הם גם עניינו הו, ושומה עליו לחשב השכון עולמו של החינוך העברי בא". רודצים אנו ל��ות שכלי מבטאו של מרכז הסתדרות המורים יסייע במידת מה ליצירת דעת קהל בשאלות החינוך, דעת קהל כנה ובירה, פanych ובלתי משוחחת (...).

הגיעה השעה לשים קץ לברידותנו של המורה בחיפושו של מוצאו לו השתקפות ב"הדר החינוך" (...). האZHתנו תלויה בעיקר ליתמותה של הגנט בפיתוח עכודתה. כל התווסס ומקש לו ביתוי, כל המתרעם ומצפה לגילוי, כל המתחדר ואינו בא לידי גיבוש – צريق למוצאו לו השתקפות ב"הדר החינוך" (...). האZHתנו תלויה בעיקר בערנותם של חברי בעיר ובכפר, בכלל אחר ואטר, בסיום המתמיד בהשתתפותם הפעילה. אם אלה רק להקים כדי מבטא נאמן להסתדרותנו, אלא גם ליצור "הדר לחינוך" ציבור העברי בארץ". מה השתנה מאז? הרבה כmobן, הרבה מאד; אך עיקר דבריו של העריך (דור קמחי) תופס גם היום – שבט תשס"ז, פברואר 2007 – כאשר אנו משיקים את "הדר החינוך" במתוכנותו החדשה. גם אנחנו מוקווים ש"הדר החינוך": אל המאה ה-21" יהיה "כל מבטא" למורים ולאנשי חינוך מכל הסוגים; גם אנחנו מוקווים ליזיר הדר "כל התווסס ומקש לו ביתוי" בתחום החינוך; גם אנחנו מוקווים "לייזיר הדר לחינוך" בקרוב אנשי חינוך ואנשים שיש להם עניין בעתירה של החברה הישראלית.

המערכת:
"הדר החינוך", רח' תש"ח, 2
תל אביב 62093
טל: 03-6094521, 03-6091819
email: hed21@morim.org.il

מחלקה מודיעות ופרסום:
טל: 03-7516614 פקס: 03-7516619
ahuvatz@bezeqint.net

מחקרים המעורכים: יהודית דניאל
מנויים והפצה: דינה אשכנזי
מודעות: אהובה צרפטי^{*}
מו"ל: הסתדרות המורים בישראל
דפוס: גרפומיט
מחלקת מגוון והפצה:
רח' בן-סרוק 8, תל אביב 62969
טל: 03-6922939
15:00-08:00, א'-ה/ 03-

עורך: ד"ר יורם הרפז
סגנית עורך: يولיה חרומצ'נקו
עריכה ארכיטקט: סטודיו זה
איור השער: הילית שפר
עריכה: חיל פרץ
מידענים: פרופ' עמי שלנט ודזירה פז
ציוויל שורק, אמנון כרמן,
ד"ר נמרוד אלוני, פרופ' חיים גזאל,
אורה גבריאל, אורלי פרלמן, ציפי גנץ

הדר החינוך
אל המאה ה-21

**עכשו גם אתם יכולים
לגעת באופק!**

היכנסו לـ <http://ofek.cet.ac.il>
ותגלו חווית הוראה ולמידה אחרת

אופק – צעד אחד לפנוי כולם
בהתאם לתוכניות הלימודים של משרד החינוך
לבית הספר היסודי

להתנסות חייגו חינם 555-366-800-1

ההרשמה
לסטודנטים
בעיצובם

בוא נדבר תוכלס!

יש רק מוסד אחד בארץ המשלב אנשי רוח מובילים מהעולם התורני היהודי עם מוניטין אקדמי בינלאומי בתחום לימודי היהדות. כמובן, מה לאקדמיה ולמסורת? והתשובה היא כן! שילוב ייחודי של מרצים בעלי השקפת עולם המדגישה את החיבור הכל כך מיוחד של אקדמיה ומסורת הוא השימוש המתאים. מוסד תורני, רוח יהודית ואויראה ציונית הם המפתח לחווית הלימודים הייחודית ממכון לנדר בירושלים.

כר הפר מרכז אקדמי ירושלים מכון לנדר

למכללה המוכילה בישראל لتואר A.M. לימודי יהדות

מוסד ישראלי מוכר ומוסמך מטעם המועצה להשכלה גבוהה בישראל! בשנת 2004 הוכר המוסד כמוסד אקדמי ישראלי. בשנת 2006 הוסמך המוסד להעניק תואר אקדמי A.M. לימודי יהדות

הסנדרט האקדמי החדש

חוות לימודים תורנית:

**4 הסיבות שהפכו את מכון לנדר
למרכז אקדמי מס' 1 בישראל.**

1> רמה אקדמית - מיטב המרצים המשלבים רמה אקדמית בינלאומית עם הסמכתה תורנית.

2> קמפוס עירוני - באוירה תורנית המתאימה לציבור הדתי. בית הכנסת וקפיטריה כשרה בקמפוס. מיקום נח בכינסה לירושלים.

3> מחיר הוגן - משלמים על מה שלמדו פועל. פריisa של עד 12 שנה להחזרי תשלום שכ"ל, אין הפטעות וחיבומים כובלניים.

4> פטור מלימודי אנגלית - פטור מלימודי אנגלית לעבעלי פטורים ממוסד אקדמי בתואר ראשון מוכר. (Ed. B.A., B.Ed.)

מרכז אקדמי ירושלים מכון לנדר נוסד בשנת 2004 והחל את פעילותו האקדמית בשנת ל' תשס"ה.

בתוך 3 שנים לומדים בו מעל 650 סטודנטים, לתואר B.A. במנהל עסקים ו- M.A. לימודי יהדות. הסטודנטים באים מכל חלקי מדינת ישראל, מחיספין בצפון ועד שדרות ונתיבות בדרום. הסטודנטים הלומדים במוסד רואים בו בחירה אקדמית ותורנית מועדף.

ביה"ס ללימודי יהדות

במסגרת ביה"ס ללימודי יהדות, 5 התמחויות לתואר M.A.:

- מקרא והוראות ■ תורה שבعل פה ■ הסטורה יהודית
- הגות יהודית ■ חינוך יהוד

מחיר הוגן ביותר בארץ

מרכז אקדמי ירושלים, מכון לנדר חרט על דגלו התייחסות אישית ולויו צמוד לסטודנטים. במסגרת זו הורדנו את המחיר לשכ"ל המקביל בתוכניות לתואר שני באוניברסיטאות המובילות. התשלומים מתבצע על בסיס הלימודים בפועל, אין התחייבות הקובלות את הסטודנטים המכבים על כסו.

פטור מלימודי אנגלית:

פטור מלימודי אנגלית יוננק לבני לבעלי פטור ממוסד אקדמי מוכר (Ed. B.A., B.Ed.)

סגל אקדמי:

הרב פרופ' נרוי הורביך, הרב פרופ' יוסף תנורי, פרופ' אברהם גוזמן-חנן פרס ישראל. פרופ' משה ארנד, פרופ' מרדכי פנקוואר, פרופ' שלום רוזנברג, ד"ר נחם אילן (ושם החלקית)

הדקומה

חדשנות חינוך בישראל

רפורמה

בית-ספר מגיל 4, תואר ראשון בגיל 19

על-פי התוכנית, התקציב לתלמיד יינתן באופן דיפרנציאלי בהתאם למצבו הסוציאו-אקונומי (תלמידים מכתים מובוסים יידرسו לשלים יותר), והחל מגיל שמנוחה תלמיד יידרש לעמור במחנני מינימום כדי לעלות כיתה, ברומה למקובל בIFORMה האמריקאית "אך ילד לא נשאר אחריו" (ר' כתבה בעמ' 74). בגיל 16, אחרי בחינות הבגרות, יעברו התלמידים למדו בקורסים עד גיל 19. מי שלא יוכל לעמוד בבחינות, יופנה למסגרות הדרגות שניות או מסלולים עלי-תיכוניים כמו הנדרסים וטכניות. פרופ' עוזי ארד אמר בכנס כי התוכנית עשויה להחותם למשך היישורי מייליארי שקלים ולתרום לחוסנה של ישראל. "אין אדם שלא מודען וכוח חסר השווון שבו נמצאת ישאל ביחס לכל העולם המודרני", אמר ארד בכנס. לדבריו, בשל השירות הצבאי יוצאים צעירים ישראליים לשוק העבודה רק בגיל 27 בממוצע, דבר המגדיל את הפער בין בני גיליםamura.

כנס הרצילה מקויש בשנים האחרונות מושב קבוע לנושאי חינוך, הרון בIFORMה הינו כהן, לרוב כאלה עם גון מנגי-שרוני. בעבר הוצגו בכנס בראשונה גם עיקרי דוח דברת. בכנס האחרון השתתפו גם שרת החינוך يول תמיר ושרה הינהוק האמריקאית מרגרט ספלינגס.

לדילך לבית-הספר בגיל ארבע, יסייעו תיכון בגיל 16 וימשיך מיד לתואר ראשון – אלה כמה מתקנות תוכנית הרפורמה הדרישה למערכת החינוך שהציגו ב-21 בינואר בכנס הרצילה מנכ"ל משרד החינוך לשעבר, ד"ר שמשון שושני, ויו"ר כנס הרצילה, פרופ' עוזי ארד. מטרת המבנה החדש, אומר שושני, היא לשפר את היגי התלמידים במערכת החינוך ולסייע לצעירים ישואלים להרכיב את התחרות בשוק העבודה הגלובלי.

לדברי שושני, המבנה החדש מספק "השווה בתנאי הפתוחה" לצעירים ישואלים לעתם בני גילים בעולים. על פי הIFORMה שהזגה, התלמידים יתגיסו לצבא כשהיו כבר בעלי תואר ראשון (גיל הגיס יודה לגיל 19), ויכולו לצאת לשוק העבודה מיד עם שחרורם מהצבא.

מערכת החינוך העתידית תהיה רציפה, ותלמיד לא ידרש לעבור מגן לבית-ספר ומיסודי לחטיבת ביניים. אותו מנהל יהיה אחראי על התפתחותו של הילד מגיל ארבע ועד גיל 16. לטענת שושני, מערכת החינוך כיום אינה מונצת את היפותציית הטמון בגיל הרך, כאשר בקהילות יהודיות בחו"ל, למשל, מלמורים לילדי ערים שלוש שפות ללא בעיה ניכרת. מטרת התוכנית, לדברי שושני, היא לגדל "אנשים יצירתיים, חובבים, מושפעים, שיכולים לעבוד בצוות".

דו"ח דברת מציג מנק"ל משרד החינוך לשעבר, ד"ר שמשון שושני, רפורמה חדשה בחינוך. המטרה – לסגור את הפער בין הערים היישראליים לבני גילים בעולם, ולאחר מכן תחרות טובים יותר בשוק העבודה הגלובלי. האם זו צריכה להיות המטרה העיקרית של רפורמה חינוכית?

"הקיזוץ במכילות ייצור אנשי חינוך דלים בהשכלה"

עכבר הסטודנטים המגיעים למועד במכילות, לתשתיות מתפוררת, לצמצום מתחם בשעות ההוראה והบทנסות בחוראה", נכתב בעצומה. "הزمוצים גרים גם לסטודנטים של חזגים, לצפיפות בכיתות, לחוסר יכולת למשוך מרצים טובים ולהישול האפשריות לפיתוח תוכניות חדשות". כתבי העצומה מזהירים מפני נזק בלתי הפיך שיגרם למערכת החינוך כולה בעקבות המשך מדיניות הקיזוץ בתקציב המכילות. "אנשי חינוך קיזוץ מתחשף ייוציאו דלים לימודיהם במכילה שפוגה מושגיה היו דלים קורדיות. "אנו חשים חובה להתריע על ההשלכות החירופית שהיא למידה על החינוך בישראל ועל תלמידי בתיכון החקלאי", נכתב בעצומה, "זוק שכך נגרם בתהיליך ההכשרה כמעט שאינו בריטיקון, משומם שטודנטים שסימן את לימודיו בשנה זו כבר לא יחוור למכילה כדי להתחיל בהכשרתו מחדש".

מערכת החינוך נרכשת למלחמה הבאה - לימודים וירטואליים

Vיריית חיפה תשקיע מיליון דולר בפיתוח טכנולוגיות שיאפשרו לתלמידים בעיר להמשיך את לימודיהם גם מתיקם המרחיב המוגן, במקורה של מלחמה. כחlik מהפקת ללחים ספר מהווים "המודר שאינו רשמי". לפי הצעת החוק הרשותות המקומיות ייחיבו לממן בת"י "המודר שאינו רשמי", שרובם חרדיים, בהתאם לשיעור התמייקה שמעבירה המדרינה למוסדות חינוך אלה. תמיר הודיעעה להאיין" כי דרישתו של נהרי לשווין במערכת החינוך דורשת עמידה בכל הקריטריון של המשרד. לתלמידיהם תמייקה בניהול פסיקולוגים, פורומי שיחה גם פורומי תמייקה לאנתרופטנט. פורמי שיחה לתלמידים ועוד.

נשי אקדמיה ושרי חינוך לשעבר קוראים לשרת החינוך יולי תמיר למנוע פגיעה חמורה במכילות האקדמיות לחינוך. על העצומה, שנשלחה לתמיר בתחילת השנה, חתמו, בין היתר, זוכה פרס הנובל אברהם פרשקו ושרי החינוך לשעבר יצחק נבון, שולמית אלוני ויוסי שריד. העצומה מוחה נגד החלטת משרד החינוך לתקציב 22 מיליון שקל מתקציב המכילות, וזאת אחרי קיזוצים גדולים בשנים קודמות. "אנו חשים חובה להתריע על ההשלכות החירופית שהיא למידה על החינוך בישראל ועל בתקציבם".

במהלך שש השנים האחרונות קוזץ תקציב המכללות האקדמיות לחינוך בכ-200 מיליון שקל. "הקיזוץ כבר הוביל למחרור במסגרת לימודים הולמת

שרות החינוך תבחן מימון של בת-ספר חרדיים

רות החינוך תעמוד בראש השער שתבחן את השלכות הצעת החוק של השער מושלים נהרי לחיבר רשותות מקומיות לממן בת"י ספר מהווים "המודר שאינו רשמי". לפי הצעת החוק, הרשותות המקומיות ייחיבו לממן בת"י ספר מהווים "המודר שאינו רשמי", שרובם חרדיים, בהתאם לשיעור התמייקה שמעבירה המדרינה למוסדות חינוך אלה. תמיר הודיעעה להאיין" כי דרישתו של נהרי לשווין במערכת החינוך דורשת עמידה בכל הקריטריון של המשרד.

למעלה מ-300 תלונות הוגשו השנה לוועדה לפיקוח על פרסום מסחרית משרד החינוך. תפקיד הוועדה הוא לפקח ולسانן נסיבות של חברות פרטיות להיכנס לתוכן מוסדות החינוך ולהשפע על קהילתם הציבורית הצער. על-פי נוהלה, רק גוף שקיבל אישור מהוועדה יכול להכנס תכנים פרסומיים לבית-הספר. מנכ"ל משרד החינוך, שמואל אבאב, הודיע ל-*ynet* כי התקשרות עם החברות שלא היחסו התלונות הופסקה, וכי עשרה מנהלי בת-ספר הזמינים לבירור ממשמעתי.

**כ-300
תלונות
על פרסום
מסחרי אסור
בת-ספר**

אירועי חינוך

24.12 ארגוני המורים והאוצר פתחו במ"מ על הסכם **קיובצי** חדש למורים. במקביל מנהל משרד האוצר מ"מ עם עם החשדרות על הסכם שכר לכל המגזר הציבורי.

24.12 **шибה** של כ-100 אלף תלמידי מוסדות החינוך הממלכתי-דתי במחאה על קיזוצ שבייעץ משרד החינוך בתקציבם.

25.12 ועדת החינוך של הכנסת החליטה להוציא חוק הסדרים שיבר **תשלום עבור מבচני**. הבהירות מהורי התלמידים. בעבר ביטול בג"ץ את הנוהג לגבוט אגרות בגין מתלמידים העוברים את המבחן, ובחוק הסדרים הוצע להחזיר את הגביה.

ברוב של שישה ח"כים ולא מונציגים החליטה הוועדה להוציא את הסעיף מהחוק ולהעלתו לדין נפרד במועד אחר.

1.1 יום לימודים ארוך הופעל לראשונה גם בני הילדים של **חינוך מיוחד**. בעקבות פניות נציגי אגודות אק"ם לשרת החינוך יולי תמיר, שכלה איום בגב"ץ, הכריזה תמיר כי למעלה מאלף ילדי גן בחינוך המיוחד יכול יכללו גם הם ביום הלימודים הארוך.

1.1 שרת החינוך יולי תמיר הודיעה בדיון בוועדת החינוך של הכנסת כי תdagג לסייע **הקו היוק** בכל המפות בספרי הלימוד במערכות החינוך. הדועתה באהה בעקבות דין ציבורי חריף שעוררה הסוגיה בכל התק绍ות ובפירושים מקצועיים. חברי הוועדה

חדש
כברנלאומי

לנוקד נסח' פון
12/1/2012 יארה כיבויו
כברנלאום כיבויו!

$$\begin{aligned} \sin(3x) &= \sqrt{x^2 + y^2} \cdot \sqrt{z^2} \\ \begin{bmatrix} x_0 & y_0 & z_0 \\ x_1 & y_1 & z_1 \\ x_2 & y_2 & z_2 \end{bmatrix} &= \begin{bmatrix} x_0 \\ y_0 \\ z_0 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} x_1 \\ y_1 \\ z_1 \end{bmatrix} = 38 \\ \frac{dx}{dt} &= \int_0^{2x} \sqrt{2 - 2\cos(t)} dt = ? \end{aligned}$$

מורים,

פתרונות חישוב חדש בברנלאומי ונחנים מגוון הטבות:

מעבירים תיק השκעות בסכום של 50,000 ש"ן
ומعلاה או פותחים הוראת קבוע חודשית לחיסכון
(400 ש"ן ומעלה) ומקבלים:

ארנק עוז יקרתי מתנה!

מבצעים אחד או יותר מהפעולות הבאות:
• האזנת כרטיס אשראי • הוראת קבוע חודשית לחיסכון
• נותנים 3 הרשותות לחיבור חישוב וממקבלים:

כס תרמית מתנה!*

מעבירים משכורת לחישוב חדש ומקבלים:

תווי קינה בסך 200 ש"ן מתנה לרכישה
במגוון רשותות שיווק

מסגרת משיכת יתר
עד פי 3 מגובה המשכורת החודשית
ה_moועברת לחישוב

חבלת עמלות מוחבנת לשנה חינם, הסללה:
20 פעולות בסיסיות פטורות מעמלות,
כרטיס אשראי של call לא דמי חבר,
3 מוקשי שייקים חיים ועוד.

**פרטים בסניפי הבנק, בברנלאומי call 3009*
ובאתר האינטרנט www.fibi.co.il**

* בכספי תנאי המבחן. פרטיים מלאים ומחייבים מופיעים בסניף הברנלאומי או בטלפון call 3009*.
מפורטות והוראות להשkenן ו/או לאחר העברת תיק ההשkenן לבינלאומי, לפי הנענין, משכורת כהגדרה בנק בסך של 3,000 ש"ן ומעלה לחודש.
תיק השkenנות – אל כולל קופות נגלי וקורות השתקפות. כל אשראי, לרבות כרטיס אשראי יונקן בכרכר לשיקול דעת הבנק ולהמראת בטיחות
לשבעות רצונות. הבנק רשאי לשנות או להפסיק את ההטבות בכל עת, מוגנות – עד גמר המלא.

הברנלאומי

צילום אילוסטרציה: רפי קוץ

מעמד הרשות

משרד החינוך יפקח על העסקת עובד הייניקון במערכת החינוך

הציבורי הוא המעסיק הגדל ביתר של עובדים קבלן ועובדיו כוחיארים. משרד החינוך מעסיק כ-400 עובדים דרך קבלני משנה, בעיקר בתחום הניניקיון, האבטחה והזהונה, וכמה מאות עובדים אחרים מועסקים דרך הרשויות המקומיות, ובهم גם מורים, מדריכים ויעצמים חינוכיים. על-פי הנחיה חדשה של משרד החינוך, לכל חוווה בין חברה קבלן לעובד המועסק על-ידי משרד החינוך יתרוסף טעיף המפרט את חובות הקבלן, וביניהם תשלום שכר שלא יהיה נמוך משכר מינימום, תשלום עבור שעוט נספנות, דמי הבראה, ביטוח פנסיוני

שרד החינוך יגבש "רשיימה שחורה" של מוסיקים מפרי חוק האחראים על העסקת עובדים קבלן במערכת החינוך. כך הודיעה שרת החינוך يولין תמיר במסיבת עיתונאים שנערכה בתחילת ינואר. לדברי תמיר, המשרד יdag כי העובדים בתחומו יקבלו תנאים סוציאליים נאותים, ואך יפסיק כל התקשרות עם גופים שייפרו חוקי עבודה או יפגעו בזכויות עובדים.

זו הפעם הראשונה שבה משרד ממשתי מצהיר על אחריותו להעסקת עובדים קבלן בתחוםו. המגזר

הודיעו בתגובה כי הם מותגדיים למלון, והציבו נגדו.

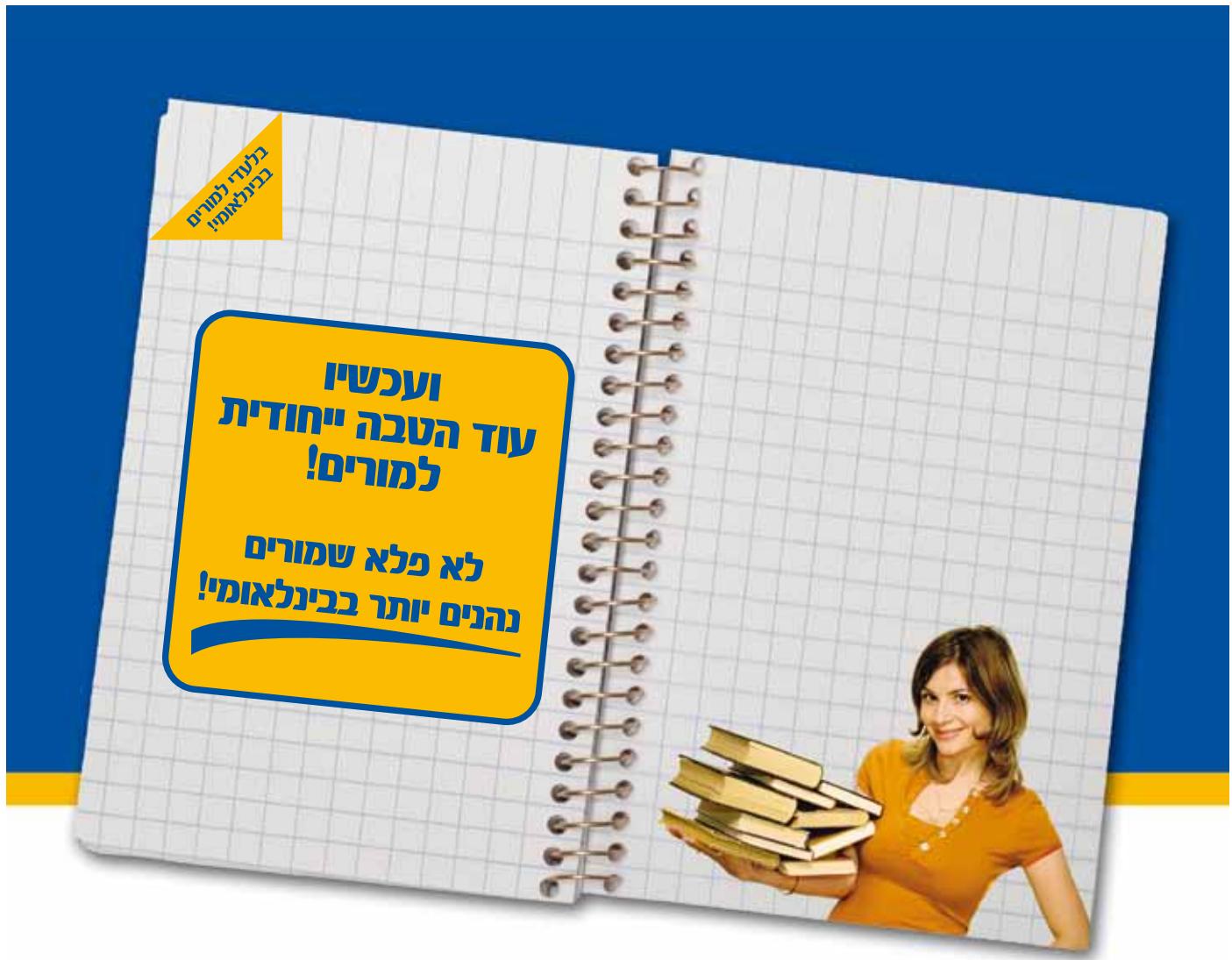
3.1 תקציב המדינה לשנת 2007 אושר בכנסת ברוב של 63 תומכים-1-31 מתנגדים.

רוחבי בתקציב מינימלי מושך המשלה, ובמהלך החינוך, של כ-3%. הקיצוץ נועד לפחות את הגידול בתקציב הביטחון בעקבות המלחמה לבנון.

4.1 ארגוני המורים השבויים את מוסדות החינוך לשעתם במסגרת שביתה אזהרה במחאה על אוזלת היד של משרד האוצר והממשלה בשיפור מערכת החינוך ומטעם המורה. ארגוני המורים קראו להפעלת תוכנית חירום פדגוגית שכוללת הקטנת ההוראה, תוכנית למלחמה באylimות, יחס אישי לכל תלמיד ושפоро מעמד המורה ושכרו.

4.1 משרד החינוך השיק את התוכנית "בת-ספר שוחרר שנוי", שתעניק אוטונומיה ניהולית חילונית לבת-ספר והסובלים מתקשיים לימודים וחברתיים. התוכנית, שתופעל בשלב הראשון ב-82 בתים, ספר בaczfan ובעוטף עזה, תאפשר להם לבש תלבושים חדשים לתלמידים ולהפעיל תוכניות העשרה ואירועים טכנולוגיים. עלות התוכנית 20 מיליון שקלים בשנה, והיא תמכון בஸותף על-ידי משרד החינוך וקרן סקט"א-רש".

10.1 ארגוני המורים השבויים החליקת את מוסדות החינוך בחמאה על **صاحب הצד** האוצר בניהול המשא-ומתן על ההסכם השכר הקבוצי. השכיטה הקיפה את כיתות

קחו הלוואה לכל מטרה
והחזירו רק 129₪*
בהחזר חודשי קבוע
שאינו עולה מחדש לחודש.

* על כל 10,000₪ ובהלוואה ל-10 שנים.

Data Pro | proximity

פרטים בסניפי הבנק, בبنלאומי call 3009*
ובאתר האינטרנט או www.fibi.co.il

הبنלאומי

ה haloah tizun barivit shiheilot kibutza matzoma bishuvur shel 9.846% לשנה (ncouן ל-1.2.07%) וモותנית בהעברת משכורת כהגדרתה בבנק (בשם 3,000₪ ומעליה לחודש). סכום ההלוואה עד 80,000₪. האשראי ניתן בכמום לחיקול דעת הבנק ולהמצאת בשיעורות רצונן, אין לאוצאות בנסיבות זה משום הסכמה למתן אשראי לכלהו. הבנק רשאי לשנות את תנאי ההלוואה או לבטלה בכל עת.

שכר המורה - בדירוג הגבוה bijouter במצגת הציבורית

(ניסיונות בעבר הראו כי בכלל מעט מקרים מעדיפים מנהלים לפטור בעית מסוג זה בין כותלי בית-הספר). על-פי הצעת החוק, מורה יהיה וכאי למימון הגנה משפטית מצד המדינה במקורה שתווגש נגד תביעה מצד הווי תלמידים בשל טענות לתפקידו לקרי. לצד סעיפים אלה מעלה הצעת החוק דרישת להעביר את כל המורים במערכת החינוך בחינת רישיון לפני שיקבלו את תעורת החוראה, ברומה לעורכי דין

מספר התלמידים גדל, תקציב החינוך גדל פחות

ספר התלמידים בישראל גדל בעשור האחרון ב-25%, אך התקציב החינוך גידל רק ב-17% בלבד. כך עילתה מחקר שערך נחום בלס מרכזו טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל. עוד נתן במחקר, שמתיחס לשנים 1995-2005, כי יש צורך בתוספת התקציב של 1.5% לשנה מעבר לתוספת המיועדת כדי להבטיח רמת שירות נאותה של מערכת החינוך לתלמידיה. עוד נתן במחקר כי בעשור האחרון השתמש משרד החינוך רק ב-96% מתקציבו – הפסד של מאות מיליון שקלים בשנה. עוד עוללה מהמחקר, שתתקציב פורסם ב-Ynet, כי כמחצית מהילדים ובני הנוער העדרים והחרדים אינם מקבלים את הכלים המינימליים הדרושים להם כדי לתפקד בחברה מודרנית.

משרד החינוך מציע: מפקדי בוקר בשילוב תנ"ך

ועצה ציבורית לקידום מקצוע התנ"ך התוכנשה ביוזמת משרד החינוך בתקילת ינואר כדי לדון בדריכים לקירוב התנ"ך לתלמידים. אחת הampledות הראשונות של המועצה היא עריכת מפקדי בוקר בשילוב שיחות על התנ"ך החל משנת הלימודים הבא. כמו כן ייערכו תחרויות בתחום המוזיקה, הציור, הספרות והכתיבה היוצרת, שעניינן אידועים מהタン"ך. במקביל, הצעה, יערכו בת-הספר טוילרים בעקבות סיפורי התנ"ך. במוועצת התנ"ך חברים שופטים, חוקרי תנ"ך, אנשי רוח ואנשי צייבור, וביניהם שופטת בית-המשפט העליון עדנה ארבל והשופט בדימוס מישאל חשין, אנשי הטלוויזיה דור ויצטום וישראל סגל, מנחים בן, דב אלביום ואחרים.

הצעה חוק

חדר הסעיפים בהצעת חוק של ח'כ רונgenes תירוש (קדימה), שהונחה על שולחן הכנסת בתחלת ינואר, מציע ששכר המורה יווללה למדרגת השכר הגבוהה ביותר במגזר הציבורי. סעיפים אחרים בהצעה אמורים לסייע למורה להתמודד עם אלימות ותוקפנות של הורים ותלמידים. כך, למשל, מורה שיתook עליידי תלמיד או הורה יוכל להגיש תלונה במשטרה בלי לבקש את אישור מנהל בית-הספר

א' וב' בבתי-הספר היסודיים וא Tat Cihotot "א" ו"ב" בבתי-הספר העלי-יסודיים.

10.1 מליאת הכנסת אישרה בקראיה טרומית הצעה לריישי משפחותונים ומעונות

לילדים מתחת לגיל שלוש. על-פי ההצעה, שהגיש ייר' ועדת החינוך, מיכאל מלכיאור (העבودה-מיט'ץ), יעברו מטפלות במעונות ומשפחתונים פרטיים הכספי והשתייכות יזירשו לעמדות בקריטריונים ברורים לקבלת רישיון בתחום ה�建וקית והבטיחות.

17.1 דוח פיני של משרד החינוך וחספ: רשותות סקומניות, עמותות ורשותות חינוך והזיאו מהמשרד במטרה 350 מיליון שקל במהלך ארבע השנים האחרונות. על-פי החשד, הגופים מסרו למשרד דיווחים coes נדי לקבל תקציבים.

22.1 ארגוני המורים השבויים את הלימודים בצפון הארץ ובדרומה במחאה על הסחבות במס-א-ו-מתן עימם בנוגע להסכם הקיבוצי. כ-30% מהתלמידים נשאו בביות.

29.1 ארגוני המורים סיכמו עם נציגי משרד האוצר והחינוך על כניסה למשא- ו-מתן אינטנסיבי על הסכם קיבוצי חדש. ההסכם צפוי לכלול הعلاה בשכר לציד שינויים בתנאי העבודה והארכה של יום הלימודים.

31.1 הוועדה לביקורת המדינה בכנסת פתחה ל厶בר המדינה בדרישה שיבדק את הפעלת חוק החזנה, לנכח שםחים כלולים בחוק זוכים לקבל הזנה.

עליה בברית המוחות ישראל

מחקר של מרכז שלם שפורסם ב"הארץ" מגלה כי בשנים 2004-2004 נרשמה האча בברית המוחות בישראל. לפי המחקר, ישראל היא יוצואנית המוחות מספר אחד לאורה"ב בהתחשב בגודל האוכלוסייה – יותר מהודו, קנדה ומדינות אירופה. לפי המחקר, מ-2000 ועד 2004 נרשמה ברית מוחות בקצב של 6% בשנה. 0.9% מכל החוקרים והפרופסורים עזבו את ישראל ב-2002, ובשנת 2004 עלה שיעורם ל-1.7%. ב-2002-2004 עזבו את המדינה 1.3% מהרופאים; ב-2004 עלה שיעורם ל-2.1%.

פרסי יד ושם لمפעלים חינוכיים לשנת תשס"ז

בית הספר המרכזי להוראת השואה ביד ושם מעניק
פרסים למפעלים חינוכיים מצטיינים העוסקים בהוראת
השואה והעמקת תודעה

פרטים והרשמה

המען לשלוח המועמדויות
ולקבלת מידע נוספת:

בית הספר המרכזי להוראת השואה,
91034 יד ושם ת.ד. 3477 ירושלים,
לידי דלוות דננברג, טל' 02-6443676
dalit.danenber@yadvashem.org.il

המועד האחרון לשלוח המועמדויות
יום שלישי, א' בניסן תשס"ז,
20 במרץ 2007

הפרסים יוענקו בטקס מרכזי וכל מגישי
המועמדויות יוזמנו לקחת בו חלק

יד ושם

בית-הספר המרכזי להוראת השואה

למפעל חינוכי העוסק בהנחלת זיכרון השואה
פרס בסך 10,000 ש"ח מוענק מהקרן על שם חוננו ובלימה ניימן ז"ל.

لتוכנית חינוכית ייחודית המוקדשת לנושא השואה
פרס בסך 5,000 ש"ח מוענק מהקרן על שם חוננו ובלימה ניימן ז"ל.

לאנשי חינוך הפעילים בתחום הוראת השואה
פרס בסך 5,000 ש"ח מוענק מהקרן על שם חוננו ובלימה ניימן ז"ל.

לספר המועד לילדים ובני הנוער, שנושא השואה
פרס בסך 4,000 ש"ח מוענק מהקרן על שם ברונו ברנד ז"ל.

לעבודות גמר בהיקף של 4 יחידות לימוד מוקדשות לנושא השואה
של תלמידי החטיבה העליונה:

לעבודות גמר מצטיינות בנושא השואה
הפרס בסך 2,000 ש"ח מוענק מהקרן על שם מאירק ולובה יוביילר ז"ל.

לעבודות גמר מצטיינות בנושא משפחה או חינוך בתקופת השואה
הפרס בסך 2,000 ש"ח מוענק על ידי משפחת בריגסון מהקרן על שם
משפחות גייפמן-גולדרייך.

Aloumim עולם
אגודה ישראלית של ילדים שהוסתרו בצרפת בימי השואה

Fondation
pour la
Mémoire
de la Shoah

כדי לעודד את מערכת החינוך להעמק חקור את סוגיות תולדות
יהודי צרפת בתקופת השואה על כל היבטיה, בית הספר להוראת
השואה ביד ושם, הקרן לזכרון השואה בצרפת (Fondation pour la Mémoire de la Shoah) וגודות עולמיים מעניקים פרסים:

لتוכנית חינוכית העוסקת בתולדות יהודי צרפת בתקופת השואה
פרס בסך 5,000 ש"ח מוענק מהקרן לזכרון השואה בצרפת.

לעבודות גמר מצטיינות בהיקף של 4 יחידות לימוד של תלמידי
החטיבה העליונה העוסקת בתולדות יהודי צרפת בשואה
פרס בסך 2,000 ש"ח מוענק מהקרן לזכרון השואה בצרפת.

הדעולמה

חדשנות חינוך מהעולם

// איסוף ועריכה: דזירה פז

ומה אבא עושה? (צלום אילוסטרציה)

תיאסר מדיניות מيون התלמידים בקבלת לבתי-הספר

תלמידים שהוריהם מביעים נוכנות לתרום להם כסף.

התקנות ייחיבו את בתיה-הספר, הרשות המקומית וגופי הקבלה להניגג מדיניות המבוססת על שיקיפות והוגנות, להכיר להורים את מדיניות הקבלה ולהעניק להם רשות לעדרר על איקבלת יರיהם.

מועד'ל ארגון המורים בבריטניה (NASUWT) אמר ל"גרדיין" כי הוא תומך בתקנות החדשות, וקרא למשלה לדאוג לאכיפתן ולפקח על הרשויות המקומיות כדי שיינגןו לפיהן.

נקודות הדשות שגובשו ממשרד החינוך הבריטי ימנעו איקבלת תלמידים לנכית ספר באנגליה על רקע מוצאו או מעמד חברתי-כלכלי. כך הוריע שר החינוך הבריטי, אלן ג'ונסון, לכתבת ה"גרדיין". התקנות חמיה-יבות, שייכנסו לתוקף בפברואר השנה ויהיו רלבנטיות לשנת הלימודים 2008, יאסרו על בית הספר לערוך ראיונות קבלה עם הורי התלמידים (פרקтика מקובלת ביום בחילק מכת"י-הספר) באנגליה, ובפרט לשאלות הנוגעות למצבם הכלכלי, מקום עבודתם, מצבי המשפט או כל שאלה אחרת הנוגעת לחשכלתם או לרकע הסוציאו-אקונומי שלהם. כמו כן ייאסר על בית ספר להעדר מסויימת.

יפן

רישון להוראה - לא לכל החיים

בוצת דין ממשלתית
ביפן מכינה שורה של
המלצות בנושאי חינוך.

בין השאר ממליצה הוועדה להאריך את תקופת הסטאג' של מורים משנה לשושם שנים ולקצר את תוקפו של רישון ההוראה לחמש שנים. סדרת הממלצות אמורה להתבצע בינואר 2007, ותונשך על-ידי הממשלה היפנית כהצעת חוק במהלך השנה.

נכון להיום, מורה ביפן הוא בעל דיפלומה לימודי ההוראה, ורישון ההוראה שלו נשאר תקף במשך כל חייו, וכך שהוא יכול להמשיך לעבוד בבית-הספר ללא הגבלת זמן ולא ביקורת. מועצת

השיקום החינוכית ביפן מקווה להקלים מנגנון הערכה עבור מורים השואפים לחדש את רשיונם, שבבו

ישולבו גורמים חיצוניים, כגון הורי התלמידים. מנגנון ההערכתה יתפעל בידי מנהלי בית-הספר. הממליצה להאריך את תקופת

הסטאג' של המורים נעוצה לשפק לבתי-הספר זמן נסף להערכת כוח ההוראה ולאחר מכן לאטור מורים שמיומנו ויתר עלוקות בחסר. מורים אלו יידرسו לעזוב את המקצוע או לעבור הכשרה אינטנסיבית מותאמת. מועצת השיקום החינוכית גם ממליצה לעודד העסקת מורים שיש להם רקע מגוון, האוחזים בידע מתקדם או בעלי מומחיות מסויימת.

מורה עולמי

נדין פיקאר, בת 58, שטרסבורג, צרפת

ארה"ב

תוכנית שיתוף בינלאומית של חומריו למידה

ימים אלה מפתח ארגון המורים לא-לאומיות (TWB) בוושינגטון תוכנה שתאפשר למורים בכל רוחבי העולם לנידיע וניסיין, קרי לחלוק בחומריו למידה, ליצור קהילות לומדות ולשף פעולה בפרויקטים שונים. התוכנה תופץ ללא תשלום החל מהחודש הקרוב - 59 מיליון מורים ברחבי העולם גישה נוחה וקלת לחומריו למידה מקוונים, שבUber היו נגישים רק במדינות מסוימות שבהן היהת הגישה לאינטרנטן דמיינה. פרד מדניך, מייסדו ונשיאו של הארגון, אומר שהshitוף הדיגיטלי החדש יגשר בין מדרה למערב ובין כפריים לעירוניים, ויתפתח בין אלה שבאמת חתמת פלטפורמות מתקדמות ורשתות מקוונות. התוכנה החדשג'םישה ומאפשרת כתיבה ויצירת תוכן, שיתוף בניהולicity, התאמת טקסטים להקשרים המקומיים והציג פורמטים של PDF. מורים שיישתמשו בתוכנה יוכל לסתמן��טעים ולהציג אותם, וליצור העروת שתחזורה ותופענה בעת הכניסה החזרת שלם לתוכנה. התוכנה תומכת בשפות רבות, כוללת מкладת אוניברסלית, ואפשרות התוכנה יוכל מורים ליזיר לעצם דפי עבודה אישיים להכנן משימות, לבנות ספרייה אישית מקוונת, ליבא וליציא חומריו למוד, לכתוב בלוגים ולהקים פורומים בנושאי חינוך שונים. התוכנה החדשג'םישה למשתמש ואינה מצריכה ידע מוקדם. למורות אופי ואופן השימוש בתוכנה, שמים יוצריה דgas מיוחד על שמירת זכויות הקניין הרוחני.

"אני נהנית מביתוחון כלכלי, ומהנהלים שמעלי כמעט שניים לוחצים אותו, מה שמקנה לי חופש יצטי' במסגרת המוגדרת למדוי של ההוראה בכית-ספר ציבורי."

ני מלמדת בבית-ספר תיכון ציבורי בפרבר של שטרסבורג. לומדים בו בני 15–18, מהמעמד הבינוני והנמוך, שעושים את בחינות הגמר שלהם בסוף השנה האחורונה. כשליש מהם בניים ובנות לבוגרים מצרפת לפני 15 שנה, אך שהוא בוחלת מודרני, אף כי כמה טעויות ארקטוניות גורמות לנו עוגמת נשף. ככל כייה יש כ-35 תלמידים.

בחורת לייה מורה ממש שאחתי את בית-הספר בהיותי תלמידה. בבית המורה בצרפת הידרדר, לא רק כלכלי, אלא גם מבחינת הדמיוי הציורי שלו. לעיתים קרובות מסתכלים על המורים בעל עובי ציבור חסרי תועלות, עצילנים, בורדים וחומקים ממאחריות. כאשר משווים אותנו לעורכי-דין, לרופאים ואנשי עסקים, שלםדו לא יותר מائינו, פשוט מגלגים עליינו.

נעשית מורה מוסמכת בעלת זהה עם המדינה עד גיל הפנסיה. הפקתי לעובדת מדינה מהויבת ל-18 שעות הוראה פרונטליות בשבוע. בגיל 44, כאשר ילדי בגרו, יכולתי להתפנות לבחינות ה-Agregation, שהן בחינות קשות במיזוג המיעודת למורים, אך התוכן שלו אינו קשור כמעט להוראה ול้อนך. לאחר שעבדתי את הבדיקות הללו במשך הרבה זמן, לאחר ששברתי את המרתו של 38 אלף יורו לשנה, ברוטו. המשרת שלי עומדת על 15 שעות שבועיות.

במבט לאחר מכן אני חושבת שזו הייתה בחירה טובה, ממש שאני חשה בוגה מול כייה, ואני משתמשת כפי שקרה לעתים קרובות במקצועות אחרים. אני נהנית מביתוחון

טום רובינגסן

השיר "שמח להיות הומו" נכתב על ידי המוזיקאי טום רובינגסן והוקשש לנצח בשנת 1976; באותה שנה הגיע השיר למקום ה-18 במצעד הפומונים הבריטי. עיתונאית הדiley akspres, אן וידקומב, טענה שדרון מוסרי כוה ציריך להתנהל על ידי תלמידים בגיל הבה יותר מבוגר.

רובינגסן, מוזיקאי הפעיל למען זכויות הומו-סקואלים בבריטניה, היה נתן להטרדות ולהזקות מצדם של פעילים בהילה ההומו-לסבית לאחר שנישא לאשה והביא ילדים לעולם. בשיר שנוצר להיכיל בספר מתאר רובינגסן את מאבקו למען חופש הביטוי זכויותיהם של הומו-סקואלים. בשורה החותמת את השיר נאמר: "אני לא מתכוון ללובש ז'קט סטראיטי בשביב".

שר החינוך תומך בהכנסת השיר "שמח להיות הומו" לספרי הלימוד

שר החינוך הבריטי אלן ג'נסון אמר בראיון ל-BBC שהוא שמח לו השיר "שמח להיות הומו" היה נכלל בספר הלימוד בתיאxisפער. הריאון, שעורר תגובות רבות בבריטניה, נערך בעקבות סדרת דיוונים בכתב הجريי הבריטי בפרויקט ספר השירים של המאה ה-21, שבו הושקעו כ-10 מיליון יורו. הספר נועד לפחות את לימודי השירה בתיאxisפער, והוא כולל שירים "נעוצים ומגוונים" שייבחרו על ידי תלמידים ומורים.

השיר "שמח להיות הומו" נכתב על ידי המוזיקאי טום רובינגסן

והוקשש לנצח האגודה של 1976; באותה שנה הגיע השיר למקום ה-18 במצעד הפומונים הבריטי. עיתונאית הדiley akspres, אן וידקומב, טענה שדרון מוסרי כוה ציריך להתנהל על ידי תלמידים בגיל הבה יותר מבוגר.

רובינגסן, מוזיקאי הפעיל למען זכויות הומו-סקואלים בבריטניה, היה נתן להטרדות ולהזקות מצדם של פעילים בהילה ההומו-לסבית לאחר שנישא לאשה והביא ילדים לעולם. בשיר שנוצר להיכיל בספר מתאר רובינגסן את מאבקו למען חופש הביטוי זכויותיהם של הומו-סקואלים. בשורה החותמת את השיר נאמר: "אני לא מתכוון ללובש ז'קט סטראיטי בשביב".

ספרד:

חוק חינוך חדש המאפשר למורים מחליפים לקבל קביעות

צוות ההוראה, אלא שמכסת המורים המחליפים הגיעו בכמה מחוזות ספרד ליותר מ-20%. החוק מציע פתרון לבעה – הענקת עדיפות ראשונית למורים מחליפים להשתלב במסרה קבועה במערכת החינוך, כפוף לבחינות מעבר ולנטיסונים בהוראה, במהלך ארבעה השנים הקרובות. החוק מעורר מחלוקת רכה בקרב ארגוני המורים בספרד וגורם לאישביעות רצון בקרב מורים מחליפים. כמו ארגוני מורים טענו שהחוק פוגע בעקרון השוויון, מאחר שהוא מאפשר למורים מחליפים להימנע מסעיף מסוים בחינה. המורים המחליפים, מאידך, הتلוננו על הוווב לעבור בחינה לצורך קבלת משרה קבועה.

ויק החינוך החדש (LOE) מאפשר להסביר משרות זמניות של מורים מחליפים לשירות קבעות במערך העבודה הסדרי של מעדצת החינוך. מספר המורים המחליפים בספרד עללה בשנים האחרונות באופן ניכר. על-פי נתונים של משרד החינוך, במהלך השנים 2004-2005 עבדו במערכת החינוך הצעירית כ-74 אלף מורים במשך כעשרים שנה בלבד שניהו כהוגדרו כנושאי משרה מלאה וכבועה. המורים המחליפים היו עוברים מריונה שנה בין בתיה הספר כדי למלא מקומות חסרים. חוק החינוך החדש, שעבר באפריל 2006, קובע שהקצתת מורים מחליפים לא תעלה על 8% מקרב

בריטניה

מורים נגד אתר האינטרנט "דרג את מוריין"

tar אינטרנט יוצא דופן מעורר הדים ומחולקות בבריטניה.

האתר (Rate My Teachers) נועד לאפשר לתלמידים לדרג את מורים ואנשי חינוך, האתר לטענת מורים ואנשי חינוך, ההפך ל"בימת הטחת העלבונות הלאומית" של התלמידים בבריטניה. באתר נצפו הודעות קשות ופגעניות, ובuckותם נתקבלו בתתי-ספר הודיעות של מורים שהכריזו על החלטות לעצמאות. עזוב את מקצוע ההוראה בבריטניה שוראיינה בנושא אמורה שהיא אינה מוחמת על המורים שנגדם כונו הtagbow, וכי "הם בסיס-הכל מורים".

אתר דומה נפתח כבר לפני חמישה שנים באראה'b, ואף שמנاهליו הכריזו שלא יתרו בו פרסום של תגיות לא-הולמות, נצפו בו הודיעות בוטטות ואלימות. בישראל אין עדין אחר זה, אולם בשנת 2004 פירסם תלמיד שהושעה מבית-הספר בשל הפרעות בשיעוריהם הודיעות אונינמיות בಗנות המורה שגרמה, לטענתו, להשעינו. נגד התלמיד הוגש כתב אישום בשל איום לפוגוע במורה באמצעות ההודעות שפירסם בפורום בית-הספר באינטרנט.

אירלנד

חשש ש-26 אלף תלמידים סובלמים מהפרעות נפשיות שטרם אובחנו

סקר מורים שנערך באירלנד מעורר חשש שיותר מ-26 אלף תלמידים בתתי-הספר היסודיים סובלמים מהפרעות נפשיות שונות. מחקר שהתבצע בעקבות הסקר על-ידי רשות הטלויזיה המרכזית (RTÉ'S) וארגון המורים הארי (INTO) מצא ש-276 מ-4,600 התלמידים (6%) שבאחריותם של כ-203 מורים סובלמים מהפרעה נפשית שטרם אובחנה. באירלנד לומדים כ-440 אלף ילדים בתתי-הספר היסודיים, וההערכה היא כי 26,400 מהם ממתינים לאבחון נפשי או שהקשיים שבהם הם נקלים טרם הובאו לידיית גורמי בריאות מקרים.

פיתוח מקצועי וארגוני לעובד הוראה בפועל ובשבתו

נפתחה ההרשמה לשנה"ל תשס"ח

מגון השתלמיות בתחוםים שונים

- חלון להשכלה אחורית
- אסטוטגיית למידה
- התמודדות עם בעיות התנהלות
- למידה מותאמת והעשרה אינטראקטיבאלית
- יכולות ללמידה
- "העלול הקבוצתי" - התנסות חיונית מתחום הנחיית קבוצות בשילוב אומנות
- הוראה מתקנת בקרה
- בעלי חיים ככלי חינוכי - טופסי
- מפתחות להצלחה - מעורבות הורים כמקדמת היגיינם

אשכול וירטואלי - קורסים בלמידה מרוחק

- נשים בראשי התקשרות
- מופתטיקה אחרית
- קו הלקוח-ניש נוכח גברי
- מסע אל המду הבדיוני
- פיתוח אנטיליגנציה ורגשות
- קסם הקולנוע
- תקשורת בין אישיות
- החיים הם לא זו שור - גישור בביב הספר
- הבעה וקשורת באמצעות חזותית
- השפה שלו - השפה שלה

לימודיו תעודה

- עירכה לשונית - חדש!
- הכשרה מנהלים לבתי ספר
- שימוש באומנות כליל חינוכי-טיפולי - חדש!
- אבחון דיקטוי
- לימודי האטמא להוראה לעובדים רפואיים פארא-רפואים
- הכשרה חונכים לסטאר'
- הכשרה מווים ככאמים לחיים (Coaching) - חדש!

יעוץ אישי לכל פונה 029/068-8588132

לפרטים נוספים:
3622 * שלוחה מס' 4

הkitapot האקדמי
אחות
www.achva.ac.il

המכללה האקדמית
לחינוך

תואר שני ביוזמות
זה שכרת.

נפתחה ההרשמה לסמינר ב'

מכון שכטר למדעי היהדות הוא מוסד אקדמי
ישראל המוכר ע"י המועצה להשכלה גבוהה.

פתרונות שלם

- > מלגה נידיבות
- > מלגות מחקר
- > הלמודים סוכרים לצורכי גמולים מקצועיים על ידי משרד החינוך
- > יוס אשי והחטבות ברכי סופזנרים שעודדים

פתרונות שלם

- > לימודי ארץ ישראל, תרבות ותרבות יהודית זמננו
- > לימודי האישה והיהוד
- > האמנויות בהזנות
- > חינוך יהודי
- > מקצועות היהדות-תיכונן הוראה והדראה
- > חינוך תרבותי
- > לימודי משפחה וקהילה

חומרם הלימודים לאזור שיפר מודיעין היהודית
כבלת את החומרם הבא:

מרקא

תלמוד וולכה

מדרש ואגדה

מחשבת ישראל

תולדות עם ישראל

לפרטים והרשמה:
אברהם גרנות 4, ירושלים
(אחרי מזיאון ישראל)
www.schechter.ac.il
academia@schechter.ac.il

לכבוד פילון
סוכנות לתיכון יתומי ישדי ומחשבת ישראל

דו"ח דברת שנתיים אחרי

איילת פישביין

از מה נשאר ממסקנותיה מרחיקות הlected של ועדת דברת? שרת החינוך יולי תמרי טוענת שהדו"ח כבר אינו רלוונטי. פרופ' יוסי יונה סבור שהוא כבר מיושם. פרופ' אברהם יוגב, שכיהן בוועדת ההיגוי ליישום הדו"ח, טוען שמשרד החינוך מושפע מלחיצים של קבוצות אינטראס. האם הדו"ח מחליל למערכת בדلت האחורי?

מורים בחזקים אישים, מימון בתיספר במשאבים של הורים, הכנסת גורמים מוחשיים לבתי-הספר, גiros משאבים מגורמים חיצוניים ועוד. דו"ח דברת שיקף את הרעיונות הביאו-ילברליים הקימיים ומתפשטים במערכת החינוך. הרעיונות מחלחים והם משפיעים, גם אם דו"ח דברת אינו מיושם הילכה למעשה. כר, למשל, הישיги התלמידים הופכים להיות קרייטריון מרכזי בהערכתם מורים, בתיספר ומנהלים. הרשה החדשנית אמרה שיש לעשרות אלפי יוצרים בדו"ח ושאת מה שניתן לקחת ממנה, היא תיתק. ככל-מר, גם העמדת הרשה החדשנית היא אימוץ חלקו של הדו"ח ולא דחייתו העקרונית. האמת היא שבפועל לא ניתן למגנו את כניסה הכספי הפרטני, בעיקר של הורים, אך גם של גורמים פרטניים לתיספר, וגם אין רצון למנוע את כניסה הכספי זה למערכת. כיוון שמדובר במערכת מצומצמת של מורים, מטבוח הרברים הורים ממשלים מכיסם את התקציבים החסרים. הבעייה היא שכניסת הכספי היא דיפרנציאלית. הורים אמידים יכולים להשלים את התקציבים מכיסם, אבל נזירים הילשים, שביהם אין להורים כסף, השלמת התקציבים נעשית דרך עמותות כמו הגינט. המערכת כבר מיפורת הילכה למעשה, וככל שהפעדים הכלכליים הולכים ונדרלים, פחות ניתן למגנו את כניסה הכספי הפרטני למערכת, ונדרש יותר התקציב הציבורי כדי לגשר עליהם. אנחנו נמצאים היום בתחום הנסיון מואצים, כאשר בישראל ההפרטה היא בתוספת לתקציב הציבורי.

"אי-אפשר להכחיש שהמדינה משקיעה בחינוך. השאלה היא איך הכספי מתחלף, בישראל הקבוצות החוקות מקבלות את התקציב הציבורי מהמדינה, ועל בסיס התקציב הזה עושים את ההפרטה. וכך הקבוצות החוקות מוסיפות על התקציב הציבורי התקציבים משלהן, ויוצרות בתיק ספר סלקטיביים עם משאבים למען ילדיין. ברור שכאשר המערכת מושעת, הורים ישלמו מכפסם עברו חינוך לידיים, ולכן משרד החינוך אינו יכול למנוע מימון פרטני של חינוך. מניעת הליכים אלו היא קודם לתננו גופשנקה לדברים שכבר היו, כגון ניהול עצמי של בתיספר, העסקת

בינואר 2005 פורסמה הגרסה הסופית של "התוכנית הלאומית לחינוך" המכונה "דו"ח דברת", על-שם איש העסקים שלמה דברת, שהוביל את התוכנית. הדו"ח, שאותו ליווה מערכת יחס-ציבור רעשנית ומתחהה, גרם לשבר במערכת החינוך לא בגל מסרו המוחזרים (האזור ב'šípōr) היחסים וצמץם הפורים", אלא בכלל אלה המובלעים: ולול במורים ובנכזים, התנערות המדינה מהיראותה לחינוך, הצגת החינוך כמושך, תפישת ניהול מסחרית, תיאור ההשקשה בחינוך כמנופת וככוניות, ועוד מסרים שבאו להזכיר מHALCOMים של ביוזר והפרטת החינוך בישראל. כוכור, הדו"ח נתקל בהתנגדות עזה לא רק מצד המורים, אלא גם מצד הורים ותלמידים, ויישמו נעשה במתכונת מצומצמת. עם זאת, הדעות החלוקתיות בקשר להשפעותיו על מערכת החינוך היום. שרת החינוך, פרופ' יוסי יונה, טוענת כי מה שנוצר מהדו"ח הוא רק שידורים להסכם שנעשה לפני כניסה לתפקיד. לטענה, יותר מה השיפוי הדו"ח על המערכת, עליה הקיזוץ בתקציב החינוך. פרופ' יוסי יונה מאוניברסיטה בר-גריון טוענת אחרת. לדבריו, הדו"ח דברת נתן לגזירות הדרישה למלכי הפרטת ובכך שדרו למערכת החינוך הרבה לפניה ועדת דברת. פרופ' אברהם יוגב מאוניברסיטת תל-אביב טוען כי יש עימיות רבה באשר ליישום הדו"ח במערכת החינוך היום, וכי המשרד אינו מסייע להבorthה.

יונה: המלצותיו יושמו לפני הדו"ח

פרופ' יוסי יונה מאוניברסיטה בר-גריון נמנה עם המתנגדים הבולטים לדו"ח דברת, בגל מגוון הביזור וההפרטה שעילו הוא מושחתת. לדבריו, כמה מהמלצות הדו"ח יושמו הרבה לפני שהדו"ח נכתב: "כמו מהמלצות הדו"ח דברת רק נתנו גופשנקה לדברים שכבר היו, כגון ניהול עצמי של בתיספר, העסקת

יחס-ציבור רעננים. תמייר, דברת ולבנת

מולם, לא פוליטיקאים ולא מפלגות. לדעתי, לשרא הנוכחית אין כוח למנוע את ההליכים האלה. היא אויל תוכל לעמוד מולם שנחשנותים, אבל עצם העובדה שכבר היום בתיספר יכולם להעסיק מורים במקצועות יהודים בחווים אישיים, למשל באנגלית, יוצרת אצל המורים שדראות את עצם חמוץיהם לחץ לעבورو לחווים אישיים. כבר היום אנחנו מתחילה לואות שוק עבדה של מורים מרוכב בחווים אישיים, ובעתיד זה יתרחב. "תהליך הפרטה הוא חלופה מהרש של משאבים. אין בארץ מודעות ציבוריות שתתמוך במלחים נגידים, וגם בקרב אוכלוסיות המורים שומעים קולות שאומרים שצורך להיפטר ממורים גרוועים. למעשה מוגמה עולמית של הפרטת השירותים החברתיים. הכוחות הדוחפים להפרטה לוטשים את עיניהם לכל המערכת השירותים החברתיים - ברוחה, בבריאות, בתחום הטיפול בקשישים, וגם בחינוך. בתחום השירותים החברתיים יש כף ציבורי רב, שגורמים פרטימ לוטשים אליו עיניים".

תמייר: קרן אנו לא תתערב בהכשרה מנהליים

רות החינוך פרופ' يول תמייר מרגישה בכל הדוגמאות את הצורך בשיתוף פעולה עם המורים. כהקדמה לרפורמה, היא אומרת, יש צורך להגיע להסכם שכר חדש, שיכלול, מלבד תיקוני שכר, גם הגדרה של המרכיבים

השניים בעבודת המורים, ה�建מתם, וכוחותיהם וחובותיהם. "המוגמה שלנו היא להגיע להסדר עם המורים מול האוצר, הסדר שיעלה לא מעט כסף, כי אנחנו מאמינים שההשקעה המרכזית בשיפור המערכת היא הסדר עם המורים", אומרת תמייר. בפועל, המשא ומתן של המורים עם האוצר מתנהל בעצמותים, בלי משרד החינוך נוקט בו עדנה בעילה ומשמעותית.

ע

כל מול האוצר. לתקציב החינוך חסרים שבעה מיליארד שקל, אבל מי מתיחס לה.

"אני מצדיק את הטענה שמערכת החינוך לבדה אינה יכולה לפצות על פערים חזז בית-ספריים. כאשר הפערים כל החבורה גדלים והחורים מרוחים שכר מינימום ולא יכוליםים לתת לילדיהם סביבה תומכת, מערכת החינוך לבדה אינה יכולה להתגבר על הפערים האלה. התוצאה היא שאנו הולכים לקראת מערכת החינוך של מדינות העולם השלישי, שבahn בתיספר משקפים את הפערים החזז בית-ספריים.

"השרה הנוכחית מנסה לлечת בין הטעיפות, וכבר אמרה שהיא אינה מבינה את הרטוריקה של האוצר, אבל הרטוריקה של האוצר היא הרטוריקה של השלט. למשל, הטענה שאין כ�ף להשקייע בחינוך בגלל מגבלות תקציב. למעשה, הרבר היחיד שהשרה היתה יכולה לעשות זה להחויר את המפתחות ולומר שבתקציב כזה היא אינה יכולה להבטיח שוויון הודמנויות לידי ישראל ואני יכולה להתגבר על הפערים החזז בית-ספריים. הקמפיין של לבנת ודרכון היה מוביל קמפיין ניאו-liberal, שתאם את גישת האוצר. אילו משרד החינוך היה מוביל קמפיין נגי, סוציאל-democratic, זה היה מוביל לזעם ולהטלה ממשעת סיעית על השורה.

"כמו אני רואה את זה, אין מה שיציל היום את מערכת החינוך. היא תתפצל למערכת החינוך לעניים שתידרש לייצר אורחים חביבים, לא פורעי חוק, שייהיו הפעלים, ומערכת החינוך אליטיסטייה לכחישת מהאוכלוסייה. וזה חלק מהליקי חלוקת ההון מחדש בישראל. היבט מרכזי במערכת זו הוא האידיאולוגיה של האוצר "לשבור את האיגודים המקצועיים". הרעיון הוא לעבור להעסיק מורים בחווים אישיים - מורים מצויינים יקבלו שכר גבוה בחווים אישיים, ויתר המורים יהיו כוח העבודה זול. זו היא גם המוגמה באוניברסיטאות - לעבור לחווים אישיים ולא תחת קביעות. להליכים אלו אין אופוזיציה ממשמעותית. אין מי שיעמוד

←

קוברים. איתה קרן הייתה מעורבת, גם אחרי הגשת הדוח', בהצעה שנדרנה במסדר, שלפיה השרות המנהליים תוכזם מאחריותו הבלעדית של משרד החינוך ותועבר לגוף שימומן ונוהל בחלוקת עלי-ידי קרן IVN וקרן יד-הנדיב. בתשובה לפניה "הדר החינוך" מודיעעה תמייר כי דפוסי ההצעה שהציגה الكرן נדרן. קרן IVN לא היה חלך למקבילה מביבת-הספר להכשרת המנהלים. הם היו היימים, אבל בית-הספר להכשרת מנהלים יופעל עלי-ידי משרד החינוך, ארגוני המורים וקרן יד-הנדיב, בשערכונותו היה הינו חינוכיים ולא עסקיים".

יוגב: המשרד פועל על-פי לחיצים של קבוצות אינטראקט

ר' אברהם יוגב מאוניברסיטת תל-אביב אינו נמה עם המתנגדים המובוקחים של דוח' דברת, ואף כיון בוועדת ההיגוי ליישום הדוח'. עם זאת, הוא טוען כי יש צורך להבהיר ריטב מה מהדוח' מקובל על משרד החינוך ומה נדחה עלי-ידיין. "כמה מהדברים שהעלתה ועדת דברת נמצאים במערכת, אבל למעשה מעשה לא ברור מה מידניות משרד החינוך לגבייהם", אומר פר' יוגב. "לכארה, אין הסכמה ברורה שמערכת החינוך עוכרת למידניות של הכתבת סтенדרטים להישגים הנדרשים בכל אחד ממקצועות הלימוד. עם זאת, לא מזמן יצאת תוכנית שעיליה חתום מהוו מרכז במסדר החינוך, המציג סטנדרטיות להמערכת כולה. המוטו שלו הוא 'זרה לבסיס' בנוסח הרפורמה האמריקאית (שוכחה לבי庫רטה קשה מצד אנשי חינוך באדרה'ב' על שגרמה להשתחת אופן הלימוד וידורו ההישגים; א"פ). האם וז המדרניות אופן הלימוד לא ברור. כך גם לגבי מכללות להכשרת מורים. לא מזמן הוגשה ליווי תמייר תוכנית המציג לשנות את דפוסי ה�建ת המורים במכללות להכשרת מורים לכיוון ה�建ה דיסציפלינרית (לפי המודול של ה�建ה באוניברסיטאות; א"פ). האם זו מדרניות משרד החינוך? לא ברור. והתשווה היא שאין מדרניות, אלא שהמשרד פועל בתגובה להחיצים שפעילים עליו קבוצות אינטראקט מסוימות. האווצר לחץ על משרד החינוך לבצע רפורמה, אבל לא ברור על איו' רפורמה מדויב, וכך אין גם על מה להתווכח או לא להסכים. ה�建ת המשרד אמרת הרבה דברים יפים, אבל אין מחדלי ביצוע של מדרניות. למשל, י"ר המזכירות הпедagogית החדש, פר' ענת זהר, נתנה באחרונה הרצאה על לימוד לחשיבה במקום שניון, והבוגרי ריעון שולנו מסכמים עלי, אבל כדי לבצע אותן ודריך לשנות משחו בתוכניות הקיימות, למד אחרת. בפועל בינו-ים שומד דבר לא השתנה".

**יוגב: "הנחהת המשרד אומרת
הרבבה דברים
יפויים, אבל אין
מהלכי ביצוע
של מדיניות"**

**יונה: "עצם
העובדת שכבר
היום בתוי-ספר
יכולים להעסיק
מורים במקצועות
יהודים בחזירים
אישיים יצרת
atzel המורים
שרואים את
עצמם כמצויינים
כחץ לעבור
לחוזים אישיים"**

"יצוין כי גם במשרד החינוך היום, בימי תמייר, ממשיך לפועל גוף המכונה 'מטה היחסום של התוכנית הלאומית לקידום החינוך' (השם הרשמי של דוח' דברת), בראשות שמואל הרני, המשמש בעת עזיר למנכ"ל המשרד. בתשובה לתהיה על המשך קיומו של הגוף טענת תמייר כי אלה מרכיבים העתידיים להיעלם: 'המשכנו ביחסם הוו' הרק במקומות שבהם זה נדרש כדי לשמור על יציבות המערכת. כמו מהדברים הכלולים בדו'ה' דברת כבר תחילו לפעול במערכת כשותגנו, וכדי לשמור על יציבות המערכת. עם זאת, תמייר מודה כי היא מקבלת חלקים מהדו'ה'. חלק מהרכיבים שנדרים לנו נוכנים, כמו החשקה בכיתות א' וב', שיפור חדרי המורים, הארכת יום הלימודים ושינוי מתכונת העבודה של המורים מקובלים علينا, והינויו רוצחים למש אוטם", אמרה תמייר.

דו'הדרת נכתבה בהתאם על הנחה שתקבע החינוך יישר במתכוונו. במהלך הדוח' התברר שתקבע החינוך קוץ', והוא צריך לפחות אלף מורים. עובדה זו קוממה לא רק את המורים, אלא את הציבור כולו. הפטרים בוטלו בחלקם, אבל הקיצוצים נותרו. תמייר מאשרת: "כון, יש מחסור תקציבי. זו מערכת שכמעט קרסה לנו. אחורי קיצוץ של שלושה וחצי מיליארד שקל קשה מאד לתפרק באופן רגיל. עם זאת, אנחנו לא מעוניינים שהקיצוץ יוביל לתהיליך של הפרטה ושל הרחבה פערדים, ואנחנו מנסים ללוון את המשאים ואת הגורמים המתערבים למקומות בהם הפערים גודלים. יש לנו הרבה דוגמאות טובות לבתי-ספר ממלכתיים שמתפקדים היטב בתחום הלימודים". עם זאת, היא מורה שלא האגדלת המשאים קשה בהחלט עם בעית הפערדים בכל ועם הפערים בחינוך בפרט: "המשרד לבדו אינו יכול לתקן את הפער החברתי. במצבות אני חושבת שתתמונה היא יותר מאותנת, ואני רואה במערכת הרבה קש רב לשאלות של פערדים וכיידר ממצמנים אותם. אנחנו לא יכולים לקבל את הרמת הדורים מול בעית הפערדים".

תמייר מתנגדת עקרונית להפרטה החינוך: "יש מי שראה בהפרטה אידיאולוגיה שצriger לפועל לפיה. הסיבה שבגללה התנגדתי לו'ה' דברת היא

מן פני שיעישם הדוח' יוביל להעמתת תחilibci בייזור והפרטה". עם זאת, המהסדור במשאים הוא, לדבירה, זו לתחilibים אלו: "מערכת החינוך במצב קשה, וקל להרים ידים. אנחנו מנסים להציג את החינוך הציורי. אני מאמין שnitin יצא למאבק ציבורי על התקציב, כי ללא התקציב הכל סתום דברוים".

את המלצות המרכזיות של דוח' דברת עסכה בהכשרה מחדש של מנהלי בית-הספר, עם דגש על הקניית ידע בניהול עסקיו ושיווקו. בחלק זה של המלצות היו מערוביים מאור אנסי קרן IVN – קרן פרטית שבה היו פעילים שניים מחברי הוועדה, שלמה דברת עצמו ואייצק דנציגר מחברת

אביב הגייט תואר(שני) בא!

אנו מודים

**מכללת סמינר הקיבוצים מזמין אתכם להתחליל את התואר השני
במסטער אביב (פברואר 2007).**

הו מושג של המסלול האקדמי, גן, טכנולוגי ותרבות נאות.

תואר שני Ed.M בחינוך סביבתי

- למורים בעלי תואר ראשון (B.Ed./B.Sc./B.A.) בתחום ביולוגיה, מדעים ולימודי סביבה
- הלימודים מתקיים יומיים בשבוע, במשך שנתיים
- מתאים למורים בשנת שבתון
- מערכת שעות גמישה

תואר שני Ed.M בהוראת מדעי הרוח
בדגש חברתי

- למורים בעלי תואר ראשון (B.Ed. / B.A. / B.Sc.) בתחום מדעי הרוח
- הלימודים מתקיימים יומיים בשבוע, במשך שנתיים
- מתאים למורים בשנת שבתון
- מערכת שעות גמישה

"קייר פועל" במתמטיקה - מחולל פלאים

לכיתות א', ב', ג' של ביה"ס היסודי - מתאים לכל ספרי הלימוד במתמטיקה!

ב"איי הטעוי":

פוסטרים הכללים 30 משימות מדורגות,
הנותנות מענה ליכולות השונות של התלמידים
ומיעדות: למתќשים, ביןוניים ומצטיניים.

בעזרת ה"קייר הפועל",
תקדמו את הישגי כל התלמידים!

כזאי נאלהם - זו לא כחלה!
איך קוויזין!

הוצאת חניה, קהילות יעקב 54 נ"ב. טל': 03-6742382, 03-5703433
פקס: 03-5745059 דוא"ל: hanaya@actcom.co.il
www.mishtalem.com

PhotoStudio

מחזיק מעמד

מעמד המורה בירידה מתמדת. מדמות מרכזית ומכובדת בחברה, הופך המורה ל"פועל הוראה" המבצע את העבודה השחורה של החזקת הילדים בבית-הספר בזמן שהוריהם עובדים. צעירים מוכשרים מורים מגלים לפניו חידנות הולכת וגדלה ותלמידים מעורערים על סמכותו, לעיתים על רמתו, הורים מגלים כלפיו חינוך הנומוק? השכר הנומוק? ההכשרה המושנת? הגדרת מקצוע ההוראה באליםות ממש. מי אשם? "המצב"? השכר הנומוק? "ההנורא מקדיש לנושא גילון מיוחד עצמו? ומה קורה בעולם?" **"ההנורא מקדיש לנושא גילון מיוחד"**

"התוכניות המיוחדות
עשויות להיות נתיבים
מושכים לאקדמיים
מחילפי קריירה ומוחפשי
עובדת בעלת משמעות
אישית וחברתית"

פרופ' תמר אריאב
עמ' 38

"הנהגתה שלנו חלולה!
נסמעה זעקה של דוד
גורסמן. אנחנו, אנשי
החינוך, יכולים לעזוק
אותה זעקה"

פרופ' דורות כפир
עמ' 34

"מעמד המורה המשinx
להידרדר אליו היה
ארחאי לכך איזה כוח
טבע מסתורי שידינו
קצרות מהושיע מפניו"

ד"ר אבי גולן
עמ' 30

"המאבק על מעמד
המורה הוא מאבק על
דמות האדם והחברה
בישראל"

פרופ' דני גוטמן
עמ' 24

איור: הילית שפר

"המנחים, שבמעבר היו
אנשי חינוך מובילים,
הפכו למשהו שמצויר
יותר מנהלים בכירים
בחברה עסקית"

פרופ' שרון גוירץ
עמ' 56

" מבחינת האוניברסיטאות,
הכרת מורים היא ילד
הורג, למעשה 'לא חוקי',
שכן על-פי תפישתן,
תפקידן הוא להכשיר
סטודנטים לעשייה
מחקרית"

ניר מיכאלי
עמ' 50

"חסרות לחינוך גרסאות
משלו לדלקות אוזניות,
הסדרי גירושים, הקמת
גשרים ושאר בעיות
שכיחות שפותחות
לטיפול מקצועני שגרתי"

ד"ר ג'ושוע לי גלייזר
עמ' 46

"ביקורת הבלתי פסקת
על המורים, הזלול בהם,
המשתקף בדבריהם של
מנהיגים, העדר ההתחשבות
בצורךים - כל אלה מוכיחים
את תדמיתם השילולית של
המורים ויוצרים נבואה
הטగישה את עצמה"

רות אוטולנגוי
עמ' 44

שיחות עם דני גוטוויין

מחזיק מעמד

מנהל תרבות לספק סחורה

יורם הרפז

צילוםומים: רפי קוץ

**"כמו שצורתו החיצונית של זבוב נשארת שלמה לאחר שהומת על—ידי צרעה, כך מערכת החינוך שומרת על חזות חיצונית ציבורית גם אחרי שמהותה הופרטה".
פרופ' דני גוטמן על מעמדם המידדר של המורים ומערכת החינוך**

ככל. המצב שבו הם נתונים בכלל, ככלומר מצב השוק, נראה להם מצב טבעי. כשבית-הספר הופר לשוק, אויב במסגרת כלילו ניתן להציג יתרונות למורים בודדים, הנחשים על-פי קרטיסונים כלשהם למורים 'טובים', אך ככל השוק פוגעים בהכרח ברוב המרכיבים. הוריך היחידה לשפר את מעמד המורה היא לצאת מהמגרש של השוק. ככלומר, המורים אינם צריכים לחתור לשיפור מצבם בתחום הפרדריגמה וככליל המשחק של השוק — מה שאינו יכול להצליח — אלא לשנות אותו".

פרדיגמת השוק מושתלתת אפוא לא רק על תנאי העסקתם של המורים, אלא גם על תודעתם.

"נכוון, משטר ההפרטה מפרק את המכולול החברתי והופך את בני אדם לאוטומים בודדים. כל אחד כזה נלחם על המלוכה הפרטית שלו כנגד האוטומים האחרים. המורים בכתב-הספר, כמו המרצים אוניברסיטאיות או הורופאים והאחיות בתיאholes, נופלים אל המלבדות הזאות, המנסלת את הרוב בחסות הפיתי של יתרונות לייחידים, וכל ייחד חושב שהוא היחיד שיוכה. במערכות מסוות, כמו זו שמערכת החינוך הופכת לה בהדרגה, ←

J תוכנים ונתחנים שונים מלמורים שמעמיד המורה הולך ומירדר. יש הרבה מתמ Schaft במשמעותו של המורה, בתנאי עבודהתו ובדמיוני המקצוע העצמי והציבורי שלו. האם טובפל לחתיהם לתהlixir בהקשר לבלייחברתי מותאים?

"בתמצית העניין הוא זה: חלק מהഫכת ההפרטה, השתלטו עקרונות השוק גם על מערכת החינוך. ככל שהחינוך הופך מישיות חברתי לסתורה בשוק, המורה הופך ממשנה תרבויות וערכיהם ומיצג אותם לסתור, והתלמיד והורייו ללקוחות. ובשוק כמו בשוק — הלקוח תמיד צודר, בסופה של התהlixir זהה המורה עצמו הופך מסוחר לסתורה, תהlixir שמייסדו היה אחד מייעדרה של ועדות דברת. והוסף זהה כבר החל. לא מעט מורים מעסקים ביום באמצעות חברות כוח-אדם בתנאים של עובדי קבלן".

אפשר לעצור את התהlixir הזה?
אפשר וצריך, אם רוצחים לשחק את מעמד המורה. לשם כך צריך לעשות שני דברים: להזות את המצב ולשנות את כללי המשחק, המורים חיים שמעמידם מידדר כיחידים, אך סיבת ההידדרות טמונה במצבם

עד בדי בך?

"תראה... מה בעצם קורה? הקיצוצים אינם אפשררים למערכת החינוך, כמו למערכות ציבוריות אחרות, לתפקיד. כדי לתפרק על המנהלים מרמות השנות להתחילה לחשוב באפוא עסק. מנהלי בתיספר, לדוגמה, מדברים היום על מיתוג, שיווק ומיצוב. הם לא יודעים ולא צייכים לדעת לעשות את זה. הם יודעים לחנוך וללמוד את הדור הנוכחי, אך הם עוסקים פחות ופחות בחינוך ויוטר ביזמות עסקית, שאינה מקצועם: לבן גוברים הקולות להחליפם בגין עסקים. הקיצוצים, אני רוצה להגיד, אינם כורח תקציבי; הם שיטה פוליטית. ההיגיון שלום אינו היגיון כלכלי של 'אין כסף', אלא היגיון פוליטי של הפרטה. הקיצוץ גורם לכך שישירותים כמו חינוך ובריאות הופכים לדלים ובחלתי ייעילים, דבר שמנגדיר את תביעתן של השוכבות בעליות היכולת להפריט אותם".

היגיון החפרטה מוחלט אפוא בכל הרמות, ומשתלט על הגינויו

אחרים שבובילו לנשל אוטו.

"כן, הוא מוחלט לכל הדמות. למשל לתפישת הידע: על-פי היגיון הצרכני, הידע הוא מזבgor מוצרים המועדרים לרכישה. אם הידע הוא כזה, או המורה, מתוך הידע, הוא מיותר, שכן ניתן למצאו ידע 'בחינם' באינטראקט. אך ידע איינו אוסף של פרטיטים: ידע הוא מכלול שעיקרו בויקות בין פרטיטים, ועקריה של רכישת הידע היא לימוד והבנה של זיקות אלה. לבו של היגיון הצרכני הוא ניתוק קשרים והקשרים: הכרבר היחיד הנחשב הוא היחיד העומד מול שחורה. תפקיד המורה הפוך: תפקידו הוא להציג הלופה להיגיון הצרכני; תפkidיו הוא ליצור קשרים בין פרטיטים - בין תופעות, מושגים, רעיונות וכו'. לבן הידע איינו 'גיגש' ואינטראקט אינו יכול לתפוס את מקומו של המורה. אך כאשר הידע נתפס כסהורה, הוא נתפש כנגיש, משמע ככה שנitin לרכוש כמו כל מזבgor אחר, וזה מיתיר את המורה. לכן כאשר מורים נכנעים לגישה הצרכנית ומלמדים פרטיטים נמוקם קשרים והקשרים, וכך אשר הם מוציאים בתלמידיהם לרכוש 'ידע' באינטראקט, הם פוגעים במועדם שלהם".

זהוג לומר שמדוברת הירוחה, על המערבות החיצוריות הבוגרות שללה, פשות עליה הרבה בסוף, והבסוף חסר. "חינוך ציבורי, כמו מדינת רוחה, הוא לא נדרה או טובה שעשויים לשכבות הsslשות, אלא השקעה בהזון אנוש. חינוך ציבורי מתחייב מההיגיון התעשייתי".

חברה תעשייתית זוקה לעובדים משכילים ומיומנים, ומערכת החינוך היא חלק היא המערכת ש'מייצרת', ככלומר מכך שהיא אותם. מערכת החינוך היא חלק - החלק העיקרי - בתהליך הייצור. לא מדובר כאן על מגור שירותים שמן ובוגנוי, כפי שמצויגים ואת חסידי הפרטה, אלא בתשתיות החינוך של תהליכי הייצור. לכן השקעה בחינוך, כמו בשירותים חברתיים אחרים, היא רוחית פי כמה מאשר הheimeroot ממנה. כך, מה שנראה כ'בבוכ' הוא בפועל רוח, ומה שנראה כ'חיסכון' הוא בפועל הפסד".

מבחינה היסטורית החינוך החיצורי אכן צמח יחד עם התעשייה. "עם צמיחתה של התעשייה המודרנית עמדו בפניה שתי חלופות: להקים בית-ספר נחצר של כל מפעל, כפי שאכן נעשה בפרק ומונסויים, או להקים מערכת חינוך ציבורית. הלופה הראשונה נפסלה מושם

אין למורים סיכוי לשפר את מצבם. כמו בקונגו, אשליית הרוחה מאפילה על ואות ההפסד. אשליית הרוחה הפטרית מנוגנת את כוחם של המורים בצייבור. מעודם של המורים אינם נתונים גור מרוש, הוא נתון למאכק. ואת המאכק הזה יש לנחל כציבור מארגן באמצעות האיגוד המקצועי".

בצד ציריך האיגוד המקצועי של המורים לנחל את המאכק הזה? "בכל, איגודים מקצועיים כמו איגורי המורים פועלים בשלוש רמות: הגנה על העובד כפרט באמצעות הסכם קיבוצי; דאגה למעמד המקצועי, הינו מדריניות החינוך על כל כל היביטה; ומערכות בקביעת המדריניות הלאומית בתחום המשפיעים על זכויות העובדים ומצב החינוך, ובעיקר מדריניות הירוחה. ככלומר, מעבר לדאגה לזכויות העובד כפרט, יש לאיגודים המקצועיים תפקידיים חברתיים ופוליטיים שהם תנאי להבטחת זכויות העובד כפרט. הבעייה היא שמהպכת ההפיטה הפיטה גם את התודעה של האיגוד המקצועי והפכה אותו לשאל צרכנים הנשפט על-ידי חבריו בהתאם לממציעו הונגות שווא מארגן יותר מאשר לפידישגין המקצועיים. את פועלתו ברמה הלאומית הם וואים כבוגו. כך, באפואן דודוני כמעט, קופה משטר והפרטה את נקודת המבט שלו על קורבנותוי. ככל שהתרודעה הצרכנית המופרטת מתגברת, כך נחלשת ראיית המכולו: העובדים אינם מבינים את תלותם באיגוד, והאיגוד אינו מבין את תלותו באיגודים אחרים, והאיגודים ככליל רואים את הוויה בין הצלחותיהם להצלחת המאכק בין מדריניות ההפיטה לבין מדינת הרוחה".

"זו מאכק כולל על מדינת הרוחה, במקום שבו הבריאות היא סחרה, גם החינוך הופך לסתורה; במקום שבו הולך וגדל מספר עובדי הקבלן, גם המורים יפהכו לעובדי קבלן. בין משטר רוחה למשטר הפרטה יש ניגוד עקרוני. במשטר רוחה השירותים

החברתיים - חינוך, בריאות וכו' - הם זכויות אזרחית,ומי שמספקים אותן הם עובדי ציבורי; במשטר הפרטה השירותים החברתיים הם שחורות,ומי שספקים אותן הם סוחרים ועובדי קבלן. הטעוי אותן היחיד לשפר את מעמד המורה טמו בכחטה מתמדנו כעובד ציבורי. אנחנו נמצאים בנקודת זמן קריטית שבה תוכרע השאלה אם המורה יוסיף להיות עובד ציבורי, הנהגה מביתחון תעסוקתי כתנאי לימי תפkidיו, ובין הפיכתו לעובד קבלן החודד ליום המחרת וננתנו לשירותים לבם של מעסיקיו".

בזא נצטנן קצת: בסופו של דבר מערבת החינוך בישראל היא מערבת ציבורי, ושירותי החינוך מטופקים לכל האובלוסיפה באורח שוווני וחות או יותר.

"תחיליך ההפיטה במדינת ישראל מציין בנבזות יהודית, המקשה על פענוח התהיליך. לבארה מערכת החינוך, כמו מערכת ההשכלה הגבוהה או מערכת חבריאות, היא מעדכנת ציבורי, אך למעשה מפירותים אותה כל העת. איך? באמצעות קיצוצים. קיצוץ מותמיד בהקצתה הציבורית מלאץ את המערכות האלה לאמץ השקפה של עסק פרטיט כדר לשודר, והצרכנים, משמעו ההורם, רוכשים שירותים הוראה שהמערכת אינה מספקת וכך מעיצמים את הפרטה. כמו שצורתו היצונית של זוכב נשארת שלא מה לאחר שהוחמת על-ידי צרעה, כך מערכת החינוך שומרת על חזות היצונית ציבוריים גם אחרי שמהותה הופטה".

שכר המורה בישראל

שכר המורה בישראל נמוך משמעותית
של בעלי מקצועות אקדמיים אחרים
בماגרד הצבורי - פסיכולוגים, עובדים
סוציאליים, אחות, טכנאים ונדאסים,
מהנדסים ורופאים. ב-2004 השתכר
מוראה בישראל 7,202 שקל בממוצע.
רופא השתכר 18,695 שקל, אחות
11,836 שקל, עובד סוציאלי 10,237
שקל ופסיכולוג 10,192 שקל.

7,202

"שיעוריים ערביים של שווין ערך האדם, סולידריות חברתיות ואזרק
חולוקטי הטע נקודת המוצא שלו. אין מדגיש דוקא את המים הכלכלי
כדי להוכיח ביריכם' בגורם שלהם. חשוב להזכיר ולומר: מערכת החינוך
מייצרת המשאים של עצמה, ואינה לוקחת משאים מוגפים אחרים.
ובודדים משליכים יותר תורמים יותר לתוצרת הלאומי, הם מרווחים יותר
ומশלים יותר מסים, אשר וחורים למערכת החינוך הציבורי. מעבר
לכך, הפרטה מגוונת את החברה הישראלית. במחדר החינוך משובח
למייעוט קטן היא מפיצה את חינוכו של הרוב של הילדיים, וכך
הורשת את התשתית הכלכלית של החברה הישראלית".
האם אין מפיזו בכוחו של מערכת החינוך? בסוף של דבר, חבל
מוחל ב בית.

"להפוך מערכת החינוך הציבורי אמורה להעניקليل את מה שהבית
אינו יכול לתת, ולפיכך המבחן האמתי של מערכת החינוך הציבורי,
כמו גם דייד המרכז של לה, הון השכבות והלשונות. משטר הפרטה פועל
מתוך הנהמה מגוונת לחלוון: הוא מוחזק את החוקים ומחליש את החלשים.
השבבות והחוקות וקוות פחוות לבית-הספר, שכן הן מסוגלות לקנות
השלחה לילדיהן; האוכלוסיות החלשות איןין יכולות לקנות החינוך טוב,
ולכן משטר הפרטה פוגע בהן במיוחד ומחליש אותן עוד יותר. באופן
זה משטר הפרטה גורם למערכת החינוך לבוגר עצמה וביעירה, והוא
כדי כך הוא מחליש את מעמד המורה. במלים אחרות, תהליכי הפרטה של
מערכת החינוך מעדער את הלגיטימיות של מערכת החינוך הציבורי,
שכן היא אינה פועלת כפי שהיא אמורה לפעול – להיות 'המשווה הגודל'.
ההיגיון המהותי של מקצוע ההוראה הוא היסוד הגדולי, ולפיכך ההיגיון
ההפרטה מורוקן אותו מתוכנו. לכן כדי
להציג את מקצוע ההוראה המורים
חייבים להיאבק במדיניות הפרטה
ולתבעו כינון של הסדרי מדינת רוחה
ש רק במסגרות נתן לשיקם את מעמד
החינוך וממעמד המורה".

מהיבין יבוא השינוי?
כמו בכל העולם – מהתארגנויות
פוליטיות צוציאל-דמוקרטיות,
ובמציאות הישראלית יש לכך סיכוי.
ככל שימוש ההוראה הופך את
המעמדות הנמוכנים ומעמדות הבנינים
לקורבנותיו, כך הוא הופך אותם לגורם
על עניין בשינוי השיטה. כדי להפוך
את הזעם והעלבון של קורבנות הפרטה
לכוח פוליטי יש לגבש אותם; גורמים

חשובים לכך עשויים להיות אותם מקומות בוודדים שבהם עוד מבהבת
תודעה ציבורית. מערכת החינוך היא אחד המקומות האלה. הסתדרות
המורים וארגוני המורים הינו על היסוד שליהם טוב יותר מאיגודים
מקצועיים אחרים כנראה מהליך הפרטה. באופן פרודקסלי, הצלחה זו,
והבטיחון התעטומי שנלווה אליה, גורמו לכך שהמורים היו עיוורים יותר
מאשר עובדים אחרים שהופרטו בפועל לסכנות הגלומות במשמעותה.
המורים גיילו את הסכנה רק כאשר הבינו שדו"ח ועדת דרבת מחייב פיטורים
מיומנים. וכך היתה הבנה חלנית ומאחורית, אם כי הכוונה המורגן
של אלפי מורים. וכך הוכח מופיעים כדי לנחל מלך עיל בדור'ה של הוועדה.
אנחנו נמצאים בנקודת קriticית. האיגודים המקצועיים נחלשו ככל-כך
בעשרים האחרונים, עד שבירה שלהם נראית אפשרית. עם זאת נדמה –

שהופש התנועה יצר 'סכנה' שעובדים שהפעל השקיע בהכשרתם
יעזו, וכך תרד ההשקעה לטמיון. לנוכח החרה הבלתי נשית: מערכת
חינוך אוניברסלית באחריות המדינה, המביטה תשתיות אוניות לכל
המפעלים. על רקע זה נחקקו חוקי חינוך חובה במדיניות התעשייהית.
אותו היגיון תעשייתי פועל גם על מערכת השירותים. כאשר המחלות הפכו
'ציבוריות', עם הוייזמות הקרים הגודלים, ככל מרוד ברו נקל משוכנות
העוני לשכונות העשירות, העשירים הבינו שהוא אינטנס שלם להקים
מערכת בריאות ציבורית. ההיגיון
הפנימי של החברה התעשייתית הוא
שעומד ביסוד שירות מדינת הרוחה
cols".

מוכן, אפילו "לא חינוכי", לבסס
את הצורך בחינוך ציבוררי על שיקולים
בלבולים, ולא רק מושם שבנסיבות
היסטרוריות מסוימות הוא עלול ליחות
במיוחד. בכלות הפל, לממה עובדים
"מחונבים" חמישק זוקק?

"הנסיבות ההיסטוריות דוקא.
מחיבות את העמקת החינוך הציבורי.
בעידן הידע שלנו מצליחות מדיניות
שיש להן בוגרים רכים של מערכות
חינוך. הדירית המוחש כל הרמות של
הפעולות הכלכלית מצריכה עובדים –

כולל עובדי תחזקה 'פשוטים' – בעלי רמה גבוהה של ידע ומיומניות.
אין פלא של מדיניות מפותחות מבחינה תעשייתית יש מערכת חינוך
ציבורית חזקה, פיננסית לדוגמה. מסיבה זו כל מדינה המבשת למשוך
אליה השקעות משקיעה בחינוך הציבורי, כדי שייהיה לה מה 'להציג'
למשקיעים. לגופים עסקיים השוואתיים להגדיל את רוחיהם אין אינטנס
להשקיע בתשתיות ציבורית. הם מעוניינים רק בתוצרי הקצה – בעובדים
מיומנים. בכל המל של הפרטה יש אפוא סתירה פנימית: מרבים להציג
על פיתוח תעשייתי, אך מנוגנים את התשתיות החברתיות המאפשרת
אותו".

סניוגרפיה בלולית בזו על מערכת החינוך הציבורית עדינו בעיתות
בעניין, מה עם שיקולים ערביים?

מי פירק את העבודה המאורגנת בישראל?

"נקודת ציון" נספתה הייתה השתלטות סייעת חילימ"ד בראשות חיים רמון על הסתדרות במאי 1994. חוק ביטוח בריאות מלכתי הפסיק את המימון להסתדרות באמצעות הבסיס הכללי העממי של ההסתדרות שמיית הבסיס הכללי העממי עצמאי המשולג לאגן הייסלה אותה כגוף כלכלי עצמאי עובודה מאורגנים. על העובדים במקומות העבודה לחסל הולשת הסתדרות איפשרה למעסיקים להחליפו בהדרגה את ההסכם הקיבוצים ולהחליפו בהסכם אישים ובהעסקה באמצעות חברות כוח-אדם.

"עمير פרץ, שהחליף את רמון כמנכ"ל הסתדרות, אمنם קיבל ארגון עם גידעון של 1.5 מיליארד שקל, מה שהכביר עלייו מואור, אך במקביל פיתח אמצעיה פוליטית. הוא הפך את הסיעעה הסתדרותית שלו, עם אחד,

מי שהמציאו אותו הייתה מפלגת העיבור. אם רק הליכוד יכול להזכיר שתחים, רק מפלגת העיבור יכולה לפרק את מדינתה הרווחה.

"נקודת מפנה אחת במסלול ההתפקידות של העיבור המאורגנת בישראל הייתה התוכנית ליצוב המשק ביולי 1985. ראש הממשלה דאו שמעון פרס ושור האוצר דאו יצחק מודעי יצאו עם תוכנית שטרתה בלימת אינפלציה דוחרת של 400% בחשוב שניית. הסתדרות החזקה בהנגתו של ישראל קישר והמgor הפרטני נתנו ד' לתוכנית. התוכנית, הנחוצה כשלעצמה, הפעילה תקנות מנדטוריות לשעתם הירום בדרכו חוק ההסדרים. חוק ההסדרים עקיף את ההליך הדמוקרטי של החוקיקה בכנסת כדי להפעיל צעדיםسريתקדים בתחום זכויות העובדים. האינפלציה נבלמה, אך חוק ההסדרים שרים וקיים, ומשמש לפגיעה בעובדים בדרך

" מבין כ-2.4 מיליון שכירים בישראל, רק 600 אלף מוגנים על ידי הסכמים קיבוציים. ברוב המקרים הסתדרות היא הארגון המיציג אותם, באטען ארגוני העובדים השונים – עובדי הנמלים, הבנקים וכדומה. ארגוני המורים מייצגים את הסקטור הגדול ביותר, הכול כ-140 אלף מוגנים.

" בשנות השישים והשבעים הייתה מערכת ההסכם הקיבוציים בשיאו, ובכעה כללים ברורים בנוגע לתנאי עבודה ופיטוריהם. מאז העיבור המאורגנת בישראל אכן נחלשת בקצב מהיר, ויש סכנה לעצם קיומה. תיאוריית השוק מחלחלת לכל תאי החברה ומפוררת בהדרגה את ארגוני העובדים. הסתדרות לא רק שאינה מסנה לבולם את התהילה – היא משתפה עימם פעוליה. ביבי נתניהו כשר אוצר לא המציא את התהילה; הוא רק קידם אותה בדרך הכהונית.

מי שראה את שכר המורים אינו יכול שלא לחשוד בכך של מדינה

הם מספקים למערכת שירותים הוראה ללא מורים, הם מנתקים בין ההוראה למורה. כניסתם של ארגוני המgor השלישי הפכה את בית-הספר לרוכש שירותים הוראה במקום מקום מסעיק של מורים. 'שיטת הפרויקט' של ארגוני המgor השלישי מסלקת את המורים; היכן שיש פרויקטים לא צדוק. במוקם המורים באים מנגנים להם: אוניברסיטה קבלן המספקים שירותים הוראה. ואנו עוד: הפרויקט של המgor השלישי מתקיים כל עוד יש בהם עניין לנדרן בלבד. כאשר העניין מתפוגג, נדרנן נעלם ומוטיר חיל ריק מבחינה פרוגזית ומורים מוחלים מבחינה מקצועית. עלי-פיطبعם, ארגוני המgor השלישי נעדרים עניין לטושה רחוק, אך קשה ליהלחם בהם משום שהם ממש מציגים עצם כמייצגי אינטראס ציבורי רחוב. הארגונים האלה הם ראש והחץ של ההון בリストוק המערכות הציבוריות ובפרטן".

המערכת הציבורית נזהה את ייעודה וננטה את האובליסיות החלשות. ארגוני המgor השלישי מנכימים לסייע להן. מה רע? זה רע משומש שארגוני המgor השלישי והקרנות אינם חייכים בכל ריווח לציבור. על הממורה, לעומת זאת, ניתן להפעיל פיקוח דמוקרטי. לכן המgor השלישי והקרנות הם אחיד מן הגילויים הבולטים של יצרת הקשר הו-שלטון בישראל. ככלואה של ההון, המgor השלישי מושם גורם אקטיבי בדוחיקת הממשלה וב הפרטת השירותים החברתיים, וכך הוא

לי שמאבקי השנתיים האחדנות עשו את ציבור המורים לעדרני יותר. ערני למה?

"לחשייבותו של האיגוד המקצועני; לכך שהאיגוד המקצועני מגן עליהם, וכי חשבתו לא רק ביכולת להגן על המורה הבוגר, אלא ביכולת להיאבק על אופי המערכת בכלל, שבסופו של דבר קובעת את מעמד המורה הבוגר. האיגוד המקצועי דומה לקירוט ש קופים שמגנים علينا מפני הקור והחומר, אך כשאנו נתקלים בהם, אנחנו נהנים ומקללים. כל החישגים שהשיגו האיגודים המקצועיים במהלך השנים – שכר, קביעות, פנסיה וכדומה – מתגברים כמכובדים מלאיהם, אך כאשר נדרשים לשלם מס' חבר עכורים או להתגיס למאבקים – מתחרמים. לכן האיגוד המקצועי חייב להנכח את עצמו, להסביר את מטרות מאבקיו, להפוך את חברי לשותפים בניהולם, ובמיוחד לעורר מודעות לכוננותיהם ולדריכי פעולהם של הכוחות המנסים לפרק את האיגוד המקצועי כחלק מഫרטת המערכת הציבורית".

למשל?

"אחד מטעמי ה הפרטה הייעלים והמוסכמים ביותר הוא המgor השלישי. הוא עיל משומש שהוא סמו, הוא סמי משומש שהוא מתחפש לבעל עניין ציבוררי. ארגוני המgor השלישי מתנדבים לכארה לעשות את מה שהמgor הראשון – המדינה – כבר לא עשו, ומתמידים לעשות זאת טוב יותר.

גם אפשרה לאוטו אלי יונס, בתפקידו הנוכחי כמנכ"ל בנק המזרחי, לפטר כל שיליש מעובדי בנק טפוחות בכך למיוזגו עם בנק המזרחי".

מה תפקיד ארגוני המורים היום?

"ארגוני המורים הם ארגוני העובדים הגדולים במדינתה, אך הם חלשים מושם קשה לגיס את ציבורו המורום לטובות מHAL פוליטי. השאלת המפורטים של חברת החשמל, למשל, איןנו ידית שבאמצעותה אפשר להחשיך את המדינה, אלא ציבור עובדים שנית לגיס לטובות מרכז מפלגה כוהה או אחר. מורים אי-אפשר לשים על אוטובוסים ולהגיד להם לימי להציג. החולשה הוא גורמת לכך שחלק גדול מן המורים משתמשים שכר מינימום. ארגוני המורים הייכים לבטל את דרגות השכר הנמוכות המאפשרות למטרינה לשלם למורים שכר כזה. למטרינה תמיד חסר כסף, אך זה עניין של סדרי עדריפות. מי שראה את שכר המורים איןנו יכול שאל לא שוד בכספי המדינה יש אינטרס להצמיה עם נבער שיאפשר לה להתנהל כרצונה".

ד"ר לינדה עפרוני היא עורכת דין, כלכלנית ומומחית לשוק העבודה הישראלי

לבנק הפעלים, שנtan להסתדרות הלוואה בסך 400 מיליון שקל למחו"ר הלוואותיה. כשהחליט מנכ"ל הבנק, אלי יונס, לפטר 900 עובדים, הסתדרות התעטתה אליו 'ככ'וכ' משום שהסתדרות השבוייה בידי בנק ובידי מוכ"ל עם אמבייציה פוליטית אינה יכולה לנחל מאבק אמייתי ולהגן על העובדים. רק שר' אידיזון בתמימותה חשבה שהמאבק אמיתי. ההסתדרות

למפלגה פוליטית, ורצ' לבחירות 1999. כך הפכה הסתדרות לגוף פוליטי ממשאכיו מגיסטים להסתדרות עתירתה של העומד בראשו. מי שרצ' בזירה הפוליטית זקוק להונן וזקוק למשיקם. את המחיר שילמו העובדים.

"עקב ביטול המס האחד, ניהול רשלני, מעבר כשל לירושלים וחורה לתל-אביב, עמדה הסתדרות על סף פשיטת רגל. החוב הגדול היה

יש אינטרס להצמיה עם נבער שיאפשר לה להתנהל כרצונה"

כיצד מתמודדים עם התנאים שהיא יוצרת. בניגוד לטענה הניאו-liberalית, תחילה הגלובליזציה כשלעצמה אינו כופה על המדינות השונות הפרטה והגדלת פעריהם, ומשמעת השוקים' אינה גוטלת מן המדינות השונות את יכולותם לבצע לחזורם עט. מכאן הדרישה מקרים אינטראקטיביים. אנהנו כדי מכירים דגמים שונים של התמודדות עם הגלובליזציה: הרגם הצפון-אמריקני שמר על מדינת הרוחה ועל מידה גודלה של שוויון בחלוקת ההכנסות, שבאה לידי ביטוי בגידול וחיזוק המעדן הבינוני; הרגם האנגלו-סקסי, שפרק את מדינת הרוחה, גידיל את האישווין וشكק את המעדן הבינוני. ישראל בחרה בגרסה אלימה במילוי של הרגם האנגלו-סקסי. זו בחירה ולא כורת, אצלנו העונן אין כיישון של מרדיניות; הוא המדיניות. וכן התביעה לעבור למודול הצפון-אמריקני גושא למאפק פוליטי-חברתי שיש לו סיכוי.

"ואם לסקם, משטר ההפרטה, פירוק מדינת הרוחה והגידול באירועוון הם איום של ממש על הדמוקרטיה בישראל. כדי להגן על המורים ועל עצמן, הסתדרות המורים וארגון המורים חיבים לאמץ סדר יום אחר, סדר יום של כינון מדינת רוחה. האדם עלי-פי טבעו הוא יצור חברתי; משטר ההפרטה פועל נגד מהותו של האדם, הוא מצמצם אותו לכדי צרכו. כך שהמאפק על מעמד המורה הוא, בחשבונו אחרון, מאפק על דמות האדם והחברה בישראל".

פרופ' דני גוטווען מלמד בחוג לתולדות ישראל באוניברסיטת חיפה

מהו זה גורם מרכזי בפרק מדינת הרוחה והשתתפות ההון על המרכיב הציורי".

מי עומד מאחורי התרבות ה"דמוני" הזה של הפרטה, מי מרווחה ממנה?

"התהlixir איןו 'דמוני', אלא היסטורי וኮנקרטי, ובישראל דוקא קל לזהות אותו. המרווחות הגדולות הן משפחות ההון. ההפיטה בריאות מחדש את החברה הישראלית כחברה של חזון ושלiton והוא - מנוקדת מבטן של שאגהנו תופשים כקונספירציה של חזון ושלiton והוא - מנוקדת מבטן של משפחות ההון - אסטרטגיה. משפחות ההון איןן מעוניינות ברווח; הרוחה מובטה. הן מעוניינות בשיליטה, ולשם כך עליהן לפורר את המערכות הציבוריות ולבוֹא במקום. ככל שהחומר מושתל על תחומי חיים נוספים, כך יש לו עניין לשולט גם בהסדרה הפוליטית שלהם. כך, למשל, לאחר הבחירות האחרונות היה להונן מועמד למשרת שר החינוך: פרופ' אוריאל רייכמן, הצעיפייה ממנו הייתה ברורה: האצת ההפרטה של מערכת החינוך, מהחינוך היסודי ועד להשכלה הגבוהה".

האם "משפחות ההון" איןן בירי תהlixir חדש, בולל וחזק מהון – הגלובליזציה?

"הגלובליזציה אינה תהlixir חדש. תהlixir האחראית השוקים העומד ביסודו החל כבר עם התפשטות המהפכה התעשייתית במאה ה-19. הניסיון ההיסטורי מלמד כי השאלה המרכזית שהגלובליזציה מעלה היא

מבט עולמי

מחזיק מעמד

בדרדר לעולם שלישי

**שייפור אמיתי בשכרים ובתנאי עבודה
של המורים הוא אתגר עצום. אפשר
לעמוד בו רק אם המדינה, ארגוני
המורים וההורים ישתפו ביניהם פעולה**

אבי גולן

אין כמעט מאמר העוסק במערכות החינוך ובמצוותיה – מההישגים הביאתיים במחננים הבינלאומיים ועד לאלימות בתיאהספר – שאיןו מבכה את מעמד המורה. אין כמעט איש חולק על הצורך בשינויים דרמטיים במעמדו המורה כדי לאויש את מערכות החינוך. אני חשב שמדובר כיום מכוון המשימה הלאומית הידועה כ"זערת דברות" מן הור"ח עב הכרס שהעסיק את קהילת החינוך ואת מדינת ישראל כולה בשנה חולפת לא תאכבה היושעה. כדי לדעת שהבעיה אינה מקומית. באנגליה מתנהל מאז 1997 פרויקט מחקר רב-תחומי העוסק בעמדת המורה בסולם של 1 (מעמד במערכות החינוך התקשו לדרוג את מעמד המורה בסולם של 1 מעמד המורה מאוד נמוך) עד 5 (מעמד המורה מאוד גבוהה). גרפ' מס' 1 מציג על תמונה עגומה גם שם.

ניתן להבחין בהידרדרות קבועה בתפישת החברה את המורה ובתפישת המורים את מעמדם הדם. כמו כן כדי לשם לב שבכל פרק זמן המורים רואים את ערכם כנמוך יותר מהערך שמעניקו להם סביבתם. גם בארץ הבעיה אינה חדשה. כדי לזכור שכבר ב-1978, לאחר שכיתה מורות נשמשכה לעלה מחדש – ועדת עצוני. כמו ועדת דרת, ועדת מלכתיות לבדיקה מעמד המורה – ועדת עצוני. וחלקים מהם מנו אפליו יושמו, אך מעמד המורה המשיך להידרדר כאשר היה אחראי לכך איזה כוח טבעי מסתורי, שידינו קצורות מלהוציא מפנוי.

השאלת אם מקצוע החווה הוא מקצוע נחשך נגזרת מכמה גורמים: הספיק והענין בעבודה, תנאי העבודה, שכר המורים, האופן שבו נתחשים המורים על-ידי עצמם, התלמידים והציבור, מצב שוק העבודה והאפשרויות העומדות בפני המורים הפטונצייאליים. כאמור זה אנסה לעסוק בשתי הנקודות העיקריות המונעות את השינוי הדרוש: תנאי העבודה והשכר. למורות כל האנשים הטובים שהשיפקו לדוש בנושא זה מכבר, אנסה גם אני להציג כמה שינויים הנחוצים כדי להביא לשיפור של ממש בעמדת המורים.

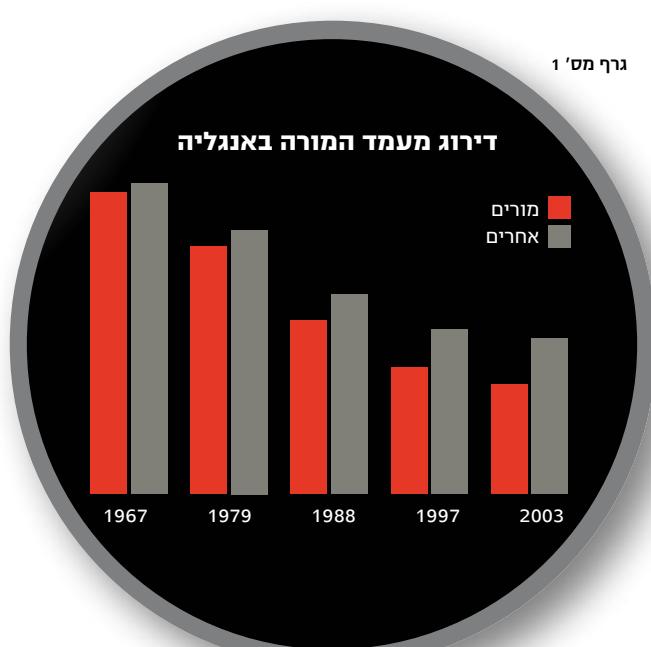
יותר תלמידים בគיתה מאשר באינדונזיה

תנאי העבודה של המורה מרכיבים מאלמנטים הנחוצים למדייטה ולהשוואה, כגון מספר התלמידים, השעות וימי הלימודים בשנה שהוא מלמן, אבל לא רק. ייעילות עבודתו תלויה גם באפשרות לטלפון להורים או לרבר עם תלמיד או הורה בפרטiot, ביחסיו של המורה עם המנהל ועם צוות המשדר, ואפליו במצב הפוי של הכתיות והזמיןות של ציוד הוראה, שלא לדבר על אוירות הלימוד בכיתה.

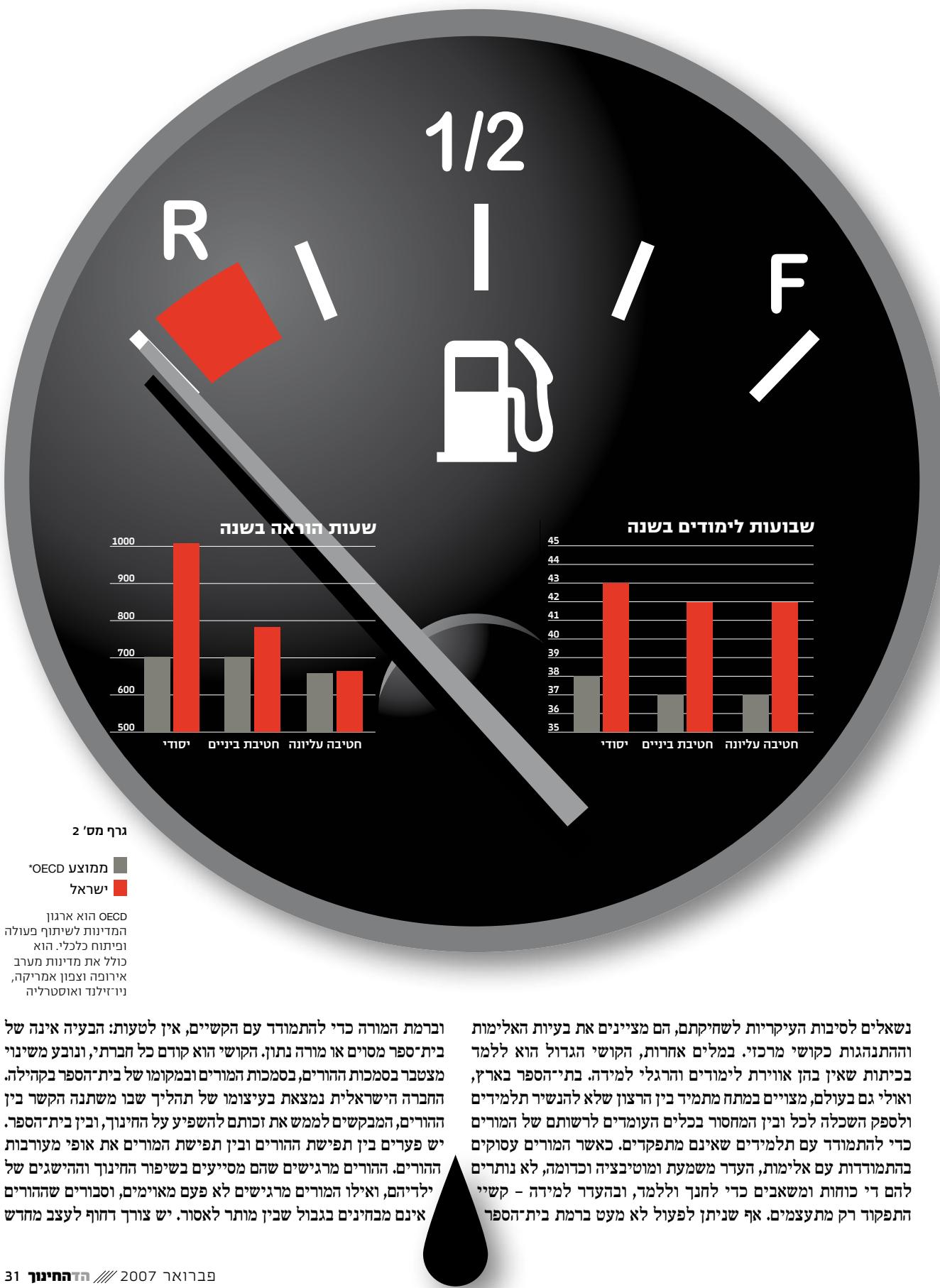
נושא היכרות הגדלות בארץ ידוע ומקובל, אבל ההשווואה שנעשתה במהלך מבחני TIMSS (מחננים מושווים במתמטיקה) מראה עד כמה המורה הבעיה. גרפ' מס' 3 מראה את מספר הילידים המוצע בכיתות שנבדקו. ההשווואה מעלה כי בישראל היו בכיתות 32 ילדים בממוצע, ואילו בפינלנד, שהכל מדברים בשפהה, היו בכיתות כ-19 ילדים בממוצע. נכון שבסינגפור וביפן היכרות גדורות יותר, אבל ילדי ישראל היקרים אינם סינגפוריים או יפנים ציידניים, ומ עבר לתוצאות הביעתיות של מבחני המתמטיקה, הרי שהיכרות האילו הופכת את חיי המורים לקשיים ביותר. ב嚷god למוסכמה הציבורית הرواה במורים מי שעובדים מעט וחוכם לחופשות מרובבות, מורי ישראל עובדים הרבה ורקשה בהשוואה לעמיטיהם בעולם (גרף מס' 2).

למורות הנתונים המובאים כאן וחרף השכר הנמוך, כশמרורים ישראליים

גרף מס' 1

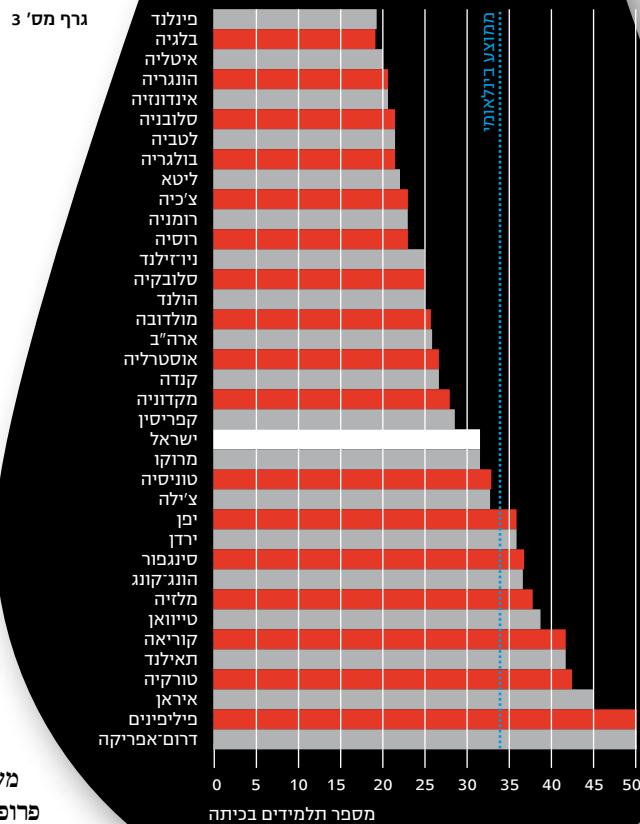

דירוג בסולם של 1 (מעמד המורה מאוד נמוך) עד 5 (מעמד המורה מאוד גבוהה)

גודל כיתה ממוצעת
כיתה ח' - מבחן משויים במתמטיקה

האיגוד המקצועי, שיתבעו
בהתעור להוציא מכת"ה ספר
מורים שאינם מתאימים
בעיל ובהתעור להעטיק מורים
מושוכחים באמצעות שכר הולם,
פרופיל המורה ויחס הקהילה כלפי
לא ישנו, מה שכמונן אינו מסיע
בגיס תמכה ציבורית במאבקם הצדוק של
המורים לשיפור תנאים.

הקשה הוא אכן עצום. מן המדרינה נדרשים מחויבות

אחרת לגמרי להינוך ושינוי תקציבי משמעותי, שיקצה כשלושה מיליארד שקל עבור תוספות שכר למורים והשכעה גדרולה נוספת בתשתיות, שתאפשר כיתות פחות צפופות וחדרי עבודה סבירים למורים. מארגוני המורים נדרש ממש ממש גדול למציאות בהוראה, מה שמחייב שינויים גדולים בחזום הקיבוציים. יש צורך בסולם קידום פנימי ואפשרות לתגמול מורים מצטיינים על-פי ידע וכישורים (Pay for Knowledge & Skills), או בשיטה מוסכמת אחרת. יש צורך בرتימת תהליך ההשתלמות להתקומות המקצועית של המורים ולשינוי שיאפשר תהליכי סביר יותר של פרישת מורים שחקרים או הלשיטים מהמערכת. גם תוכנית ארגון המורים עוזלת מורה וגמ תוכנית הסטודיות המורים הצעריה הקובע על כלו מרחק ניכר בכיוון זה.

גם ההורמים צריכים לאבחן הסכנות חדשות בנוגע לשיתופם במעשה החינוכי לצורך מתן תמיכה לבתי-הספר, כדי שאלה ייוצרו אויררת למידה ויצמצמו באופן משמעותי את עיסוק המורים בעבודות התנהלות ומשמעת. התנאי להצלחה בשיפור מעמד המורה ובאיכות ההוראה הוא שילוב רדיים מושלש, שבו ייקחו חלק המדרינה, ארגוני המורים וההורמים. העדרו מסביר את כשלונו של הוועדורות השונות. יצירתו היא האתגר שעומד לפניו.

ד"ר אבי גולן הוא מנהל בית-הספר ברנקו וייס על-שם הרציגונג במוסצת האזרית. גור

ולשפר את הקשר של ההורים עם בית-הספר, גם באמצעות בניית הסכומות המקומיות ואמננות בין בית-הספר ובין ההורים וגם באמצעות חקיקה.

שכר נמוך יותר מאשר ביוון ובמקסיקן

שכר המורים הוא מגוחך, ובלי לשנותו מן היסוד לא יהיה כל שינוי במעמד המורה ובאיכות ההוראה. כשהשווו את תנאי השכר של מורים בעלי 15 שנים ותק כ-31 מדינות, בעיקר במדינות OECD, נמצא כי מדינת ישראל נמצאת במקום ה-28. רק בהונגריה, בצ'ילה ובפולין מורים מרווחים פחות מישראל. במקום היישון עומדת לוקסמבורג, שבה שכר המורה הוא כשמונים אלף דולר בשנה. כדי להיכנס לפולפים של כלכלנים, ההשווה שאין עליה עוררין היא השוואת לותץ מקומי גלומי (תמ"ג). גם כאן מזכה של ישראלי עגום: היחס בין השכר לבין התמ"ג בישראל הוא נמוך מכל המדינות שהושווו, עומד על 0.73, לעומת זאת יחס ממוצע של 1.16 בקרב כל המדינות שנכללו במחקר. העובדה זו מובנת לכל-כל הועדות שעסקו בנושא, אבל גם לאנשי האוצר. הבעיה הגורלה היא העלות. בישראל כ-120 אלף מורים, ותוספת של 20% בשכרם משמעה הוצאה של שלושה מיליארד שקל, ואולי אף יותר. הוצאה בסדר גודל כזה אי-אפשר לעשות ללא שינוי עמוק בסדר העדיפויות של ממשלה ישראל. חשוב להוסיף שהשינוי שכנן ה策ilo להעלות באופן ממשוני את שכר המורים – ועדת עזינו – 1979 ומשלחת רビון – 1994 – לא הביאו לשינוי המבוקש במעמד המורה או באיכות המורים. גם תהליכי דומים שנעשו בארא"ב, למשל העלאה שכר המורים בשנות השמונים ב-20% בממוצע (במדינות מסוימות הגיע שיעור ההעלאה ל-50%), השפיעו באופן זניח בלבד על איכות המורים או על מעמדם. ההסבר ברור: לא שינוי בתהליכי הגיוס וההכשרה של מורים ולא שיתוף פעולה אמיתית של

הקיימות החשבונית בגישה ההתפתחותית

מאת: צפורה כ"ץ
פסיכולוגית קלינית חינוכית

1. מערכת חברות הדרכה למורה א', ב', ג', ד' עם עזרי הממחשה:
לכיתות א'-ד' רגילים, להוראה מתקנת ולהיכון פיזי - 85 ש"ח

2. מערכת נפרדת של עזרי הממחשה לפינית החשבון בכיתה
בתתספთ פלקטם - 23 ש"ח

3. חברות עבדה לתלמיד על-פי סדרת חברות ההדרכה למורה
✓ חוברת א' - חיסור בגבול המאה - 14 ש"ח
✓ חוברת ב' - חיבור וחיסור בגבול המאה - 11 ש"ח
✓ חוברת ג' - כפל וחילוק בגבול המאה - 14 ש"ח
✓ חוברת ד' - חילוק במספרים גבוהים - 11 ש"ח

4. קרסטת - מגן תרגילים ושאלות, השלהה לפי תכנית הליפודים
קרסטת לחוברות א'-ב' - 18 ש"ח
קרסטת לחוברות ג'-ד' - 12 ש"ח

5. חיבור וחיסור שברים - חברות לתלמיד לכיתה ד' רגילה
ולהוראה מתקנת - 18 ש"ח

6. פדריך למורה עם עזרי הממחשה להוראת השברים - 15 ש"ח

7. המוכנות לחשבון - חשוב לאנדים ולהיכון הפיזי
✓ חוברת לתלמיד בתתספת עדרים - מגן פעילות ותרגילים
בכיסיות 0 עד 5 ו- 6 עד 10 - 25 ש"ח
✓ עזרים למורה ולכיתה - 18 ש"ח
✓ פדריך א' למורה (סתור מערכת ההדרכה) 20 ש"ח

רכישת הקריאה והכתיבה בגישה ההתפתחותית

מאת: צפורה כ"ץ
פסיכולוגית קלינית חינוכית

סביר
60 ש"ח
לשוני
הספרים

סביר
27 ש"ח
לשוני
הפריטים

1. הספר "מעשה ההוראה" - ספר הדרכה למורה, המיפוי
לכיתות א'-ב' בחינוך הריגלי, לכיתות טיפוליות,
מקומות וסידות. הספר מסרט את דרכו ביצוע השיטה
ערוכה ב-15 דרגות קושי ומכל בצד ההדרכה המשעית
גם הscrbers עיניים - 40 ש"ח

2. מערכת "משחקים DIDAKTYM" - ערוכה ב-15 דרגות
בהתאם לאלו שבספר "מעשה ההוראה" - 40 ש"ח

3. מקרה לתלמיד "רווי וגלית" -
ערוכה לפי הדרגות 4 ו- 3 - 20 ש"ח*

4. חוברת עבדה לתלמיד
למקרה "רווי וגלית" - 12 ש"ח*

5. קריטיסים לדוחו ולחרכבת שפטים

לדרגה הראשונה - 4 קריטיסים למורה או ל-4 תלמידים - 8 ש"ח

6. קבוצות פילים מדורגות למורה ולכיתה לדרגות 2 עד 6 - 12 ש"ח

7. חוברת כתיבה לתלמיד לשש הדרגות הראשונות - 8 ש"ח

*דרושים לכל תלמיד

הזמנות בצירוף הממחאה נא לשלוח אל:
הוצאת חינוכית, צפורה כ"ץ, רח' הזוהר 9, תל-אביב 62507
או הזמנת לפקס: 6040836-03

האגודה התאosophית בישראל (ע"ר)

אנו גאולוגים וטובי, גיאולוגים
ראם מאירין זק גיאולוג דען וראם

גיאולוג גיאולוגים
רעם גיאולוג קוסט זק גיאולוג דען וראם

למייה חוויתית הכללת תרגול ייחודי לנושא המפגש,
תנוועה ומדיטציה

קיים: ארגון אומם לאנתרופולוגיה וראם

להפיק יותר מכך
ולחזיר לעצם את המשמעות וההתלהבות

כמה מנושאי הקורס

- מדיטציה: כלי להתקדמות, לייצור שלווה, קשב ומודעות.
- העוצמה שבמחשבה: האופנים בהם מחשבותינו יוצרות את המציאות שלנו.
- דע את עצך: הבנת הכוחות הפועלים בינו ופעילים אותנו.
- הקשבה לשפת הגוף ולשפת הרגשות: הקשר שבין הגוף והרגשות.
- מדוע זה קורה לי? האם נסיבות חינינו וגורלנו הם פרי המקוריות?
- החופש מהפחד: להזהות ולהתפרק את הפחדים והחרדות השולטים בהכרתנו.
- המסע המופלא של התודעה: חיים ותודעה בתהילן איןסופי של התפתחות.
- מינע הסבל: הסכל הבלתי נסנע, כהזדמנות לצמיחה ולמודעות גבוהה יותר...

15 מפגשים שבועיים, 4 ש"ל כ"א, עלות הקורס: 550 ש"ח

קיים: אкар גיאולוג

כלים ועקרונות רוחניים לייצור קשב ומודעות,
שחרור וריפוי במילד הריגש'

כמה מנושאי הקורס

- רגש: הרגש כמנוע רב עצמה, הרגש כשפה.
- תכנוניות והתניות רגשות: איך צרנו אותם ואיך נשחרר מהם.
- מדיטציה, תרגילי נשימה ותנוועה: להקללה בעיתות מצוקה רגשית.
- הcapsה להאהבה: הדחף של הה אהבות והתשואה, הרגשות הנואচית לעונות הרגשות והקשבה האםפטית.
- הפחדים בחינינו: התחריפות שלובש הפחד ותקפido של הדימוי ביצירתנו.
- שחרור נטול העבר: לעבר תהילך של סליחה לעצמנו ולולות.
- עבודה המודעות: כממסות את מאגרי הкусם שבתוכנו...

12 מפגשים שבועיים, 4 ש"ל כ"א, עלות הקורס: 550 ש"ח

פרטים והרשמה בטלפון: 9-7521259-03

لتוכניות המלאות של הקורסים ולהכרות

עם מגון הפעילות, בקרו באתרנו:

www.theosophia.co.il

האגודה התאosophית, רח' צבי 2 ב' רמת גן (ליד עליית HaStudio

מחזיק מעמד

בורחים או מוברחים

מחקרים מראים כי קהל המורים
מוזדקן וכי צעירים מוכשרים אינם
מעוניינים לפנות להוראה. מה צריך
לקरות כדי שהציבור יתחל לדואג?

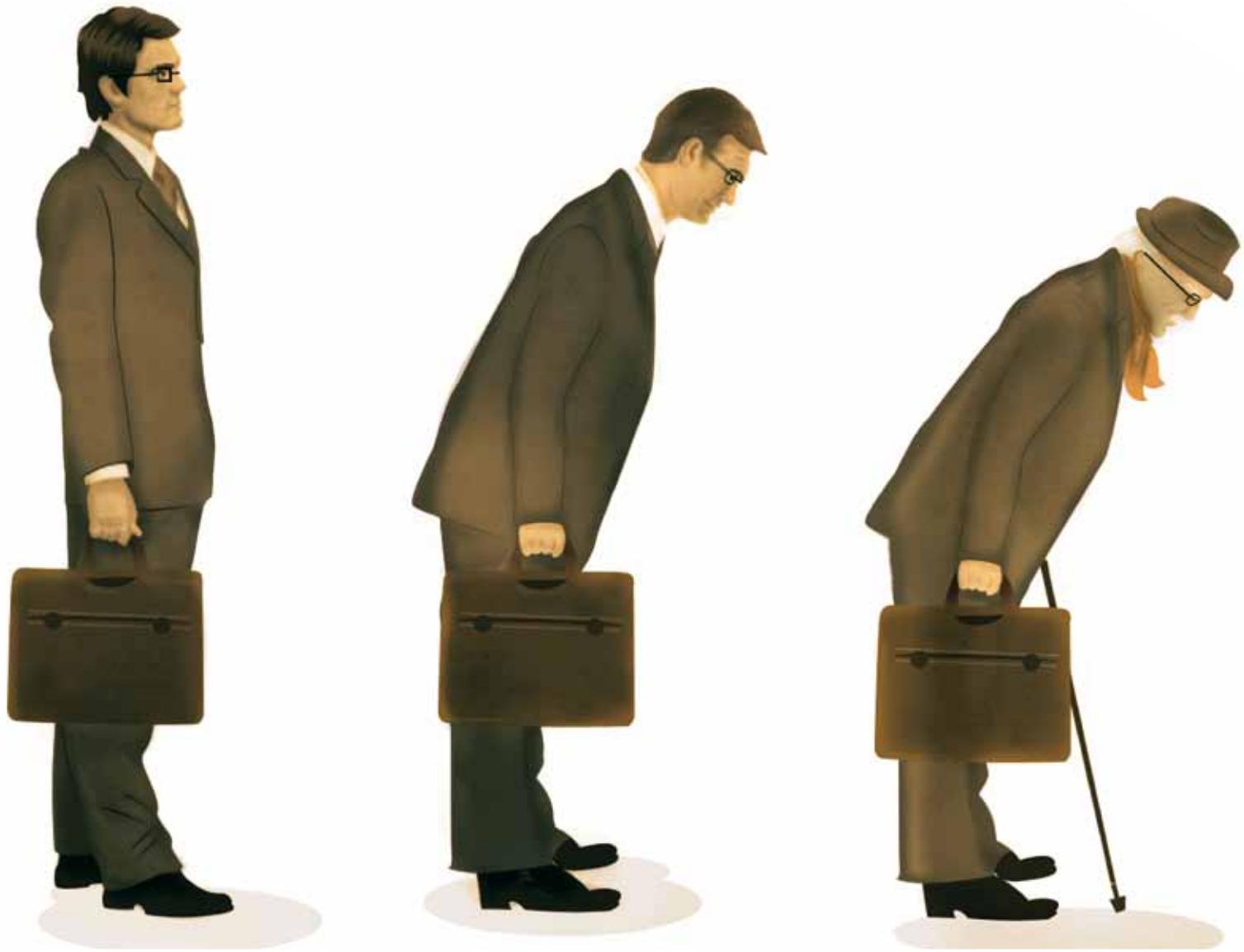
דרורה כפיר

מורים בסכנת

חברתי. "הביבו באלה שמנחיגים אונטו... ההנעה שלנו חלולה", נשמעה זעקו של הסופר דוד גروسמן בכיכר רבין, בעצרת לציון 11 שנה להירצחו של ראש הממשלה יצחק רבין. אנחנו, אנשי החינוך, יכולים לזעוק אותה ועקה בהקשר לתחום שבו אנו עוסקים. האם מישתו מקשיב לה? מחקר שערכנו באמצעות שנות התשעים העלה שגם לאחר פועלתה, לא הצליחה האקדמייזציה של ההכשרה להוראה ללביא מעשור מדאיגות, המעודות כי הפונים למקרה ההוראה הם בעלי הנთונם האקדמיים הנמכרים ביותר. לא שמענו גילוי התרגשות ורגאה מצד הציבור ונציגיו לנוכח המידע הזה. האומנם לא ברורה ממשמעותו? מנaging נוהגים להזכיר מלים על חשיבות החינוך ככליל לקידום צדק

אחרונה נחשף הציבור הישראלי למירע בעיתונות בדבר ירידה במספר הסטודנטים להוראה, לצד עלייה במספר המורים היוצאים לפרישה מוקדמת, דבר המעיד על ירידה בכוח המשכה של מקרים וההוראה בעיני צעירים וצעירות-phoot. מחקרים שנערךו בעשרות האחرون מצביעים על סדרה של תופעות מדאיגות, המעודות כי הפונים למקרה ההוראה הם בעלי הנתונם האקדמיים הנמכרים ביותר. לא שמענו גילוי התרגשות ורגאה מצד הציבור ונציגיו לנוכח המידע הזה. האומנם לא ברורה ממשמעותו? ב

איור: הילית שפר

הכחדה

מקרב כלל הסטודנטים, ושיקורת המוצע של הוריםם ורמת הכנסתם הם הנמוכות ביותר. מוצע הציון המשקלל בתעדות הבגרות של הסטודנטים להוראה הוא הנמוך ביותר, כמו גם הציון הפיסיומטרי המוצע, שאף נמצא חצי סטיית תקן מתחת לבא לפני, לעומת נמוך משמעותית גם מזה של הסטודנטים הלומדים במכינות האזריות. ממצאים אלה הדיאגו מאור מהחוקרים ואנשי העשאה שנחשפו להם, אך אחרים טוענו כי במוסדות האקדמיים השונים יש בודאי מחלקות וחוגים הקולטים סטודנטים ברמה דומה לו שבסכילות לחינוך, שהרי ההשווואה שביצעו איילון ויוגב היא בין מדגמים מייצגים של מוסדות –

בישראל, קרי פיתוח מכללות אקדמיות לצד האוניברסיטאות, יחריף את המציאות. הכתובת על הקיר נרשמה באותוות גידולות וזהירות עם פרטום מחקרים של איילון ויוגב (2002), שהשוה בין מאפייני הסטודנטים במוסדות ההשכלה הגבוהה לסוגיהם. לפי ממצאי המחקר, תלמידי המכללות האקדמיות לחינוך הם, כאמור, הסטודנטים עם הנתונים האקדמיים הנמוכים ביותר מכולם, כל תלמידי המוסדות להשכלה גבוהה גבוהה בישראל, כולל שלוחות האוניברסיטאות הורות והמכינות החזויות. אל המכללות להורות מגיעים סטודנטים שהשכלה הוריהם היא הנמוכה ביותר במוצע

שרת החינוך יولي תמיר התיחסה במאמר שכתבה בשנות התשעים לפער בין הציפיות והתביעות מהמורים ובין משאבייהם הדלים. "איש אינו יכול להיות מורה", היא מצהירה שם, וכן כל ניסיון לתקן את הבעה הוא "כישלון ידוע מראש"

הממלכתי (מבחינת נתוני רקע שונים, איכות תעודת הבגרות ובדקי הכניסה ללימודים גבוהים) מאכוב, ואינו משתפר עם השנים. במלים אחרות, פרופיל הלומדים יהיה מורם לא רק שאינו תואם את דרישות המקצוע, והוא גם לא מסוגל להציג דרישות מחמירות יותר בשער הכניסה המדרדים לחץ, ואפילו לרבע הנמור של הסולמות השוננים. מוצע ציון הבגרות המשקלל של הסטודנטים לחינוך והוראה במלחים האזרחיים הוא הנמור ביותר. זה של הסטודנטים לחינוך והוראה אוניברסיטאות הוא במקומות הפנוי האחרון – גובה רק מזהה של הסטודנטים לאמנות ויעוץ.

בעבר לא רחוק פנו רוב התלמידות המוכשרות יותר בבתי הספר העל-יסודיים להוראה, אך עשו רוב חברות. אף אחד מבני מוחוזם של ילדי לא בחר בהוראה, גברים כנשיים. נשים בוחרות היום מזור רחוב יותר של מקצועות מובושים, וחושבות את ספסלי הقيות בפקולטות לדפואה ומשפטים. כך, ככל, רוקן מקצוע ההוראה לא רק מגדירים (מה שכבר קרה קודמים לכך), אלא גם מנשים מוכשרות (מה שעדרין אכן נכון

במגזר היהודי ובמגזר היהודי החורי, אבל סביר שקרה גם כן).
תהליך מקביל, שהחל הרבה קודם אך נמשך ומתעצם, הוא העלייה בדרישות המקצועיות מן המורים (אדLER, אריאב, דר וכפיר, 2001): מקצוע ההוראה הופך תובעני יותר, והציפיות של הציבור מהמורים עלות. מורים זקנים הם ליכולות גבוהות מתמיד כדי להתמודד בהצלחה עם אתגרי ההוראה בעיניו של נגישות המידע, של חתירה לשינוי בחינוך ושל מתן הדרמןויות חינוכיות לבני קבוצות חברתיות ותרבותיות מגוונות. המורה נדרש לדעת להשתמש באמצעים טכנולוגיים חדשניים, לעבד עם תלמידים ששלוטים בידיע ובוגישה אליו, ליזור קשר עם תלמידים מרקע חברתי ותרבותי מגוון, כמו גם מוטיבציות ויכולות קוגניטיביות מסווגים שונים. היום, למשל, מעריכים מורה שידע לשלב בכיתתו תלמידים עם צרכים מיוחדים ולקודם. את כל זה נתקע המורה לבצע בתנאי עבורה ירודים ובScar מביש.

שרת החינוך יולי תמיר, שהיתה בעבר חברת הסגל האקדמי באוניברסיטה תל-אביב, התיחסה במאמר שכתבה בשנות התשעים לפער בין הציפיות והתביעות ממורים ובין משאבייהם הרלים. "איש אינו יכול להיות מורה", היא מצהירה שם, וכן כל ניסיון לתקן את הבעה הוא "כישלון ידוע מראש" (תמיר, 1995, עמ' 437).

במאמר שהתפרסם לאחדרונה (2006) מציג יוגב נתונים המלמדים על "התביעות" אנשי ההוראה בשנים תשנ"-א-תשס" – בשש שנים בחינוך הדסורי היהודי, שבע שנים בחינוך היסודי היהודי, בחמש שנים בחינוך העל-יסודי היהודי ובשונה שנים בחינוך העל-יסודי היהודי. נתונים אלה ואחרים המוכרים לנו (פיטורים עקבים של מורים צעירים, צמצום מספר הסטודנטים במלחים לחינוך) נגורת המס肯ה כי ציפוי מהסbor במורים במערכת החינוך. מחסור זה, יודגש, מוכר בעולם המערבי, אך שם מוענקת לו תשומת לב רכה יותר בישראל, לעומת זאת, כל העכורה שהושקעה ברוח"ח דברת מתעלמת מפן זה, ולדבריו יוגב, אף עשויה להחריף אותו. מוצאים "רכים" עקובים (אף שלא ידוע לי על מחקר שבדק זאת

שלמים). אלא שאילו יוגב השוו במחקר את כל הסטודנטים, גם לפני תחומי לימוד, כולל הקטגוריה "חינוך והוראה". מניתוח ממזרח זה נובע כי גם הנתונים של הסטודנטים להוראה והחינוך אוניברסיטאות שייכים ברוב המדדים לחץ, ואפילו לרבע הנמור של הסולמות השוננים. מוצע ציון הבגרות המשקלל של הסטודנטים לחינוך והוראה במלחים האזרחיים הוא הנמור ביותר. זה של הסטודנטים לחינוך והוראה אוניברסיטאות הוא במקומות הפנוי האחרון – גובה רק מזהה של הסטודנטים לאמנות ויעוץ.

בהתחשב בחומרת הנתונים ובמשמעותם מהם, שתיקת קברניטי החינוך ודובי הציגו (למשל עיתונים) היתה רועמת. הקולות הייחודיים שנשמעו קראו להעלות את רף הקבלה למפלצות לחינוך. כshedonna הצעה זו, הטובה ככל עצמה, לא נכרך בה פתרון הבעיה הנוספת שהחלה להסתמן: מיעוט המועמדים הנרשומים ללימודים מסוימים לחינוך. בניגוד לאיילון ולירוב, שחקרו סטודנטים במחקר מסווג חתר רוחב והשווות קבוצות שונות בנסיבות זمان אחד, בחנו אנהנו (כפיר ואריאב, 2004) את המתENTIONים להכשרה להוראה במלחים שבثان גידול ניכר מתשנ"ז עד תשס"א. מהמחקר עולה כי דיווקא בשנים שבثان גידול ניכר בשיעור הזכאים לתעודת בגרות הלה דידיה מתחשכת בכיווך ללימודיו ההוראה. הממצאים מראים כי שיעור הסטודנטים החדרים והערבים מכלל הסטודנטים להוראה במלחים לחינוך גבוה משמעותית באוכלוסייה, ושיעור הסטודנטים הלומדים במלחים המכשירות מורים למגזר היהודי הממלכתי יורד. יתר על כן, הפרופיל הממוצע של הסטודנטים מהמגזר

הכسف יענה

ביקורת שכיחה המופנית כלפי אנשי אקדמיה עוסקת בתילישות מהשיטה: הם נוטים להסתגר באוטו "מגדל שן" שלהם, לנתח ולבקר, אבל אינם מעלים פתרונות של ממש. בנושא שבו אנו דנים, אנשי הביצוע בתחום אינם וקוקים להצעות הפתורון שלנו, וככל אורח שיתן דעתנו לעניין מודיע לפתרונות: יש לשפר בזורה ממשמעותית מאוד את שכר המורים ("להכפל!"), או מרים רכבים מעמיטי) כתנאי הכרחי להשכלה בכודו של מקצועו ההוראה. אם נצליח לשכנע בכך גם את "הפוליטיקאים של הצמיחה", שצקרה רוחם להשיג הייגים בטוחו קצר, עדין יהיה עליינו להתאמץ לשנות את מעמד המורה (תנאי עובדה, יחס הציבור) שנחקק, ולהביאו רבים וטוביים יותר לעיסוק שככל להעניק למתרסרים לו סיפוק רב והודמנויות לצמות. שתי המלצות החשובות מעלה יונגן (2006) בסיסם מאמריו: א. בשנים האחרונות מוקצת שוב ושוב תקציבן של המכללות לחינוך. ראוי להשיקע בהכשרתם המורומי, הוא טוען, ולא רק צ'נה. ב. יש להקים רשות לאומית לתכנון, כוח ההוראה בישראל, שתתמקד דרכיהם לגייס, להחזיק ולטפח מורים ראויים.

במכללה האקדמית בית-ברל

באופן עמוק) מושגים על האפשרות שבין הנוטשים את ההוראה יש יצוג יתר לקבוצה המוכשרת יותר, אלה שיכולים למצוא תעסוקה מושכת יותר ומוגמלת יותר.

כאמור, בישראל המחוור במורים איןו מאיים על המגורים השונים באומה מידה. הבעייה הריפה ודווקת בראש ובראשונה בחינוך היהודי הממלכתי. מגור זה מוצאalo, כמובן, פתרונות פרטיים ליחסו ילדיו, ואינו מתגjis להנaging שינוי בכוח ההוראה של כל התלמידים. אריאב (2006) פירסמה באחרונה ניתוח של הਪתרונות שהציגעה ועדת דברת בסוגיות שיפור איכות המורים וההוראה. יש לה ספקות כבדים באשר לסייעוי השמלצות דוח דברת ישנו את מעמדו של מקצועו ההוראה והוא מלווה ליעדרים החשובים של כל רפורמה בחינוך: גישת מועמדים ראויים, ה健全ה הולמת לתפקיד ושמירת המתאימים יותר במקצוע. כיצד זה יבוצע, היא שאלת, אם ועדת דברת עצמה מצליחה על העברת מסאים מן ההכשרה לההוראה למטרות אחרות?

מהאמור לעיל מצטיירת תמונה מדאגה: שיעור קטן יותר מקרוב בעלי תעורות בוגרות פונה כיום ללימודי ההוראה מכללות האקדמיות לחינוך. אלה מאופייניות בנוטני הכנסה האקדמית הנמוכים ביותר במעטם מקרוב כל הפונים למוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל. העיסוק בההוראה געשה תובעני יותר ומתרחש בסביבה קשה, ללא תמיכה ציבורית ובתגובה נמוך. לא ייפלא אפוא שמרומים, ובעיקר הציבוריים שיכולים לבחרו, פורשים ממקצועו ההוראה ומשאירים בנסיבות יותר ויותר מורים מבוגרים, או ככל שאן להם אופציה תעסוקתית טובה יותר, לצד מתי מעט אידיאリストים מסורים, המתגייסים למשימה החברתית חرف התנכורות החברתית למא贊יהם. מה יקרה בחמש או עשר השנים הקרובות, כשגם המורים המבוגרים יותר במערכת ייפשו?

נתונים אלה, כמו גם המגמה שהם מייצגים, יודעים ומודוחים כבר למשך מעשר שנים, אך טרם הצליחו להציגם במקור הדיוון הציבורי ולגייס תשומת לב, משאבי ידע ומימון לצורך פתרונות. לאיזה שלב משבורי נספה עליינו להגיא כדי שהחברה ומונדניה ייעכו לשפר את הגויס לההוראה וההתמורה בעיסוק בה?

פרופ' דרורה כפר היא י"ר ועדת ההגוי לפיתוח תוכניות לימודים לתואר שני

מקורות:

מורים: מחלק חלקי ותוכזאותו. מגמות, מ"ג (1), עמ' 194-170.
כפר, ד', פיגון, נ' ואדר, ח' (1996). השינויים באפיונו התולמיים במוסדות להוראה לההוראה משנות השבעים עד שנות התשעים. מגמות, מ"ג (3), עמ' 359-340.
תמי, י' (1996). כרוניקה של כשלון ידע מראש. בתנ' ד' ח' (נור), החינוך לҚаратת המאה ה-21 (עמ' 438-425). תל-אביב: הוצאת רמות – אוניברסיטת תל-אביב.

אריאב, ת' (2006). ועדת דברת וההכשרה לההוראה: מרכיבת של השפטות בתנ' ד' עבר (ערוך), קלראט מהפכה חינוכית? (עמ' 152-165). ירושלים: מכון זילר בירושהים חבותתיים (ט' נס' 304-281). ירושלים: המרכז לחקר והזיהויות התרבותת בישראל.
יוב, א' (2006). דוח דברת והמורים: למי יצלצלו הפעם? בתנ' ד' עבר (ערוך), קלראט מהפכה חינוכית? (עמ' 177-184). ירושלים: מכון זילר בירושהים חבותתיים (ט' נס' 304-281). ירושלים: המרכז לחקר והזיהויות התרבותת בישראל.

אדול, ח', אריאב, ת', דר, י' וכפר, ד' (2001). חינוך טוב פירוש מורים טובים: כגב סמדה על שיפור כוח האדם בההוראה. בתנ' י' קוף (ערוך), הקצאת מושבים לשירועים חבותתיים (ט' נס' 304-281). ירושלים: המרכז לחקר והזיהויות התרבותת בישראל.
איילון, ח' ויגב, א' (2002). חולון להלום האקדמי: השלכות תברותית של התביעות ההשכלה הגבוהה בישראל. ד"ה מחקר. תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, ביתה הספר לחינוך והoglühung ואנתרופולוגיה.

ההכשרה עליה כויתה

במאי 2005 הקימה המועצה להשכלה גבוהה (המל"ג) ועדה מוקטעת שעניינה הכשרה מורים בישראל. בנובמבר 2006 אימצה המל"ג את המלצות הוועדה, שזכו גם לتمיכת שרת החינוך. יוזר הוועדה, **פרופ' תמר אריאב**, מציגה את עיקרי המלצות

הכשרה להוראה בילימודי תואר. התואר האקדמי Ed.B. נקבע בהתאם למקובל במדינות ה-Commonwealth. "הרגם המנחה" שימוש מנוף חשוב להפיכת ההכשרה להוראה בכל חטיבות הגיל להכשרה אקדמית. תרומתו המuczactת לאקדמיותה של ההוראה ושל מוסדות ההכשרה להוראה הייתה מכנית מבחן מתעדר המוקטע.

בראשית שנות התשעים הסתיים תהליכי האקדמיותה של המכללות הגדולות להכשרה מורים. בשלב זה, רק 21% ממורים בתיכון-המיוחר היו בעלי תואר אקדמי. בתום עשור לרפורמה בהכשרתם המורים נמצאה שהיא את מטרותיה במידה חלקית: רכיס מהמוסדות להכשרה מורים קיבלו הכרה אקדמית מהמל"ג, דרישות הכניסה הותאמו במידה מסוימת לאלה שבכל מרכיבת ההשכלה הגבוהה, ותוכניות הלימודים שודרגו והפכו לאקדמיות (כפיר ווב, 1997, כפיר ואריאב, 2004).

במקביל לתהליכי האקדמיותה במכללות לחינוך הממלכתי והמלכתי-הירדי המשיכה להתפתח באופן מואץ מערכת הכשרתם המורים החדרית, שאינה אקדמית (اريאב, בהננה). מערכת הכשרתם המורים בתאגידים אוניברסיטאיים, שמכשירה ממוצע כחמש שנים מוכוה ההוראה להינוך הממלכתי והמלכתית במדינתה (הכנסת, 2006), פעלת לאורך כל השנים באופן אוטונומי, ללא פיקוח אקדמי של המל"ג. מערכת זו מכשירה לדוב מורים לבתי-הספר העלייסודיים בסוגות לימוד תעדודה לאקדמיים.

עם השנים נוצרו הבדלים גדולים בדרישות הלימודים בין האוניברסיטאות לבין עצמן, כמו גם בין המכללות האקדמיות להינוך, בחתימות ליהקפי הלימודים, לבין הוראה, לתקני ו לימודי ולמהות התנסות המעשית, וכן לאפיקון הסגל בלימודי ההכשרה להוראה. כמו כן, גם תמורה מפליגות שחלה בחברה הישראלית, בעולם ההשכלה הגבוהה ובמקצוע ההוראה היוلزم לזרוך בבחינה מחודשת ומערכתית של ההכשרה להוראה. הרחבת הנגישות להשכלה הגבוהה ועלית שיעורם של בוגרי תואר ראשון באוכלוסייה המדינה בעשור האחרון כירסמו במעט

C למקצוע המכבר את עצמו דואג להכשיר את חבריו ברמה נאותה ובמוסדות שקיבלו מגוף היזוני הכרה ביכולתם לעסוק בהכשרה. מגנונים מקצועיים פרופסיאוניים אלה ואחרים מבטחים את המוניטין של המקצוע, את תרミニתו הציבורית ואת מעמדו החברתי של העוסקים בו. ללא תדרmittת פרופסיאונית נאותה לא נצליח למשוך אנשים מוכשרים למקצוע ולהקטין את הנשירה ממנו. הכשרה רואה טרום הכנסה לעובודה ההוראה ולSHIPOR תדרmittת המורים. מספק, לקידום מעמד מקצועי ההוראה והכשרות המורים במדיניות רכבות בעולם המערבי, מקצוע ההוראה והכשרות המורים נמצאים כיהם במצב משכני המשקף תmorות חברתיות, דמוגרפיות, כלכליות וערכיות המשפיעות על כלל החברה – ותחום החינוך בכלל זה. כדי להתמודד עם משבר זה נ��טו צעדים חשובים בכיוון הפרופסיאונייזציה של מקצוע ההוראה במדינות רבות, שהמובילות בהן הן ארצות הברית ומדינות האיחוד האירופי. בארכזות-הברית מוקדרים המאמרים בהקמת גופים ברמה לאומיות לקביעת סטנדרטים בהוראה והכשרה להוראה. ה策רת ליסכון של האיחוד האירופי משנת 2000 מגדירה גם Feerick סטנדרטים אודויים להוראה ולהכשרה בהן אוניביות האיחוד (Feerick, 2004).

תמונה המצב בארץ

הרפורמה הגדולה בהכשרה המורים בישראל החלה בראשית שנות השמונים, ונקרה "הקדמיותה של מקצוע ההוראה ושל ההכשרה להוראה". היא הייתה תוצאה ישירה של מדיניות עצינוי, והפכה את המקצוע לאקדמי: הדרישה להכשרה אקדמית מקצועית הפכה להכרחית לכל עובד ההוראה, מהಗיל הרך ועד החטיבה העליונה. היא יצאה לדורך באמצעות הצעקה להשכלה גבוהה (המל"ג) בשנת 1981 ב"הרגם המנחה", מסמך מדיניות כולל, שהtabסס על הרפורמה בהכשרתם מוריםanganila בסוף שנות השישים ונבנה כתוכנית לימים ארבע-שנתית המשלבת לימודי

$$3 + 15 =$$

$$3 + 15 : 2 =$$

1 3

שכר המורים בישראל

השכר השנתי בישראל למורה בסודי בעל 15 שנות ותיק הוא 16,695 בדולרים של כוח קנייה, בארה"ב הוא 39,740 בדולרים של כוח קנייה, באוסטרליה 43,991 ובשוודיה 51,956

16,695

גיל ומקצועות הוראה. מורה הוא קודם כל מורה מהנדס וرك אחריך מורה למקצועו מסוים. ליבה זו תהיה מרכיב גנרי למתכשרים להוראה לחטיבות גיל שונות ולתחומי דעת שונים. לצד לימודי הליבה יתקיימו גם לימודי גוף תחתית גיל ותלוי תחומי הוראה.

יש לשפר את מתכונות לימודי ההכשרה להוראה, להבטיח רמה אקדמית נאותה, להציגן לדרישות המקצועיות העשויות ולפתח חלופות חדשות להגברת התחרות ולטיפוח המציגות – כל זאת כדי לחזק את ההוראה בחשיבות מקצוע ההוראה ולמשוך להוראה מועמדים אינטלקטואליים ובבעל רקע אקדמי.

יש חשיבות רבה לקיום פעילות מחקרית במוסדות המכשירים מורים בתחום ההכשרה להוראה ובתחום ההוראה-הילימדיה. המתווים צריכים להיות גמישים דיים כדי שיוכלו לבטא את השקפות החינוכית וצמאותו האקדמית של כל מוסד, ולאחריו לו לפתח תוכניות "יהודיות ומוגנות להכשרה מורים".

הנתווים החדשניים בהכשרה להוראה: חינוך עיקריים

(א) שיפור אינטלקטואליים בוגרי תוכניות ההכשרה:

הכשרה להוראה תוכל להתבצע בשתי מתכונות קיימות משודרגות ובשתי מתכונות חרשות. הרחבת המתכונות האפשרות בהכשרה להוראה ופיתוח חלופות חדשות תאפרנה למשוך למקצוע ההוראה מועמדים אינטלקטואליים ובבעל רקע אקדמי מגוון.

הכשרה להוראה במסגרת אינטגרטיבית בלימודית תואר ראשון בהוראה (שדרוג הקאים).

הכשרה להוראה לkrat תעודת הוראה לאקדמיים (שדרוג התקיים). הכשרה להוראה במסגרת אינטגרטיבית בלימודי תואר שני בהוראה או בהוראת הדריסציפלינה (חדש). מסגרת זו משלבת לימודי תואר שני ביןין עם תעודה הוראה במקצוע/ות שהם מתחמה הסטודנט להוראה לkrat תואר M.Teach (עם תיזה ולא תיזה). למורים אלה יאפשרו

הכשרה להוראה ברמת התואר הראשון. גם תנאי ההעסקה היוצרים במקצוע ההוראה הוכיחו על משיכת סטודנטים במספר ובאיכות הרואים. במקביל גברה ה炽נה שידע של מורה מתפתח לאード חיו המקצועיים, ושלא ניתן ללמד את המורה העתידי, בשלב ההכשרה הבסיסי, כל מה שהיה זמין יכול לו לעבדות ההוראה. יצוין עוד כי מערכת ההשכלה הגבוהה בכלל, ומערכת הכשרה המורים בפרט, ספגו בשנים האחרונות שינויים תקציביים מצליברים בהיקפים גדולים, ונאלצו לבחון מחדש את תוכניות הלימודים שלהם.

לאור תומנת מצבוז, ברור היה כי הגישה העת לבוחן מחדש את תוכניות הלימודים בהכשרה להוראה בכל המוסדות האקדמיים המכשירים מורים וגננות. בחודש Mai 2005 החלטה המל"ג להקם ועדת מקצועית שתבנה מתוויים לתוכניות להכשרה הוראה לכל המוסדות להשכלה גבוהה, ותגדיר את המעמד האקדמי של הלימודים לתעודות ההוראה. בראש הוועדה – לחבריה היו אנשי האוניברסיטאות, המכללות האקדמיות לחינוך ומשרד החינוך – عمירה כותבת המאמר. בנובמבר 2006 אימצה המל"ג את דוחה הוועידה (המוצה להשכלה גבוהה, 2006), אשר זכה לתמיכת שר החינוך יוסי המל"ג, פרופ' يولיה תמיר, וכן לתמיכת מנכ"ל משרד החינוך יוסי המל"ג המוכירות הפלוגגיות.

הנתווים החדשניים בהכשרה להוראה: הנחה יסוד

המורה הפוטוסיונייל מפעיל שיקולי רעת המבוססים על הבנת תהליכי הלמידה, תוכניות הלימודים והצריכים של תלמידיו. הוא פועל על בסיס ידע דיסציפלינרי ופדגוגי-דידקטיבי באופן שיטתי וمبוסס ראיות לגבי ההוראה של עצמו והלמידה של תלמידיו. הוא בעל מיומנויות וכישורים הנדרשים בסביבות ההוראה-הילימדיה עדכניות, והוא משתמש באופן מושך במנון דרכי ההוראה-הילימדיה. הפן הדריכי-חברתי והפן היצירתי בההוראה הם ממדים חשובים בתפישה פוטוסיונילית זו.

אorder חסר העקבות ואיהבה רשות שוללים מממצאי המחקר הבינלאומי בהכשרה מורים, אין להציג סטנדרטים לתוכנים ולמיומנויות בהכשרה לההוראה ("מה המורה המותחיל צריך לדעת ולהיות מסוגל לעשות").

לא ניתן להקנות כולה להכשרה דראשנית להוראה את כל הידע הנדרש למורה העתידי. לכן, על תוכנית ההכשרה להיות ממוקרת ובסיסית, כאשר רבדים נוספים בידע ובמיומנויות יילמדו בזמן תקופה ההתחמות (סטאוד', induction) של המורה, ובמהלך שנים עבורות (Life).

ההוראה אינה מקצוע שליחתי המבוסס על מתוכנים ליישום, אלא פעילות המוגנת בידע תיאורטי-邏輯י וcohomat המששה הפרקטית-רפלקטיבית. הצלחת תוכנית ההכשרה להוראה תליה במידה רבה באינטגרציה המפורשת שבין רכבי התוכנית ותוכניה השוניים, וכן בחיזוק הרלבנטיות שללה לסטודנטים בעת לימודיהם.

קיימת ליבת לימודים משותפת בהכשרה להוראה, החוצה מסלולי

הנתווים עשויים להוביל להכשרה להוראה מועמדים משכילים ובוגרים יותר, שכירים אינם פונים להוראה

**אתם לא צריכים
להיות מורים
להיסטוריה
כדי לעשות
ההיסטוריה!**

**יש לכם רעיון מהו
ליוזמה חינוכית?
הענק שלנו ישיע
לכם להגשים אותו!**

הקרן לעידוד יוזמות חינוכיות מסייעת לגננות ולמורים זה 35 שנה בהגשתן של יוזמות חדשות בכל תחומי החינוך. כעומתיה עצמאית ובתלייה תלויה, אנחנו בוחנים את הביקשות לענק באופן ענייני ומטפליים ביוזמות הנבחרות בפתוחות ובלי ביוורוקרטיה מתישה. במשך שנת הפעולות אנו מלווים את הזכאים ביחס ידידותי ותומך. היוזמות המתקבלות זכות לענק מוסדי ובעל היוזמה זוכים במלגה אישית ובהוקפה מקצועית. לפניטים, הנחות וטופסי בקשה לענק היכנסו לאתר האינטרנט www.keren-yozmot.org.il.

בצלחה!

אנו

הקרן לעידוד יוזמות חינוכיות
аглом, גיזום, גלאום!

ת"א, 4047, ירושלים 91040, טל: 02-563-4687, פקס: 02-563-8895

לרגל החג מבצע מיוחד **הלו אינגליש**

Hello English

הלו אינגליש

מילון עברו-אנגלגי בשלושה כרכים, במהדורות כרmono צבעונית ומפוארת. מילון מאoir ומונקד המZN לימוד מהנה וחוויתו של ילדים בקשר גלים רחבה. למילון מצורף תקליטור שמע של כשלוש שעות ובו קריינות בעברית ובאנגלית המלווה במוסיקה מקורית בהתאם לנושאי המילון.

לכל העושים את צעדיהם הראשונים בשפה האנגלית, רכישת אוצר מילים מגוון דרך אירוי משעשעים ומשחקים לתרגול חוויתו. לכל הלומדים קרוא וכותב, היגיינו נכוון של מילים ומקור לרעיונות ולכתב נכוון. במילון נמצא תמצאו פעילות המשמשות היכולות משחקם לתרגול אוצר המילים.

מחיר מבצע!!!

88
ש"ח

~~מחיר המקורי 148 ש"ח~~

א. קלין - הוצאה לאור © כל הזכויות שמורות

של הויקה שבין הלימודים במוסד האקדמי לבין העבודה המשנית בשדה ובמן הלימודים.

• מתן אפשרות לשונות בין מוסדות ההכשרה להוראה, בהתאם לתפישתם החינוכית, כל עוד הם עומדים בדרישות המתוויות.

(ג) חיזוק מעמד ההכשרה להוראה במערכות ההשכלה הגבוהה בישראל:
• ייצירת מתוויות אחידים לכל המוסדות האקדמיים (אוניברסיטאות

• הבניית מתכונת הלימודים הארכיע-שנתית לתואר ראשון בהוראה עם תעוזת הוראה, בהתאם למקובל במערכות ההשכלה הגבוהה בישראל (במבנה חידוחוג, דוחוגי ותואר ראשון כולל). מבנה זה לא היה ברור ב"דגם המנחה" של המל"ג משנת 1981, שעלה-פיו פועלו המכללות האקדמיות לחינוך.

• מתן תוקף אקדמי ללימודיה תעוזת הוראה לצורכי הפעלת תוכנית התוכנניות על-ידי המל"ג ואפשרות לקבלת קרדיט אקדמי על לימודים אלה לקרהת תואר שני בחינוך.

• קביעת תנאי סף למוסד ההכשרה להוראה לצורכי הפעלת תוכנית הכשרה להוראה, וזאת על-פי מדיניות המל"ג המקובלת כו"ם בנושאי סgal, מבנה תוכנניות לימיודים ותשתיות.

המתוויות החדשניים בהכשרה להוראה: חשיבותם למעמד המקבוץ

המתוויות שהוצעו בקצרה לעיל הם פלטפורמה להשובקה לקידום מעמדו של מקצוע ההוראה. הם עשויים להביא להכשרה להוראה מועמדים משכילים ובוגרים יותר, שכירום אינטלקטואלי�� הוראה. התוכנניות המיוירות והוכננות ההכשרה ברמת תואר שני, שתוכל לאורך זמן להחליף את לימודי התעודה, עשויות להיות נתיבים מושכים לאקדמאים מחלפי קריירה ומתחשי עבדה בעלת שמעות אישית וחברתית. המתוויות יאפשרו לסטודנטים הלומדים הוראה בכל הנתיבים להווות לימיודים אינטלקטואליים, שייהיו רלבנטיים לעבודת המורה ויכללו תכנים מורכבים למקצוע. הם מעורדים שונים וגיוון במערכות ההכשרה לצד עמידה בדרישות יסוד אקדמיות, ובכך יוצרם תשתיות משותפת לפופולריות. המתוויות מהווים את המעמד האקדמי של מתכונות ההכשרה הקיימות ומגדמים את האקדמיותיה של מקצוע ההוראה באמצעות התואר השני תואר שני (M.Teach). יש לקוטר כי הכשרה רואיה, כפי שמצועת במתוויות החותשים, תהיה עוגן חינוני וחשוב בקידום מעמד המקבוץ ומעורדים של המורים.

לסטודנטים, שלמורים יכולים במסגרת לימודי תעודה לאקדמיים וشنתווי הכנסה שלהם לתאימים ללימודי תואר שני, להרחב דעת בתחום החינוך וההוראה ולהיכנס למערכת החינוך ברמת השכלה וידע גבוהים יותר. לסטודנטים לכימודי תואר שני בחינוך, שלזרים ניתן גם ללמידה לתעוזת הוראה, ואינם לכימורי תואר שני בלבד מלווים בעלי תעוזת הוראה; הם לימודי הכשרה להוראה שהם עצם ברמת תואר שני. מסגרת זו תוכל להתקיים באוניברסיטאות ובמכללות האקדמיות לחינוך, ועל המכ"ג יהיה לאשרה.

• הכשרה להוראה במערכות ייחודיות לאוכלוסיות נבחרות (חדרש). תוכניות אלה מיועדות למספר מצומצם של סטודנטים מציגנים, ותוכננה להתקיים בכל אחת משלוש המתקנות שלעיל (1)-(3). הן נועד להקנות הכשרה ברמה גבוהה ובתכוננות אינטנסיבית-ימואצת לסטודנטים בעלי יכולות ופוטנציאל להישגים נבוהים וב失利 רקע מכך או חינוכי. נקבעו תנאי קבלה המוראים בכל אחד מתקנות ההוראה השונות שבמערכות ההוראה המוראים בכללו הקנים כו"ם בתנאי הקבלה בין האוניברסיטאות לבין המכללות האקדמיות לחינוך).

(ב) התאמת ההכשרה להוראה למגוון העכשוויות במדינות המפותחות:
• שדרוג מתכונת הלימודים הארכיע-שנתית לתואר ראשון אינטגרטיבי בהוראה עם תעוזת הוראה באמצעות אמצעות הבניית תוכנית הלימודים כתואר ראשון דיסציפליני נוסף לחוג להוראה. התואר במתכונת זו יוכל להיות תעוזת ההוראה, שכן המתכונת תשלב אותו לכרמי מהות אחת.

• פיתוח מתכונת להכשרה להוראה לקרהת תואר אקדמי שני חדש (M.Teach) באוניברסיטאות ובמכללות לחינוך.

• אבטחת איכות אקדמית-ימקצועית של כל תוכניות ההכשרה להוראה באמצעות בקרה של המל"ג.

• קביעת סטנדרטים עדכניים ללימודי ההוראה: קביעת היקפי לימוד נדרשים ומבנה לימיודים מחייב לכל חטיבת גיל, הדרת תחום ליבה היונינימ המשותפים לכל המתכונות, וקבעת מדיניות הקרה בימיודים אקדמיים קודמים.

• הדגשת מקומה של התאנשות המעשית בהכשרה להוראה, והיווק של המוסד להראות את הקשר שבין הלימודים העיוניים לבין התאנשות המעשית. שני דגמים של התאנשות מוצעים: "מסורת" ו"שיתופי" עם השדרה. בעוד הדגם השיתופי מחייב קשרי פעולה אמינים בין מסגרת התאנשות המפעשית של הסטודנטים לבין מוסד ההכשרה שלהם, הרי שבדגים המסורתי יחס גומלין כאלה אינם קיימים. הדגם השיתופי הופך להיות מוביל במדינות רבות בעולם המפותחה כיוון שהוא מאפשר חידוד

מקורות:

Darling-Hammond, L. (2006). Powerful Teacher Education. San Francisco: Jossey-Bass.
Darling-Hammond, L. & Bransford, J. (2005) (Eds.). Preparing Teachers for a Changing World. San Francisco: Jossey-Bass.

Cochran-Smith, M. & Zeichner, K. M. (2005) (Eds.). Studying Teacher Education: The Report of the AERA Panel on Research and Teacher Education. Washington: American Educational Research Association, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Feebrick, S. (2004). Improving the Education of Teachers and Trainers. Paper presented at the 29th annual conference of the Association for Teacher Education in Europe, Agrigento, Italy: www.europa.eu.int/comm/education/policies/2010/et_2010

Richardson, V. (2001) (Ed.). Handbook of Research on Teaching (4th ed.). Washington, DC: American Educational Research Association.

Rotherham, A.J. & Mead, S. (2004). Back to the Future: The history and policies of state teacher licensure and certification. In M.F. Hess, A.J. Rotherham, A.J. & K. Walsh (Eds.). A Qualified Teacher in Every Classroom? Appraising Old Answers and New Ideas. Cambridge, MA: Harvard Education Press.

ברנאר, ת' (בכמה), "הכשרה להוראה: תומונות מצב בעולם ובארץ ומבט לעתיד".
ברנאר, כ' (בכמה), "הכשרה לעובדי ההוראה והחינוך - המשבר וஸרו".
דרור, ז' (בכמה), "מדיניות הכשרה לעובדי ההוראה והחינוך בישראל: מה ניתן ללמוד מההנדשות וירירות העמדה של העובד וההוראה לבני השער?". בנות: כביר, ד' ואיראב, ת'
(עורכים), "הכשרה לעובדי ההוראה והחינוך - המשבר וஸרו".

הכנסת י' (עורך), (2006), "נתונים על כוחות ההוראה במערכת החינוך". הכנסת: מרכז מחקר ומידע.

המושג להשכלה גבוהה (2006), "דו"ח הנעה לקביעת מתוויות מנהים להכשרה להוראה במוסדות להשכלה גבוהה בישראל".

כביר, ד' ואיראב, ת' (2004), "הברומרה בהשראת מוסים: מה חלק חלקי ותוציאו".
מגמות, מ' (1), עמ' 194-170.

כביר, ד' ואיראב, ת' (ביגון, צ' (1997), "האקדמייזציה של ההכשרה להוראה של מקצוע ההוראה". ירושלים: הוצאה מאגנס.

בנה-הנלה
אופנה-ימר

צרפתית מדוברת כולל קריאה וכתיבה

שלושה חודשים בשנה

אוקטובר • נובמבר • יולי

- ☒avitot l'khol horefot ud le-rifa' shel kavutzot diyyot
  - ☒shiyt li-pod chadshiyt ha-mashlevat AUDIO / VIDEO
  - ☒keniyet ha-shpeha ha-modbarat tuvur shilov kriah, k'tiba v'dekdok
  - ☒porim makzu'im, be-ali nesyon rab, shpat am zrufati
  - ☒po'er le-agtol ha-shatlamot ul basit ayesh
  - ☒po'er le-krono ha-shatlamot le-morim be-shnat shebaton
  - ☒po'er le-pikidon ha-chillim ha-moshchorrim
- כיתות בוקר, אחר הצהרים וערב

סניפים:
ירושלים, ת"א, פ"ת, ר"ג, גבעתיים, קריית אונו, הרצליה, לוד,
כ"ס, רעננה, רמת השרון, רاسل"צ, נתניה, רמת אביב, אשדוד

טל. 03-9326888

www.collegef.co.il

הוֹצֵאָה לְפָרָנִים!

kol nisyon be-hafkhet sefri li-yomod v'hafatzam le-bati ha-sfar
chishpah ha-sfarim malova bi-chishi zibor
batloziah, bradio, be-utzonot v'be-internet

ח' כ'אלוייס קלויז

טל. 1800-366-600 • הוצאה נשיא

המרכז הארץ-לאומי לתפתחות ולמידה

8-408-508-500-071

אבחוניים דידקטיים ופסיכולוגיים דידקטיים

טיפולים רב-תחומיים לכל הגילאים (מהഗיל הרך)

אקדמיים או גני

- סניפים ברכבי הארץ:
בני ברק/בני ברק
ראש העין
נצח עילית
أشكלון
שדרות
 אשדוד
ראשל"צ
ירושלים
עפולה
רחובות
נתניה

בקרוב סניפים בתל-אביב, באר-שבע, קריית-אונו וקרית-גת

סניף ראשי: הרצליה פיתוח רח' משכית 27 בית קורקס
טל: 6689* פקס: 887777-09

www.66666.co.il

על איזה מועד אנחנו מדברים?

מצבם של המורים יכול להשתקם רק אם מערכת החינוך תחזיר להם את תפקידם העיקרי - לחנן. רות אוטולנגי יוצאת נגד הפקעת ההוראה והחינוך מיידי המורים

כאשר נשאלת
מנהלת באחת התוכניות
ה"ערכיות" הללו אם לא עדיף
להכשיר את המורים להיות מנהלים
בבית הספר שלהם, היא ענתה לא
היסוס: "המורים? הם לא ברמה"

בחינוך, עלי לפנות למינהל חברה ונווער". כלומר, ההוראה היא עניין למורים, וחינוך הוא עניין למחנכים. מערכת החינוך הישראלית עשויה אפילו לבחנה מלאכותית בין תפקיד המורה לתפקיד המנהן. המקרים הללו משקפים את תפישת תפוקתו של המורה בעין הציבור, ולא רק תפישתו של הציבור הרחב, אלא גם תפישתם של אנשים המקימים קשר מיוחד עם מערכת החינוך. יתרון שיש להם כוונות טובות, אך הם חפים מכל הבנה בוגנה למשמעות השלילית של עמדותיהם. במשך שנים רבות ועד עצם היום הזה מואשים בית-הספר בכל הדעות החולות של חברתו. גם אם נניח שיש לו חלק בהז, באילו כלים יכול בית-הספר לפעול לתיקוני? בישיבה של הנהלת האגף לחינוך העל-יסודי התבקשו המשתתפים לגבות רשימה של נושאים שבהם נדרש בית-הספר לטפל. הם ערכו רשימה של 47 נושאים שאינם כוללים בחוראות המקצועות השונים, ובهم חינוך לציווית, חינוך לדמוקרטיה, חינוך לדוריונים בין יהודים וערבים, חינוך לסובלנות בין דתיים לחילוניים, חינוך ליחס ראוי לוחיג בחברה, התמודדות עם תאונות דרכים, מניעת סמים ואלבוהול והగברת המוטיבציה לשירות צבאי. לבתי-הספר לא ניתן זמן לעוסק בכל הנושאים הללו, שכן פרק הזמן שביכולם להפנות להם הוא שיעור חברה אחד בשבוע (45 דקות), ולמורים לא ניתן הכשרה המתאימה לכך. ככל שהוא יש לנו, וכל אחד דורש "חינוך בלתי פורמלי" שיקדס את הנושא הקרוב לבנו. אך המורים המקצועיים לא הוכשרו להוראה בשיטות בלתי

חלתי לכנות את הדברים המוכאים להלן העורות על "מצבו" של המורה ולא על "מעמדו", משום שהמושג "מועד" מהミץ את העיקר ומתרגם מיד לשכਰ ולהשכלה, ומשום שני שאלות וקובעת – על איזה מועד אנחנו מדברים? בישראל אין מעמד למורה! זאת, אף שמורים רבים עושים עבורה חינוכית מצוינת ועשויים אף לזכות באזהרה רכה בקרב קהילותיהם. הנה שלושankenודות מן התקופה שבה כיהנתי כמנהנה על החינוך העל-יסודי במסדר החינוך, המסבירות את כוונתי:
ה

- בניסוון להעלות את רמת הוראת המודיעם באוזור הדרום, התגייסו כמה מדענים בעלי כוונות טובות ממכון וצמן להיכנס לכיתות ולעורך עניין בתחום. מסקנתם הייתה, לדברי אחד המדענים, ש"התלמידים בסדר, אבל המורים? כל מה שנדרש מהם כאשר נכנסנו לכיתות היה לשמר על שקט ושמועה, אבל הם לא עשו דבר". כשאותו מדען נשאל אם היה מוכן לשרת אוניות אחרות במעבה או בכיתת הלימוד שלו, לא היתה לו כמובן תשובה.

- תוכניות רבות שהוגדרו לחינוך ערבי (האם קיים חינוך שאינו ערבי?) והועברו לתלמידים על-ידי "מנחים מקצועים" שהוכשרו לשם כך על-ידי גופים אלה ראו עצם כסוכני החינוך הערבי, וכך גם תפש אותם משדר התלמידים על-ידי "מנחים מקצועים" שהוכשרו לשם כך על-ידי גופים שונים. גופים אלה ראו עצם כסוכני החינוך הערבי, וכך גם תפש אותם משדר החינוך, שמיינן את פעולותיהם. המנהלים היו בעלי "כישורים מיוחדים" שאיפשרו להם להנחות גם בארגונים עסקיים וליעיל חברות פרטיות. כאשר נשאל מהנהל באחת התוכניות ה"ערכיות" הללו אם לא ערדף להכשיר את המורים להיות מנהלים בבית-הספר שלהם, היא ענתה ללא היסוס: "המורים? הם לא ברמה".

- כאשר הוקם המינהל לחינוך ערבי, בימי כהונתו של שר החינוך המנוח זבולון המר, פנה אליו אחד ממקימי המינהל במשפט הבא: "אני רווצה לדבר איתך על ההוראה בבית-הספר העל-יסודי. אני מבין שככל מה שקרה

ביקורת הבלטי פוסקת על המורים, הזולזול בהם, המשתקף בדבריהם של מנהיגים, העדר ההתחשבות בצרוכיהם - כל אלה מחזקם את תדמיתם השילית של המורים וযוצרם נבואה המגשימה את עצמה

או להיפגש עם תלמידים ומורים מחליש את זיקתו של המורה למקום העכובה שלו וליעודה. בכך, לא כובת החברתיות מהמורים יש בסיס כלשהו. גידול ניכר במספר המורים עקב גידול רב במספר התלמידים, חלופות מקצועיות לנשים מוכשרות וסיבות אחרות גורמו לכך שרמת המורה כיוון נופלת מרמתו בעבר, אך דוחוקה בשל כך על מערכת החינוך להשיקע ב��פה כוותח ההוראה והיימום.

ביקורת הבלטי פוסקת על המורים והזולזול בהם, המשתקפים גם בדבריהם של מנהיגים, העדר ההתחשבות בצרוכיהם – כל אלה מחזקם את תדמיתם השילית של המורים ויוצרים נבואה המגשימה את עצמה. מערכת החינוך חייבת להחויר את המגדר החינוכי לידי העוסקים העיקריים בחינוך – המורים המקצועיים, העוסקים בלמידה תחומי הדעת השונים, שנגזרים עם התלמידים במהלך התקופה העיקרית, שבה מתעצמות אישיותם וشكפת עולאמם. על מערכת החינוך לעודד את השתתפותם של המורים בבנייה תוכניות חינוכיות, בעיצוב תוכניות לימודים ובתכנון דרכי הוראה והערכה. שחלץ את המורים ממקומם כחוליה האחורה בשורתה ההוראה והחינוך. רק באופן זהה עשוי הדחף היצירתי שלהם להתחזק, וכך יש להושיף הכשרה מקצועית שבה מושם דגש על שילוב של הוראה דיסציפלינרית ועבורה פרגוגית, וכך שהמורים יפנו את כוח היצירה שלהם לשימוש בתוכני ההוראה כמנוף חינוכי.

אני מאינה כי יש מקום וצורך לדון בשיפור מעמדם של המורים, בתנאי העבודהם, בשכרם ובכחשותם. אך בלי שתינתן הדעת על שינוי בעמדות של קברניטי החינוך כלפי מקצוע ההוראה והמלאים את שורותיו, ספק אם אמנים יהול שינוי ממשמעותי במצבם.

רות אוטולגי הייתה מנהלת האגף לחינוך ליל-ישראל במשרד החינוך ומכות ועדת דברת

פורמליות. בתחילת ההכשרה של המורים באוניברסיטאות ובמכינות אין התייחסות מספקת לתפקידו של המורה כמחנך כיתה, או להלופין לתפקיד המהנן של המורה המקצועי.

כאמור, רדיימה הוא "נפטרה" על ידי הכנסותם של גורמים מחוץ לבית-הספר – מודיעינים חזרויי אמונה ובעל כריזמה, אך חפים מכל אחריות מתמשכת ויום-יומיות לתהילה החינוך. מצד השיפוע המהנן הוא על המורים עצם? רכבים מהם התכוונו בתפקיד ההוראה ויתרו על השאייפה המהנתית למורה – להיותו משמעותי עבור תלמידיו.

גם הגדרות השכר של המורה מחייבות את מצבו כמחנך. השכר, הוווק וכל מרכיבי קירומו של המורה גוררים כמעט אך ורק מהיקף שעות ש"ש – שעה שבועית. הכהנה לklärת שיעור, פעולות של הערכה, שיחות אישיות וקובציות עם תלמידים – כל אלה אינן כוללות בהגדרת השכר של המורה. העדרם של חורי עבורה שביהם ניתן להתכוון לקלראת שיעור

אחוז מהתוצר
שכר המורה בישראל קטן מהתוצר הגלובלי לנפש (תמ"ג) – 0.73% מהתוצר. בין שכר המורה והוא 1.55% מהתוצר, ובוקריאה 2.37%

0.73%

חינוך - מקצוע לא עיל

ההוראה והחינוך אינם עומדים בziefotio של
הציבור. שכר גבוה יותר ואחריות רבה יותר אינם
מוספקים כדי לשפר את מעמד המורים. נדרש
שיעור במקצוענות ההוראה

ג'ושוע ל' גלייזר

ה שנימ רובת شأنיש הינוך, קובע מדריניות ופעילים חברתיים מוטדים מעמדו המקצועי של החינוך. יש דרכים שונות להעיר את הפרופטיה החינוכית: מידת השפעתם של המורים על תנאי עבודתם, מידת שליטותם על הכניסה למקצוע, מבנה השכר, דמיום הציור של המורים וועוד. מכל זוויות שמנה זהונם את הנושא מגעים לאוֹתָה מסקנה: המקצוענות החינוכית, קרֵי הפרופטיה של המורים, סובלט מממד נמוך בהשוואה לממקצועות כמו משפטים, רפואיים, ראיית-יחסבון, אדריכלות וסיעור (Darling-Cohen and Ball, 1999; Hammond, 1997; Lortie, 1975).

חווקי חינוך רבבים ניסו להסביר על השאלה מה הופך את מקצועה החינוך ל"מקצוע עי" יותר. אחת הגישות המקבולות נוגעת לסוגיות האוטונומיה וההשפעה על תנאי העכורה. התומכים בעמדה זו מציינים כי מורים נתונים לאילוצים בירוקרטים ומינוחלים כבדים יותר מallow של עוכבים דין או פסיכיאטרים למשל, ולבן הרחבות האוטונומיה שלהם בכיתה עצם אותם. גישה אחרת מתחילה בගישת המועמדים להוראה ובمسلسل ה�建. בעלי עמדת מושג ימי מציינים כי דרישות הבנייה למקצועות החוראה נמכות בהרבה מלאה של המקצועות האחרים, וכטבזאה מכך קל יותר להיעשות מורה מאשר, למשל, אדריכל או רופא שניים. על-פי עמדה זו, החינוך יכול להפוך ל"מקצוע עי" יותר אם יקבל לשורתו מספר מועט יותר של אנשים, ובכך יבטיח כי הגנונים למקצוע יהיו מוכשרים יותר (Zeichner, 1990).

2003). גישה שלישית מזכיאה על קשר בין המזענות החינוכית לדרבי הארגון של בת-יידסperf,(Louis et. al. 1995; McLaughlin and Talbert, 1993) לדעת החוקרים הთמכים בטענה זו, המפתח להגברת המזענות החינוכיות טמון בארגון המחויר של בת-יידסperf כך שישיוו לשיפור עבורות הוצאות מה שיתרומם ליצירת אוירה אינטלקטואלית בקרב הסגל.

יש גרעין שלאמת בכל אחת מהగישות הללו, המיציאות שינויים מבניים וארגוניים שעשוים להשפיע למצווע. מעטים בלבד יטענו נגד ברירה קפנדנית יותר של מורים או נגד בת-יידסperf בעלי רוח צוות חזקה יותר. ואך על פי כן, בכל אחת מהגישות הב'יל יש פגם יסורי, שכן הן

איור: נעמה בן-זימר

לגורם החשוב ביותר – לטבעו של עצם העיסוק במקצועות הללו. על-פי תיאוריית המקצוענות שאציג כאן, מה שמננה למקצועות את יתרונות התחרותיים ומסביר את מעמדם וסמכוויותם הוא טבעה של העברודה ומהות העיסוק המקצועי. ובאופן ספציפי יותר: הדרך שבה אנשי מקצוע מגדירים את הביעות שבהן הם מבקשים להתמחות, הדרך שבה הם מסוגים אותן ומטפלים בהן. לפי שיטת זו, המפתח לשאלת מקצועיותו של המורה טמון באפשרות הבנת השפעתה של הפרקטיקה החינוכית על תרミニתו של המקצועי. אפוא בהבנת הנסיבות המאפיינות את מקצועו של המקצועי. או במלים אחרות: מהו הגורם בעיסוק ההוראה היוצר את חולשתו של מקצוע החינוך?

אין מתמקדות בקשר שבין הпроופסionalיות החינוכית לעוברות ההוראה עצמה. החוקרים בכל אחת מהגישות קשורים את הпроופסionalיות של המורים לאופן גיוסם והכשרתם, למידת הלשיטה שיש או שאין להם על הסביבה הלימודית, לבניה הארגוני של בתיה הספר, לתדרימות היבoriasית של המורים וכיוצא באלו. עם זאת, בשום מקום לא מוגדרת הпроופסיה החינוכית באמצעות הדרך שבה המורים מלמדים. כאשר אנשי חינוך בוחנים את המקצועות הנחשבים יותר, משפטים ורפואה למשל, הם נתונים להבוחן באוטונומיה של העובדים בהם, בשכרם, במעמדם ובתורמתם שלהם. עם זאת, הם אינם מקרים תושמות לב רכה

העשיה החינוכית פשוט אינה מתعلاה לרמה או לאיכות הדרשות לתמיכה בלמידה אקדמית אמיתית של כל התלמידים. וככל שמתרחב הפער בין העשייה החינוכית לערבים החברתיים הדומיננטיים, כך שוקעים מעמדו וסמכותו של החינוך כמצוע.

עקבות הפרקטיקה

מיד גוסף של העשייה החינוכית, שיש לו השילכה ישירה על המיעוד והסמכוות של מצועו, הוא עקבות הפרקטיקה. הבה נבחן ראשית את רעיון העקבות באמצעות דוגמאות ממציאות אחרות, ואחרכך נבחן אם וכיידן הוא בא לידי ביטוי במערכות החינוך. עקבות, בשימוש שאני עושה בהן, אינה מתייחסת רק לתוצאות עקביות, אלא גם לדרך עקבית לזהות, לפреш ולפתור בעיות נתונות. רוב העובוה המקצועית היא למעשה עקבית שבוגיות אחרות – הרוי שבאותה המידה לפחות הוא קשור בשיטה המגדירה את האופן שבו הם מלמדים.

העקבות יכולות לחזק את המציעו באמצעות המחתשת כוחה של המערכת העומדת בבסיסו. במקרים אחרות, עצם יכולות של רואיה-השchanon, מהנדסים, אדריכלים ועורכי דין וטיפולם של מקצועות אינם מסוגלים לפותרן, היא שמחזקת את מעמדו של מקצועותיהם. שנית, היכולת לפתור רמות מהבעיות בדרכים שגרתיות ועקבות מושחרת משאבים שכליים וחברתיים לטיפול בעיות הקשות ביותר (Bereiter and Scardamalia, 1993). השבו כמה בעיתית ובلتוי יעה להיתה הפרקטיקה אליו כל מקרה היה דורש התלבטות והתחבות. אין זאת אומרת שכל פרקטיקה מקצועית היא שגרתית, או שלא nisi החינוך מומלץ לעולם להתחבל, לעסוק בפתרונות בעיות או להתייעץ.

התענה היא שהמקצועות מתחזקים כאשר כמה מן הביעות ניתנות לאבחון ולטיפול מחדדים ויעילים.

מכאן עולה שאלת העקבות של העשייה החינוכית והשפעתה על הפרופסונליות של העיסוק בחינוך, אבל גם במקרה זה השאלה היא איזו מטרה מושרת העקבות. שהרוי מצד אחד, מי שמקיר בנסיבות לימודם בכל העולם שם לב לעקבות של תוכני הלימוד, בשיטת ההערכה וכדומה. מצד שני, אם הראהו מוגדרת במונחים של השכלה אקדמית עבור כל התלמידים, או העשייה החינוכית רוחקה בהרבה מליהירות עקבית.

יש כמובן בעיות מתחייבות הקשורות בדרך הנכונה לפרש חסיבה של תלמידים, שאינן מתחסנות בקלות לניסיונות של אבחון וטיפול הוראי עקי – כיצד לזהות ולהבין את הטיעויות האופייניות להם וכיידן להנחייר חומריים קשים עבור תלמידים בעלי סגנונות למידה שונים, למשל – ויש כמובן מורים זכאי דופף, המציגים להניע גם את התלמידים החלשים ביותר ללמידה בגבות, אך מקרים אלה נותרים בגדר יוצאים מן הכלל ואינם הופכים לפרטונות כל-מערכת. דרך אחרת לנוכח זאת היא לומר שביעידן זה של ציפיות גבותות מכל התלמידים, חסורת לחינוך גרסאות משלו לדלקות

יש שלושה מדרים בפרקтика המעצבים את תדרmittו של מצועו כלשהו ב濟יבור ולפיכך גם את מעמדו וסמכותו:

1. התיאום בין המושגים שבאמצעותם מגדר מוצע כלשהו את הביעות שהוא מנשה לפתו ובין ערכיהם דומיננטיים בתרבות.

2. דרגת העקבות של הפרקטיקה בקרב הקהילה המציעת.

3. מידת יכולתו של המוצע לפתרו את הביעות שבתחום סמכותו. אחת הנקודות שיתבהרו במהלך בחינת שלושת המדרים הללו היא העובדה שאף שמדובר בחינוך קשור בחלקו באילוצים ביורוקרטיים, בדרכי הגויס וההסכמה של המורים, בסוגיות של מגדר ובסוגיות אחרות – הרוי שבאותה המידה לפחות הוא קשור בשיטה המגדירה את האופן שבו הם מלמדים.

תיאום

מציאותים שונים מגדרים בעיות חברתיות בדריכים יהודיות. עצם כינויו של דבר "מחלה", "סוגיה משפטית", "שאלת רוחנית" או "מפעל הנדרס" מלביב אותו בלבוש מושגי מסוים. ניקח לדוגמה את בעיתת השימוש בסמים. האם מדורב בבעיה משפטית או בכעה רפואיים? רפואיים ומהפטנים יוננו על כך בזורה שונה. אלה יסבירו כי מדורב בבעיה, אבל עוריך-הדין יציג פתרון של חוקים מחמורים ואכיפה, ואילו הרופא יציג פתרון של התערבות רפואיים וטיפול. מה הקשר בין שימוש בסמים למציאות הינוכית? ובכן, ככל שמקצועות מגדרים בעיות בדרכים שתואמות יותר את הנורמות והערכות החברתיים הדומיננטיים, כך מתוחק מעתם. קרי, מקצועות צוברים עצמה כאשר הציבור רואה שהם מטופלים בעיות הנוגנות בדרך הנכונה. וכך יש לרלבנטיות ישירה לחינוך, בין השאר משומש מטרותיו שנויות מאוד במחולקות ומשתנות עם הזמן. בשנות החמשים של המאה הקודמת, יודי החינוך – מה צריך ללמוד, מי צריך ללמד ולאיזו מטרה, למשל – נראו לרוב בני-

האדם שונים מאוד מכפי שהם נראים היום, והדבר מקשה מאוד על העוסקים בחינוך. מערכת החינוך בישראל מבוססת על מודל שנועד לספק לרוב התלמידים מיום ניות יסוד בקריה, כתיבה ותמיינית, ולהבטיח ש מרבית התלמידים ישלימו את לימודיהם בתיכון. למירה אקדמית רצינית, לעומת זאת, נשמרת למעט מיזוג. לעומת זאת, תפישה זו של החינוך – מיזוג – בסיסית לרבים, למידה רצינית למעטם – עומדת בבסיס הקשרת המורים, הסמכותם, פיתוחם המציעי, ארגון בתיה הספר והמערכת הכולולה. הבעיה היא שבירಥם, בארכזות התרבות וברוב המידינות המתועשות בארץות, מטרות החינוך אין מוגדרות עוד באמצעותם של מונחים אלה. יותר וייתר מתקדים, הורים והציבור בכלל דורותיהם, למידה אקדמית רצינית לכל התלמידים, בכל הbralii רצע או ביצוע עבר. וכן טמון האיים על החינוך כמצוע, שכן חוף קיום של בית הספר טובים ומורים טובים, המוצע בכללו רוחק מលמוד ממשימה. במרקם רבים

שהותם בטיעונים אלה, אילו היה קשה יותר להיעשות מורה ואילו ניתן למורים חופש רב יותר, שכר גבוה יותר ואחריות רובה יותר, הינה מעמדם המקצועי עלייה. הבעייה בהשכלה זו, כפי שטענתי, היא שאני היגינו רב בשאלת המקצוע נפרד מעבודתו של בעל המקצוע, שכן לך, אחרי הכל, גודרו המשקעות. מתרת העשייה החינוכית היא ללמד ילדים, ומעמדו של המקצוע קשור ישירות לאופן שבו מבצעים בעלי המקצוע את עבודותם.

כמה מן הקוראים עשויים לדרוש בnihoth זה עוד ניסיון "להפיל את התקיק" על המורים. לא זו הכוונה. רבים מן המורים הם מוכשרים, מסורים וחוץים,

אבל הם פועלים בתחום מערכת שלأتוכננה כדי להשיג האידים שדרשו הצייר. מעותם המכילות למורים שמצוידות פריחי ההוראה בידיע, במימוננות ובנכסיון הדרושים כדי לאפשר לתלמידים רകע ובעל כל סגנון למידה להגיע לרמות גבוהות של למידה אקדמית. ובאותה מידה, מעותם הן המכילות או הסדנתות לפיתוח מקצועם שמספקות למורים הדרמןויות למידה מתחשפות ורציניות לצורך התמודדות עם הבעיות הדוחקות ביוטר של המקצוע. מעטים גם המנהלים שודיעים מספיק על ההוראה ועל הדריכים המתאימים לתמוך בעשייה החינוכית בכתבי הספר שלהם. הקהילה האקדמית צריכה גם היא לקחת אחריות, שכן לא נכתבו דרי עבדות מחקר על ההוראה עצמה, על הדינמייקה הכתיתית או על המשאבים הדרושים לתמיכה בהצעינות בההוראה. ובנסיבות אלו, אין פלא שהפרטיקה הכתית אינה עקבית או עיליה במיוחד ב迈向וד במשמעות שהיא ניתנת לציפוי הנוכחות.

לכל הדברים הללו יש חשיבות גroleה עבור המונינים בחזוק מעמדו המקצועי של החינוך, שכן אם המקצוענות נזרת מן העשייה המקצועית, אויר מאצחים שיטתיים לשיפור ההשכלה המקצועית, הפיתוח המקצועי, המנהיגות וחקר ההוראה והלמידה יוכלו לעוזר למורים לשפר את סמכותם ואת מעמדם המקצועי. הנסונות לשנות את דרכי גיוסם והסמכתם של מורים חדשניים, העלאת שכרם וחויק השפעתם על כוונותיהם ועל קבועם המדיניות החינוכית הם צדדים חשובים, אך אלה לא יישפיעו באופן משמעותי לעומדו של המקצוע החינוכי אם לא ילוו לשינויים שיתמכו במצוינות בההוראה מן הסוג המצופה יותר ויוטר ממורים, הן בישראל והן בחויןות אחרות.

ד"ר ג'ושוע ג'יליר הוא חוקר אוניברסיטאי מישיגן ומתמחה בתחום של פרופסינליזם ורפורמה בחינוך

הקוראים עשויים לראות בnihoth זה עוד ניסיון להפיל את התקיק על המורים. לא זו הכוונה. רבים מן המורים מוכשרים, אבל הם פועלים בתחום מערכת שללא תוכננה כדי להשיג את האידים שהציבור>Dorsch

אונניים, הסדרי גירושים, הקמת גשרים ושר בעיות שכיחות שפותחות לטיפול מקצועי שגרתי. מנקודת מבטו של הציבור, אין סימנים מובהקים רבים להפתוחותה של פרטיקה החינוכית בתיקיימה,ומי שסובל מכך הוא המקצוענות החינוכית.

יעילות הטיפול

על יעילות הטיפולים – המימד השלישי של העשייה החינוכית, המשפייע על הפרופסיה החינוכית – אין צורך להרחיב. בפשטות, מקצועות שאינם מספקים ל��וחות תמורה נאותה לכפסם בדרך כלל אינם שורדים לאורך זמן. כפי שציריך היה להבהיר כבר היעילות, כמו גם העקביות והתיאום, קשורים ביסודו של דבר ביעדו המרכיבים של החינוך. ההישגים הנוכחיים של מערכת החינוך ומקצוע ההוראה היו נחשים מספקים בהחלט במחצית הראשונה של המאה העשרים, אבל הם כמובן אינם מספקים ביחס לעידים שמצויבה החברה כיום. כמה ייעיל אפוא הוא מקצוע ההוראה בהבאת כל התלמידים לרמה אקדמית גבוהה? לмерות מאמציהם העצומים של רבים מן המורים וכתיה-הספר, קשה לומר שמקצוע ההוראה מפגין יעילות מרשימה מבחינה זו.

סיכום – שינוי בתיאיותות למקצוע

כיצד מסייע לנו הניטהה שהובא לעיל להבין את המקצוענות החינוכית? פתחנו בשאלת מה הופך מקצוע למקצוע יוטר או פחות. אין ספור אנשי אקדמי וחינוך ניסו להשיב לשאלת הוו באמצעות מודר שכר, אוטונומיה, נוהלי גiros ורישוי ומדיניות ציבורית. על פי היגיון

מקורות:

Abbott, A. 1988. *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor*. Chicago: The University of Chicago Press.

Ball, D. & Cohen, D. (1999). Toward a Practice-Based Theory of Professional Education. In Darling-Hammond, L., Sykes, G. (Eds.) *Teaching as the Learning Profession*. San Francisco: Jossey-Bass.

Bereiter, C., & Scardamalia, M. (1993). *Surpassing Ourselves: An Inquiry into the Nature and Implications*

of expertise

La Salle, IL: Open Court.

Darling-Hammond, L. (1997). *The Right to Learn*.

San Francisco, Ca: Jossey-Bass.

Louis, K.S., Kruse, S.D. (1995). *Professionalism and Community*. Thousand Oaks, Ca.: Corwin Press.

McLaughlin, Milbrey, W. (1993). "What Matters Most

in Teachers' Workplace Context?" In Little, Judith, W.

McLaughlin, Milbrey, W., (Eds.), *Teachers' Work*. New York: Teachers College Press.

McLaughlin, Milbrey, W., Talbert, Joan, E. (1993).

"How the World of Students and Teachers Challenges Policy Coherence". In Fuhrman, Susan, H., (Ed.), *Designing Coherent Education Policy*. San Francisco: Jossey-Bass.

Zeichner, K. (2003). The Adequacies and Inadequacies of Three Current Strategies to Recruit, Prepare, and Retain the Best Teachers for All Students. *Teachers College Record* 105(3), 490-519.

פועלי הוראה, התאחדו!

להחזר ההוראה ליוושנה

שני הלב Ci רוח עיקריים מאיצים את ההידדרות במעמד המורה: המוסכמה המוגמתת שלפיה "כל אחד יכול להיות מורה" ותפישת המורים כפועלי הוראה ולא כמחנכים נושא בשרה. כך הולכות הציפיות מהמורים ומתחממות, והכרסום בסמכויותיהם הולך וגדל. **ניר מיכאלי**, מורה ודוקטורנט, מציע פתרונות

מעמדם המקצועני של המורים בשפל, על אף אין חילוקי השכר הנשחק, מספר היורד של המועמדים למסלולי ההוראה, מיעוט ההוראים המאוחלים ליליהם קריירה של מורים, ועוד. מקובל למפרק את תשומת הלב בסוגיית השכר ותנאי העבודה של המורים ולטען שרק ניפור ניכר בהם יוביל לשינוי המיווח. יש הוראים במורים עצם ובאיוגדים המקצועיים שליהם אחראים למעמדם הירוד, ויש מייחסים אותם לתהליכי גלובליזציה בלתי נשלטים ובתמי היפכים, בבחינות "זה המצב, ואין מה לעשות". הטענות הללו פשטיות, וקיבלה שלטון תותיר את המורים לבוסס בנצח מעמדם. אם אבחן רצין באמת לשפֶר את מעמדם המקצועי של המורים, עלינו להתחקות אחר הגורמים הבנינים אותו ככה ולסמן נתיבים לתיקון. התבוננות במערכת החינוך מגלה שני הלב Ci רוח מרכזיים המאיצים את ההידדרות במעמד המורים. הלב Ci הרוח הללו משתלבים בתפישות עולם כוללות, הבאות לידי ביטוי בתהליכי מעשיים ברמות החלטות, תוכניות וחוקים.

איי. שלומו פיין

הלך רוח ראשון: ההוראה איננה פרופסיה

כאשר המורים נתפשים כעובדים
ציתנים על פס הייצור החינוכי,
אין פלא ששקרים נמוך; השכר הזה akan
הולם את הגדרת תפקידם

ויכוחו קיבל עס ותקשות שלא צריך להיות "מורה מודופלים" כדי להצליח. ארגוני המורים הם המהמה המפתחת את ההוראה כפרופסיה ומגינה עליה. ככל שהארגוני חזקים יותר, כך הם מצליחים לעמוד אל מול השתרשנותו של הלך הרוח שליפוי ההוראה أنها הכרוכה בפרופסיה. שם ההכרה בחשיבותה ובמשמעותה, כמו גם בקשי ההוראה אנה הכרוך בפרופסיה, יכולים ארגוני מורים חזקים למונע את הכנסתם של אותם "אנשים טובים" לחדרי המורים. ההקשרה על ה�建ה המשמעותית, השתלמיות, ניסיון, מחובות ומכבים פרופסיאונליים אחרים נשמרת לא מעט בזכות עצמתם של ארגוני המורים ופעילותם נגד אותו הלך רוח רות.

אוניברסיטיזציה של הבשורת המורים. מהלכי שינוי שמתחללים בעולם הבשורת המורים בימים אלה מבטאים ומבנים אף הם את הלך הרות השוקק את מעמדו המקצועי של המורה. תחילciי "אוניברסיטיזציה" שאייפינו את ה�建ה המורים מאז שנות השבעים מוחלפים עתה בתהליכי "אוניברסיטיזציה", ואלה מורומים את הלימוד הדיסציפלינרי על חשבון הלימוד החינוכי והפדגוגי.

תהליכי האקדמייזציה נוצרו כדי לשפר את מקצועיתו של המורה, מעמדו והדמיוי שלו באמצעות הענקת תואר אקדמי לצד תעוזת ההוראה המקצועיית. התואר B.Ed, שהוענק על ידי המכינות, אפשר להן לשמור על ייחודה כמכשרות מורים "השתח" ולשלב עבורה מעשית בהוראה אקדמית באקלים חינוכי תומך ואינטימי. לעומת זאת, מסלול ה�建ה המורים האוניברסיטאי מאפשר לבכילי תואר BA לקבל תעוזת הוראה בתהליך מוקוצר של כמה קורסים בחינוך. מבחינת האוניברסיטאות, ה�建ה מורים היא "ילד חורג", למעשה "לא חוקי", שכן תפקידן, על-פי תפישתן, הוא

להסביר את הסטודנטים לעשייה מחרית. המתקפה על המכינות לחינוך באח מכינויים שונים - מתוכנית הטלויזיה של אמנון לוי, שבנה גיגומו פרדי הוראה תשובה מביכות לשאלות טריוויה, מה שעורר הר ציבורי נרחב והגייע לדין מיוחד בזעמת החינוך של הכנסת, ועד להמלצות של ועדת דרבת לעיריית ה�建ה המורים לאוניברסיטאות, שם יושם דגש על ה�建ה דיסציפלינרית ולא על עיצובם של אנשי חינוך והוראה. המהלך הזה נתמך על ידי פקידי האוצר, המריחים חסיכון תקציבי, ומקרים לרוב הפליא' גם על-ידי הנהגת משרד החינוך; הוא מוביל את המכינות לשני עוצפי פעללה מכנים וסטודנטים: עורך של מאבק משותף נגד הקיצוצים, וערוך של שלמה עם המצב ותחרות עם המכינות האחרות, "היריבות".

בקרב הציבור הרחב ונציגו ברישות השונות רוחות ההנחה שלפיה ההוראה וחינוך הם בבחינת עסקן ברידעת יכול למלא. מקצוע ההוראה אינו מושווה לפטופסיות כגון רפואה, עריכת דין או בעודה סוציאלית,² אלא להורות. כשם שלא נדרשת שום הבשרה פורמלית וርכישת "ଉודות הורות", כשם שרוב ההורים מתקפרים בצוורה סבירה לא ארגון יציג, הסכמי שכור, קבועות וקורד ATI מחייב, כשם ש"כל אחד יכול להיות הורה" – אך "כל אחד יכול להיות מורה". ומאחר שההוראה אינה פרופסיה, צריך לפחות להזמין "אנשים טובים". ומהר שההוראה אינה פרופסיה, בלב הציבור רוחות יכולות להזמין מורים. ומהר שההוראה צריכה ש"כל אחד יכול להיות מורה" – ומהר שההוראה אינה פרופסיה, שמדובר במלחים הקיימים המדרידים: צוינים בתעודת הבגרות וב מבחנים הפסיכומטריים, תארים אקדמיים והכנסה. "הכי טובים" הם "המליחנים" למניהם – עוכידיין, מנהלי עסקים, ימי היטק. אלה, אך מקרים רבים, יבווא להשרות מרווח על מערכת החינוך, ولو לשעה בלבד. עבini הצלב, "האנשים הטובים" האלה עדרפים לאין שיעור על בוגרים מכללות החינוך המייעדים עצם להוראה. במלים אחרים, "אנשים טובים" ממשעו גם שבעל מקצועם, כלומר המורים, אינם ראויים. הדרוה זה בא לידי ביטוי ומובנה על ידי תהליכי רכבים המתרחשים הלאה למעשה. הנה שניים לדוגמה:

шибירת ארגוני המורים. האיגודים המקצועיים של המורים מעורדים Aiiba בצדior הרחוב. הם נתפסים כמשבטי משק סדרתיים לשם תוספות שכר והבטבות שאין לנו לזרקה ("הלווא עלי ימי העבורה הקזרים שלהם וכל החופשים שלהם"). אלה מצטרפות אסוציאציות על "שיחיות" של האיגודים וראשם.

لتחשות הללו שותפים גם מורים המעיינים בתלווש השכר העוגם שלהם ונזכרים בכל המאבקים "חסרי התועלת" שמנחים ארגוניים בשם. העניין קוצר המועוד שהמורים מגלים בארגונים כশמה של השנתה רק מחזק את התחשות הללו. מבחן הפקידים והמנהגים של משרד החינוך והאזור, ארגוני המורים הם סמרטוט אדום. לדעתם, ארגוני המורים מונעים שינויי ופרופומות ומחבלים ביעילות, בקדמה ובמצוינות שהם מנסים להחדיר

למערכת החינוך. בראשון הפרישה עם אורי יוגב, אז הממונה על התקציבים במשרד האוצר, ניתן לגישה זו ביטוי בוטה. כיון שלפקידי האוצר השפה מכרעת על עיצוב מדיניות החינוך,³ כדי להיזכר במה שאמור: "חלק גדול מהבעיה במערכת החינוך הם ארגוני המורים; הוועדים הגזולים, השיתוק שלהם יוצרים במערכת. הם מעודדים ביןויות וחוסר מksamיעות. ביום יש תמיינות דעתים שצורך לעשות ניתוח שורש לגבי העבורה המאורגנת בחינוך".⁴

"**ניתוח שורש**" פירושו שבירת העבודה המאורגנת של המורים. ולמה לשבור? כי הדבר יאפשר לرسק את ההסכם הקיבוציים, להכניס למערכת את "האנשים הטובים" על בסיס חוות אישים, ובסופה של דבר עצמאים את תקציב החינוך אף יותר. המיציאות שתיזוז בעקבות תהליכי הדריך, חסרי היא של המון עובדי ההוראה מרוולדלי תנאים, להכניס הגנות ומוקצת שכר,⁵ ו"כוכבים" בודדים שיזכו לתגמולים מכובדים, יעדטו כתבות צבע ושער

מורים למדעים ולמתמטיקה בחט"ב מודנמים להציג את מועמדותם, לקורס "אקדמי אקדמי צייר" - תשס"ח

מטרת הקורס

להカリ ולטפח מורה מומחה, שיהווה דמות מקצועית בבית-הספר לריכוז. לקידום ולהובלת המצוינות הבית-ספרית בכלל והתלמידים המצינים בפרט.

תכנים הקורס

תכנים אקדמיים ויישומיים הקשורים בטיפוח המצוינות בארץ ובעולם, התנסות בכלים מקצועיים ויחודיים להוראת תלמידים מצינים וריכוש כלים תיאורתיים ומעשיים ליזום ולהוביל של פרויקטים בית-ספריים ובין-תחומיים לקידום מצינות בית-ספרית כוללת.

מבנה הקורס

הקורס הוא דו-שנתי, בהיקף של 168 שעות לשנה, ויתקיים ימי' ב- שבועות: 09:00-10:00, 16:00-17:00, במכון דוידסון לחינוך מדעי (שבמכון ויצמן למדע ברוחנות) ובቤת מצינות בחינוך (בירושלים).

הכרה והסמכות

הקורס מוכר על-ידי משרד החינוך לצורך גמול השתלמות עם ציון, כתכנית למורים בשפטונו, ונמצא בתהילך קבלת אישור להסמכתה הבוגרים להוראת תלמידים מצינים ולרכיב מצינות בית-ספרית, ע"י משרד החינוך. נבדקת האפשרות לקבלת נקודות זכות ללימודיו תואר שני, מטעם מדרשת פינברג במכון ויצמן למדע.

ההרשמה בעיצומה ומסתימת ב-16 במרץ 2007

מידע נוסף ותוספי הרשמה ניתן למצוא באתר
העוממה למצינות בחינוך: www.see.org.il
ניתן לפנות גם למול - בטפלון: 02-6755162 או במייל - meravp@iasa.jlm.k12.il

סובלים את טיפוח המצוינות במערכת החינוך

מואשר לגמול השתלמות (8 ש"ש) עם ציון
56 שעות גמול במקצועה רב-mul
מספר קורס 50605265

- ✓ הרכבה והכנת טקסט לימוד וניתוח לפci שייעזר ✓
- ✓ שיפור יכולת הקריאה והמהזזה של טקסט נתן ✓
- ✓ שימוש במשחקי תיאטרון ככלי לימודי בכתיבה ✓
- ✓ שיפור יכולת עמידה מול קהל והגברת ההתעכינות והмотיבציה שלו ✓

איך:

ענת ברזילי - מנהלת בית הספר ומרכז

אסתי כהן-הדרי - מנהנת ומרכז הקורס

מאיר סוויסה, ארנון צדוק, עודד מנוטר,

קובי שטMBERG, שירה פרבר, אבי חדש,

קרן חרחות, ארנה לביא

הקורס יפתח ב-7.3.05 ויתקיים ביום חמישי בשבוע
בין השעות: 00:21-20:00

עלות למשתתף: מ- תש' א 265 ש"ח (0650 ש"ח)

משך הקורס: 14 מפגשים שבועיים
לימודים יתקיימו בית הספר למשחק כיבוד, דרך בגין 89 ת"א

ליצירת קשר ולקבלת פרטיים נוספים
טלפון: 03-3422240 ● 03-5208000 ● 03-5205050

נסח רל'

**"טטע נשי" מיוחד להוֹדוּ - בחופשת הפסק
נותרן מקומות ספריים בלבד**

הנור מזמנת ל"טטע נשי" מיוחד להוֹדוּ
לחוויה שתעיר את ח"ר...

בואי לפגוש טעמי, צבעים, צליילים, ומוראות מריהבים בשילוב מפגשים עם נשים הוידיות מרתקאות, להכיר צורות ח"ם אחרות ולהתודע לסיפוריהם א'ישים. קחי לך את הזמן לשבעים של שחרור והרפיה לחוויה ח'ים אשר תמלא אותך לפחות ימים רבים אחר'...

הקבוצות היוצאות למסע מתגבות בתהילך הכליל מספר סדניות הינה הינה המכונחות ע"י אנשי מקצוע מתחומי הטיפול, האומנות והפולקלור.

קבוצות קטנות, בתי מלון ברמה גבוהה, בתנאי חצי פנסיו, הדרכה מקצועית והרבה הפתעות...

קבוצות "טטע נשי" יוצאות גם ביולי-אוגוסט אל ההימלאיה ההודית ולאדאק שבצפון הוֹדוּ.

הנור מזמנות!!!

לפרטים והרשמה:

054-7515146 | 052-2311380 | 09-7719377

e-mail: info@masanashi.com ● www.masanashi.com

המרכז לטיפול במשפחה ולהכשרה אנשי מקצוע
טיורת כרמל

מציע: **קורס שניתי בטיפול משפחתי:**

מ- 07.07.05 עד 09.07.05 ביום' ה' בין השעות 21:00-17:00, 22 מפגשים - 112 שעות אקדמיות.

טיפול דו-גוי:

מ- 15.4.07 ועד 17.07.07 ביום' א' בין השעות 21:00-17:00, 11 מפגשים - 56 שעות אקדמיות.

معال ח'י משפחה ונויאין:

מ- 28.2.07 ועד 11.4.07 ביום' ד' בין השעות 20:00-16:30, 6 מפגשים - 28 שעות אקדמיות.

"ארחת צלופן מרששת":

הஸטרים הסטודנטים המועברים אל ילדי המשדרנה 5 שבועות, 9.3.07, יום ו', 14:00-09:00.

עבודה עם קלפים טיפולים:

משך הסדרנה 5 שבועות, 23.2.07, יום ו', 14:00-09:00.

לאורך השנה מועברות סדנאות מוקדמות בנושאים

ה לימודיים מיועדים לאנשי מקצוע בתחום הטיפול, ההייוץ והחינוך, ועוניים על הדרישות להכשרה של האגדה לטיפול משפחתי. המרכז מעניק לסטודנטים תעודה המוכרת לצורך גמול השתלמות.

קבלת מידע נרחב ומפורט בטלפון: 04-8573308

דוא"ל: beresh11@netvision.net.il

שואה זזהות

הכנס הארצי השני למורים

ט"ז – י"ז בתמוז תשס"ז, 1 – 3 ביולי 2007

שאלת מקומה של השואה בעיצובה הזזהות היהודית והישראלית ממשיכי
ההעסיק את הציבור בישראל גם כiom, שיטושים שנה לאחר השואה וכמו
לציוון שיטושים שנה למדינת ישראל.

הכנס הארצי השני למורים עוסוק בהיבטים השונים של היחס בין שוא
להזזהות: שואה זזהות בישראל, שואה זזהות יהודית בתפוצתו
משמעותו האוניברסליות של השואה. בכנס נבחן כיצד מקום
של השואה בזזהות משפיע על תלמידים ושל אנשי חינוך
כיצד הדבר משליך על המעשה החינוכי.

הכנס מיועד לכל העוסקים בתחום הוראת השואה בתבי הספר, במוסדות
הוראה והדראה לבני נוער ובחינוך הבלתי-פורמלי.
הכנס יערך בבית הספר המרכזי להוראת השואה ביד שם ויכלול מושן
זריאה, קבוצות דין, סיורים באגפי המוזיאון החדש שביד שם, וכן סדנאות
שבהם יציגו אנשי חינוך פרויקטים חינוכיים ותוכניות למידה שהופע
בהצלחה ויש בהן עניין למורים אחרים.

הרשמה לכנס ולמידע נוספים:

כתובת להרשמה מוקטנת: www.yadvashem.org.il

בבסיס "רפורמת האוניברסיטה היהודית" עומדת אותו הילך רוח של פילוסוף המורה הדאולוגי הוא מורה בעל ציון פסיכומטרי גבוה, הבקי אקדמי ו體驗, והוא מורה הנושא ייעוד חברתי וחינוכי. הרפורמה הוא עלולה לפגום בתהליכיים המתרחשים בשנים האחרונות בשירה הכתרת המורים, כמו מסלולים יהודים ייחודיים המציגים את העיסוק בחברה ובcheinוך על פני הלימוד הדיסציפליני; פרויקטים של הגברת מעורבות הסטודנטים בשעה הבית-ספרית (- PDS Professional Development School); ומחרקרים ותוכניות לפיתוח ידע הוראה עדכני ורב-תחומי. תהליכיים אלה ואחריהם עלולים להיפגע ממשם שאינם מתישבים עם הצבעו של הלימוד הדיסציפליני במרכזי ההוראה אקדמית יהודית ומשמעותית היא תאנאי יסורי ליצירתה ולביבוסה של כל רפואייה.⁸ דילול מרכיבי החינוך וההוראה בתהילך ההכשרה פירושו החלשתה של ההוראה כפרופסיה, וכפועל יוצא יוצאה מהה משך הכרום במעמדה.

הLN רוח שני: המורים כפועלי ההוראה

על-פי הLN רוח השני, המורים משמשים פועלי ההוראה. הцеיפות מהם הולכות ומתמורות, והכרסים בסמכויותיהם הולך וגובר. ניתן לסמנו שלושה שלבים היסטוריים בהגדרת תפకדים של המורים: בתקופת היישוב וראשית המדרינה תפיקדו המורים כשליחים וחלוצים בעלי ייoud החינוכי, חברתי ולאומי. משנות החמשים ועד שנות התשעים נעשה מאמץ לשלב את הייoud הזה בתפקידים פרגוגית עלי-ידי רפורמת האינטגרציה, שהעמידה את המורה בתפקיד החינוכי כבעל תפקיד חינוכי כולל. משנות התשעים אנו עדים למהלך של צמצום ניכר בתפקדים של המורים, המנותכנים יותר ויוטר להתמקדות בתחום הדעת. אפיו כבית-הספר הייסודי המציגות השנתנה, ובמקום המכනת האחת פוגשים התלמידים בעשרה מורים בשובע. תהיליך זה מוביל למתרחש בעולם הרפואי. רופא המשפה איבר את בכורתו לטובות רפואיים מומחחים לאיבר או תחת-איבר כלשהו. הרופאה בת ימינו געדרת ראייה הוליסטית המתיחסת לגופנו כ�לוול, שלא לדבר על גופנו ונפשנו כ�לוול. כתוצאה מכך פורחת הרופאה האלטרנטטיבית לסוגיה.

בדומה לכך, גם בת-הספר מתמלאים בכעלתי תפקדים מימי-הרים ובגוףיהם היוצרים בעלי מומחיות, מה שמצויץ את תפקדים של המורים. המגמה הו
מושעצת על-ידי כמה תהיליכים:

סטנדרטיזציה. אחת ההמלצות הבוררות של ועדת דברת שוכה למימוש נוגעת להקמתה של רשות ארצית למדידה והערכה (ראם"ה). הרעיון הוא שיש לחתור להאחדה של תוכניות הלימודים ולהכפתן להורכה תקופה ומהימנה. ההאחדה וההערכה נועדו לכוון את המורים לייעדים מוגדרים, שיאפשרו "அדריותיות" (accountability) שלם בהםס "תוצרית" עכודתם. המגמה הוא זוכה בשנים הקרובות לבירוקרט מגונת ונמרצת.⁹ בדבר אחד אין ספק: הסטנדרטיזציה מצמצמת את האוטונומיה המקצועית של המורה. יכולת המורה לגייס את אישיותו לטובת ההוראה תלאך ותצטמצם; המידם היצירתי בעבודתו יפנה את מקומו לימי"ו ביורוקרטי של מטלות ולהקפה מנכיניטית על עמידה ביעדים.

הצרת אופקי עבודה המורה. המבנה והאופן של עבודות המורה מצמצמים את יכולתו להעמיק ולהגביה מבט. מבחינה אחת המורה חופשי – הוא נהנה מ"דעת סגורה", המאפשרת לו לעשות בכיתה "ככל העולה על רוחו". ואכן, איש אינו מותעניין בתהליכיים שהוא מחולל שם, שכן תהליכי ההוראה והלמידה אינם נחשים. מה שנחשב הוא התוצאות – עמידה במבחנים וכואיות לתוצאות בוגרות, ככלומר עמידה בסטנדרטים. באופן זה המורה הופך ל"מושcia אל הפועל". מרכיבים אחרים המחויקים מגמה זו נובעים ממשטר החיים בבית-הספר: העדר למידה מתוק נסויון של מורים עמיתים באמצעות צפיה הדרית

חיווק ערוך השינוי הבויט-ספררי. הגברת התמיכה ועידוד הצמתה שנויים בגזרה הבית-ספררת. פינוי זמן ללמידה פעילה של המורים בתהיליך שינוי הכלול ללמידה תיאורטי, סימון חוסר הנחת והתוויות יעדים, מפגש עם דוגמים פרטניים ובויט-ספררים שונים ותוכנו מודל ביט-ספררי ובנית תוכנית עבורה להגשותו. האפקט בכת-ספר ניסיים ממשרד החינוך הוא דוגמה לעורך פעולה כזו. מורים המעצבים את בת-ספר שליהם הופכים למוחיבים ונלהבים, או כמו שאמר שר החינוך לשעבר, פרופ' אמן רוביינשטיין, על מקימי בתי-ספר קדמה – ל”מורים עם ברק בעיניים”.

יצירת וורות של למידה מהניסיונו. טיפוח למידה מתמודדת של ציבור המורים בסיס להפיכתם לשותפים בעיצוב המערצת החינוכית ובחממה לטיפוח מקצועית משמעותי. למידה כזו צריכה לאפיין הן את מסלולי הכשרת המורים והן את תהליכי הלמידה והפיתוח בת-ספר. במסגרת הכשרת המורים יש לפועל לחיווק ואו ייסוד של מסלולים המתאימים בקשרו בין השתח לאקדמיה. במסגרת המערצת המורים מוגדרת צוות כמישור הבית-ספררי, יש למסדר מנגנות של עברות צוות כמישור הפליגני ובקשר החינוכי-ערבי. על כל המורים להשתייך לרשות מורים שמעבר לתרומתן לפיתוח מקצוע וلتיפוח ידע ההוראה, היפכו לגופים המשמשים לחישה, להבעת עמדות ולהשפעה על המערצת כולה.

הגברת העיסוק הפליגני בארגוני המורים. ארגוני המורים חיבם לשמש מובילים של המהלך הפליגני הפוטסונלי. התשתית האידיאית, האנושית והארגוני המקיפה שליהם צריכה להיות בסיס להפיכתם של המורים לשותפים יצירתיים

בתהיליך החינוך. לחמ’ ליל השיבות ולכיות ההשתלמות יש להוסיף בסביבי הארגונים גם שוחינות למפגש ולטיפוח של רשותות מורים. את אמצעי התקשורת הארגונים דוגמת אתרי האינטרנט, כתבייהעת והעלונים יש למקדר בסוגיות הללו. יש להזכיר את שייחוף הפעולה עם גופים אקדמיים ומרכזים פס”ה כדי לחזק מדריכים פרטניים במסלולי ההכשרה וכדי לתמוך ולהנחות שיח מורים מתמשך. חשב להציג שאין כוונה שבסם היעוד הפליגני יינחו ארגוני המורים את תפיקת האיגוד המקצועי שליהם, נהפוך הוא; ההנחה היא שהUSESוק הפליגני יחזק הן את מעמד המורים והן את הארגונים, ובכך יגביר את עצמתם הציירית והפליגית.

הלי ההור שצברו תואוצה בשנות התשעים והתהיליכים המבנים אותם מנכרים את המורים מיעודותם ומתקידם. רק פרקטיקות פרטניות של לימוד, פיתוח ומעורבות עשוית לבסס את ההוראה כפרופסיה חזקה, להעיצים את תחושת השيقות ולהפוך את המורים מפועל ההוראה מנוכרים למחנכים שותפים.

גיר מכיאלי הוא מורה בסמינר הקיבוצים ובמכון כרם ורוקטורנט בת-ספר לחינוך של אוניברסיטת תל אביב

בשיעורים, העדר ישיבות מורים המוקדשות לדיוון דצוף ועמוק במטרות בית-ספר, ריצה קצרה נשימה מכיתה לכיתה ללא הפוגה לצורך חסיבה על מהות העבודה ותכילתיה וועוד.

גם ארגוני המורים תורמים בכךם להרחיקת המורים מחסיבה מעמידה על משמעות עכורותם. התהיליך שבו ארגוני המורים הופכים למועדוני צרכנים הממענקים הנחות, נופשונים ומופעים אינו תורם לעיצוב תורעותם המזקיעית של המורים.

התהיליכים שמנינו מצמצמים אפוא את התפקיד, הסמכות והאחריות המוטלים על כתפי המורים. בעוד שבכעולים התעשייה מתפתחת מגמה המבקשת להפוך את העובדים לשותפים באמצעות האגדת מרחבי האחריות והיצירה שלהם, בשדה החינוך המגמה היא הפוכה.

הפיקת המורים לפועל ההוראה פוגעת במועדם בשני אופנים: 1. עומס העבודה הרוב מנסה על היכולת לדמיין, לחשב ולפתח את המקצוע, ועוד פחות מכך להתמודד על מקומו בחברה. 2. האופי המכניסטי של ההוראה מרדד את יokersו של המקצוע ומילא גם את הביקוש לו. המונינים עוסקים בחינוך מותך תחושת ייעוד ושליחות מטרדים אלטרנטיבות שמאפשרות להם ביוטי עצמי ומרחיב פועלה.¹⁰

נגד הרוח: מפועל פס יוצר לשותפים

כאשר המורים נתפסים כעובדים ציינניים על פס הייצור החינוכי, אין פלא שכרכם נזום; השכר הזה אכן הולם את הגדרת התפקיד. כדי להולל תמורה במערכות יש לשנות את הגדרת התפקיד של המורה ואת האפיות ממנו. יש להפוך את המורים מפועל ההוראה למחנכים. לשם כך יש להעצים את האוטונומיה המקצועית של המורים – להקנות יתר מרחב וגמישות, לעודד ותר שותפות ויצירות, להפוך אותם לשותפים מלאים להבניתית מערכת החינוך בכלל ולטיפוח ההגדה הפוטסונלית העצמית שלהם בפרט. אסמן בקצתה שלושה ערכזים פועל:

ערשות:

1

לפי נתונים שהतפרסמו בעיתון "הארץ" ב-06.11.12.

2

ר' לוגמה: נומה בר-בר-הווש, נן גברון (1995), "דרושים מכוננות לידע וקוד אtiny" – הערות אחורית על מילוי תפקידו של המורה בין שליחות למתקצוע". דתון: אבנור בר-עמוס ויעל תמייר (עורכים), "מורה בין שליחות למתקצוע", דתון: אוניברסיטת תל אביב, תל-אביב. או נמרוד אלוני (1997), "אתיקה מקצועית למורים ותקודם כליליה משרות", בטור אין פלדי (עורר), "ההיינן במבחן התמן", עמנות המורים לקידום ההוראה והחינוך

3

רותי סיני, "מחקר: משרד האוצר הוא החזק ביותר במרחב", "הארץ", 8.11.06.

4

מתוך: מרב אלוחרוב, "ירך לפक את האוצר", "הארץ", 5.5.04.

5

הצעה למציגות הועדית הוזען לראות בסדרת כתבות של יולי חרומצ'יקו

6

ב"הארץ" ב-27.7.06, 2.7.06.

7

משה זלבושטיין, מרים בר-בר, נח גירבלד (2006), "מגמה חדשה בתוכניות

8

הכשרה של מורים – שותפות בין מכללות לבין בתי-ספר – הספרו הישראלי", מופ", ת, תל-אביב.

9

על-פי שרה זין, בכנס על אודות המכללות האקדמיות לחינוך שנערך במכון מופ"ת

10

ב-2006.

Shmuel Zalbushstein, Miriam Bar-Ber, Nachum Gerblad (2006), "A New Trend in Teacher Education: Cooperation between Higher Education Institutions and Secondary Schools in Israel", Mofet, Tel Aviv.

Linda Darling-Hammond, "Standards and Assessments: Where We Are and What We Need", Teacher College Record, 16.2.03.

10 את פריחותם של גופי החינוך של המגדר השליימי אפשר ליחס, בין השאר, גם לשיבת גן.

מבחן הרפורמות - ציון נכשל?

הרפורמות התקופות הנגזרות על מערכת החינוך באנגליה הפכו את המורים לטענאי הוראה המודרניים להפיק מהתלמידיהם ציוניים גבוהים על חשבון הוראה אמיתית ואיתנטימית. פרופ' שרון גוירץ, מנהלת במכון לחקר המדיניות הציבורית בקיימברידג', לונדון, מציעה לאנשי חינוך בישראל: "התנגדו לכל רפורמה שתהפוך אתכם למציאות לתכתיים מוגבהת"

אדם לפיטין

האנגלים. המתנגדים טוענים שהגיון התכתיים (top-down) המשלתיים הביאו לרידור מימוןויהם של המורים ופגעה בתמיכותיהם. אחד מאדריכלי הרפורמות באנגליה, פרופ' מייקל ברבר, מגן על אופיין המוכתב של הרפורמות וטען שהן היו הכרחיות לקידום המורים ממצב של בורות בכל הנוגע לעובותם לצמצם שבוים מנבגים את מה שהם עושים. פרופ' גוירץ, האם את מקבלת את הנitionה של ברבר לגבי בורות המורים?

"אני חשבתי שזאת עדריה של... מה שצדריך לזכור בקשר לאנשי המוערכבים בכניה המוחדרת הזאת של מערכת החינוך באנגליה – טוני בלייד ומיקל ברבר למשל – זה שהণיסיוון שלהם מכוון בתי-ספר של רשות הינוך מקומות מסוימים במרכזו לונדון, כמו חקני ואיזלינגטון. הרשותות הללו הן מהعنויות ביותר באנגליה, ובתי-ספר שלהן מתאגרים יותר. אמנם יש שם הרבה מודרים מסורים, אבל הם עובדים נגד כל הסיכויים. למרות שמצוב של החינוך לא היה מלהיב במיוחד במרכז לונדון, מנסה לענות על שאלות אלה בשיטה עם ד"ר אדם לפיטין, גוירץ, מנהלת-משותפת במכון לחקר המדיניות הציבורית בקיימברידג' לונדון, מנסה לענות על שאלות אלה בשיטה עם ד"ר אדם לפיטין, העוסקת במצובו הנוחי של החינוך באנגליה והשפעת הרפורמות על הפוטנציאליות של המורים. גוירץ נחשה מומחה מובילת בתחום אלא. נוסף למחקרים רבים שערכה בנוסחאות חינוך באנגליה, שוק החינוך והשוון בחינוך, היא ארגנה באחרונה סדרת סמינרים שקייצו ייחורי את מיטב החוקרים בתחום השינויים החלים בתפקידי מורים, בוהות המקצועית ובמקצוענות שלהם.

הערכת החינוך האנגלית עברה סדרה של רפורמות במהלך שני העשורים האחרונים: החל בתוכנית למידים ארצית, מבחנים מתקננים לבני שבע, 11 ו-14, בקורסות סדרות בתי-ספר, אפשרות בחירה בין בית-ספר ו"שוק חינוכי", ניהול עצמי בתי-ספר עبور אויריות ומיתמטיקה בחינוך הייסודי. כמו כן הגדל מפורטות ביוטר עבור אויריות ומיתמטיקה בחינוך הייסודי. הרפורמות הללו הימיון הממשלתי לחינוך, ובכלל זה שכר המורים. הרפורמות הללו פירסמו את שמה של מערכת החינוך האנגלית כאחת הטובות בעולם, אף דוח דברת, למשל, כלל בין המלצותיו המרכזיות כמה מהן. האם המודל האנגלי מספק לנו הצצה אל העתיד החינוכי שלנו? ואם כן, האם זהו חזון שעلينו לאמץ או מגמה שיש להתנגד לה? פרופ' גוירץ, מנהלת-משותפת במכון לחקר המדיניות הציבורית בקיימברידג' לונדון, מנסה לענות על שאלות אלה בשיטה עם ד"ר אדם לפיטין, העוסקת במצובו הנוחי של החינוך באנגליה והשפעת הרפורמות על הפוטנציאליות של המורים. גוירץ נחשה מומחה מובילת בתחום אלא. נוסף למחקרים רבים שערכה בנוסחאות חינוך באנגליה, שוק החינוך והשוון בחינוך, היא ארגנה באחרונה סדרת סמינרים שקייצו ייחורי את מיטב החוקרים בתחום השינויים החלים בתפקידים המקצועיים ובמקצועות שלהם.

שאלת מקצוענותם של המורים תופסת מקום מרכזי בשיח החינוכי

אבל במונחי ציונים המוצב השתרף, לא ב? ".
אתה באמות חושב כך?" .

ציוני האוריניות לבני 11ulo ב-18 נקודות בין 1996 ל-2004. המורים מבינים את התלמידים במילויו להבינותם, ולכן נראה בהחלט מערכת החינוך יכולה משתפרת. בפועל מחקרים מראים אחרת. מגרט בראון, למשל, בדקה את המבחנים במתמטיקה שתלמידים עשו שנה אחר שנה לפני היררכיות, ומתגלה שגם הם הם לא מצליחים יותר בבחינות ההן, וזאת ממש שאליה טוב יותר היא שכל מה שהמורים עושים הוא ללמד כיצד לעשות את הבחינות האלה. מכאן שהסיבה לכך נראה נראית היטב יותר והוא שכך מה שהמורים עושים הוא ללמד מוסgalim לעשנת גם דבריים אחרים".

אתה הביעו היסודיות בغال הרפורמות זהה, לדברי גוירץ, נועזה בכך שהעיקרונות העומדים בסיסו הוא "ניהולוים", "אידיאולוגיה שלפיה הפטرون בעיות בחינוך או בכל תחום אחר, רוחה למישל, טמון בניהול יעיל ותrox יותר".

איך העיקרונות הזה נראית בתיאודספְרָה?

"אני לא רוצה לעשות רומנטיזציה בדרך שבה מורים עבדו בעבר. בעבר עשו בכתיה הספר הרבה עבודה טובה, וגם קצת עבודה לא טيبة. אבל קח לדוגמה את בית-הספר היהודי. בעבר היה סיכוי והבה יותר טוב שמורים יקיימו וממן לתחומי העניין של הילידים. כך שאם ילדים העלו משהו שבאמת עניין אוטם, המורה יכול היה להסביר את מוקד השיעור ולומר שהוא כמו: 'כן, בסדר, בואו נלך עם זה, וזה באמת מעניין'. וכך נעשה עם זה עוד משוחה בשבעה הבא'. וזה אכן מה שמורים היו עושים. הם יכולים לבנות על תחומי העניין וההתלהבות של הילידים, ובמהלך השיעור היה וממן להתייחס לילדים ולהגיב אליהם. תוכנית הלימודים הייתה גמישה יותר. המורים לא היו ארכיכים למשך שנים את כל תוכנית העבודה כדי הגיעו לסוף השלייש. מורים אמרו שהם יכולים לעסוק בהוראה אמיתית כיון שלא היה צורך לפחות ולדוחוף את כל החומר בראש הילידים - מה שמערכת החינוך הוכיחה מעדודה".

גויירץ טוענת שבתי-הספרanganlia סובלים מ"עומס יתר של שינוי מדיניות תוכופים ויוזמות חדשות". "כמעט כל שבוע מתפרסמת מדיניות חדשה שמורים נדרשים להתאים עצם אליה", היא אומרת. "כשאני מבקרת בתיה-הספר אפשר לראות הוראה יצירתיות ומעולה - עדין. אני לא רוצה לומר שככל זה נעלם. אבל אתה תמיד מרגיש שהמורים האלה עושים את זה למורות שינוי המדיניות, ולא בזוכותם. אין שום דבר בשינויים האלה שעובד להם לעשות את מה שהם עושים היטב, ככלומר להגיע לילדים, לפתח עימים ייחודיים משמעותיים. אחד הדברים העצומים שמורים אמרים הוא שיש להם פחות ופחות זמן לפתח יהסים עם התלמידים, ויהסים נמצאים בלבד בהוראה. קוּבָּי מדיניות צריכים להבין זאת, ובכלל דבריהם עושים הם צריכים לחשוב איזו השפעה תהיה לה על הייסים בין מורים לתלמידים".

או על מה את ממילאה?

"היתה מיליצה על מנת תשומת לב לייסים ולפיתוח מקצועיא איכותי. הפיתוח המקצועיא ביוםינו מכוסס על פרקטיקה פרטוגנטית טובת שנקורת המוצאה שההיא המקום שבו המורים נמצאים או מה שמעניין אותם. מוכן שטוב להיזין את המורים בערינותות חדשין, רעיונות שהם אולי לא היו חשבים עליהם באופן עצמאי; אבל צריך לעשות את זה בהקשר שיאפשר להם לחבר את הרעיוןנות האלה למה שהם עושים בפועל בכיתות. מורים פשוט צריכים יותר מרהב וחותר מן להשוו. במקום זאת הכל נעשה בצדורה של הוראות מלמעלה למטה. הכל מוכתב מידי".

האם היה רצח לhuber מסר מיוחד לאנשי החינוך בישראל? "אני בטוחה שהdragster דרי צורך עד כמה עליהם להתנדד לקווי המוניות שתיארתי. אני לא בטוחה שהdragster דרי הצורך עד כמה הדראומה כאן היא בלתי מאוזנת: מורים נauseדו דומים יותר לטכניות, משומם שהם מוציאים אל הפעול מדיניות ורעיוןנות שבאו ממקומות אחרים במקומות שייקחו חלק בעיצוב המדיניות, במקומות שיקבלו את ההחלפות בכיתה באופן עצמאי ומקצועי. אני שושבת חלק מהותי מן הייסים בין מורים לתלמידים הוא יכולות של המורה לקבל החלטות הרגישות לילדיהם שאיתם הוא עובד ולהקשר שבו הוא עובד. הוראה היא דבר תלייה-קשר. אי-אפשר פשוט לציית לכללים ולנהלים. בכל רגע צריך להגיב לממה שהילדים עושים. המערכת שלנו לא מאפשרת למורים לעשות את זה כפי שאי-אפשרה בעבר".

לענון נספה: ד"ר אסם לפטטיין הוא חוקק-מחלקה לחינוך של אוניברסיטת אוקספורד-אנגליה

<http://kcl.ac.uk/schools/sspp/education/research/cppr/ctrip.html>

ש"ק חינוכי. גוירץ

"בשנות התשעים יצרו מנהגי החינוך שלנו שוק חינוכי, כך שemarks שלילדים פשוט יכולים לבתי-הספר המקומיים שלהם, בת-הספר החלו להתחזרות זה בזה. הם נדרשו להתחזרות בשוק הפתוח כמו סופרמרקטים שמתחרים מהרץ להשיגו יותר לקוחות. זה הרעיון הבסיסי: הכספי ודם בעקבות מספרי התלמידים. لكن בתיה-הספר נאלצו להציג את עצם מחדש בתור עסקים: הם נדרשו להחניף ללקוחות, התחלו להדרפים עלונים מהודרים כדי לפרסם את עצםם, הקימו חדרי קבלה נאים בתיה-הספר. המנהלים, שבבר היו אנשי חינוך מוכבים והנגישו את פיתוח תוכניות הלימודים, ההערכה וכו', הפכו למשחו שמודיר יותר מנהלים בכירים בחברה עסקית, שציגים לנחלת תקציבי ייעדים. כדוגמתם מכח הם הילכו והתנווקו מושגgle: צמח פדר בין אנשי הספר לשועקים בהוראה למנhall שירושב במסדר, מציג את בית-הספר למורים ולஅנסים אחים, מנhal את התקציב של מושוק. זה חלק מהעניינים. חלק אחר הוא ששאלים רעיון מועלם העסקים ומשתלילים אותם במועדת החינוך. והרעיון הוא שתהא מות'יחס לבתי-הספר כמו לעסק, אתה קובל' יעדים, היעדים הם תוכניות הבחינות, והבחינות הן חלק מהמידע שהורים משתמשים בו כדי לבחור את בית-הספר עבור ילדיהם. התוצאות של בית-הספר מתפרסמות, והעתונים המקומיים יוצרים 'טבלאות' לגינה של בית-הספר. ההורים אמרוים לבחור את בית-הספר שבראש הליגה".

ו איך זה משנה את עבודת מורה?

"זה משנה את העבודה שלך באופן עזום: אתה געשה מזוקר הרבה יותר בתוצאות, כלומר בציונים".
ובמה התפקידתי לפני כן?

בעקבות הרשימה "לא הפכנו את הגן לבית-ספר", מאת איריס לוי ועמיתים ("הדר החינוך", דצמבר 2006)

תנו להם לקרוא

יוסף שימרון

כל הצרות מתחילה כשותחים את מטרת החינוך לאורייניות. המטרה אינה זיהוי מלאים; המטרה היא ליצור תנאי צמיחה לבני-אדם, שיוכלו להתרום מעת לעת. עד לאחרונה סברנו שמדובר בפענה מלאים, נפתחו בפניהם כל הדלתות, וכל השאר יבוא מאליו. זו טעות. התלמידים שלנו יודעים פחות מידי על מה טקסטים חשובים מדברים. לכן היכולת לפענה מלאים כשלעצמה אינה מבטיחה הרבה אורייניטי. היא לא מבטיחה אפילו את הבנת הנקרה. צריך לבדוק מחדש את סדרי העדיפות שלנו ולבחון עד כמה הפיתוח של כל מיומנות נעשה בנקודת הזמן הנוכחית של אורח החינוך האורייני. עד כמה הוא מישרת את המטרה.

הפרק ואט לנושא מרכזי בחינוך בגין, והוא מחייב את הגננות לבצע תשע (תשע) פעילויות יומיות (שם, ע' 29), לא פחות, "ליקודים ירע על אותיות"? האם מישחו ערך מחקר משווה, מה בישראל, המלמד על התועלות הסגולית בעיליות הללו? האם מישחו שאל את עצמו אם העיסוק הזה חשוב יותר מאשר פעילויות חינוכיות אחרות לטיפוח האורייניטי, שניתן לשוטן בהצלחה יתרה בגיל הגן? לשיא האבסורד מגיעים כתובי המכתב ב"הדר החינוך" בהציגם את שניין האותיות בטענה הבאה: "ידע אותיות ומודעות פונולוגיות הם תחומים מצומצמים ומוגדרים יותר מכישורי לשון. לכן הגנט מרגישה לעיתים קרובות שקל לה יותר ללמד תחומים אלה ולהיליד קל יותר ללמידה". ודרי זאת הבעייה: שינון אותיות הוא אכן דבר שקל ללמד אותו, ואין לי ספק שרוב ילדי הגן מסוגלים ללמידה את שמות האותיות. אבל האם השיקול הזה מצדיק להקצתם לכך קל-כך הרבה זמן ופעילות? והאם ההזקה לפעילויות חינוכית היא תוכחת הגננות או טובת הילד?

שלא טבעי, ודאי שבמוקדם או במאוחר כל אדם אורייני יידע את שמות האותיות. השאלה היא אם ראוי להקנות את הידע זהה כהתגל העומד בכוכב עצמו. והרי לילי הגן לומדים מאות מילים בשנה בלבד אקראי, ללא הוראה פורמלית ולא תרגול בתשע פעילויות יומיות. האם לא ראוי יותר שמות האותיות יימdro בהקשר המתאים, אגב הוראות הקריאה?

ובאשר למורדות הפונולוגיה: אין חולק על כך שמודעות פונולוגית (היכולת לפרק מללה מודברת לפונמותה היא בנייה) היא חיונית להבנת העיקרונות האלפביתית ולרכישת הקריאה. השאלה היא עד כמה חיוני לעסוק בנושא זהה כבר בגיל הגן. הנה במחקר של בנטני, המר וקואן (1991), שנערך בישראל, נמצא שלימוד התוכנית זאת שיבון כל שמות האותיות בגני הילדים? ומודע

הדברים הבאים נכתבו בתגובה למכתבם של פروف' איריס לוי ועמיתים (שר, רכיד, טובל, בר-און) בಗליון "הדר החינוך" דצמבר 2006, וכמהשך לדין על התוכנית "תשתיית לקראת קריאה וכתיבה". לא זה המקום להזון בכל התוכנית לפרטיה, שכן אתמקד בכמה נקודות נבחרות.

הנושא הראשון הנדון בمقال ב"הדר החינוך" ובছעת התשתית עוסק במימוניות אלפביתיות. במאמר שפירסמה פروف' לוי ב-2002, בספר שערכה פניה קלין (ו' גם /il/ article.asp?id=212, article.asp?id=212), אכן מדברת המחברת על שני מעתנים שם "מנגנים חזקים" ביחס להישגים ברכישת קריאה: שיום אותיות ומודעות פונולוגיות. "שניהם מאפשרים לבא קריאה וכתיבה יותר מאשר מבחני אינטליגנציה [...]. חסר יכולות אלה מוביל לקשיים ברכישת קריאה, ואילו שליטה מספקת בהן מובילה לרכישה נאותה".

אלא שכבר בפסקה הבאה מספרת לנו המחברת שرك אחד המשתנים האלה – מודעות פונולוגית – נתרם חרישמעית במחקרים (בהתיגיות שתפורט להלן), ואילו משתנה שמות האותיות נתן במחלוקת. ואולם, מדיניות אוריינית למדידין כמו בריטניה, אוסטריה וגרמניה מלמדות תחילתה את הקשר בין צורת האותיות לצילין בלבד, ויש רבות כמותון. גם לוי מספר שיש מחקרים שאינם מצבעים על תועלות בשום אותיות, ויש אפילו כאלה שמראים ששים אותיות גורם נזק. ובכן, האומנם שני מעתנים "חזקים"? ואולי אחד אינו חזק כלל?

לוי תומכת בשיבון שמות האותיות, ובמהשך נראה מה הן הראיות שלה, אבל כבר כאן מתעוררת השאלה: אם הנושא זהה כלו נתן במחלוקת, מודיע ראה לנכון משרד החינוך לכפות באמצעות התוכנית זאת שיבון כל שמות האותיות בגני הילדים? ומודע

חעוך קומ'ק

**ערצת הגברה
במצח מיוחד**

**ערכה אישית
להגברת קול למורה**

**הכללת:
יחידת הגברה קומפקטיבית
מייקרופון ראש
מטען+סוללות נטענות**

- **aicots kol muolah**
- **kompekti**
- **uyzob chadshi**
- **kel-mashkal**
- **nach laneshia**
- **moeful u'i sollot**
- רגילות או נטענות

**מחיר מבצע למורים
399 ש"ח**

חברות "טלפון"

לפרטים והזמנות:
סיגל: 33-9234333, 03-5610354
רחוב אימבר 23 קריית אריה, פתח-תקווה

HaStudio

CET מודע
Center For Educational Technology
הכנס יפתח במטה משרד החינוך, פרו' ילי תמרי.

הכנס מיועד למוחכמים, לספרנים, לתורקרים, ל耄צאים ליוצרים, לעובדים, לבעלי מלאים לאור ואחרון וכן העלם ולכל מי שמעוניין בספרות, קריית ספרים ותרבות הספר קרוב לו.

בין הנושאים: קריאה חזותית להישגים, קידום הקריאה מדינית החינוך, קריאה אוצרץ ובעלם לkidotim הקריאה החופשית, התפקיד הכספי הפסיכולוגי של ספרות וקריאה, התפקיד התרבותי של ספרים וקריאה, קריאה איזטראקטיבית, קריאה, סלובנינה, פוטוגרפיה ורמןינה, דפוסי קריאה ואויניות, שוק הספרים 90 הרצאות מהארץ ומהעולם מורים מאנגלטניה, ארצות הברית, גולננה, הודו, הולנד, פורטוגל ורמןינה,

אווי אורלב יספר בערך הפתיחה על "ספרים בחוויה יולדות". הערב יתקיים במשכנות שאננים ויתרת להירשם אליו לא תלם ביום האחרון של הכנס, יתקיים מושב מיוחד: תלמידים משתתפי פרויקט «קוראים... וזה הקול!» קוראים בקול בהונגרית קובי מחת נעלית הכנס בשולחן עגול, בושא ספרים גנובם, בהונגרית עמנואל הלפרין

**הכנס הבינ-לאומי
שווה קריאה
על קריאה ועל תרבות הספר**
19-21 בפברואר 2007 א-ג אדר תשס"ז
בניין האומה בירושלים

ניתן לראות את תוכנית הכנס
ולהורשם באמצעות האתר האינטרנט
www.reading-adventures.co.il
 ההרצאות ינתנו בעברית או באנגלית
 בלבד תרגום סימולטני

מוציאים ות

מוציאים ות לבתי ספר

רכב חובה

קורות חיים יש לשלווח לת.ד. 17353, תל אביב
 ולצדין עברו משרת מנהה מדעים

**תניתן עדיפות
לבעלי ניסיון:
 ■ בהנחיית מורים
 ■ בהוראת המדעים
 ■ בית הספר
 ■ היסודי ובchnerית
 ■ הבנינים**

**במקרה הטוב הפעילויות הנזכרות בתוכנית לא יזקנו לילדים בגין.
במקרה הרע הם ימאישו על הילדים את העיסוק בקריאה ובלשון**

מת יישב עם ממצאי המקה? לחוקרים פתרונות. ואשר לתרומה המיוונית של ידע שמוטה האותית. במחקריהם של לוין עם תלמידויה פתאל, קושניר-מרגולית וברד (2002) נבדקו ילדי גן שידעו לפחות שורה שמות אותיות בעברית. הם נבדקו פעם אחת לקראת סוף שנת גן החובה, ופעם באמצע כיתה א', כאשר רוכם כבר ידעו לקרוא. בחלק אחד של המחקה הוצגו לילדים כרטיסים ועליהם כתובות מילים. הם התבונשו לומר את שם האות הראשונה או האחרונה. המלים אמורים אורגנו בזוגות (מלת ניסוי ומלה ביקורת), אף שלא הופיעו זו אחר זו. ככל זוג הופיעה אותן נבחנות בצליל שמה ו/או בצורתה הכתובה במלת הניסוי ובמלת הביקורת. בקבוצה הראשונה, למשל, שמות מלות הניסוי הובילו את צליל שם האות הנבחנת (כף, עין, חטא). מלות הביקורת כללו רק את האות הנבחנת כאאות ראשונה (בוס, עבר, חם). במלות הניסוי שבקבוצה השנייה הופיע צליל שם האות הנבחנת בתחילת מלת הניסוי – בטן (ב'), בפתחו (כ') – ובמלות הביקורת שוב הופיעה האות הנבחנת כאאות ראשונה (בוקר, בורסה). וכך הלאה, גם כאשר צليل שם האות הופיע בסוף המלה במלות הניסוי והאות בלבד במלות הביקורת.

הממצאים מראים שהילדים הצליחו להזות אותן ראשונה במלות הניסוי שבהן נשמר צליל שם האות יותר מאשר במלות הביקורת, שבחן צליל שם האות לא הופיע. הם גם הצליחו יותר להזות אותן אהרונה בזמנים שבהם צليل שם האות הופיע בסוף המלה. הפעיר בהצלחה בין מלות הניסוי למלות הביקורת הופיע גם בגן וגם בכיתה א', אם כי בגן הוא היה גדול יותר. הסיווג של שם האות פוחת אפוא כבר במהלך כיתה א'. תוצאות דומות נצפו גם כאשר צليل שם האות הופיע בסופי המלים, אלא שמדובר זה כמו מיילדי בכיתה א', כבר לא הורלקו לסיווג של צليل שם האות.

בשל קוצר היריעה, הדיווח כאן הוא חלקו. אבל גם כך יכולים אנחנו להיווכח אם יש או אין לנו סיבה למסיבה. ובכן, מה אפשר להסיק מכך שהילדים מוהים (או מאייתים) את האות 'כ' טוב יותר מאשר היא מופיעה במללה "כפתור" בהשוויה למילה "כורה"? גם על-פי פרשנותה של לויין, התוצאה בידיעת שמות האותיות (כתנאי הניסוי שדוחה כאן) היא בתקופה קצרה למדוי". ילדים שמודעתם הפונולוגית מתקיימת עד כדי שליטה בפירוש של מילים לפונמות [...] כבר אינם נזקקים לידע של שמות האותיות". לעומת זאת, שנון שמות האותיות מתורגם מחשייבותו במהלך רכישת הקריאה, אשר כשלעצמה אינה נמשכת יותר מחוורשים מעטים.

יתר על כן, גם התוצאות החליקתיות בידיעת שמות האותיות, שעליה מצביעה לויין, מוגבלת לתנאי הניסוי. תפתחו בבקשתה את המילון שלבס ותראו כמה מילים הופיעו באות 'כ' נפתחות באליל

הנזהה להבנת העיקרונות האלפביתית ומשמעותם של אותיות האלפבית העברית. מטרת המחקר היא לחקור את המודעות הפונולוגיות הנרכשת בגיל הגן. עוד אומרים החוקרדים שגיל של מגעיה ההתפתחות המאפשרת מודעות פונולוגיות לכלל בשנותיו. ולא פחות חשוב, קרוב לוודאי שגם הרחבות התקשורת השלונות תורמתו לבוטה. בהתחשב בכך שמודעות פונולוגיות נרכשת תוך כדי רכישת הקריאה, אין זה אלא הגיוני ששאל מה זה אומר על תכנון הפעילות החינוכית בגן ועל מכלול תוכניות החינוך שNOPFLAT עליינו מצדם של אקדמאים רבים וממחברי תוכניות התערבות לגיל הרך. אם מודעות פונולוגיות מפותחת תוך כדי הוראת הקריאה, בשיטה הפונטית כموונן, אולי אפשר להזכיר את הלץ מלידי הגן? אולי רואו שנדקש את הownן בקשר לפרק את הילדים לספרות הכתובה על-ידי שנטפה את הדעת הלשוני, בעיקר על-ידי שנקרו לילדים טקסטים ממשמעותיים ונושואה איתה?

במחקר אחר שנערך בישראל טוענים בנטען ולשם (1993) שבקרוב רוב תלמידי כיתה א' מפסיקה רכישת האלפבית כדי לעורר את המודעות הפונולוגית, ואילו רק אצל מיעוט המתקשה בקריאה יתכן שרואו לטפח מודעות פונולוגית באמצעות תוכניות מיוחדות. לאור הדברים האלה יתכן שהמשמעותם מזוהה. טיפול המודעות הפונולוגיות בגן היאAITOR המתקשים במיזוג ויפויו של מודעות פונולוגיות בקרבים. מה שעניינו בדרך הוא אם בטוחה האריך יביאו האיתור והטיפול המוצעים בגן החובה תועלת רבה יותר מאשר איתור המתקשים בתחילת כיתה א'; בהתחשב בכך שגיל של מסתמן בשנות קוגניטיבית המתבטאת גם במודעות הפונולוגיות, ספק אם יהיה זה יעיל לבחן מודעות פונולוגיות במבנה מוקדם יותר. כאשר בשנות זו טרם הושגנו.

בעניין אחר: תוכנית התשתיתית מעודדת ילדים לכתוב גם כתיבותם היא לא יותר מרשות או צירוף מקרי של אותיות. ראוי להזכיר כאן מחקר שערכו שטייל, שר, ולזין בישראל בשנת 2000, שבדק את הקשר בין כתיבה בגין הילדים לרכישת הקראאה בכיתה א'. במחקר נמצאו (עמ' 17) כי אף ש מרבית הילדים השתמשו באותיות או בסימנים דמייניים אחרות בכתיבתם, כ-70% מהם לא היו מסוגלים לייצג את צלילי המילים באמצעות אותיות, ואיפלו לא היו ערבים לכך שאותיות מייצגות צלילים. החוקרים הגיעו למסקנה שהຍוכחות לפrek מלאים לפונמות, לזכור את הקשר בין שמות אותיות לפונמות וודר מהות אתגר עצום לילדים בגין, אתגר שהוא למעטם מיכולתם. תוצאות המחקר הזה, הם אומרים, חידוש מעוייט: יכולת כתיבה בגין אינה מסיימת לריכישת הקראאה בכיתה א', באופן תמה, דבר זה ולא הפרע לחוקרים להציג טיעון של כתיבה בגין. ביאר זה

התפריט הבית ספרי 2007 יצא לדרך מן היגות מתחילה בסמכות

תוכנית המרתונים:

«**מוֹפָע חוּוִיטי** – "כמו עמוד ענן..." – על מהניגות וסמכות מורים – מוֹפָע המעלת דילמות בעבודת המורה, בשילוב קטוע משחק ומוסיקה. ביצוע: שחנים מטעם חב' זהות מקומ.

«**פרום** חיים עומר בהרצאה: הורים, מורים והסמכות החדשנה.

«**ニיסים דיין**, בהרצאה המשלבת קטעי קולנוע: "דמות המורה בקולנוע העולמי", סינמטק חיפה.

«**שחן מתיארון אורנה פורת לילדיים ונעור** בקטעים מתוך הציגה "עשר קופסאות גפרורים" – קווים לדמותו של המורה והמחנך יאנוש קורצ'אך ז"ל, כמודל לסמוכות ולמהיגות.

במהלך ינואר 2007, הקרן תשלח לכל ביתיה"ס, מכללות, קבוצות גננות, מפקחים ותיקוניים, את אוגדן הפעילות, והדעה על התקציב, טופסי פעילות וה nomine.

טפסי בקשה לפעילויות ניתן לשולח עד סוף מרץ 2007.

את הפעילות ניתן לבצע עד סוף יוני 2007.

הקרן לקידום מקצועים מקיימת אירועי מרתון "תפריט בית ספרי" בכל רחבי הארץ לציבור עובדי ההוראה.

להלן תולדות אירוחים ומיקומות:

בית דונה נרציה, טבריה	26.2.07
מלון הולידיי אין אשקלון	12.3.07
מלון כפר המכבים, רמת גן	25.3.07
מלון הר כרמל, חיפה	18.4.07

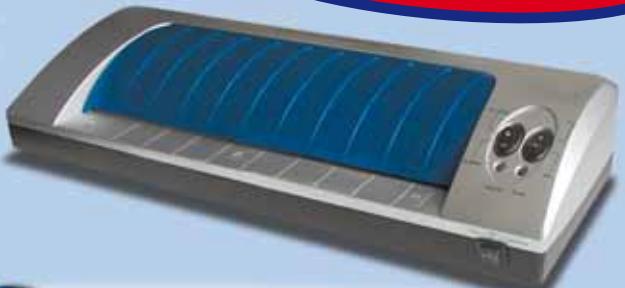
טלות לחשתף – 45 ₪ כולל כיבוד וקוקטייל נשאר!

לפרטים נוספים והרשמה במשרדי הקרן לקידום מקצועים: 6967188-03 ובאתר הסתדרות המורים www.ita.org.il בקרן לקידום מקצועים > תפריט בית ספרי להשתתפת לבכום, הקריםים ישלחו בדואר, ב__); נא להציג ברכישים / נא הקדום להישתתף כל הקדום זכה!
ייתכנו שינויים בתאריכים ובמקומות המרתונים – נא עקבו אחרי הפרטומים.

בבא אחיק שוחבי, C.R.

מבצע מיוחד!!!

מכשיר למינציה + ניירות פוטו

מחיר מדמים ב-10 תשלומים: X 24 ש"ח

*התמונות להמחשה בלבד, ט.ל.ח. *המבצע עד גמר המלאי *אספהקה ומשלוח: 35 ש"ח

1-599-779-779
מרכז הזמן ארצ'

החינוך האוריינטיאלי יצא נשכר פי כמה אם הזמן המקדש לשינויו אוטיות יוקדש להכרת שירים וסיפורים, לשיחות ולכל שאר הדברים הנקלטים בהצלחה בגן הילדיים

הדריבור. כל זה אינו טעון התערבות. גם את עקרונות התחבר של שפטם לומדים לא התערבות והוואה פורמלית. לעניות דעת, חברי התוכניתן לקראת קריאה וכתייה התעלמו מדברים הללו. אך מי שיטכל בראשית היעדים שבתוכנית לא יוכל שלא לגמך: האם יש צורך ביעדים שלמדו את הילדים לשרבט או להזות חרכויים?

בכל זאת, אני מוצא בתוכנית סקירה יפה מאוד של ההתפתחות הלשונית בגיל הרך והשירות הלשוני, סיכום של מהקרים רבים שנגע על ידי רות ברמן, דורית רכיד ואחרים. אלא שגם כאן אפשר שלא לתמוהו: הרו מוחקרי רכישת השפה בעברית המודרונית כאן מלמדים כלל אלה, שהם יודי התוכנית, נלמדים לפחות שום להתערכות; ואנמנם, הרו זה חלק מהפלא שעליו הצעיר חומסקי פעם אחד פעם: השפה הנלמדת מלאה בזכות ההיערכות העצבית הקיימת במוח האנושי. האם לא כך למדתי אני וכך למדו דורית ציידיס ורודה? כך למדנו כולנו. מודע לכפות התערכות מלאולצת במקום שלמידה נאית מלאיה? מודע ארך להכנס בכוח שיעוריDKDK לגן הילדיים? והרי הילדים לומדים את השפה מזור הסיפ悠, ומזור השיר, ומזור השיחה של אחר הקריאה או במהלכה. במקום לומר מה דעתך על התוכנית ל��ראת קריאה וכתיבה אני מציע שבשעת הקריאה של התוכנית נשאל את עצמנו מה מכל הפעליות המוצעות במסמך זהה עשינו גם אנחנו ילדים או ילדינו, שבערו כבר את גיל הגן ורכשו את הקריאה. אני מניח שנמצאת ש מרבית הפעליות המוצעות בתוכנית הזאת זהן מיתורת עלי-פי נסיוון החיים שלנו. ההתעסקות בהן מזכירה את האמהות המאכילות את ילדינו בכפיפות בכוונה. במקורה הטוב הפעליות הנזכרות בתוכנית לא היוו לילדים בגן, במקרה הרע זה ימיאiso על הילדים את העיסוק בקריאה ובלשון. אני זכר את עצמי ואחריך את ילדי. האבנו לשם סייפורם, ואחר כך האבנו לקודא, ולפעמים גם לכתוב. אף לא אחד מאיינו עסק בפעליות האלבתיות או באלה המפותחות מודעות פונולוגיות, או ידע DKDK, או שא הפעליות המפורחות בראשית הידים שכותכנית ל��ראת קריאה וכתיבה. אולי בגל זה לא הפסיקנו לררו אלי גובלל ד איזהו אובייקט להרוא

פרופ' יוסף שימרון הוא מומחה לרכישת הקריאה וחבר סגל הפקולטה לחינוך באוניברסיטת חיפה

שם האות (כפוף), אני מוצאת במיילון אבן-שושן עםשר מלים כאלה, בין כמאתיים מלים הפוחחות באות כ"ג, אף שאין בהן צליל שם האות (קורסיה). כמובן, גם בתגובה הקצרה ששם האות משפט על תפישת המלאה של התלמידים (בעיקר בגן) הוא מסיע לתפישת חמישה אהוים בלבד(!) מכלל המלים המתחלילות באותו אוט. קיימות כמובן אפשרויות עוד פחות רצויות: שהתלמיד יזהה את האות כ"ג בטור מלאה, ותגובתו תהיה להגנות את שם האות גם כשאין הוא חלק מהמילה. במקרה כזה ידיעת שם האות אכן תזקיק לкриיאת האם בהתחשב בכל זאת המאמץ לשנן שמות אחרות בגן (בתשע פעוליות יזומות!) מודדק? אני סבור שלא. החינוך האוריינרי ייצא נשכר פי כמה אם הזמן המוקדש לשינוי אותיות יוקדרש להכרת שיררים וסיפורים, לשיחות ולכל שאור הדברים הנקלטים בהצלחה בוגר הילידים.

ולבסוף כמה מלים על תוכנית התשתיות לקרהת קריאה ורכבתיה; הקושי העיקרי בתוכנית הוא אי ההבנה שקיים הבהיר עקרוני ומשמעותי בין ממצאי התרבות להתפתחות הלשון גוניצני האורייניות, שכן הצורך בהתרבות יוזמה כדי לזרום תהליכי התפתחותם. אפשר להגדים את העניין הזה בתחום ההתפתחות המוטורית. ככלנו יודעים שבגיל מסוים הילדים מתחילהים לוחול, בגיל מסוים הם מתישבים, אחר כך נעדמים, ולבסוף מתחילהים ללקת. האם יש הגיון בחתurbation כדי לזרום את היישבה או ההליכה? הדעה המקובלת היא שלא. להוציא חריגים בודדים, ההתפתחות המוטורית מתנהלת יפה ללא התurbation. מה שחשוב להבין הוא שבמונחים רבים (אם כי לא בכלם) מה שנכוון לגבי ההתפתחות המוטורית נכון גם לגבי ההתפתחות הלשונית. וראי שההתפתחות הלשונית מותנית במידה מכרעת בכך שהילד נוכח בחברה מדברת לשמהבוורים מקומיםஇது அந்தரைக்கீழை லשונית. אבל בהנאה שזו אכן המצב, אנו מגלים שתהליכי לשוניים רבים מתפתחים ללא הדראה פורמלית ולא התרבות מוכוונת. ילדים שמתפתחים בסביבה לשונית לומדים בכוחות עצם כיצד להבין את המונחים המתפקידים בהם וכיצד להביע את רצונותיהם. הם יודעים גם איך להפיק מהמבוגרים את זרכיהם או רצונם באמצעות הבכי, החיווק

מקורות:

- לויין, א. (2002), "אלף - אוהל, בי' זה בית, גימ"ל זה גמל גדול - מה מפיקים ילדים בגיל הרך במתמטית שיטות האותיות?", בספר שערכה ביביה קלילין: "שפה, למידה, ואוריינות בגיל הגר". תל אביב, מרotta.

Levin, I., Patel, S., Margalit, T., & Barad, N. (2002). Letter names: Effect on letter saying, spelling, and word recognition in Hebrew. *Applied Psycholinguistics*, 23, 269-300.

Bentin, S., Hammer, R., & Cahan, S. (1991). The effects of aging and first grade schooling on the development of phonological awareness. *Psychological Science*, 2, 271-274.

Shatil, E., Share, D., & Levin, I. (2000). On the contribution of kindergarten writing to grade 1 literacy: A longitudinal study in Hebrew. *Applied Psycholinguistics*, 21, 1-21.

Bentin, S. & Leshem, H. (1993). On the interaction between phonological awareness and reading acquisition: It's a two way street. *Annals of dyslexia*, 43, 125-148.

מחזיקים כיתה

/// יורם הרפז

שיעור מס' 1

אנשים לומדים כשער להם

פתחה את המדור הראשון בתיאור שיטת הוראה המכונה "אסטרטגיה של ערערו". הדעינו שעומד מאחורי אסטרטגיית הערעור, שמקורה העתיק הוא בדיאלוגים הסוקרטיים ומקורה החושש בתיאוריה הפסיכולוגית הצוננים של פיא'ה, והוא ערך כזה: אנשים רוצים להיות מאושרים. מהו אושר במונחיה הקוגניטיביות? אושר הוא מצב של שיווי משקל קוגניטיבי. ומהו מצב של שיווי משקל קוגניטיבי? מצב שבו העולם נוהג בהתאם לציפיות שלנו. הציפיות שלנו מושגנות במושגים (סכמות, בלשונו של פיא'ה). אנחנו מפעלים מושגים, או מחלצים אותם מודרעתנו, בהתאם להקשר.

הנה דוגמה: חברתי ואני הולכים יחד למסעדת. המושג "מסעדה" מעורר בתודעתנו סדרה של ציפיות: שמלצר מונמס יקדם אותנו בפתח, יוביל אותנו לשולחן ורק יושבש לנו טקסט קטן ונקרא "תפריט". עתה אנו מצפים לכך שהמנוגות יגיעו-Csdron (עלילת מסעדת אחת בלבונון כתוב: "Life is uncertain – start with the desert!") שמהיר היה סביר, שהיעילו יתגלה-Csdron. אם ציפיותינו מתגשותו אנחנו מודצים, אך לא מדברנו דבר. האיזון הקוגניטיבי שלנו נשומר; העולם פועל כציפוי ואנחנו לא החמכו בכלום.

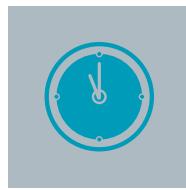
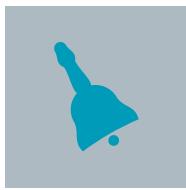
עכשו, תארו לעצמכם שהמלצר בכניסה סוטר לנו על הלחי, מתערב בגסות בשיחה בינוינו ("הוא טיפוס משעמם, בו-די-אייתי"), או שופך על רגשנו קערת ספגטי. במרקחה כוה המשעדה מפירא את ציפיותינו (בלשונו של פיא'ה), "הסתומות מטופצות ברגעון עם העולם". כיצד אנו מגיבים? אנחנו מתחילה לשאול וללמוד. "מה הולך באיז?!", אנחנו צועקים, "מי מנהל את המשעדה הזאת?" (המנהל יצא מהמטבח: "תירגעו בבקשה, אנחנו עושים ניסוי בפסיכולוגיה, מיר תקבלו שירות...").

החלוקה של הסיפור: אנשים לומדים כשער להם; כשהעולם מאכוב אותם, כשהם נקלעים למצוקה קוגניטיבית. זו תפישה דרייפטנית של למידה (פסמייסט, נאמר כבר, הוא אופטימיסט עם ניסיון). היא מניחה שאנשים מוגנים ללמידה רק כמשמעותם, כשהאין ברירה. למידה היא אפוא מגנון לשיקום האיזון שאבך. אם רוצים שמשיחו ילמד – צריך לערער את האיזון שלו. כך, כמובן, עשה סוקרטס לאתונאים התמיימים שבאו לעשות קניות בשוק (בסוף דבר הם הריעו אותו; ערעור הוא משחק מסוכן), וכך עושים כל הולוגים והחוקריהם הגורמים.

אסטרטגיית הערעור יוצרת נוכחות ללמידה באמצעות ערעור מושגים וציפיות. המורה מעדערת את ההנחות של תלמידיה; היא מנהשת מה הם חושבים על עניין מסוים ומטילה בזה בספר, מטילת את "השלל הישר", את "המובן מלאלו" שלהם. אך היא לא מסתפקת

"בעוד המורים רוצים ללמד, התלמידים רוצים להישר", כך כתב ג'ון הולט בספרו הקלסי "כיצד נכשלים ילדים" (1964). מכאן, לדעתו, נובעת התקשורת הבועיתית בין מורים לתלמידים. הולט ציך أولי לגביה אמריקה, אבל בישראל של ימינו גם המורים רוצים להישר, אולי אף יותר מהתלמידים. רק מורה שעמרא מול כיתה של שלושים תלמידים שאינם משתפים פעולה מכירה את הפגיעה הקשה בתוחש הערך העצמי, את הזועזע הנפשי המלווה אותה שעות, לעיתים ימים, ואת חרדה על ספר הכתיבה, על ספר התנתנות חזרות. גם מורה ששיעוריה מתנהלים ללא הפרעות מכירה את השחיקה הנפשית הנובעת מהמאזם המתמשך לשמור על מסלולי התקין של השיעור. בנסיבות אלה אין פלא שם המשחק הוא "لحזיק כיתה". מורים נמדדים על-ידי מנהלים, תלמידים והורים כמעט ורק על-פי קרייטריון אחד: יכולתם "لحזיק כיתה".

הדרך הטובה ביותר להזיק כיתה היא פשוט (ואין זה פשוט כלל) לעניין אותן רקי אסטרטגיה הניסיון לעניין כיתה איינו רק אסטרטגיה של "החזקת כיתה": מטרת ההוראה היא לעניין את התלמידים, להשוף אותם לידי חדש ומרתק, לגנות להם תחומי ממשמעות, המדור "מחזיקים כיתה" יציג לבם, המורים, שיטות הוראה שmatterן לעניין ולהזיק כיתה; ליצור בכיתה דרישות ללמידה ולאפשר לשיעור לזרום. כמובן, אין שיטות פלא. בחשבו אחריו, ההוראה טובת תלויה באישיותו של המורה ולא באסטרטגיות הדידקטיות שהוא מפעיל, ובכל זאת כמה אסטרטגיות עשויה להועיל. מדור זה לא ייכתב תמיד על-ידי אחד מורים מנומס מזומנים לתפקיד אחד. מורים מנומסים מזומנים לתפקיד אחד כבודו או לדור אסטרטגיות הוראה שפותחו ויישמו בהצלחה. שתפו אונטו. המדור ישאף להיות בנק שמורים יוכל לLOT ממנה, ללא ריבית ולא הצמדה, שיטות הוראה טובות.

5

הערות על הערעור

1 כדי שיהיה ערעור צריין
שייה מה שיתעורר,
כלומר, ידע קדם.

2 ערעור הוא עניין
סובייקטיבי: מה
שמערער אותו לא
בהתרכז מערער אותו.

3 הערעור צריך לך להיעשות
במידה: אם הוא חזק מדי
(ערעור עם פטיש) הוא
דוחק למגנה; אם הוא
חלש, הוא לא עובד.

4 ערעור יש "אופי רע";
הוא מעורר ספקות, משכית
הסכנות, נמשך למקומות
מכאים.

5 ערעור "לא-חינוכי" דוחק
את המערערים לציניות או
לקנאות;
ערעור "חינוכי" מצמיה
בקרכובם אירוניה ברירה -
תובנה שככל אמת ניתנת
לערעור, אך יש טעם
בחתירה לאמת.

בפרובוקציה - היא לוקחת אחריות על הערעור שגרמה ומנחה את התלמידים לקרואת שיקום, לקרואת בינוי של הנחות חדשות. זה הוכיחו הדרשות התבוסטו והאוון שוקם, היא מעררת אותך שוב, ומשקמת. זה הוכיחו הדרשות של אסטרטגיית הערעור.

אסטרטגיית הערעור מתבצעת באמצעות טקטיות שונות: הצבת שאלה על מה שנראה וראי, השיפת המתה בין שני מושגים או ערכים, הציג דעתה בלבתי צפופה ועוד. כשמורה מכינה את מערך השיעור שלא לקרואת מחר, היא שואלת תוך כדי עיון בחומר: "מה אני הולכת להזכיר לתלמידים מחר - אילו עבודות, מושגים, כללים, אני הולכת להסביר להם?". לעומת זאת, מורה שנתקשת את אסטרטגיית הערעור שואלה: "כיצד אני יכול להסביר לעומת זאת, איך שאלת מטרידה אני יכולה להמציא, איך מהתחשוף, איך בעיה לעורר?".

יש שאלות מעוררות גלובליות ושאלות מעוררות לוקליות. שאלת מעוררת גלובלית היא שאלת יסודית בעלת אופי כולל; שאלת מעוררת מתייחסת לקלילות מאיידוע או תהליכי מסויימים. ניקח דוגמה מיפוי היסטורי, מהנושא תולדות הציונות: המורה מניחה שהتلמידים חושבים שהתנועה הציונית היא תנועה אידיאולוגית של "עם ללא אرض לא-עם". היא טיפחה את הגישה הו במכoon או שלא במכoon באמצעות העיסוק בכתיביהם של אבות הציונות ובగורמים שהביאו להופעת התנועה הציונית. בעצם, לאחד שהפכה את התלמידים לצזינים לעילא, היא מטללה פצחה. היא שואלה: "האם הציונות היא תנועה קולוניאלית?", או שאלת מעוררת אחרת: "האם הפרויקט הציוני הצליח?".

עכשו, תארו לעצמכם
שהמלצר בכניסה סוטר לנו
על הלחי, מתערב בכסות
בשיחת ביניינו ("הוא טיפוס
משעמם, בווי דברו אותי"),
או שופך על ראננו קערת
ספרגי. במקרה כזה המשעדה
מפיראה את ציפיותינו
(בלשונו של פיאודה,
"הסכם מתפוצצות
במגע עם העולם")

שתי השאלות הנ"ל הן שאלות מעוררות גלובליות. הן עשוות ללוות את כל השיעורים על התנועה הציונית. אך אפשר ורצוי לפתח כל שיעור עם שאלות מעוררות לקלילות, ככלומר שאלות המתייחסות למקרים ספציפיים יותר. למשל, בשיעור על האנטישמיות אפשר לשאול, "מדוע אמר הרצל על האנטישמיים, אני בגין אומות?". (התשובה לשאלת זו היא לדעתי התשובה הטובה ביותר כיitor ל"למה ציניות?". בשיעור על העליות הראשונות, ה"אידיאולוגיות", אפשר לשאול, "מדוע רוב העולים 'אידיאלייטים' ירדו מן הארץ?". אפשר להוספה: "מה זה אומר לגבינו היום?").

בhartiy לחייב דוגמאות מ"תולדות הציונות" שכן הנושא דגיש ונוח לערודים. אך אפשר ורצוי לערעד בכל תחום ידע, גם בתחוםים "אידישים" יותר. יש איןספור שאלות, שפקות ומתחים מעוררים בתחום הביוווגה, הפיזיקה, ובכל תחום ידע אחד. האם תוכלו להביא לנו דוגמאות לכך? נשמח לפרסם דוגמאות טובות של ערדוד בגילוון הבא של "הר החינוך: אל המאה ה-21".

מבחן בעניין המחלצת האיראנית

האם החרצה מפני איראן מעוגנת במציאות? כן, משיב ד"ר חגי רם, אך יותר במציאות שלנו מאשר במציאות האיראנית. "אללו התבקשתי ליעץ לראשי משרד החינוך בעניין", הוא אומר, "היויתי מציע להם שישיבו לתלמידים שגם באיראן חיים בני-אדם. שיש שם אבות ואמותות לילדים שרצו לחיות חיים טובים. שלא כל האיראנים הם אחמדינג'אד"

אריה דין

מלחמות לבנון השנייה, בקי"ץ האחרון. מאו ועד היום, מסע ההפלה מהדרין בהתמדה סבב כמה צירום עיקריים: תוכנית הגערון האיראנית, הסיווע האיראני לחיזבאללה, התבטאותו של אחמדינג'אדור בכנות "המשטר הציוני" ובדבר הצורך "למחוק אותו מעל המפה", ועיסוקו של המשטר האיראני בנושא השואה. כתובצהה מכר איראן ומשטרת מצטיירים בישראל כמחלצת רבת ראים שעוסקת רק בדבר אחד: תוכנית להשמרת העם היהודי ומדינת ישראל. לא פלא עצם הוכרת שהיא של מדינה זו מעוררת תgebות של חרדה ושאט נשפ.

האם הדמיון הזה של איראן תאים את המציאות? האם מדיניות הגערון האיראנית מונעת על ידי רצון להציגו כנשך גרעיני? האם ראש הממשלה באיראן אכן שוקלים ברצינות את אפשרות הפעלתו של נשך גרעיני נגד ישראל? האם יש לישראל תפקיד מרכז במערכת השיקולים המנהה את קובי הדרינית בטהרן? האם איראן היא מדינה אנטישמית? האם החברה האיראנית ניצבת מאחוריו מרדינותו של אחמדינג'אדר? קובי הדריניות בישראל אכן שוקלים בנושא, כמוותם גם מרבית הפרשנים ואנשי האקדמיה הישראלים העמדתו של נסיא איראן, מהמוד אחמדינג'אדר, לדין בבית-דין ביגלאומי בטענה כי הוא קורא להשמרת העם היהודי; מהihil האoir דולפות שמועות על "הכנות לתקיפה".

אם הוא מרצה בכיר במחלקה ללימודיו המורוח התקיכון באוניברסיטת בירגוריון בנגב. מחקרים עוסקים בעיקר בהיסטוריה התרבותית והפוליטית של איראן במאה העשרים. ספרו הראשון, "מיתוס והtagיות באיראן – המהפכה", פורסם ב-1994, בהוצאת הספרים של האוניברסיטה –

זה חודשים אחדים

במשך שבוע שבו תושבי ישראל אינם מתבשרים על أيام חדש הנשק פיראן או על החרפה נוספת באום שקיים זה מכבר. מי שמתפרק על התקשותה הישראלית אינו יכול שלא להתרשם כי איראן היא איום על מדינת ישראל, אם לא על העם היהודי כולו. אופי הידיעות על איראן, על תוכניותיה ועל כוונותיה, המתפרסות כמעט מדי יום בתחום הישראלי, אינו יכול שלא לעורר פחד עד כדי בהלה בקרב ישראלים רבים. זו אינה, כמובן, מלאכתה הבלעדית של התקשות; ראשי הממשלה השלטוני בישראל מלבים את הפחד הזה יומם ולילה: ראש הממשלה לשעבר בנימין נתניהו חזר וקבע שהמדינה האיראנית יקרה במוורה התקיכון מציאות הדומה לו שהיתה קיימת באירופה ב-1938; סגן שר הביטחון אפרים סנה חזר ומזהיר שאם תוכנית הגערון של איראן לא תעיצר, מיליון ישראלים ינטשו את המדינה; משרד החוץ בירושלים יום את העמדתו של נסיא איראן, מהמוד אחמדינג'אדר, לדין בית-דין ביגלאומי בטענה כי הוא קורא להשמרת העם היהודי; מהihil האoir דולפות שמועות על "הכנות לתקיפה".

מסע ההפלה זה החל כבר לפני שנים אחורות, מיד לאחר שממשלת איראן הודיעה על פרויקט הגערון שלה. הוא קיבל תאוצה זמן מה לאחר מכן, בעקבות קביעתו של נסיא ארצת-הברית ג'ורג' בוש שאיראן היא החוליה המרכזית בצייר הרשע. והוא הפך לעניין של ימים לאחד

יש, לפי רם, שורשים היסטוריים עמוקים ועם מ内幕ים עמוקים רבי עוצמה. השורשים ההיסטוריים נועזים בכך שקדמו לההפקה האסלאמית שהתרחשה באיראן ב-1979, שהיו גם ימי פריחתו של שיתוף הפעולה בין ישראל ובין השלטון המלוכני של השאה. בין ישראל לבין איראן של השאה היתה שותפות אידיאולוגית ותרבותית, ולא רק שיתוף פעולה פוליטי ואסטרטגי: שתין ראו עצמן כ"МОבלאות מעבריות" במורשת תיכונן, שתיהן ניסו לעשות את תוך קידומו של מה שכינו "פרויקט המודרניזציה", ניסו לעשות את תוך קידומו של מה שכינו "פרויקט המודרניזציה", ושתין גם ראו עצמן כנעளות מבחינה תרבותית על סכיבתן הערכית. רם סבור שבגלל כל קווי הדמיון הללו גרמה נפילת שלטון השאה לאליתות הישראלית וזוועע עמוק ביותר, שמננו הן מתקשות להתחמש. היעוז הוה גורם להן ליחס לאיראן שלאחר השאה "அஹம்ரடிக்லிட".

המניעים האקטואליים ברורים הרבה יותר וקשהים לעמודה של ישראל באשר למאבקים הגולובליים שניהל משלו של נשיא ארצות הברית. הפיכת איראן למפלצת המאיימת על שלום העולם, ובתוכהך גם על קיומה של ישראל, רוחקה, לדעת רם, משלקפת את המזיאות האובייקטיבית ("מִאֵן הַמִּפְכָּה אַסְלָמִית וְעַד הַיּוֹם אַיָּרָן לְאַתְּקִיפָה אֶחָד; הִיא עַצְמָה חֹתְקָה"), אך משרות גם את מדיניותה של ישראל וגם את זו של ארצות-הברית. "ארצויות-הברית היא מספקת צירוק לניהול

האמריקאית בוושינגטון (American University Press); ספרו השני, "לקרוא את איראן בישראל", יצא לאור לפני פחות משנה בהוצאה מכון זיליר בירושלים והוצאת הקיבוץ המאוחד. ה"דמוניזציה מרחיקת הלכת" שנעשית, לדבריו, לאיראן בשיח הישראלי, והפיכתה לא"ר הדרייקלי ביוטר" ול"אים אסטרטגי וקיים על מדינת ישראל" מעוגנת יותר בתהליכי העומק של החברה הישראלית מאשר הוא מבקש להזכיר את של האור. חשוב לו, עם זאת, להציג שכן הוא מבקש להזכיר את המשטר באיראן או להזכיר את כל התבטאותיו והחלשותיו של נשיאו; הוא מבקש, בסך הכל, לציין את המזיאות בפרופורציות נכונות.

"אַהְמְדִינְג'אָר"

הוא גזען ויש במדיניותו אלמנטים שליליים רבים", הוא אומר, "אבל חיבטים לשעת הבחנה בין המזיאות האסטרטגית האובייקטיבית לבין השיח המפתח סביבה בישראל. המזיאות יכולה לעורר דאגה, אבל השיח עליה בישראל משקף בדלה והיסטריה בלתי מוצדקות להלוטן. יש מנגדו של מדינה גדרה הקורא להפיל את המשטר הציוני ומגדיר את היפה של השואה; זה בהחלט דבר מודאג, אבל אין קשר ביניהם מה שנאמר עליו בישראל", שכאש המזיאות האיראנית מגיעה לתקשות ולאקדמיה בישראל,

היא עוברת טרנספורמציות מרחיקות לכמת המעוותות אותה לחלוון והופכות אותה למשהו שאין בו כמעט כל דמיון למציאות.

את ספרו האחרון הוא פתח בזוגמה מובהקת לתהילן הזה. מנשה אמר, פרשנה הבכיר לענייני איראן של רשות השידור, התארה בדצמבר 2003 באולפן החדשנות של ערוץ 1 ודריבר על רעדית האדרמה הקטנית שפדרה אז את העיר האיראנית באם. "אין באיראן ערך לחיי אדם", פסק אמר. ובזמן שאמր דברים מסווג מה, ריצרו על המסך תמונות שבחן נראו אמות מוקננות על ילדיין, צוותי הצלה מודדים גוויתם כדי למונע מגפות ורופאים בכתייחולים שבידיהם. "טיינוויל של אמר ביחס להנושאות הטבוע באיראנים", כתב רם, "התקלבו כמונחים מלאיהם, בעבודת טבע שאין לעדר עלייה, אף על פי שברקע ריצרו תמונות שהפכו אותם לחלוון".

"אַהְמְדִינְג'אָר הוא אכן נשיא של איראן, אבל הוא מבטא בה עדות מיעוט, אולי אפילו עדות של מיעוט של עילוי", אומר רם. הוא מבסס את הקביעה הזאת על כמה עובדות, שהעתונות האיראנית דואקה מרובה להבליט: "הפרלמנט החליט לカリ את תקופת כהונתו של נשיאו"; "האופוזיציה באוניברסיטאות שוב מרים ריאש"; "אַהְמְדִינְג'אָר הוא אכן נשיא של המנגנון הרווחני המנאנו, ננטש בינוינו לטבות רפסנג'אני, מי שעבד נחשב למנהיג השמרנים".

ויש גם סימנים אחרים, שאוטם ניתן לכמה עובדות, לדברי רם, מאותם/api הבלתי (כ-700 אלף) הנכתבם על ידי גולשי אינטרנט איראנים. אלה הבלתיים הללו, שהפכו בשנים האחרונות לצינור מרכזי להפצת מידע ודעות נרחבות נרחבות של האוכלוסייה האיראנית, נכתבם בחלקו באיראן עצמה ובחלקו על ידי גולים איראנים המפוזרים בעולם; אלה וגם ערים הגדולות של המדרינה. "בבלוגים האלה", מספר רם, "מושפה שוב ושוב הטנה שהעיסוק הבלוטי פ███ של המשטר האיראני בענייני ישראל ובנושא השווה נועד להסייע לתשומת הלב של העם האיראני מהבעיות הכלליות והחברתיות החמורות שעימן מתaska המשטר להתמודד".

לשיח הישראלי המעצים את האים האיראני מעבר למזריו האmittים

מלחמות הגלובלית בטרור, ולישראל היא מספקת תחמושת להצדקה מדיניותה לבנון וஸתוים". רם מספר שלפני כמה חודשים, כאשר ארגון אמנסטי פירסם דו"ח שפירט את הפגיעות של צה"ל באזרחים לבנוניים במהלך המלחמה האחרונה, הופיע בטלוויזיה נציג מטעם משרד המשפטים שהתקומם נגד טענות אמנסטי בדבר "העדן מידתיות" בתגובה לשיטול אל מול העורדה שאיראן קוראת לחיסולו של ישראל.

הבהלה

שמעוררת איראן בזיכרון הישראלי מתמקדת סביב שלושה נושאים שבהם עוסקת לאחדרונה מדיניותה: תוכנית הגערין, שהיא קשירה עם החזבאללה לבנון ועם החמאם ברשות הפלסטינית, והעיסוק שלה בעניין השואה. באחד מהתחומים הללו אין בפועלות האיראנית, לפי רם, איום קיומי אמיתי על מדינת ישראל. בכלל אחד מהם

איראן תתגערן צבאות", אומר רם, "זה לא יהיה��ביל להשתמש בפצצה, אלא כדי ליצור מאון אימה גרעיני במזרח התיכון. להערכתי, ישראל מבינה את זה היטב, וזה גם מה שחייב מפחיד אותה. נשק גרעיני בידי איראן יתפשט כאוים לא רק בישראל אלא גם במדינות ערב, ולכן יוביל גם לחתגרענות צבאית של כמה מדינות ערביות. ואז, כאשר המודח התייכן יתמלא במדינות בעלות נשק גרעיני, תבוא יווזמה לפזר את המודח התייכן מכל הנשקי הגרעיניים המצויים בו. נדמה לי שהאפשרות הזאת היא שמאפיה את ההנהגה הישראלית".

נשק גרעיני

ש策יך להדריך באמת את ישראל הוא זה שמצו כבר בידי פקיסטן. אם גורמים אסלאמיים, كالה שארכזוטה הברית טיפה בעבר כדי שייחלו בברית-הומות לשעבר, ומרוכזים כולם במדרסות שעל הגבול שבין פקיסטן לאפגניסטן, ישתלו על פקיסטן, תהיה לנו סיבה אמיתי לדאגה".
התהום השלישי שביראו מעורבות, להדרת השם ישראל, הווא השואה. העיסוק של אחמדיניג'אר בשואה, נסינו לגמד אם לא להכחיש אותה, ועוד לחידור העימות עם המערב ולרכישת אהדה בקרב העם הערבי. אחמדיניג'אר סבור שהעסוק בשואה הוא הדרך להתמודד עם השימוש הפוליטי שהנתנווה הציונית ויישראלי
עשוי וועשות בשואה כדי להזכיר את מדיניותן כלפי הפליטים. הוא מבקש להציגו בפני עולם העברי בתורו המהיג היחיד שמתעמת עם הציונים".
איראן עצמה, אומר רם, אינה מדינה אנטישמית. הקהילה היהודית באיראן מונה 30 אלף יהודים החיים ברווחה כלכלית ואינם סובלים ממשום סוג של רדיופות. יהודי איראן רשאים לעזוב את המדינה בכל רגע, אבל מעדיפים להישאר בה. הם מרגשים בטוחים למורי, והוכיחה לכך היא הביקורת הגדולה והקשה שהשניים נוגר אחמדיניג'אר בעקבות כניסה השואה בטהראן. ביקורת על הכנס הזה הושמעו גם על-ידי איראנים רבים שאינם יהודים.
המשטר באיראן הוא אכן משטר בעיתתי", מסכם רם את עמדתו, "אבל לשיח שהתפתח סכיבו בישראל אין קשר למהותו של משטר זה". לדעתו, מערכת הדינר בישראל יכולה לתרום בהקשר הווה תרומה משמעותית, גם בהרגעת הפרדרים מפני המתרחש באיראן וגם בהתאם דימויו של איראן למציאות. "אילו התקבשתי לייעץ לראש משר החינוך בעניין", הוא אומר, "היהיתי מציע להם את הרברים הבנאים ביותר. שיסבירו למשל לתלמידים שגם באיראן חיים בני-אדם. שיש שם אבות ואמותות לילדיהם, שrozים לחווית חיים טובים. התייחס מציע להם ללמידה את התלמידים שהחברה האיראנית היא חברה פתוחה ו מגוונת, שיש בה רובה מאור דעות והשקות, ושלא כל האיראנים הם אחמדיניג'אר". גם להורי התלמידים הוא משיא עצה: "בפעם הבאה שתallocו לרווחתם סרט איראני, אל تستפקו במחיאות כפיים ובמחמאות לסרט. תחשבו על כך שאמנות באיכות גבוהה כל-כך יכול לזמן ריק בחברה פתוחה ומגוונת. הרי בחברה אנושית שמתנהלת על-פי הדימוי שיש לאיראן בישראל אי-אפשר ליצור אمنות כוותא".

ישראל מלאת תפקר קמן, אולי אפילו שלו, במערכות קבלת החלטות של השלטון בטהראן.
מי שטוען שהזבאללה הוא גורה של איראן פשוט לא מבין – לא את המציגות לבנון ולא את איראן", קובע רם. קשי איראן עם השעה לבנון נוצרו עוד במאה ה-16. חיזבאללה אינו מש"פ שאיראן שתלה לבנוני פמי זמן קצר כדי לאיים על מדינת ישראל. "חיזבאללה הוא ארגון לבנוני הפעיל במציאות הלבנונית, עם סדר יום לבנוני". איראן לא ספק מנצלת את קרניות עם חיזבאללה "כדי להשיג דריסת רגל ליר הגלול עם ישראל", אך אין להסביר מכך שאיראן הוא המפעיל את חיזבאללה. ובאותו אופן, תמיכת הכספי והפוליטית של איראן במשלה הפלשינית בראשות חמאס נובעת ממניעים היסטוריים ואסטרטגיים ואינה הופכת את חמאס או את הג'האד האסלאמי לגוראות של איראן ולארגונים הסרים למרותה.
גם תוכנית הגרעין האיראנית, ש"החלла בתקופת שלטונו של השאה וכוכחה לתמיכתה של ארצות-הברית", לא נולדה ומתפתחת בהקשר ישראלי. "איראן טוענת שתוכנית הגרעין שלו היא למטרות אזרחות בלבד. אני טוען ש策יך להאמין לו, אך זו עמדת הדרשת שעליה היא חוזרת שוב ושוב. אז למה להפיח כל יום וכל היום את העם בישראל ולספר לו שהוא מפתח נשק גרעיני כדי להציג אוטם על תח-

איראן והמשטר שלה מציגירים בישראל כהפלצת רבת-ראשים שעוסקת רק בדבר אחד: תוכנית להשמנת העם היהודי ומדינת ישראל. לא פלא שעצם הזכרת שמה של מדינה זו מעורר תgebות של חרדה ושות נפש

אבייב?". פרויקט הגרעין נהנה מתמיכה גורפת של הציבור האיראני. גם אלה בתוכו המתנגדים למדיניותו של אחמדיניג'אר בתחוםים שונים, ומספרם הולך וגדל בחתירה, תומכים בקידומה של תוכנית הגרעין. "חיביכם להבini שאיראן, הרואה את עצמה כעצמה אזורית, יודעת שעתודות הנפט שלה לא יתקיימו לניצח, ומאמינה שיש לה את מלאה הזכות לפתח אנרגיה גרעינית. התמיכה בעמדה זו של כל-כך גורפת עד כי היפה לגורם העיקרי המיציב את שלטונו של אחמדיניג'אר. ככל שאר התחומיים הביקורת עלייו חולכת וגדלה, ורק בנושא זהה הוא נהנה מתמיכה גדרולה מאר". ברוונים על הגעין המתקיים בתקשות האיראנית, וגם בבלוגים שבאינטרנטן, ישראל כמעט אינה מזוכרת; מעט אזכור מתיחסים לאפשרות, המעוררת חלה כמעט בכל איראני, שישראל תוביל מתקפה צבאית על מתקני הגרעין האיראניים.
גם אם בסופו של דבר יתרדר שאיראן אכן רימתה את הקהילה הבינלאומית ופיתחה נשק גרעיני, היא אינה מסכנת את ישראל. "אם אכן

חלף עם הלוח

זה עשר שנים שאט מקומו של הלוח הירוק המסורתי בבתי-הספר בבריטניה מחליף הלוח-הלבן (Interactive Whiteboard), שהפך לחוליה מרכזית בתוכנית התקשוב של מערכת החינוך הארץ-ישראלית. גובל במקום ספרים, מצגות במקום הרצאות, עבר במקומות עט, ואלפי מורים ותלמידים שנחננים מעולם אפשרות אינסופי כמעט. בקרוב אצלנו?

שיעור הפן לדיוון מידע. הלוח-הלבן

משותפת למשרד החינוך והריכוז לטכנולוגיה חינוכית היישראלי ולמחלקה ללימודים תוכנונית התקשוב הבריטית.

בשיעור ספרות בכיתה ו', שהתקיים בנוסא גיבור ואנטיגיבור ביצירה הספרותית, ראיינו כי המחשב והלוח-הלבןאפשרים למורה לנצל את השיעור באופן אפקטיבי ובניצול זמן יעיל יותר. המורה העלתה על

הפייה רוח חיים בתחום ההוראה והויה אבן דרך בהפיכת המורים בתיכון-הספר היסודיים

למתוקבים. הומיניות של טכנולוגיה משולבת מחשב ואינטרנט בכיתה, סביבת העבודה הטבעית של המורים, פתחה בפניהם את העולם המתוקש. הביקור בתיכון-הספר אלמורי היה חלק מסיום מקצועם בבריטניה (שהתקיים באוקטובר 2006) של משלחת

"מר לוי, האם תוכל לספר לנו מה卿ן הגעת אלינו?", שאלת תמי וייד, מנהנת כיתה ד', במהלך שיעור בכיתה-הספר אלמורי שעביר בורגמוות בדרום בריטניה. "בଘلط", השבתי וניגשתי אל הלוח-הלבן האינטראקטיבי שעלו כבר המתינה לי תוכנת ה-Google Earth. דרך התוכנה "טסנו" מבריטניה לישראל, עזרנו בתל אביב, המשכנו לירושלים וירדנו לים המות. התפתחה דיוון בכיתה: מודע הוא נקרא ים המות? ומה בעלי חיים אינם יכולים להיות כים הזה? מה הם התנאים הרושים לקיום חיים בהם? המשכנו לאילת דרך השבר הסורי אפריקאי, ואחד התלמידים זיהה את בית-המלחון בעיר, שבו נשען עם משפחתו בחורף שעבר.

בכיתה-הספר אלמורי נמצא בכל כיתה לוח-הלבן אינטראקטיבי (Interactive Whiteboard) מחבר למחשב ולאינטרנט, שהפך לחילק אינטגרלי מהישורין. "הטכנולוגיה מזמנת לנו לתליכי הורה אחרים, לעיתים בלתי צפויים, אבל מתרקים ומושכים את התלמידים. ה-Google Earth הוא כלי מרcoilי בשיעורי הגיאוגרפיה", מסבירה גברת וייד.

ה-Interactive Whiteboard הוא חוליה חשובה בתוכנית התקשוב של מערכת החינוך בבריטניה, הפועלת זה כעשור. משנת 2002 ועד היום הותקנו כ-150 אלף לוחות בתיכון-הספר בבריטניה, רוכס בימון ממשלתי. הלוח-הלבן, טוענים בבריטניה,

תוכנית התק绍וב הבריתית במספרים

- 23 אלף בתי-ספר
- 5 מיליארד ליש"ט (40 מיליארד שקל) השקעו בתק绍וב המערכית בעשר השנים האחרונות
- בית-ספר יסודי משקייע בממוצע 13 אלף ליש"ט (108 אלף שקל) בשנה בתק绍וב
- בית-ספר תיכון משקייע בממוצע 65 אלף ליש"ט (540 אלף שקל) בשנה בתק绍וב
- 150 אלף כיתות מצידות בלוח-לבן אינטראקטיבי
- 150 אלף מחשבים אישיים חולקו למורים באربع השנים האחרונות

בסוף התהlixir התמקדה המורה באתר המציג מגוון של סוגים מזון בריא, והתלמידים קיבלו מטליה, בזוגות, לשיעור הבא במעכדרת המחשבים הביתי-ספרית – להרכיב טפריט יומי הכולל רק סוגים מאכלים בריאים ולהציגם במצגת.

"שחננו את הלוחות-halbנים לכיותם בשנה שעברה, היה אול' עוד מורה מלבדי שעשתה בו שימוש במהלך השיעורים", מסבירה תמי וייד, "אבל מהר מאוד נחשפו שאר המורים בבתי-הספר לאפשרויות ההוויה הגלומות בטכנולוגיה זו והחלו ללמידה זה מזה, להתייעץ ולשתף במערכות שיעור וחומרם מתוקשיים". לדברי, הלוח-halbן שינה את פניה ההוראה בבית-הספר: השיעורים מענגנים יותר, המוטיבציה של המורים עלה, וכן גם רמת שיתוף הפעולה ביןיהם.

לחשפות הלוח-halbן על התפתחות ההוראה המתוקשבת בבריטניה יש סימנים ↵

הלוח-halbן מסמך Word שהכינה בבית, שבו הוצגו מטרות השיעור והמטרות הנדרשות מהתלמידים, שערכו בקבוצות. לא היה צורך לחלק לתלמידים דפים מודפסים, שלא לומר לכטוב על הלוח. המורה הקriseה את מרבית זמנה להנחייה פרטנית של קבוצות או תלמידים בודדים.

בשיעור היסטורייה על הדורו בביתה ה', למשל, השתמשה המורה במצגת מולטימדיה להציג נושא השיעור: חקלאות אורגנית בכפר הירושי. הדיון היבשתי התמקד ברכבי גידול של מזון אורגני ובהשלכותיו לשימירה על סביבה נקייה יותר ואווחח חיים בריא יותר. לשאלת המורה מה הם סוגים המזון והמחשבים בריאים יותר, הצעיר אחד התלמידים שיחפשו בגוגל. המורה שאלה את התלמידים באילו מלות חיפוש להשתמש, והשיעור הפרק לדין מיידعني, כאשר התלמידים מציעים אפשרויות חיפוש שונות ודנים בתוצאות.

הסתדרות המורים בישראל
אגף החקלאה וההשתלמויות

בית הספר המרכזי להשתלמויות מורים

הסדרה הלאומית לחקלאות
ולגיה ולבבך יי'ג...

솔ם יעקב

הلوוח – הלבן מגיע לישראל

"הרගלים בקרע והראש שואף לעוננים", וזה המוטו של שרת כהן לוי, מנהלת בית-ספר ע"ש נעמי שמר בשכונת אסיה-מושבות שבפתחתיה תקווה, המפתח תוכנית בשם "솔ם יעקב". בית הספר, הנמצא בשנתו השלישית, חרת על דגלו סימנה מהHIGH – זו זכות וזו אחידות". מושג האחירות הוא עמוד השדרה בכל תחומי בית-הספר ומהיבר את חברומם וה תלמידים גם ייחד. במלחך שלוש שנים לקיוו הפק בית-הספר את לימודי המתמטיקה בתחום מרכז. תהליכי הלמידה במתמטיקה מוכילים לבניה שלם של גילוי, עשייה ויצירה הרוכה מעבר לתוכנית הלימודים הסטנדרטית. כל כיתה עמוקה את הלמידה הן בנושאים השוגתיים של תוכנית הלימודים והן בנושאי העשרה מיוחדים.

כהילוי אינה נחה על זרי הדרנה המתמטים, והחלתה בתהליך מואץ של תקשוב בית-הספר. "בעידן שבו הטכנולוגיה מתקדמת ומתחדשת חרותת לבקרים, מתרחק בכל יום בית-הספר מהמציאות הרווחת בארגונים אחרים, ובמיוחד מעולמו של התלמיד, שהוא במצבים דיגיטליים לא הכוונה", פורשת מנהלת בית-הספר את חיפשתה. לשם כך החליט בית-הספר לפתח תרבות פרגונית המשלבת את התקשוב בתהליכי ההוראה, הלמידה, ההערכה וניהול הדעת הארגוני. לשם כך הוקם צוות היגי שפעל לשינוי סדרי העדיפויות בניהול התקציב, ובשלב הראשון נרכשו והותקנו בעשרות CITOT מקרןנים ומהשבים המוחברים לרשות אינטרנטן לפיתוח של הוראה מתקשבת, כאשר בשתי כיთות הותקן גם לוחלון אינטראקטיבי. צוות בית-הספר שודק ביום אלה על פיתוח של מערך שייעור מתקובשים המשלבים שימוש מושכל באינטרנט, קטיע וידיאו ושימוש בכלים סיומליות, קטע וידיאו ואנימציה. אינטראקטיביים שיחספו את השיעורים למעניינים ופוריים יותר. אנחנו רוק בשילבי הראשונות של הסולם, וכבר יוכלים לומר שבסכל שלב המוטיבציה גבוהה ולוינונו נגלה עולם חדש", מסכמת כהילוי.

התקנה של לוחות-לבנים רבים במשך זמן קצר ביותר, ללא הדרך מספקת ובניהם של מערכי שייעור המשתלבים בתוכניות הלימודים ותוכניות העבודה הבית-ספרית, הייתה אבן היסוד הנגוף המרכזית של הפרויקט. חשוב להזכיר כי ביקורתה של ד"ר מוס אינה מוקדמת בפרויקט זה או אחר. בפגישה שנערכה בסוף אוקטובר 2006 באוניברסיטת לונדון טענה מוס כי הבעיה המרכזית של תוכנית התקשוב הבריטית היא פוליטית – הרצון המוביל בעולם טכנולוגיות החינוך, שהתקיים בלונדון בינויו, 2007, הצביע שפה של תוכנים להוראה באמצעות הלוחלן, שפותחו על ידי חברות עסקיות עבור קהילת המורים. ריבוי התכנים מעיד לא רק על המשאבים הכספיים הקיימים בשוק החינוך הבריטי, אלא גם על צורך הולך וגובר של המורים בתכנים אינטראקטיבים להוראה מותקشبת.

אולם, התהילך המואץ של תקשוב של תוכנית לאומית רbeschנית ורחבת היקף לתקשוב מערכת החינוך, שאמנם אינה חפה מטעויות, אך מתייחסת לכל מרכיבי הנוסחה הגורסת כי האלה של תוכניות בסדר גודל כוה מותנית בהגדרת מדיניות ברורה, בתכנון מערכתי מפורט, בגיבוש תהליכי אורך טווח, בהקצת משאבי הולמת וגם בסובלנות למגוון האפשרויות הקיימות ובחברה שאין מודל מנצח יחיד. לקובע המדיניות החינוכית במדינת ישראל יש בהחלט מה ללמד מהמודל הבריטי, ולא להתבסס רק על יוזמות מקומיות.

גיא לוי הוא מנהל מוצרים מותקשבים במרכז לטכנולוגיה החינוכית (מ"ח)

למידע נוסף:

האתר של השרות הלאומי ללוחות-לבנים earth.google.com :Google Earth האתר של השרות הלאומי ללוחות-לבנים AiNETARKTEBIM : www.nwnet.org.uk לאתר כנס BETT, האירוע השנתי המוביל בעולם בתוכום טכנולוגיות החינוך: www.bettshow.com

מי מאחוריו ומפני

"אָפַל אִינּוֹ נְשָׁאָר מָאָחָר", החוק שקיבל הממשלה האמריקאי ב-2002, הוא החוק היומני ביותר שנחקק אי-פעם בתולדות החינוך. החוק התייחס למחוק את הפער שבין ילדי משפחות עניות לילדי משפחות מבוססות תוך 12 שנה, ושימוש השראה לרפורמות חינוכיות בעולםם, ובהן גם דוח דברת הישראלי. **פול טאף**, עורך ב"ניו-יורק טיימס"

המתמחה בחינוך לילדים משכבות מוחלשות, סוקר את סיכוןו

The New York Times

התהייב שעד שנת 2014, ילדים שחורים, יהודים וערבים, המשיגים ככלם במבחנים השוואתיים ציונים נמוכים ממשמעותית מלאה של חבריהם הלבנים וכבני המעים הבינוני, יסגרו את הפער שבין杉ן שאור האומה. ולא זו בלבד, אלא שכולם – מאות אחוז מהם – יעדמו ברמה הנדרשת הן במתמטיקה והן בקריאה. היתה זו התchiebot מדהימה, שהתייחסה כפושטה לכותרתו של החוק: הממשלה הפדרלי לא ניחולו לחינוכו של ילד אמריקאי אחד ליפול מתחת לתקן הגבוה שנקבע.

על היבט זה של החוק הגיע הנשיא לדבר בוורדראג'. "יש פער היגים באמריקה, וזה לא טוב לעתידה של הארץ זו", אמר לךל. "יש ילדים שמסוגלים לקרוא ברמה הנאותה לגילם, ויש כאלה שאינם מסוגלים. אי אפשר לקבל את המצב הזה." אבל יש גם גdemות טובות, סיכם הנשיא: "אני גאה לבשור שפער ההיגים בין ילדים לבנים לילדי מיעוטים הולך וננגיר, לטובהה של ארצות הברית".

את התענה זו – שפער ההיגים מצוי בדרך לפח האשפה של ההיסטוריה – השמיעו בשׂוֹסְפֵּלִינְגָּס, וכדי מאור שהפער ייסגר; החוק מותך ליום השנה החמשי שלו, וכי לקיים את הבתוחן, היגים של תלמידים לבנים ושחורים יצטרכו להיות ורים תוך שבע שנים בלבד.

אבל למרות הריווחים הנלחבים מן הבית הלבן וממשרד החינוך, תוצאותיה של הבחינה החשואתית האמריקאית לאחרונה של כיתות ד' וה' – זו הידועה בשם "גלוון הציגים של האומה" – לא היו מעודדות. בשנת 2002 עמדו רק 13% מתלמידי כיתה ד' השוחרים ברמה הנדרשת בקריאת. בשנת 2005 ירד שיורם ל-12% (בקבר תלמידי כיתה ח' לבנים ירד שיורם העומדים ברמה הנדרשת בקריאת מ-41% ל-39%). גם הפער המענייל לא עלה: בשנת 2002 עמדו רמות החינוך של כיתות ז' וה' 17% מתלמידי כיתה ח' העניים (על-פי מודד של זכותות צהרים בחינוך או במחזר מופחת) ב-2005 ירד שיורם ל-15%.

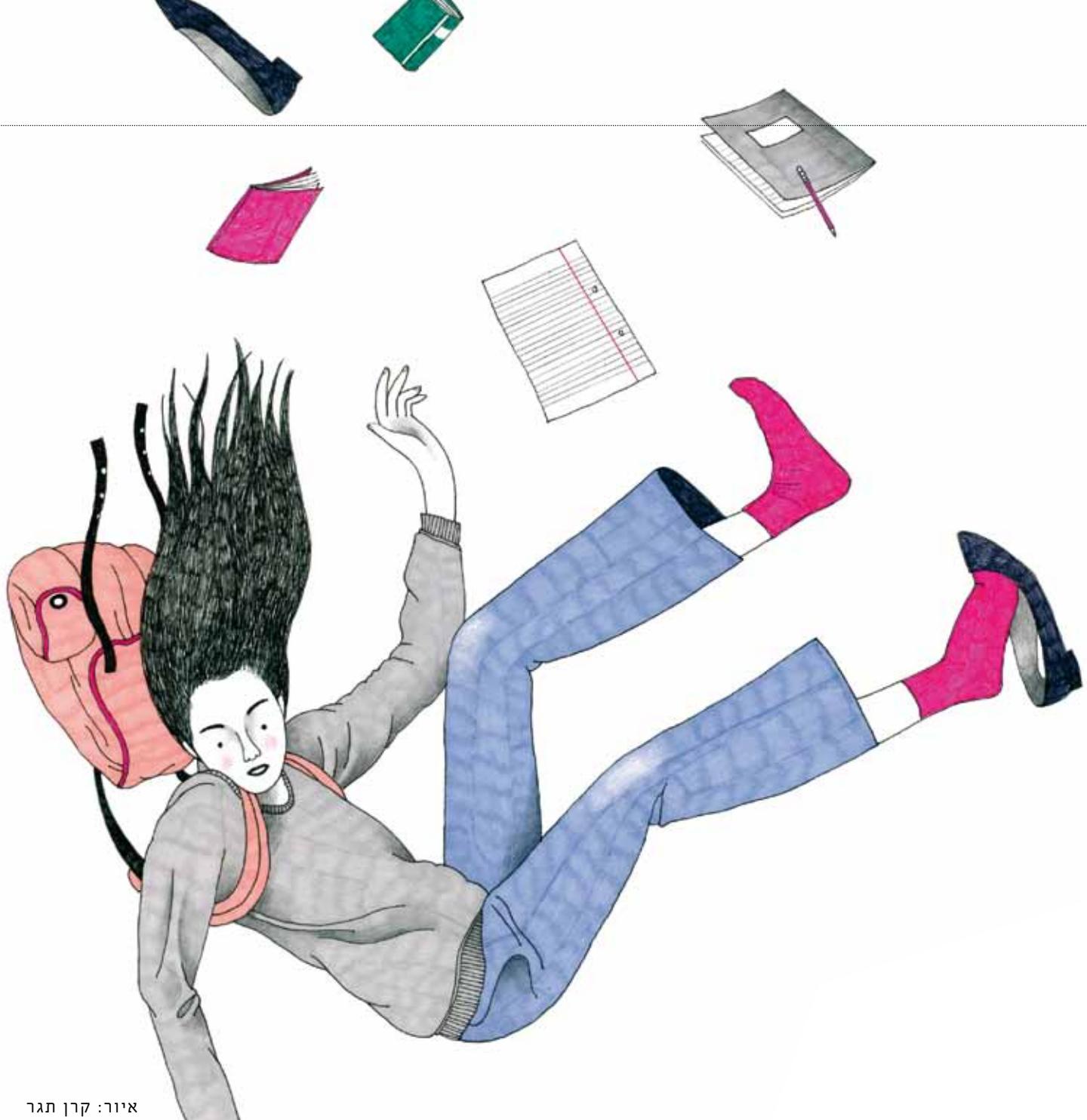
הנתונים המבטים ביוטר במבחן הארצי הtgtlv בציוני המתמטיקה של כיתות ד': שיורם התלמידים העניים שעמדו ברמה הנדרשת זינק מ-8% בשנת 2000 ל-19% בשנת 2005, ואילו בקרב תלמידים שחורים

בוקר ה-5 באוקטובר יצא הנשיא בשׂוֹסְפֵּלִינְגָּס, לביקור בבית-הספר היסודי וחטיבת הביניים פֶּנְגְּרִישִׁפְּוּדְרִיךְ', בית-ספר ציבורי בראשון (charter school) בעיר וושינגטון. הנשיא נכנס לשתי כיתות (בגילם). כל הידים התרכמו. "זה סימן טוב", אמר הנשיא לתלמידים שנאספו מאוחר יותר באולם הספורט. "הילדים בקהל' הם יעד חשוב לעתידה של ארצות-הברית של ארצות הברית". הוא בחר גערה אחת, תלמידת כיתה ח' שחורה ושם איזה גור, שהגיעה לבית-הספר ארבע שנים קודם לכן כשבישורי הקראה שלה "נוכחים ממשמעותית מן הרמה הנאותה ל吉利ה". אבל אז, כפי שאמר הנשיא לצוות הטלוויזיה שהחלו אליו, השתנה מצבה של איזה. "המורים שלא נשאו ללמידה גם אחורי שעות הלימודים, והיא הדריכה את הפער", סיפר הנשיא. "היום איזה היא תלמידה מצחינת. היא אוהבת לקרוא ושרה במקולות בבית-הספר".

ביקورو של הנשיא בוורדראג', נערכ באמצע מערכת בחירות קשה לסנאט ולקונגרס, ותוכנן בגלוי ספק בכוכנה להציג את הרוח הפוליטי קוצר הטווה הגלום בצלילום עם ילדים שחורים מחייכים. אבל מעבר להודנות הצלילים הגיע הנשיא לוורדראג', כדי לדבר על החקיקה השافتנית ביותר שהעביר ממשלו בשש שנותיו בבית הלבן: חוק בתחום החינוך שכותרתו "אָפַל אִינּוֹ נְשָׁאָר מָאָחָר" (Child Left Behind No). החוק השני – ציון הרים סטנדרטים שכתיספְּר ומודיניות נדרשו לעמוד במלוקת, שקבע מערכת סטנדרטים לאליה יעשוו כן, אמור לעبور בשנה הבא אישור בה ומגון עונשים לאלה שלא יעשוו כן, כדי לאשר את החוק מחדש על הבית החדש בקונגרס עזין בפוטנציה. כדי לאשר את החוק מחדש היה על הבית הלבן לשכנע את האמריקאים שהוא עובד – ולהבהיר להם גם בדיק מה הכוונה בתואר "עובד".

בראשית 2002, כשהונכנס החוק לתוקפו, הייתה וושינגטון הרשミת טרודה בענייני חוץ, ורבים ממשל ומחוצה לו – ובهم אנשי החינוך שהושפטו מן החקיקה יותר מכל – איחרו להבחן בסעיף המהפכני ביחס בו: התchiebot למחוק, בתוך 12 שנה בלבד, את פער ההיגים בין תלמידים שחורים לבנים ובין תלמידים עניים לבני המעם הבינוני. הנשיא

איור: קרן תגר

האקדמיים טרם הגיעו מקרוב מה קורה בכתבי-הספר האלה. אבל בחינה משותפת שלהם חושפה תמונה שלמה ורבת דקיות, לעיתים מייאשת ולעתים מעוררת, של הדבר שמעו נדרשים הנשי ואנשי החינוך שלו להתמודד בפואם לקיים את הบทחותם. אנשי האקדמיה הראו בדיקות כמה עומקה ומוסרתות היא הנקודות האינטלקטואלית והאקדמית שתלמידים עניים ובני מיעוטים נדרשים להתגבר עליה כדי לחתורות בחבריהם הלבנים ובני המעדן הבינוני. הפערים בין שחורים לבנים ובין עשירים לעניים נפתחים כמעט עם הלידה, וגדלים בכל יום שעוכב בחיה הילד. אבל בתיבי-הספר מוכחים את נכונות תחשתו הבסיסית של הנשייה. אפשר לסגור את פער ההישגים עבור תלמידים עניים ובני מיעוטים רבים, ולעשות זאת לא בתוך דורות, אלא בתחום שנים ספורות. אלא שנדרשה שהנשייה ואחרים טרם הבינו את היקף המאמץ שיידרש לשם כך. קשה יותר ויותר להתעלם מן הראיות: כאשר אנשי חינוך מצליחים ללמד תלמידי מיעוטים עניים ולהביא אותם לעמידה בסטנדרטים –

זינק השיעור מ-5% ל-13%. זה היה גידול ממשמעותי, אבל עדין ורחוק מביצועי התלמידים הלבנים, שעלו ל-47% ב-2005 – ועדין רחוק ממאה אחוז.

מה גורם לפערים?

בשנים הראשונות לשער התנהלו שני ויכוחים מקבילים בוגיגע לפער החישגים. אחד נגע לסיבות קיומו. الآخر – לפתרונות. לאחר התנהל באקדמיה, בקרוב כלכלנים, אנטרופולוגים וטוביולוגים שניסו להבין את מקורות המרווח של הפער, מروع הוא קיים ומדוע איינו נעלם. לאחר התנהל בקרוב וסביר קוואליציה רופפת של כתבי-ספר, כולל חדשים למדרי, שנוסדו כולם במטריה למחוק כליל את פער החישגים.

דומה כי אין כמעט חפיפה בין שני הדיוונים: מנהלי בתי-הספר אינם מתעמקים במיוחד במחקריהם המתפרנסים בכתבי-העת האקדמיים, ואילו

הסטודנטים המורים בישראל | האוניברסיטה העברית בירושלים

בית הספר המרכזי להשתלמויות מורים

רעות רעננה תל אביב ירושלים ראשון לציון נתניה חיפה והקריות

אילן איבר

תל-אביב, נתניה, ראשון לציון, רעננה

נותרו עדין מספר מקומות בקורסי סמסטר ב'

ברצוף גלוי פורום שבועיים 22 פעמיים מיום חמישי ליום חמישי אוקטובר
פרק אוקטובר מפלכט אוקטובר נובמבר 2018 בקורס אוקטובר פאייננס אוקטובר

רעננה

יום ראשון

- חינוך לבריאות ולתזונה נכון ונכונה

יום שני

- ציווילדים ככלי לדיבוב תלמידים

יום רביעי

- פסיכודrama

נתניה

יום רביעי

- התמודדות עם מצבים כעס, לחץ וষחיקה (אחה"צ)

יום חמישי

- המורה כשחקן - הכתיבה כבמה
- אורח חיים בריא על פי הרפואה הסינית

...והקורסים נוספים

תל אביב

יום ראשון

- הכמה, פיתוח וניהול של פורטל חינוכי בראשות
- התמודדות עם מצבים כעס, לחץ וষחיקה

יום שני

- הוראה וירטואלית - קורס בלמידה מרוחקת (אחה"צ)

יום שלישי

- שגיאות נכוןות - התמודדות עם מציאות בלתי רצiosa
- ציווילדים ככלי לדיבוב ילדים
- אורח חיים בריא על פי הרפואה הסינית

ראשון לציון

יום שלישי

- נשים קוראות מבראשית
- הגישה הטבעית להקנית אורח חיים בריא (נטורופתיה)

לפרטים התקשרו: 922-922-6-03

www.itu.org.il

גם שהפער בין המעמדות נפתח כבר בשלב מוקדם. עד גיל שלוש, ילדים להורים בעלי מקצועות חופשיים פיתחו אוצר מילים בן כ-1,100 מילים, בעודם שהוריהם היו מקצועות סעד פיתחו אוצר מילים של כ-525 מילים. בהתאם הרדק התגלה בין מנת המשכל של הילדים לבין אוצר המילים שלהם. מנת המשכל הממוצעת בקרב ילדי הצווארן הלבן הייתה 117, לעומת זאת, בגיל 79 אצל ילדים שגדלו על קצאות סעד.

כשפנו לבדוק מה בדיקות השונות זו, מצאו הארט וריזלי תשובה מודيمة: ההברל בין בתים של משפחות מבוססות לבתים של משפחות החיות מקצועות היהיה בנסיבות המבוקעים – מפקודה בת מלא אחת ועד גאנם שלם – שההורים הפנו לילדיהם. מספר המבוקעים של ההורים מן הסוג הראשון היה גדול כמעט פי שלושה מוה של המשפחות מן הסוג השני. יתר על כן, סוג המבוקעים ששמעו הילדים השתנה אף הוא בהתאם למיעמדם. ההברל הבסיסי ביותר היה במספר החזוקים שליליים ששמעו כל ילד – איסורים ובטיוטים של מורת רוח – בהשווה למספר החזוקים החזוביים ולמלות השבח והאישור שהענו אליו.

עד גיל שלוש שמעו צאצא ממוצע לבני מקצועות חופשיים כ-500 אלף חזוקים חזוביים ו-80 אלף חזוקים שליליים. אצל ילדי המיעמד המבוקע היה הפור: הם שמעו במוצע כ-75 אלף חזוקים חזוביים וכ-200 אלף חזוקים שליליים. הארט וריזלי מצאו שככל שעלה מספר המלים ששמע הילד, עלתה גם מอรכבות השפה. השיחה שהתקדמה אל מעבר להזראות פשוטות פרחה לדינמים על עבר ועתיד, ריגשות, הפשטות וקשרים סיציטיים; אלה גיררו את ההתפתחות האינטלקטואלית והగברית את הסיכומים להצלחה אקדמית בעtid.

בשנים שלאחר מכן פרסום ממצאים של הארט וריזלי, חוקרים מתחום מדעי החברה בחנו מרכיבים נוספים ביחסו הורים וילדים. אף שפעלו בשיטות שונות, התוצאות הכליעו תמיד על הבדלים גדולים, תלו依' מיעמד, בהתחווהם האינטלקטואלית של ילדים. ג'ין ברוקס-גאנז (Brooks-Gunn), פרופסור בטיצ'רדו קולג', בית-הספר לחינוך של אוניברסיטת קולומביה, פיקחה על מאות ראיונות עם הורים ואספה אלפי שעות של צילומי וידיאו של הורים עם ילדיהם. את אלה דירגה, בעזרת צוות המהקר שלה, על-פי מגוון מודדים. מסקנתה: ילדים מbutים אמידים יותר וחווים בדריך-כל גישות הוריית ריגשות יותר, מעודדות יותר, פחוות מתעדכנות ופחוות מנתקות; אלה, התרבות, מביאות למנת משכל גבוהה יותר ולשיפור המוכנות לבית-הספר.

מרתה פארה (Farah), חוקרת באוניברסיטה פנסילבניה, השתמשה בעבודתה של ברוקס-גאנז והפעילה כלים מתוך מודיע המוח כדי לחשב בדיק אילוי מיומניות חסרות לילדים עניים יותר ואילו התנагיות הוריית משיפויות על התפתחותן. היא מצאה, לדוגמה, ש"טיפוח הורי", שההורם בני המיעמד הבינווני נוטים במוצע לספק יותר, מעורר את החלק המדריאלי של אונת הרקה, אשר בתורו מסייע לפיתוחן של מיומניות זיכרון.

חוקרת אחרת, האנתרופולוגית אנט לארו (Lareau), בקרה אותה שאללה מנקודות מבט תרכזתי. במשך כמה שנים צפו לארו ועוורו המחבר שללה במשמעותם ממערכות שונות, ובערבו למעשה לגוד ביתה של כל משפחה למשך שלושה שבועות שבמהלכם ביצעו בחינה מדוקדקת שלה. לארו מצאה שמשפחות המיעמד הבינווני שחקרה פעלו ככל פי אותה אסטרטגיה, שכינתה "טיפוח מרכוז". הורים כאלה שוחחו עם ילדיהם –

הארציזים, הם משתמשים תמיד בשיטות שונות להלוטין ואינטנסיביות בהרבה מן המקובל בחינוך הציבורי בארה"ה. לפיכך, לקרה השנה הבהאה, עת יעמוד חוק "אף ילד איןו נשאר מאחור" לאיישור מחדש, יצטרכו האמריקאים לקבל הכרעה חרדה וברורה: האם האומה האמריקאית מוחיבת באממת להבטיח שכל תלמידיה יצליחו לעמוד באותה רמה גבוהה? ואם אכן כך, כמה קשה Nahia מוכנים לעבדו לשם השגת המטרה הזו, ואילו משבבים Nahia מוכנים להקצתו לשם כך?

בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה, וביחד לאחר הרפורמות בזוכיות הארץ בשנות השישים, השתפרו צויניהם של תלמידים השוחרים בארצות-הברית בהתרמה ובשער ניכר בהשואה לציוני התלמידים הלבננים. ואולם, בנקודה כלשהי בשלהי שנות השמונים, אחרי עשרות שנות התקדמות, הפסיק הפער להצטמצם, ובין 1988 ל-1994 אף

אידעה Nahia ניכרת בצייניהם של התלמידים השוחרים במהלך הקריאה הארץ-ישראלית. ההתקדמות לקרה

השוון, שנראתה תחילתה בלתי-

היפה, איבדה את התונפה;

לפתע נראה היה שתלמידים

השוחרים ישארו תקוועים הרחק

מאחורי חבריהם והלבנים.

הסוגיה היתה מורכבת אף

יותר, ממשום שבפועל קיימים

שני פעדים מקבילים בציוני

המחנכים: אחד בין שוחרים

ללבננים, והאחד בין עניים לבני

אהל שמצבם הכלכלי טוב יותר.

לאור העורבה ששת הקיוגיות

הלו נוטות להחפו – סיכוייהם של ילדים שוחרים לגודל עוני גדולים

פי שלשה מלאה של ילדים לבנים – החלו רבים לתהות אם ההתקדמות

בגוז היא גישה מועילה. מודע לא להתרמו בתקון נחיתותם האקדמית של העניים? תיקון זה יפותר מבעלי גם את בעיית הפער שבין שוחרים לבננים.

ראיות לכך שלידיו עניים מתחילהים לפחות ילדים מוקדים בחויהם, ונשאים מאחורי,

עשירות ובנות המיעמד הבינווני בשלב מוקדם בחויהם, ונשאים מאחורי,

ההלו להצבר כבר לבני זמון רב, אבל חוקרים תחשו לבודד את הסיבות

לשונות. האם להורים עשירים יש גנים טובים יותר? האם הורים עשירים קונים ספרים וצעצועים

לחינוך ערך הרבה יותר? האם הורים עשירים דירה לעתים רוחקות

חינוכיים רכבים יותר לילדיהם? האם הסיבה היא שהטיסקיים להתמדת

הণישואים גדולים במשפחות אלה יותר מאשר במשפחות עניות? שמא

ילדים עשירים אוכלים הרבה יותר? עוברים דירה לעתים רוחקות

יותר? צופים פחות בטלוויזיה? ישנים יותר? בהעדר יכולת להזות את

הגורמים המשמעותיים ולפסול את גורמים חברתיים ולבנניים, לא היה

שום סיכוי להתחליל אפילו בגיבושה של אסטרטגיה מתאימה לצמצום

הפער.

חוקרים החלו לבחון את הבית האמריקאי לעומקו, ולהקgor מקרוב את

הקשרים בין הורים לילדיהם. החוקרים הראשונים שזיהו גורם ספציפי

באוניברסיטת קנסס, שפרסמו ב-1995 את תוצאותיו של פרויקט מחקר

איןטנסיבי בתחום רכישת השפה. עשר שנים לפני כן גיסו השנים 42

משמעותם עם תינוקות ורכים בקנוזיסטי, ובמשך שלוש שנים ביקרו בביתה

של כל משפחה אחת לחדר, תוך תיעור כל המתרחש בין הילד להורה או

להורם. והחוקרים ניהלו רישומים מפורטים של כל מפגש כזה וניחתו את

התפתחות השפה אצל הילדים ואת סגנונות התקשרותם של כל הורה. הם

מצאו הבדלים עצומים, תלויים מיעמד, בהתפתחות אוצר המילים – ומצאו

הסטודנטים המורים בישראל | אגף הקשר והשתלמות
בית הספר המרכזי להשתלמות מורים

חיפה והצפון

נותרו עדין מספר מקומות בקורסי סמסטר ב'

עליה נוכחים כבודים כללים 2011

יעזוב נסיעות

כיקוכים, כוחות ועוזר נוכחים
עלינו היבטים של נסיעות!

כלנו מודים

על היבטים של נסיעות

לפרטים: course-hi@morim.org.il 04-8660168

www.itu.org.il

שות לאלה שימושיים ילדי המעדן הבינוני? יש ראיות לכך שכמה מכתבי הספר מצלחים במשימה הקשה של קידום בני מיעוטים עניים לרמות הישגים גבוהות, אבל ישנה עדין מחלוקת קשה בשאלת מה בדיק סוד הצלחתם של בת-ספרים רבים, ומה שמשמעותה של הצלחה זו עבור מערכת החינוך האמריקאית בכללותה. בדיקה אחת של שאלות אלה, שכותה לפרסום רב, נערכה בידי קרן ההיינוך (The Education Trust), קבוצת מדיניות מושגניתן. בסדרת דוחות שפירים הארגון נטען כי יש בת-ספר רבים עם שיעור גובה של בני עניים או מיעוטים, שצינוי תלמידיהם מצויים בשליש העליון של בת-ספרם במדינתם. הדוח החשוב ביותר של הקבוצה, שפורסם בדצמבר 2001, זיהה ברחבי ארצות הברית 1,320 בת-ספרים בלבד, שירותו בעיקר בני עניים ומיוטים. המספר הגודל שצינו הדוח השפיע גדרה על הרעיון בשאלת פער ההישגים. הפסיטים, שסבירו כי אין כל דרך ישימה להתגבר במסורת החינוך הציבורי על נגונות שיזכר העוני, ספגו מכח קשה, שהרי מנתוני הדוח השתמע שהישגים הגבוהים של ילדי מיעוטים עניים אינם תופעה חריגתית, כי אם עניין שכיח.

ואולם, בשנים שחלפו מאז פרסום הדוח עירערו על מסקנותיו חוקרים ופרשנים שטענו כי קרן ההיינוך נתקה מדרנית מיליה מדי בהכנות בת-ספר לרשיימה – רשיימה כללה כל בית-ספר שהציג ציון גובה בתחום לימוד יחיד, בשכבת גיל אחת ובשנה יחידה. אם ילדי בית-ספר מסוים השיגו ציונים טובים בקריאת, בית-ספר נכס לרשימה אפילו אם שאר ציוני היו נזנוניים. חוקרים רבים דאו בכך אמרת מידה לא משכנתת להצלחה אקדמית. דגלס האריס (Harris), פרופסור להנדס וכלכלה באוניברסיטת פלורידה סטיטי, התעמק בנתוני קרן ההיינוך ובדק כמה מבתי-ספר המצליחים לכואורה הצליחו באופן עקבי. לאחר שהחמיר מעט את הגדרת ההצלחה, וככל ברשימה דrk בת-ספר שהציג ציונים גבוהים בשני מקצועות, שתי שכבות גיל שונות ובמשך שנתיים, הצלחה הא里斯 נמצא במאה הנתחנים של קרן ההיינוך רק 23 בת-ספר בעלי שיעורים גבוהים של תלמידים עניים ובני מיעוטים – הרחק מתחת ל-1,320 בת-ספר שננתה הקרן.

ספר זה אינו סופי; הא里斯 אומר שאין לו ספק כי ישנו בת-ספר מצוינים שהמכוון מבعد למסנתנת הנתונים שלו. אבל תוצאותיו עדין בספרות סיפור שונה מאוד מה שברוחם המקורי. אנשי קרן ההיינוך ביקשו להפריך בנתוניהם את הטענה שהרकע המשפחתית הוֹא הגורם המרכז לביצוע התלמידים, אבל בחינה קפדרנית יותר העלתה נתוניהם מאשריםabisdom את הרעיון הזה, ומצביעים בכירור על כך שהגורמים המניבאים הטובים ביותר להישגיו של בית-ספר הם שיוכם הגזעי והנכדים המשפחתית של תלמידיו. האריס מצא כי בית-ספר ציבורי שרוב תלמידיו הם ילדים לבנים שמצטבם הכלכלי טוב, סיכוייו להציג ציונים מבהנים טובים באופן עקבי הם אחד לאביבה. סיכוןו של בית-ספר שרוב תלמידיו בני מיעוטים עניים הם רק אחד ל-300.

**חלקו השני של המאמר
יופיע בגילוין והבא**

כשווים, התייחסו אליהם כל מבוגרים מטלמידים ועדדו אותם לשאול שאלות, לעורר על הנחות יסוד ולהידרר על כלליים. הם תיכנוו וירגנו אינספור פעילות להעצמת התפתחותם של ילדיהם – שיעורי פנסטר, אימוני כדורגל, ביקורים במוזיאון.

משפחות עניות ובנות מעמד הפעלים, לעומת זאת, שעודם דברים אחרים גידלו את ילדיהם באמצעות דרך שבהם, ובכל זה הווים בני המעדן הבינוני, גידלו את ילדיהם לפני דור או שניים. משפחות אלה נתנו לילדיהם חופש רב בהרבה למלא את שעות אחריה-הצהרים וסוף-השבוע כרצונם – לשחק בחו"ז עם קרוביו משפחה, לחזיא משחקים, לדרכו על אופניים עם חבריהם – אבל הרבה פחות וחופש להענו פנים, לעורר על סמכות או להתמקה על כלליים ותוצאות. ילדים צו לציית למבוגרים ולוחתיהם אליהם בכובו. לאסטרטגיה זו נתנה לאורו את השם "השגת התפתחות טבעית".

בספרה "Unequal Childhoods" ("ילדויות לא שות", שפורסם ב-2003), מתראת לאורו את מהיריה ויתרונותיה של כל גישו, ומסכם שתשתתת הצמיחה הטבעית נהנית מיתרונות רבים. הטיפוח המרוכז, כתבה, "מטיל עומס עבודה עצום על הורים עסוקים... ילדים בני המעדן הבינוני מתוחקים עם הוריהם, מתלוננים על קווצר ידים ומולולים בחולחותיהם". ילדים עניים ובני מעמד הפעלים, לעומת זאת, "לומדים כיצד ליטול חלק בקבוצות לא-פורמליות של בני גילם. הם לומדים לנוהל את זמנם שלהם. הם לומדים לגיבש אסטרטגיות". אבל מוחץ ליחודה המשפחתיות, כתובת לאורו, "תרונות הצמיחה הטבעית" גשלמים. בחים האזרחים, האיכויות שማתחים בני המעדן הבינוני נחבות יותר מלאה שמחותם בני מעמד הפעלים. ילדים בני המעדן הבינוני מתרגלים לכך שמבוגרים מתייחסים לזכירותם ברצינות, וגדלים לפיכך בתחשוה של זכאות שמלאת אותן בכיתוחן הוא בכיתת הלימוד והן מוחז לה – ביחסו שחרר לישיריב-פחות. ההבדלים התרבותיים מיתרונות מובהק לבני המעדן הבינוני בבית-ספר, במבחנים השוואתיים, ובשלבים מאוחרים יותר בחיים – גם במקרים העכורים.

מסקנות מעוררות דאגה

ביחד, מסקנות החוקרים הללו עלולות לעורר דאגה. נראה שעבורותם ממצמצמת את הינוכם של ילדים, אשר להורים נראה לא פעם כעניין מסתורי למדוי, לכדי אלגוריתם פשוט: תן לייל א', קבל חורה ב'. מזו המחקרים עולה גם שהנחיות שהעוני גורם לילדים אינה קשורה בעיקר לעניינים חומריים. נכון אמם שככל ילד עני היה מפיק תועלת מספרים רבים יותר בכיתתו ומוביל בראיא יותר גם כסף וראייה מכל על טיפוח מרוכז, אבל היתרונות הממשיים שהם נהנים ילדים בני המעדן הבינוני מקרים בתהליכי חמקמקים יותר: השפה שההוריהם משתמשים בה והגישות לחזים שהם מعتبرים. מכל בחינה שננקש למורדר לפיה את הינוכם של הילדיים, נמצא כי הורים בני המעדן הבינוני גוטים לפעול אחרת מהורים עניים – והנתיב שבחרו נטה להעניק לילדיהם מגון רחב של יתרונות. כפי שמצוינת לאורו, ילדים משפחות עניות שעושים להיות נחדרים יותר, מושרים יותר ומנוסמים יותר, אבל אינספור בחינות אחרות מעמיד אותם חינוכם בעמדת נחיתות על-פי המדרדים הנחשבים בחברה האמריקאית בת ימינו.

מה יידרש כדי להתגבר על הנחיתות זו? האם יידרש חיסול של העוני עצמו, או שהוא יהיה לשכך בדרך כלשהיא את השפעותיו על ילדים? האם תרבות החינוך ניתנת לשינוי בשכונות עניות, ואם כן, האם מדובר במפעל שארגונים ממשלטיים או קהילתיים מסווגים – או ראשאים – לקחת על עצמם? האם מספיק להנץ ילדי עניים באזאה הדריך שבה מהכניםים ילדים בני המעדן הבינוני? והאם יכול בית-ספר כלשהו לספק לבני מיעוטים עניים, בכוחות עצמו, חינוך שיאפשר להם להציג תוצאות

הסתדרות המורים בישראל | אגף הקשר והשתלמות
בית הספר המרכזי להשתלמות מורים

רשות רעננה תל אביב ירושלים ראשון לציון נתניה חיפה והקריות
למודיות רעננה ראשון לציון תל אביב כי מלהפ איטאל
ס נתניה רעננה השתלמות תל אביב גיבוב באר שבע זמר בון
ל אביב כי מלהפ איטאל פא צראן גלאג באר שבע השתלמות זמר בון

ירושלים

נותרו עדין מספר מקומות בקורסי סמסטר ב'

בשנת השבתון תשס"ז ביה"ס להשתלמות הסתדרות המורים
ירושלים יצא עם 23 קורסים שונים. 18 קורסים יצאו כבר לדרך,
או עומדים לצאת בקרוב וההרשמה אליהם נסגרה.

*ל/זט גלוי ערכאים, לכתף אינט
/אלא מלחמת 22/10/06 כע.*

ב-2 קורסים, העומדים להיפתח ב-2007,

נותרו עדין מספר מקומות:

◇ מחשבים - אקסל - בג'ון בריס (2 ש"ט)

פתיחה ביום שני בתאריך 16.4.07.

◇ פיננס חמד ואומנות בירושלים מחזור אביב (2 ש"ט)

פתיחה ביום שלישי בתאריך 17.4.07.

לפרטים: course-jer@morim.org.il 02-6236066

www.itu.org.il

מי צריך ההורמון גידילה?

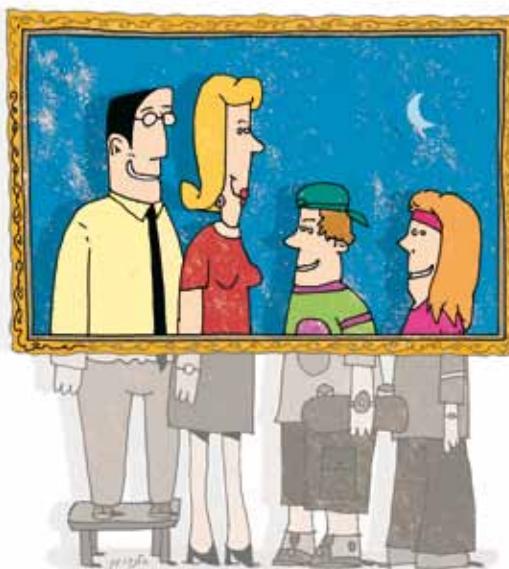
במרפאה נדרש לה כחוויה קשה במיווחה: "בזמנו הטיפול היה מבוסס על ההורמון טבעי שנקלה מגופות של נפטרים. הילדים שעמדו בתור לרופא היו חסרי פרופורציה וסביר מהמשגנה ומשיעור יתר. נוסף לכך היה סיכון ללקות במחלת מוח ניוגנטית. החלטנו שאני לא אעכבר את הטיפול".

בעקבות המפגש הלא מוצלח עם הטיפול הטבעי הגיעו לופו והוריה אל המרכזו הרפואי קפלן והצטרפו לתוכנית ניסיונית שבמסגרתה טיפול לאושונהמאה ילדים בהורמון גידילה סינתטי. "במשך שתיים וחמש שנים פעם ביוםים ובמהשך פעמיים ובגדלים. פעם ביום, במינונים הולכים וגדלים. בגיל 12 וחצי, כשהטיפול כבר לא הניב תוצאות נראות לעין", הפקתי. התחלתי את הטיפול בגובה 1.23 מטר והגעתי לגובה סופי של 1.42 מטר".

הגורםים לקומה נמוכה

מי שהביא לארץ את ההורמון הסינטטי וניהל את הניסוי שבו השתתפה לופו הוא פרופ' צבי צדיק, מנאל והיהוה האנדוקרינית ילמים, המכון למחקר רפואי במרכזו הרפואי קפלן, ובכיה הספר לתזונה של האוניברסיטה העברית. "גובה ממוצע הוא מושג יחסי, המוחש

בהתאם לגיל ולמין", מסביר צדיק. "את הגובה מתארים בעודת שלושה אחוזונים: אחוזון 97 הוא הגבול שמתחייב נמצאים 97% מהאנשים בגיל מסוים. הממוצע, או אחוזון 50, הוא הגבול שגם מעליו וגם מתחתיו נמצאים 50 אחוז מהאוכלוסייה. הקו שמתחייב נמצאים 3% מהאוכלוסייה נקרא אחוזון 3. מי שגובחו נמצא מתחת לאחוזון 3 מוגדר כנמוך קומה". עליפי מודל זה, כל ילד או ילדה אמרורים לגדר בצהורה עקייה לאורך קו אחוזון קבוע. בעת התבגרותה המינית קצב גידילה משתנה, ויתיכון עליה לאחוזה גובה יותר. רוב הילדים הנמוכים שומרים על קצב גידילה תקין –

יותר ויותר ילדים נמוכי קומה מטופלים בההורמון גידילה, גם כשగובהם אינו תוצאה של פגם גנטי או מחלה. האם תפקיד המכדינה לממן טיפול, שהוא קוסמי או רפואי, לילדים שאין להם בעיה רפואית? האם יש דרכי אחירות להקל על סבלם של הילדים הנמוכים? **נעה לנדאן על התערבות רפואית שנויות במחלותם**

בלם האיש שהגומים נולדתי קטנה במסגרת הנורמה", מספרת לופו, "אבל בגיל שלושה חודשים הפסיק פתאות לגובה למשך תקופה ממשמעותית. גם כשהורתי לבסוף לצמוח, עברו כמה חזרושים, והואתי מתחת לאחוזה הנורמטיבי. כבר בתMONTHות מגיל שלוש אפשר להבחן שאני קטנה בראש מכל שאר הילדים. התחלתי מעקב רפואי, ופעם בחצי שנה הלכתי להימדר ולעבור צילומי רנטגן לקבעת גיל העצמות. לאחר זמן מה התברר שאני סובלת ממחסור בהורמון גידיל".
קשה היהת בת עשר נשלחה לופו לראשונה לטיפול הורמוני. הביקור

לי לופו, בת 31 מירושלים, סופרת באנחת רווהה כל סנטימטר שמצטרף לגובהו של בנה הבכור. בגיל שנתיים יואכ' כבר יודע לעמדור בשקט צמוד למשקוף הדלת ולחוכות שאמא תסמן קו מעלה מלמעלה בקצב משבע רצון, ייליך הילד לרופא כדי לוודא שבעתיד ישקיף מלמעלה על 142 הסנטימטרים עליהם מתנסה אמו. הצורך להעניק לו טיפול ממושך שהיה הכרוך בורוקות רבות אינו מرتיע אותה, בהכרה הסובכת אותן, היא אומרת, להיות נמוך באופן חריג זו נכotta.

טיפול רפואי באזורת זריקות ההורמון גידילה לילדים נמכרים הונגה בישראל כבר לפני מעלה מעשרים שנה, ועם השנים היפך נפוץ יותר ויותר. לאחרונה החלו מדיניות שונות בעולם להרחיב את הטיפול ולהחילו על כל הילדים הנמוכים, גם אלה שאינם סובליהם מחסוך בההורמון, ככלمر אינם לוקים בכבעה רפואית. גם בישראל החולו להישמע קרייאות הולכות וגוברות לאפשר מתן ההורמון לילדים נמכרים בריאים, לצד הדריש להכנים את הטיפולים היקרים לסל התרופות, ובכך לזריב את המדינה למגנט. האם המדינה תמציא את עצמה במקום שבו היא קובעת סטנדרטים חדשים של גובה לאוכלוסייה? ומайдך, מה על סבלם האיש שהגומים

בית הספר המרכזי להשתלמות מורים

באר שבע

באר שבע

למורים הרבים שבחרו להשתלם אתנו -

•OKJPIJYXFLQJL OJFKNJK

למתלבטים, ולאלה שלוקחים קצר זמן לעצם

381ND AK P128'K KF J'38 -

להלן רשימת הקורסים לסמינר ב' וקורסים מרכזים בקייז:

יום חמישי

- › הגישה הטבעית לאורה חיים בראיא
    - נטوروפטיה
  - › ערבית מודוברת
  - › קסם הזכרון
  - › בריאות וחולוי בעניינים סיניוט
    - אצל ילדים ונוער
  - › התמודדות עם לחץ ושהיקה

יום שני

- בריאות וחוליה בעיניים סיניות
  - אצל ילדים ונוער
  - התמודדות עם לחץ ושבחיקה

קורס קייז מרכזים

- ▷ פסיכודרמה שבוע ראשון של יולי
  - ▷ 6 מפגשים
  - ▷ קמפוס גליל גולן
  - ▷ שבוע שני של יולי
  - ▷ מרכז כל השבוע כולל לינה

יום שלישי

- › עשית זאת בדרכי (אהה"צ)

יום רביעי

- ציפורים ילדיים ככלי לדבוב (אהה"צ)

לפרטים: course-b7@morim.org.il 08-6278251

www.itu.org.il

“אמנם יכול להיות שכן מוחרים את הבעייה החברתית, כי פروف’ והר”. אמן יכול להיות שכן מוחרים את התפיסה שגובהו הוא גורם חיובי, אבל כשהורמים שוקלים אם להעניק לילדיהם את הטיפול, אין הם חייכים להתחשב בכך, שהרי אמרך הדבר מושנים את תזונתו של הילד איש לא היה מליין על מעשיהם. הבעייה השמורה בטייפול שעשו לכלול בכארה סיכון. נוסך לכך, כאשר ששית לשקל את הסיכון שבטייפול, יש לבחון את התוצאות שהוא עשוי להשפיע. האם שווה להתחמץ כל-כך בשבייל כמה סנטימטרים נוספת להחביבה. האם יכניתן גם לתהות מה יקרה אם כל ההורמים יעשו מאמצים דומים להגביה את ילדיהם באופן טיפולי, תזונתי או גנטטי. הרי אז איש לא ירווח דבר, כי המומוץ פושט עילאה”.

כמה שווה סנטימטר?

לשיקולים החברתיים והמוסדרים בסוגיה מתווסף גורם ממשמעות, נוסף – הגורם הכללי". עלות הטיפול בהורמון עברו לידיים בריאים, שבקשתם החריגת אושרה על-ידי משרד הבריאות, אינה מכוסה על-ידי החמינינה", מזכיר פרופ' צדיק, "לכן, אם גובשו של הילד קרוב לנורמה, מדובר בנטול כספי עצום: שני שקלים ליום עבור כל ק"ג משקל, על פני שנים ארוכות. פירוש הדבר הוא שלטות הגבהתו של ילד אחד, משפחה בעלת משכורת ממוצעת עשויה לותר עלhogי העשרה, הופשות ומותרות.

בעלת משכורת ממוצעת עשויה לותר עלhogי העשרה, הופשות ומותרות. במקביל, צדיק להבין שי-30% מהמטופלים ירווחו בסופו של דבר פחות מאשר סניטרים. אני וזכר שני אחיו של ילד שטופל אצל הגינו אליו בסוף הטיפול והתלוננו שהוא גול מאיתנו את כל הכסף, ובסוף לא יצא כלום. כך שמדובר בשאלת כדאות ההשקעה".

בעיה אחרת שעלה מציגע פרופ' צדיק קשורה בהיבט הפסיכולוגי. "מהקרים שתוארו עד היום בילדים נמכרים בריאים לא הרוא שיפור במצבם הפסיכולוגי של אלה שטופלו לעומת אלה שלא טופלו, חזרה והתנספה לגובה הסופי", הוא מבahir, ומוסיפה: "בגודל הציפייה כך גודל

האכבה, שכן לרוב אנו הופכים ילד נמור לילד נמור פחות". גלי לופו מציעה להורים להוסיף לרשימת השיקולים بعد ונגיד הטיפול גם את ההקרבה האישית. "בוסף של דבר מודרך בטיפול קשה מגביב", היא מספרת. "משך כל השנויות שבין טופלת היי זריכה לקבלן זדקה כל ערב, כי אז הטיפול他会 עיל. פירוש הדבר הוא חיים נטולי ספונטניות לחולותן. לא יכולתי ללבת ליישן אצל חברי מתי שרציתי, וזאת הייתה מתכונת ליצאת לסרט הדמיוני צריכה לבקש עם אבא שלי שיבואו להזמין לי. יציאה לטויולים שנתיים היהת גם פן פרויקט מסווב, כי ציריך לשומרו את הנזול בקדרו. נסף לכך, תהליך הזרקה עצמה הוא תחילה כוכבא. בדריך-כלל הזורק רק בזרועות, אבל בשניותיה להזמין ברgel דודזוקא ביום שנערכה מסיבת ביתה לא יכולתי לדקו, ונורא התבאשתי. החוץ מהה סבלתי מכאבי גדריה, הייתה דרעה כל הזמן והבגדים היו נהיים קטנים עלי תוך וחודשים".

גם בני משפחחתה של לופו נאלצו לשלם מהירות אישׁי בעבורו הסנטימטרדים שהוויסף לה הטיפול, "בגלל הטיפולים קיבלו", בתי יהס מיחס עלי פני החאים שלֵי", היא אומרת. "אוי הקטן תמיד מנו רצצה לראות את הזוריות, כך שלמרות שהחורים שלו נהגו לומד שם מתודדים עם הבעה כאילו שאין בעיה, כל ההעסוקות בנושא הפכה לעניין גדול". חוריה של לופו נאלצו להזכיר ימי עבורה רכבים כדי לקחת אותה לטיפולים, והכל בשביל לטפס ולהתקרם מעט מעלה סולם הגובה.

אילם במבט לאחור לוופו אינה מתחדרת. "היתה לי מטרה אחת, וכל היותר יהיה שטויות. חרי ההבדל בין הגובה שהיית צפופה להגעה אליו בלי הטיפול לבין הגובה הנוכחות שלו כמעט ההבדל שבין נוכות לחיות

ללאור אחוון נמור. ירידה בקצב הגדריה יכולה להציג על מחלה סמוכה, בעיה הורמוגלית או בעיות אחרות.

govhems shel yeladim nikkavu berov hamekarim ul basim ganeti. Barom, komoah namochah ul-lolah lehiyotzor gam um ukab tzonah lekiyeh av molhalah coroniya. Bmekarim shebhah ha-gadolah ha-aitit nobutat mamechsoor ba-horomon gordinah, hadomim lesipora shel lo-pof, ha-tefpol ba-horomonim amord la-hagvahia at ha-metropol ud la-komotno ha-agniyah ha-mesu'ot. Molekher shporos b-1992 ul-yidri ha-mekhalkah shel prof' tsadik b-merkzo ha-ravotai kaplan hovech shaccal shel-metropol v'hitha camot k'tana yotar shel horomon gordinah leben ha-tefpol, card ha-tosofet li-katzav ha-gordinah ha-sheni shel ha-ittah meshu'motot yotar. B'mishr ha-shenim fitachzo tsadik v'umitiy mo'delim lehiyot ha-itzlachot ha-tefpol, ha-kolimim na-tonim 'al arodot go'veha horoini shel ha-metropol, mishr ha-horoino, meshkal ha-lidra, malai horomon ha-gordinah be-gofu v'katzav ha-gordinah shel "ha-sicnovim be-tefpol zo ha-nidrim bi-yotora", moragish prof' tsadik. "Tifpalnu b'mato'ot yeladim shel al-katra la-hem be-kolom, melbar tufpu'ah na-dirah v'zonantia shel ha-kato'ot."

מערכת הבריאות ממנת טיפול הורמוני במרקם שבhem הפערת הגדרילה נובעת מחוסר בהורמוני או מאיספיקת כליות, תסמנות טרנד ותסמנות פרדר ויל. באחרונה נוספה לסל הבריאות קבוצה נוספת של 15% ויכאים לטיפול: ילדים שנולדו בגדדים כתנים ביחס למשקל ההריון, שהם מלח לא יגעו לគן הגדרילה המומצע לגילם ולמיןם, וגם בגורותם יישארו מתחת לאחיזון. 3. לדרכי צדיק, גדרילה אטית שכזו יכולה להיגרם כבר בرحم, בשל תזונה מועטה או לקויה של האם, או בשל סיבות תושתיות, מהלכה כרונית של האם בזמן ההריון או צדricht רעלניים - כגון עישון, אלכוהול, סמים ותרופות שונות.

קבוצה אחת וחסוכה של ילדים נמכרים מוגדרת על ידי הרופאים כ"בעל קומה נמושה אידיופטית", כלומר ללא סיבת מוגדרת. מדובר בילדים בריאותם לכארה, שגופיהם נמצא באחוון 3 או נמוך ממנו. טיפול הורמוניobilids העונים להגדרה זו מאושר בישראל רק באמצעות הgest בתקופה הריג. מוחקרים בהשלמת ההורמון גדריליה שהציג פוטופרוצ'דיק בילדים לטיפול הדיג. מקובצה זו תוספת מומצעת של 4.5 ס"מ לגובהם הסופי.

להיות נמור זו לא מחלת

לפנֵי חמיש שנים נרשמה מהפה בתוכם הטיפול בחורמון הגדרה, כאשר מינהל המוזון והתרופות האמריקאי אישר את הטיפול לילדיים בריאים, שאינם סובלים מחוסר הומונגליה. החלטה התקדמית עוררה דיון מושרי סוער בರחבי העולם. מדוע להזיק הורמן לילדיים בריאים שחתאו היחיד של גוףם הוא קומתו הקטנה, שאלו את עצם רופאים, חוקרים והורדים.

"לא מודבר בטיפול קוסמי בלבד, אלא בהליך רפואי שעשויל לשפר את איכות החיים", מבחר פروف' געם זהר, וראש התוכנית ללימודים متקדמיים בכיוואתיקה במחלקה לפילוסופיה באוניברסיטת בר-אילן. "חוקרים הוכיחו בעבר כי להיות נמוך אופון מוחהך, מתחת לנורמה, זה דבר שכורע במקרים חברתיים לא מבולטים. כך, למשל, נשים גבוהות ווכים ליתרון במצבת ננייזוג או עבורה". גם פروف' צדיק תומך בעמדת זו. "תרבותיות שונות מקשרים את הקומה הגבוהה לתכונות של מהגאות, וכו'. מצליחנות וועשור", כתוב באחרונה במאמר בנסואה. "הביטוי 'בעל שעיר' קומה' מעיד אף הוא על כך, וילדים נוטים להזיך לחכיריהם הנמכבים ולכנות אותן בכינוי גנאי. על כן אין להתפלל על כך שהווים מביאים אותן ללבנה לאירועיהם היומיומיים וגרותם יונחה".

אך האם מחרה החברתי של קומה נМОCHA מצדיק התurbation רפואית? הtagובנה הריאונית שלו לשאלת הוו הייא לשאול למה לא, משיב

הבדרים על החינוך

גם מסע של 12 מיליארד שקל מתחילה בצעד אחד

כנס חנוכה לחינוך: "הצעד הקובלע". הסטודיות המוראים, מלון ר마다ן-רנסנס, ירושלים, 17-18 בדצמבר 2006

אחריות מלאה על מערכת החינוך במקום למסור אותה לרשותם המקומיות או לגופים פרטניים, כפי שהומליך בדו"ח דברת. פרופ' יוסי יונה, שחרצה לפניו וסרמן, אמר: "אנחנו ניצבים לפני פרודוקט האזרחים מבקשים מהமורינה לחיות חכמה, לקחת אחריות וסמכות, והוא רוצה להיות חלה, להשתחרר מאחריות וסמכות". אחריות ממלכתית על החינוך מחייבת, לדבריו, הגדרת החינוך כיעד לאומי מרכז של מדינת ישראל.

פרופ' צבר-בנ'יהושע אמרה שמדובר ב"תוכנית רצינית המעדרת על חשיבה מעמיקה", אך אם רוצים שתוכנית זו תצליח, יש להתגבר על כמה מההנחות השגויות שלה, כמו למשל ההנחה שבתי-ספר קטנים הם דבר רצוי, שכן אם רצשו יחס אישי ויפחתו את האלימות. בית-ספר גדור – שבו כ-1,200 תלמידים – מציע אפשרות שבית-ספר קטן אינו יכול להציגו, ולכן הנדר הטוב ביוטר, לדעתה, הוא בית-ספר גדול המחולק למגירות קטנות. או למשל ההנחה שום לימודים או רוך איננו מביא תועלות, שכן העשי מתכוונים אותו וכונן הוא עשי להביא תועלות הרבה, ובҮיקוד לתלמידים המתקשימים. או למשל ההנחה שיש לשף מורים

בוועדות תכנון. זה הבהיר רצון טוב שקשה לתת לה כסוי. האם מורים ישבו בוועדה של "הצעד הקובלע?", שאלת צבר-בנ'יהושע מישחו העיר שזו תוכנית של נציגי מורים, וכיינה כי יש בתוכנית הנחות וספות הטענות שיפור. ובאשר לעליות, הוסיפה: "הדרישה ל-10 עד 16 מיליארד שקל היא לצער פשט לא-ריאלית".

פרופ' יוגב בישק להעלות הסטייגות עקרונית: "האם הרפורמה המוצעת ב'הצעד הקובלע' או בדו"ח דברת עונה בכלל על הבעיה המהותית שלנו, שהיא חוסר והותמת המבנית של בת-הספר לתנאים של המאה ה-21?". לאחרך העלה פרופ' יוגב שאלות ביקורתיות נוספת. למשל, מי בכלל אמר שהישגים במבחנים הלאומיים נסוברים? מי אמר שהഗיע לרמת והישגים של המדינות המפותחות זו מטריה ריאלית? מי אמר שהצלה בתחרות הגלובלית צריכה להכתר ב לננו את מטרות החינוך? מי אמר שאריך סטנدرטים המשמשים בעיקור שוט על גבם של המורים? ושוב, העיקר: "היבטים לשנות את תוכנית הלימודים ולהתאים למאה שלנו. אף רפורמה עדין לא התמודדת עם בעיה מהותית זו".

בשנת 2004 פורסמה תוכניתה של הסטודיות המוראים לקידום החינוך בישראל, "הצעד הקובלע". לפני שנה עוכגה התוכנית, ולפניה חורשים אחרים היא הוגזה לפני שרת החינוך וצمرת משרד החינוך הוגזה התוכנית בפניהם כ-500 מורים ומנהלים על-ידי מוכ"ל הסטודיות המוראים, יוסי וסרמן, שזכה לתגובה מצד פרופ' נעמה צבר-בנ'יהושע ואברהם יוגב. במרקח הידהרו רעמיון של מסקנות ועדת דברת. אף שדו"ח ועדת דברת נגנו זה מכבר, נואה כי ארגוני המורים שרים עדים עדין במצב פוטוטראומטי, שכן עבודות הוועדה התפרשה אצל רבים, ובמידה רבה של צדק, כניסו לפיקח את העברודה המאורגנת בתחום החינוך (ועדת דברת היתה ועדת של מפעלים ללא נציגות של המועסקים, כפי שכח פודב', אברהם פרידמן, שפרש על רകע זה מהוועדה). מבחןנו מהייב שינוי יסודי", פתח וסרמן. "נעשה זאת ממש ומתן ובהסכמה. נראה לי שיש לנו שרה שאפשר לדבר אליה, עמדתה רומה שלנן. אך אם האוצר לא ייענה לתביעותינו, נצא למאבק. השכר שלנו נושא, הצליפות בכוחות בלתי נסבלת, האלימות גואה". העיקרון המנחה של "הצעד הקובלע" הוא, לדברי וסרמן, "המורה במרכזי", שכן אם המורה לא יהיה במרכזי, התלמיד לא יהיה במרכזי". כיוון, אמר וסרמן, אין למורים כלים בסיסיים לעובדה. המורה רצה מכיתה לכיתה, פוגשת מאות תלמידים ונוקחת לאלבום תמנונות כדי לדעת אליו תלמידים הדא מלומות. בעיתת המורה האקטואית ביזור הדא האלימות. "המורה חושש לעתים להישאר בלבד בכיתה. הוא חש בודד, שאין לו על מי להישען. אנחנו רוצים כלים. אנחנו רוצים חקיקה שתרטון את החורים". על רקע תנאי עבודה של המורים, המכילות למורים מתקונות, ומורים צעירים עובדים את ההוראה לאחר שנים מעטות.

תוכנית "הצעד הקובלע" מבקשת לשקם את מעמד המורה ואת מערכת החינוך כולה בתהליך של חמש שנים, והוא כוללת העלאה ניכרת בשכר המורים, הקטנת מספר התלמידים בכיתות, מסלול קידום למורים, שבוע עכודה של חמישה ימים (בית-הספר יפעל שישה ימים בשבוע), פיניות עכודה ממוחשבת למורים וועוד. וסרמן: "אני יודע שהוא יקר, 12 מיליארד שקל בחמש שנים זה הרבה. פניתי לראש המשלחת ואמרתי לו שלא התודבות שלו, לא החלטת ממשלה, זה לא ייך". תוכנית סעיפים רבים, המתכנסים לקריאה למירה לחזור לקחת

הבחנה קוגניטיבית
שמורמת העצבים
מכבדת. פרופ' אלוי קוֹן

צילום: רפי קוץ

מנגנוןים של תופעות ידועות

כוס: "מה במוח? חקר המוח והשלכותיו על הלמידה, החינוך והחשיבה". מופ"ת בשיתוף מט"ח, 4 בדצמבר 2006

חינוכיות בנאליות למורי (המוח לומד היפך בטמפרטורה של 21 מעלות) ולעוגנים "לא חינוכיות" (המוח לומד היפך באמצעות שינון). הפטונציאלי החינוכי של מחקרים המוח אוליגודול, אך לפחות שעיה אין ברירה, צריך לחזור לכתיות.

ד"ר ארמן מוסק מהמרכז הרפואי ע"ש סוראסקי בתל-אביב סיפק מבוא מוזר למבנה המוח: המיספרות, נוירונים, סינפסות, טרנסמיוטרים, דנדריטים, קורטקס וכל היתר. מעבר לתיאור זהה (שהוא תמיד מפעים מחדש), ביקש ד"ר מוסק לעורר את התובנה ש"פעולתו של המוח היא פשוטה עד להדרה ומורכבת עד כדי אי הבנה".

פרופ' עידן שבג, ראש המרכז לחישובי עצבית באוניברסיטה העברית בירושלים, אמר שהדבר המעניין בפיעולתו של המוח הוא לא כיצד הוא עובד ברמה המולקולרית, אלא כיצד הוא משתמש באינטראקציה שלו עם תרבות, ובמלותyi: "מה אפשר לדבר הסטטי

חינוך זה עסק מייגע, הוא לוקח הרבה זמן, עליה הרבה כسف ובעיקר, לא מתקיים בו קשר וαι בין תשובות לתפקיד. מכל מסגרות ההוראה, בית-הספר הוא העסק המייגע ביותר: היגאים מזוכבים, תלמידים סרבנים, מורים מותשים, אמצעים מדולרים. בנסיבות אלה, החינוך בבית-ספר מפתח את "סינדרום המושיע" – ציפייה לאיזו ישועה מהירה שתגיח מאייה מקום: משיטת הוראה חדשנית, מהמחשב, מארגונים

חדש של מוסדות והחינוך, מהשעות הсрרות תקרים, מחקר המוח, בשנים האחרונות חקר המוח הואמושיע התוון המלבב ביותר.

אם רק נבין איך פועל אותו קילופולוס שלبشر (78% מימי) שאחנו מהוויים בkopfset הגולגולת שלנו, יוכל לתת לתלמידים טיפול רפואי נמרץ אשר יקדם בעבר "דמות הבוגר הרצוי". צילום MRI יאפשר לנו להעיר אותם במדוק, יותר מ מבחני הבגרות.

מהכנס של מכון מופ"ת ומט"ח עולה כי החוץ המוחי (המוחוקף) זהה עדין רחוק. במצבם הנוכחי, מחקרי המוח תומכים באמיתות

←

מרמים ומרומים

כנס: "לומדים – מרים – לומדים לרמות: אתיקה חינוכית, אתוס ההישגים והשחתת המידות בחברה הישראלית". המרכז לאתיקה בירושלים, משכנות שאננים, 3 בדצמבר 2006

הכנס היה היכיל מתח פנימי: מצד אחד ביקשו משתתפיו לגנות את מカリ הרמות (בעיקר העתקות ב מבחנים) בקרב סטודנטים באוניברסיטאות, אך מצד שני לגנות גם את "השיטה" שגורמת לום לרמות. הסטודנטים יצאו מהכנס הווה "דראים", אבל עם הרבה נסיבות מיקלות. מי שיצאה ממנה רע הוא דוקא האוניברסיטה. ומה שנאמר שם על סטודנטים ואוניברסיטה נכוון, וביתר תוקף, ביחס לתלמידים ובתי הספר.

"תכונות ורמות נעשו לגיטימיות באתוס הישראלי", כתב ד"ר נמרוד אלוני, הממונה על תיק החינוך במכרז לאתיקה בירושלים. "זה מתחילה בבית הספר, משתכלל באבא ובאוניברסיטה, ומתמשך בהנחתת המדיננה. העתקות ב מבחנים, עבודות אקדמיות שננקנות באינטראנס, שחור בתארים אקדמיים, להיות עיניים במאחורי, רוחות מופברקים וספריננס תקשורתיים. האם מקור ההשחתה הווא בשיטה הקפיטליסטית ובמסורת ההשכלה והתרבות? אולי אשמה הסטנדרטיזציה בהוראה והסגידה להישגים על חשבון לימודי משמעותית וחינוך ערכי? ואולי משחו רקוב באתוס הישראלי של 'קומבינה' ו'ישראלוף'?"

או מי כאן הפושע – הסטודנטים המעתיקים או האוניברסיטה, שלוחה של השיטה הקפיטליסטית, שהפכה את הלמידה לעסק? בתפקיד הקטיגורים היו ד"ר אלוני וד"ר יואל חשין. אלוני סייפק את הפתatos ("אנחנו החברה היהירה בעולם שבמקומם לחוש בושה על ירידת מתוחת לנורמות מתגאה בכך!"), וחשין סייפק את התנוניות. על-פי מחקר עמוק שערך חשין, ב-2002 נקשרו למעלה מ-80% מהסטודנטים בחווג למיניה עסקיים באוניברסיטה מסוימת בעבריה הנוגעת ל מבחנים ולעבודות (לרוב העתקה). על-פי ממצאיו של חשין, גם 80% מהסטודנטים לחקלאות שלו ידム ל מבחנים ולעבודות של אחרים. במחלקות למשפטים, עבודה סוציאלית ויחסים בינלאומיים

היה שיעור הרמות נמוך יותר, אך גם שם עלה על 50%. ומה במכילות? בתחום הרמות המכילות אין מפגרות אחרי האוניברסיטאות. שיעור הרמות ב מבחנים בקרב תלמידי המכילות עולה על זה של האוניברסיטאות, ואילו שיעור הרמות בעבודות להגשה יורד.

מה המגמה, לקרה יותר או פחות רמות? ובכן, המגמה "היונית"

תכונות ורמות
לגייטימיות באתוט
הישראלי. ד"ר
nymrod aloni

זהו לכורה להשתנות. להבין את המוח, לדעת שב, פירושו ליצר מודל מתמטי המשביר את פועלתו. "הביולוגים פותחים את המוכנה, הפיזיולוגים מסכירים אותה והתיאורטיקנים קורסים ביןיהם על בסיס המתמטיקה". ולא מדובר ב"סתם להבין" את המוח. העבודה של שבג וצוותי המחקה שלו מאפשרת לתקן סיגנים משובשים של המוח ולהחזיר את הגוף לפעללה תקינה (כמו למשל במקורה של מחלת פרקינסון), היא גם מאפשרת להפעיל וובוט על בסיס סיגנים שבאים מהמוח (של קוף מסכו, כפי שהוא סרט קצר).

לפי חלוקת העבודה של פרופ' שבג, אם ד"ר מוסק הוא הביולוג שפותח את "ה קופסה", מי שמסכירים את פעולתה הם פרופ' מרום פאוסט ופרופ' אלן ויל, פסיכולוגים מהמרכז הריבתומי לחקר המוח באוניברסיטת בר-אילן, שהסבירו בכנס חלקים מצומצמים ביצור

שינון הוא יעל.
פרופ' דין דוראי

של מכינה זו. פאוסט הציגה מחקרים המראים שהמוח הימני מחולל ביצועים לשוניים יצירתיים (מטפורות, רב-משמעות, אירוניות ועוד), ואילו וקל התעכב על "הבחנה קוונטיית שימושת העצבים מכברת" – על סגןון למידה מסוים (ליקוי/גלובל) שהמנגן העצבי שלו אותו.

פרופ' דין דוראי, ראש המחלקה לנירוביולוגיה במכון ויצמן, היה היחיד שהתייחס באופן מוקך להשלכות החינוכיות של חקר המוח. המסר העיקרי שלו מנימיך ציפיות: חקר המוח מגלה את המנגנון העצבי של תופעות מוכרות. למשל, שלמידה מרוזחת (למידה החזרה על עצמה בפרק זמן שונים) עיילה יותר מלמידה אחודה (כו הנעשית ברכץ אחד) או שלמידה תוך כדי עשייה מועילה להבנה; או שלמידה הכרוכה בהערכה של החומר שנלמד מהקשר לטובה טובה יותר מלמידה המוקובעת להקשר שבו נלמד. Doraiטען גם כי למידה המבוססת על שינון החומר מתבררת כलמידה עיילה.

או מה יוצא למורים מחקר המוח? מורים שיש להם עניין מיוחד במנגנונים העצביים שעומדים "מאחוריו" אופני הלמידה היודיעים והמורכים עשויים לפנות לממצאים של חקר המוח. האם זה יעשה אותם למורים טובים? אולי קצץ יותר טובים. פוחת מהמידה שבה הכרת המונע הופכת נהגים לנוהגים טובים. ועוד קצץ מים צוננים על התועלות שהחינוך עשוי להשיק מחקר המוח: גנבה שמדובר לומד היטב באמצעות מכות חשמל סדרות. נו, או מה? האם מעתה נחשמל את תלמידינו?

אבל לפני שאנו מגרשים את המושיע התוון הזה, חקר המוח, ונרכבים לחיפוש מושיעים חדשניים אחרים, כדי לחת לו עוד צאנס. אריק גנסן, המוביל בתחום המשלב בין חקר המוח והחינוך, כתב ש"חקר המוח מוצע את כל האמנות החינוכיות שגדלו עליון". הנושא אףօ מצדך התعمוקות. נדריש לו את אחד הגילונות הקרובים של "ה

שיטות סטודנטים
בניסוח כללי ישר
אקדמי. ד"ר יואל חיסין

אמונה זה קרייט", והחינוך במלכוד, שכן מצד אחד החינוך הוא חלק אינטגרלי בחברה, וככה הוא ממוסחר לעילא, ומצד שני מצפים שהוא שונה מהחברה ואף יתרקן אותה, כיצד יוצאים מזהו לטאובר יש שלוש הצעות: להמשיך לדבר על חינוך לערכיהם למורות המצב, כי הצעיות הקיימת מחייבת על אפשרות של חינוך בעל ערך ("אני אומר: חמי הצעיות"); להעניק לחינוך מעמד של רשות ריביעית, כדי להגן על עצמאוות; ולהעביר את בחינות הבגרות המשחזרות את תלמידי בית הספר לשנה א' באוניברסיטה.

המחקר של ניסן הראה שהסטודנטים ה"רמאים" תופסים את מעשיהם כמעשים שאין לשפט אותם באמצעות מידת מוסריות, וזאת ממשום שמנקוודה מכתבת "הביקורת מבוהה ומשפללה אותם". היא מתיחסת אליהם בא"אמון, מערדרת אצלם הדרגות קשות ומעויכה אותם באמצעות בלתי צורך, שכן היא בוחנת רק חלק קטן ובלתי חשוב של יכולתם. היא אינה בוחנת את התובנות העמוקות ולא את החשיבה היצירית שלהם, אלא את יכולתם למחזר את החומר.

פרופ' יצחק זמיר, יו"ד המרכז לאתיקה, שি�bab בקהל, שאל את ניסן בטען מבהיל משחו: "אתה לא מתרגש מההעתקה בבחינות ולא רואה אותה כתופעה חברתית רצינית? הרי לכל הרמאים יש הסברים ומאפשרים להם לראות את עצם כאנשי הגונם". ניסן אכן נבל, ונאלץ להציגך – התופעה חמורה מאוד בעיני. טאובר הפגין יותר נחישות, והזכיר כי "אם 90% מהסטודנטים מעתיקים, או אני מסרב לבנות ואות פשע, הפשע הוא של מערכת החינוך, המגייסת את כל הכוחות לבחינות הבגרות".

יורם הרפו

– יותר ורמאות בכל הקטגוריות (הכנסת חומר אסור לבחינה, עוזרת בזמן הבדיקה, החבאת חומר מחוץ לכיתה בזמן הבדיקה, העתקה בזמן הבדיקה, שכותב עכורה של חבר, העתקת עכורה וסיווע לחברים בשעת בחינה).
השין לא הסתפק בהבאת הנתונים, אלא גם נתיח את הגורמים להם וניסח המלצות, וביניהן המלצה להתמודד עם התופעה בעוצמה, בשיתוף פעולה בין כל הגורמים המערכתיים והתמודדות עם התופעה בדרכים יצירתיות. למשל, ייעול מגנון המשמעת באוניברסיטה, העתקה הפיקוח החיצוני לפיקוח פנימי ושיטות הסטודנטים בניסוח כללים של יושר אקדמי.
בתפקיד הסניגורים שימושו פרופ' צבי טאובר ופרופ' מרדכי ניסן. הראשון תיאר את הרמאות כسمיפוטם של חברה קופיטליסטית ה"מחפצת תפופות אנושיות ויטאליות", ואילו השני תיאר מחקר שעמד לפני עשרים שנה (המצב אז לא היה הרבה יותר טוב), שבחן את ה"רמאים" מנוקדת מבטם שלהם, מה שעורר, מטענו הדרבים, הרבה אמתיה כלפייהם.

טאובר אמר שהשקר הוא חלק משגרת החיים בכיתה-הספר, באוניברסיטה וגם בקרב המרצים – כולם הרי חייכים להציג תוכרת "בכל מחיר". כאשר מכם תים איכויות אנושיות כדי להשיג עליתן שליטה וכאשר הייג אנטלקטואלי נמדד בציון מספרי, "או מה רוצים מהילדים, מה הפלא שהמטרה מקדשת את האמצעים?". מוסדות החינוך שלנו הפקו למוסדות שתכליתם היא הפקת תעודות, ולכן, כאמור, דטאובר, "התגובה של הילדיים היא תגובה הולמת" בחברה קופיטליסטית הממסחרת את כל הווייתנו. ערך מוסרי זה עורך כלכלי, טוב וטובין,

הדר תרבותי

אמנות | ספרות | תיאטרון | סרטים | מוזיקה

// עריכה: איריס ליעל

קצר הולר ונעלם

"מסמרים", עורך: אמריר רותם, הוצאה מסמרים

אף שאין זה מקובל, אבקש להמליץ על כתבתית שבו יש לי יד ואף רגלי. זהו "מסרים", עוף מוזר וויזץ דופן בין שלל כתבייהעת הספרותיים, עוף שכלו כמעט דבר פרווה ונונע במאוזן החולך ונעלם של הסיפור הקצר ולקרכובו ולידריוו (קומיקס, מסה אישית והופעת אורח של צלים). במציאות שבה מפת הספרות העברית מעוצבת על-ידי כוחות שוק ושוקלים כלכליים, ואשר כמעט אין נדרפים בה הקוצץ סייפורים קצרים ("הם אינם נמכרים", יאמרו לבם המוציאים), מופיע כתבההעת זהה המכביימושיעזפורה של סייפורים (שהם לא מי יודע מתי יראו או). למעשה כל דבר – הנראה כמו ספר לכל דבר – הוא אנטטולוגיה המוקדשת לנושא. עד היום יצאו ארבע אסיפות: "יחסים", "בעתיד", "איזה יופי" ו" משפחתי". תמצאו שם את יורם קניוק, פיליפ ק' דיק, אוריאל הרשפלד, מיכל זמיר, שמעון אדר, עינת יקר, דן צלקה, זיידי סמית ורבינם וטוביים, מפורטים ומפורסמים פחות.

שם סמייט

ספרה של שם סמייט, "שישה גיבורים גורולים", על גיבורים
במיתולוגיות של עמי העלום, ראה או בהוצאת כנרת

"הדר ושפּרינצְק
איןום רואים זה את
זה, ומתרמסרים
בינהם תוך שם
יווצרם מטאפורה
מתמשכת לדו –
שיח חסר סיוכו"

שיחה עם מורי שוב, אוצרת
התערוכה "לא תראו" "הדר תרבותי"

"על תומנת החוץ
השלולה ניטל
לשאת את מבטו
עוכר השלולה
של המשורר"

שמעון אדר קורא את שירו של
נתן זר, "כשבדיות אינה חד"

"כرونיקת מוות
ידוע מראש
מגלגת את דבריו
מתחלתם ועד
סוף הטרagi,
הבלתי נמנע"

יוני דיין ממילץ על ביוגרפיה
חדרה של י"ח ברנר

"חוויות המפתח
מבית – הספר נובעות
דווקא מהחריגות
מהדפוסים הבית –
ספרים הרגילים של
ההוראה והלמידה"

שיחה עם גדי אייר על
ספרו "מחוזות מפתח"
לנקודות מפנה"

**ספרטי הדיו. די
המומלצים של 2006**

// נתלי כון שפרונט

בריך

במאי: ריאן ג'ונסון. ארה"ב
110 דקות

"בריך" של ריאן ג'ונסון הוא סרט חצוף המucz לחבר בין פילם-נואר לסרטית תיכוניסטיים. הוא הופך את התכנית של שני הדאנים על פיוון ומURREב את המשחזה חדש ועצמאי. ההשפעות עליו ברורות: המצלמה והדבוקה לרצפה היא דיוויזיד לניצית, הדיאלוגים המהירים והشنוניים שوابים מהאחים כהן, אבל ג'ונסון שילב את עני אלה וצעד צעד אחד להלאה. הסרט מוקורי וועז, מצחיק ועוצב, ובעיקר מעורר רצון עד לראות מה מסתר מאחוריו מחלת הארכן של סרטונו הבא. ללא ספק הסרט הטוב ביותר שיצא השנה.

**כשהרhot
נושבת**

במאי: קן לאץ. אירלנד/
בריטניה, 127 דקות

קן לאץ תמיד ריחם על הצופים שלו רק קצת יותר ממה שריחם על הדמויות שלו, כלומר, אפיו לא טיפה. שום דבר אינו משתנה ב"כשהרhot נושבת", שמתאר את

פרויקט: משוררים, סופרים ומקברים על הספרים המומלצים שלהם ל-2006

מלחך פיסות תודעה

המספר, הלשון המבקשת להחר כל פיסת תודעה משיני הזמן והairoעים (המספר משתמש תדר במליה "או" כשהוא חותר להסברים חולפים או משלימים לתיאור תחוותיו?) אולי התשתית הרעינית המועצת הגורסת (במבלע) של מגש אנושי, "סטוצי" ככל שהיא, אין מצליח להיות מנותק וסתורי באמת? אולי דמותו הפיסיבית אוכלת הגעוגעים העומדים של המספר? אריק גלנסן

אריק גלנסן הוא סופר ומזכיר הספרות של "מעריב" ו"מקור ראשון"

ו. ג. זבאלאד,
"אוסטרלייך".
מגרמנית: יונתן
ניראד, הוצאה
כתר, 246 עמודים

C ולנו, אם נרצה להיות נתינו של הזיכרון, אותו מקום בתודעה שבו אוצרים כל האירועים שעיצבו את אישיותנו. הספר הזה הוא מעין אמי'ץ אל תוך הזיכרון: זאק אוסטרלייך, גיבור הספר, מגולל את סיפור חייו, ושואף לעורר את זכרונו לחיה, להפשת תשובה להידת חייו. אין תשבות לשאלות הללו, יש רק אדם האצול אל תוך זכרונו – ואיזו צלילה מבעיתה היא זו. אוסטרלייך מבקש לרוא מה חדש עולם שהוא נגע. התהווות החזקה ביותר שליטה כי שקרأتي את הספר היא שהזיכרון שלנו, שנראה לנו כל-כך מובן ומובן, הוא למעשה מבוקש לוכו. יש שהוא כל-כך אונשי במאז של אוסטרלייך לכור את הזיכרון, ויש שהוא כך יפה בכישלון זה.

ניר ברעם

נייר כרעם הוא סופר ועורך סדרה בהוצאת עס-יעבר

חויאר מריאס,
"מחור בקרוב חשוב
עלוי". מספרדיות:
עירית תאובר –
בן-יעקב, הוצאה
בערית, 330 עמודים

ל ה蟋יכה האחו-
רייט של "מחור
בקרב חשוב עלי"
(פורסם ב-1994 במקור)
מצהיר עד מהימן
כמרסל רידרניצקי,

המקבר היהודי-גרמני הגROL, שחוויאר מריאס הוא מגדרי הסופרים החיים היום. ומה יש לדבר? הוא צודק. כשהתקרכתי לסייעו של הרומן הגROL זהה התמלאתי תוגה על הפרידה הצפופה, ומוא שסימתי אותו אני ספוג געוגעים אלו. זה לא קרה לי כבר זמן רב. התפעלת מירומנים רבים בשנה האחרונות (בעיקר ישנים), לא אלה שיצאו השנה, אבל החלול ללקמות הנפש העדרינות כמו שחילחל אליו הרומן הזה מזמן לא אירע לי. ומה יש בו? לבארה לא הרבה. גבר נihil עם אשה נשואה פרשת האבים קצארה. כשבאו למשת את האבთם, אחרי שתיפגשות, מטה האשא לפטע בורוותוי. ילדה הקטן ישן בחדר השינה, ואילו האב נמצא בלונדון (העלילה מתרכחת במדריד). הגבר אינו יודע מה ליעשות, ולבסוף מותיר ליד הקטן בן השנהוים ואוכל במקומות נגישי ונגומי מהדרה כלא היה. מאוז הוא רודף במחשבותיו על-ידי המשפחה שהדר אליה באקרה. הוא מגיע להלויה התאה ומחבר עם בני משפחתה. הוא לומד לאחר מותה על האשא שבkowski הכיר ועל בעלה, שם לו, מסתבר, יש סודות שלאו. או על מה הדרע? מה נוקב כל-כך ברומן זה? אולי המלנכוליות העמוקה שלו, שהמקבילה היחידה שאני יכול למצוא לה היא המלנכוליות בנובלות של אוריין-סן גנסין? אולי הגיוש הפראוטיאני אחר הדיק בתחשותו של הגבר

בשלג אני טורקה

טורה
טורה

לדגע הקיום עצמו, כגון אידיאולוגיה, סימבוליזם או אסתטיקה, אלא כדי לגורם לקוריאו לחשב מחדש על ערכיו היסוד של חייהם. השיר אינו נוצר בהאהת אותו מניע אונשי העילוי להפוך כל אדם לרווח, אלא מוחיק לכת בכירור היחס שבין נקמה להמלה והאם אלה שניגשנות המוציאים זה את זה? באילו תנאים עשויה הנקמה להפוך להזהות או להיכל אותה? וכייזד ההזהות תחולל תמורה בנקמה?). בדומה לגיבור טרגי, נידון הדורוב לבחרה בפחות דעה מבין שתי דרכים, שתיהן התאזרחותיות: האחת, "שם יירגנין", תהפרק אותו ללבבו, אך באורה מפתיע וצינית אפשר לו "מנועה נcona"; האחרת, "שם אחשלה", תהפרק אותו לא רק למצע נקמה, אלא תטיבו בו את חותם הרוחץ וכך תהפכנו לדרכו עלי-ידיה. על רקע שתי האפשרויות האלה, שאינן מותירות מוצאת של חיים, מונע הקורא להמליך של בחורה.

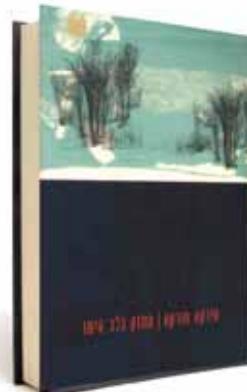
דרר הייצמדות לרגע ההיסוס בתודעתו של הנוקם מוליך אותנו השיר בצלילות נוקבת לדרך שלישית, שהיא "התעלמות". תוך כדי המהלך המסקני הזה מגלה הנוקם בפונטזיה כי ליריבו יש "אמא" שמתניתה לו/ או אבא/ שמניה את כף ימינו/ על כברת הלב בחוזה", "או שיש לך/ יידים וקורבים/ שכנים ומקרים/ חברים לתאי העצער/ שותפים לחדר בכית' החולמים". לא זו בלבד שהקורא מגלה כי הקיום הוא הויה שבירה ומכירה מושיע, אלא שעלי-מצליה, ללא שמן של דירקטיות, להפוך את ההזהות עם הנוקם לתהlich חניתה מן היסוד, אל הציגיליזציה.

אנושותו המפוכחת של עלי מגלה אותו כאחד מהחמי התופה, מאלה ששירותם משכך להבטאת הדיסוננס בין העולם העתיק לקטסטרופה המודרנית. עלמו מפגש בין התום של כפר הולдан, ספריה (ציפור) שלפני הפורענות (1948), ובין העולם שאחרי הגירוש. כתיבתו, אשר ברומה לאפס הקלאסי ממוקדת את העין בעולם הדברים, מקופה לעגן את ההלל בפרשפקטיבת של חורבן ("כלות נשנה הולכות לאחרורי הרעלות") אל בותה השבי"; "ותותחים פולשים לתוך גני השיזוף/ מחריבים את חלומות הסgal/ מכבים להם, מצmittים מליח ומשלחים צמא/ מסדק שפטים ונפשות". רגשות קולקטיביים של השפה, כעס ופיקוחן שהתחזקו על ידי הכיבוש הישראלי מאז 1967 והפלישה לבנון ב-1982, כמו גם הבגדה של העולם העברי, מנוקות אל קול אישי מאד, המעווג בהיסטוריה ובלשון של הגליל. תרגומו היפהפה של אנטון שםאס קשוב לעירוב הלשוני של עלי ולמתה המתקיים בשירתו בין העברית הספרותית והזרות הקלאסיות לדיבור היומיומי.

לילך לחמן

לילך לחמן תרגמה וערכה את "אולי הלב", מבחר מכתביה שלAMILI DICKENSON

טורקה טורקה, "עמוק
בלב העיר", מופנית:
רומי טער, הוצאה כרמל,
468 עמודים

טורה טורה השנה בפסטי-
בל השירה הבינלאומית
בmeshcavot shananim bivrosheim
יכל היה לפגוש את המשוררת
הפניט טורה טורה, שרבים
חיכו לה בכללו עיניים. מאז
ספרה הראשון בעברית, "מהר,
לבד וعصיו", רכשה לה

טורקה קול מעריצים, ולקראת בואה יצא לאור בהוצאה כרמל
מבחור מקיף משיריה. טורה היא סייסת במקצועה ומתרגרת בעיר, הרחק מעולם בני האדם, כמו ק"מ מהלנסקי. שירה הרגשים והגפלים מביאים אותם ניחוח של ארץות הצפון: יערות, אגמים, שלגים, ואהבה אינסופית לעולם חיי והצומת. "אומרים שיש לי עיני בוּונמר: הלה צחה מסכיב לאישון;/ אני בחלת עין פְּרִיאק פָּמוּ דְּרִיךְ כָּהֵל / קְמַש מְתֻחָת לְשֶׁמֶם הַפְּלִילִים./
בשלג אני טורה חומה, פמיר בצעע זאַרְמָה."

אגי מושעל

אגי מושעל היא משוררת

טהא מוחמד עלי,
"שירים" (מהדורות:
דו-לשונית). מערבית:
אנטונג שמאס, הוצאה
אנדלוס, 224 עמודים

לפעמים/ מתחש לי להזמין
לדי-קרב/ את האיש שרצח
את אבי וחרס את ביתתי / ושלח
אותו עירום וויריה / לכל הרוחות
של עולם הבריות הצר/. שאם
ירגנין ומצתתי מנוחה נcona/ ואם
אחסלו מצתתי נכמה".

כך נפתח שירו המצמר של המשורר הערבי טאה מוחמד עלי. כשותף לגורלו של מי שגורש, הוא בוחן מחדש את ערכיה ומחירותיה של הנקמה. לשם כך מועוז עלי רפוס מחשה מקובלם ומרענן מطبوعות לשון שחוקות. כל זה לא למען גורם כלשהו, החיצוני

מאנקה של אירלנד לעצמאות והתמודדותה עם קבלתה החקלאית, דרך סיורים של שני אחים. אף שה"טיים" השווה את לואץ' לריפנסטאל, הוא עדין נוקב, קודר ואכזרי, מדויק, עדין ואמית, והוא עדין שובר את הלב בקלות אלגנטית כמעט בסצינות סיום בלתי נשכחת.

שלוש הלוויות של מלכיאדס אסטרדה

במאמר: טומוי לי ג'ונס.
ארה"ב, 120 דקוט.

פועל מקסיקני נהרג בשוגג במערב טקסס, נפטר ואז נפטר שוב. בין היתר היו מסע, תגליות עצמאיות, חברות מפתחה וגופה אחת בהופעה בלתי נשכחת. ב"שלוש הלוויות של מלכיאדס אסטרדה" החלחו טומוי לי ג'ונס, ברטרו הראשון כבמאמר, והתרטטי המוכשר ג'ירמו אריאגה לטוטות שיר קולנועי עדין ועצב על חברות, זרות ואמריקה שאינה קיימת עוד.

ימים קפואים

במאמר: דני לרנר.
ישראל, 90 דקות

"ימים קפואים" של דני לרנר התחיל כפרויקט הגמר שלו באוניברסיטת תל-אביב וסיים בדמותה של ענת קלוזנר

סימני השינויים של ברנו

אשר בילין, "ברנו בלונדון". הוצאת הקיבוץ המאוחד, הספרייה החדשה, 93 עמודים

לס בין עשרות שירי הדיקון שקיבצה נורית גוברין באוסף "צרייה", שעוסקים בדמותו של יוסף ברנו, לא ניתן למצוא טקסט פיזי, מדור ומוכרו, כמו חיבורו של בילין המצחנה בספרון האפרפר הזה: "ביבי" הדפוס של 'המעורר' היה שולחן, וברך השולחן גומות, סימני השינויים של ברנו, אשר נשכו בסעור עלייו רוחו...". כך כתוב בילין, מהבר את מלוטיו בזום והשליל שנוצר ונטען בין השורות, ולפתע מתפרק ונמה. לכואורה אין דבר בין סגנון הרגשי והמוקפֶר של בילין זהה הצעני, המפוכח עד פראות של ברנו. את זכרונותיו מלונרו, עת זהה בפועל הספרות העברי הוה סוחב כמעט לבדו בעולה של מערכת יצירון שלמה (החל בכתיבת הרברים, ערכיהם, הגחתם והרטבתם ועד לנשיות החבורות בשק כבד על גבו אל בית-הרוואר), כתוב בילין לאחר הריצה ידיו. כרונית מוות ירוע מראש מגלגת את דבריו מתחילה ועד סוף הטרגי, הבלתי נמנע, וכך מתחדק בילין לפילוסופיה הברנרית, ליעין המות המתמן לכל, בנקודת האפס המוחלט, ובכך

אף רוחה האמיתית, החורפית של ברנו מרחת בטקסט.

נוסף לפורטרט זה של ברנו כונסו בספר שני טקסטים קצרים העוסקים באורי ניסן גנסין: את האחד

כתב בילין ואת השני ברנו עצמו. שלושה טקסטים מופתים.

יוני דין

יוני דין הוא סטודנט לתואר ראשון בחוג לספרות כללית באוניברסיטת תל-אביב

הזה. אבל אדם חזר והוא כבר סייר אחר. אפיון
השפה מכוורת בכך. "אני פורדר" היא אמרה בעלמא
הדורשת והרבה והסביר - ממה אתה פורדר? הפחד
כללי מדי ולפיכך מחייב צב מצומצם למושאים. חזרה
היא מצב מגדר יותר - תחשוטו של אי מי שאסון,
שטיבו לא ברור עד הסוף, תלוי באופק ומתרין,
והבחלה שלו, שהוא אינו מצדיד בכלים המתאימים
להתמודדר עימיו. בהקשר השيري כראוי להוספה:
מעט מאד דובר על הקשר שבין שירה לחדרה,
אולם על פי רוכש שירה נסמכת על מבנה שהוא
חרדית במחותו; העולם תמיד מאיים על המשורר,
ומשוררים מסוימים מסובים להאמין, אפיקלו בעצם
מעשה הכתיבתיה, שהשפה היא אמצעי להתוגונן
ברבו האיזורי בו.

דבר זה ניכר בשיר. קורם רמו מנגנון השלילה על קיומה של חוויה מודחkat, עתה אנו מגלים תחכוללה לשונית נוספת. המשורר מפנה אותנו אל מלאה שאינה הולמת את התהיפות הנפש שלו. הוא אומר פחד, אך התמונה הנעוצה שהוא משורטט גומפת בולג'חרבה.

מן המפורסמות היא שחורה והחרקה באו לעולם הבוקות. לעתים האחת היא הסיבה והאחרת המושא ועתים היוצרות מתחפות: החורה מלאצת את האדם לחרהיק. החרקה פוצצת בחרהיק. מעגל שניינו חREL. הנה המשורר מסתכו ואמור משחו, מנסה לתפוס את החוז. ציוו החשך מציר לעיניו של הקורא. וכבר שב מגנונו השילילה הלשוני לאחות את הקרים - "איןך מתעוות" איןך כורע אל שורי רגיל". הפעם הוא נושא בכנסיו היודש. איןך. לפעת לשילילה ישنعمן. הד לא נותר חסרת גוף וצורה. יש לה מושא, יש איה "אתה" שעומד במרכזו של השיר, אתה שצופה החוז, רואה את הדברים ומתחלל. "אתה" סתום אמנם, שככל דכפין יכול לעוטות, אבל לפחות "אתה" שמורה על מתאר אנווי לא מפרק או מוכחש. לא יד או גרון ולא חוק קשיה שניסחו אינו יכול את האדם שעלי הוא נסוב ("שבידיות אינה פחד"). "אתה" הזה יושב וניבט בתווים, בסרק. סוף כל הקורא נתקל בפרשנות שפזרת מצב עניינים מוגדר ל"שבידיות אינה פחד"; ישיבה ושליחת מבט נינוח בחוסר הסדר ובHUDR הטעם. הנה פניו הדרבים האמיתיים שהמשורר אינו יכול לשאת בריגל, שהוא מבקש שלא להודות בהם. ורק השיר, המכאים בתוכו מבנה של הרהקות, שבירתו, גאותה של חרחה והחרקה נספתה, חלה פחתה, יכול לדצע להכיל.

7
כאורה שיר פשוט. לכאורה שיר שרוב שורותיו מיותרות. כשהකורא מגיע לסופו הוא לא מחייב מעבר לנאמר בשורות הפתיחה. גם בסוף השיר המשקנה שנוסחה בראשיתו עמדת על תלה - הולמת השיר ברגע של ברידות שאין טובול בפה. מה עוד ניתן להוסיף לאחר הקביעה רדרך ועל לד שפתיים הוא העיקר בשיר זה, אלא מה שرك בקושי רב בכוחו של המשורר להעניק לו נוכחות מילולית. שתי שורות הפתיחה כבר מוליכות את הקורא לשם: "כשבידות אינה פרפהר/ נולדת שירה". השורה הראשונה, כמו רבות ממלאה שיבואו בעקבותיה, מנוסחת בלשון שלילה. מתי בידידות כשainerה פחד? גבורה? אומץ? השיר לא מציין. הוא מעוניין להוביל אל התולדה של ההבדידות שהותלה בחידתיות - שירה. לעת עתה מגלים את המלים לעומת הקורא אמרה הוא עורך את אותן האותיות הימרא. וככל, בתנאי הכרחי לבקיעת אובייקטיבית, ככלל, שירה באשר היא שירה.

שתי תוכנות הניכרות בשורות אלה, השלילה החימרה לאובייקטיביות, מחוללות את המשך השיר; היד והגרון - לא יד וגרון מסוימים - אינם מגלים את אותן האותיות הימרא. ושלילת האותיות הללו מוצרת שירה.

במסה הקצרה "השלילה" מצין פרויד שמנגן השלילה בלשון מניה לאדם לבטא תוכן מודחך, תוכן שאין הדעת שלו סובלט, בלי להודיע כתפקידו או במשמעותו. אדם יכול לטעון, "אני פופחד מדבר". בכך הוא מעניק לפחד ביטוי בלבד שיכיר בתחולתו עלייו. וזה הצד הראשון. והשיר השלים אותו. עתה יש בכוו לפסוע הלא מזה, לצידן ציר החובי, גם אם כי רק למראית עין. ענינים עבותים בחוץ וילדים גועים במשחקם, צולחת איזה נגיעה המגיעה מבعد מסכים וים, ייחודה אינסוציאלית החוזץ בין המשורר לעולם. הציר ייחוק אינסוציאלית תיאור של עצמים כפוף. הוא נושא באחת תיאור של מצב עניינים יתוגבטו של המתובנן בו. מה נשקף מז החוזץ עננים, רקיע חoil, ילדים משחקים. כיצד נחתפסים אלה בתודעתו של המשורר? הענינים יתמודנת, הכחול נורא והילדים גועים. על תמונה של המשורר ניטל לשאת את מבטו עוכר השלוה של המשורר.

למי נהשפים היופי, השלוה ברמותם מטילות המוראה לא לאדם מפוחד. אדם מפחד אינו רואת. החשיכה מתניתה את עיניים. הוא מרכז רק במקורו של המושם.

כשבידות אין פחד

כשבדרות אינה פחד
 נולדת שירה
 כשהשר אינה רוערת
 כשהשגרון אינו מתקוף
 למחשה
 שירה
 בשעונים עכבים
 בחוץ בכחל הנורא
 ואתה שמע את הילדים
 גוועים
 במשחחים
 כמו רוח מסכנים, ים
 ואינך מתעורר
 איןך פועל אל שרכי רגלייך
 להזק
 ללופת
 כמו שטייל
 (שורה לא תפיל)
 אלא יושב ונ בט
 בתהו, פסקך –
 רק
 או

"כשבידות אינה פחד",
נתן זך, מתוך "כל החלב
והרבש". צמ"צוכב, 1982.

פילים אבודים, כלבים מתגעגעים

ובעיקר תפישה זו זואלית
יפהפייה ומודיקת בשחוור-לבן,
שעלתה באוב תל-אביב אחרה,
כזאת שלא נהוג להראות
פה בסרטים; אבודה אבל גם
מוחברת, דקדנסית אבל ייעלה,
מפתיעה וחוקה גם יחד -
בדיוק כמו הגיבורה שלו מיאו,
בדיוק כמו האופציה שהוא מציע
ל תעשייה המקומית: כן, אפשר
לישות כאן קולנוע כזה.

טריסטרם שנדי, פתפוחי ביצים

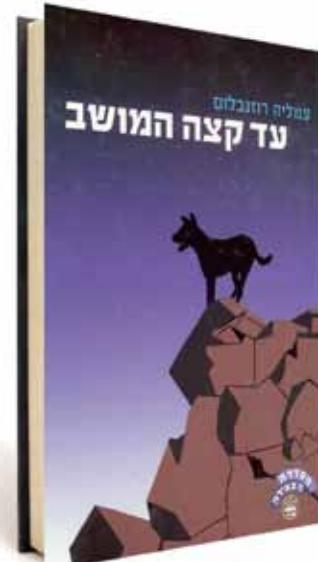
במא: מייקל ונטרבוטום.
בריטניה, 94 דקות

"טריסטרם שנדי, פתפוחי ביצים", המבוסס על ספר הפולחן של לורנס סטראן האנגלי, בן המאה ה-18, מוגדר על-ידי אחת הדמויות כ"פוסטמודרניזם עוד לפני שהומצא". הספר מעובד למסך בבלאן קרקטי שנון ומתחיק להפליא על-ידי מייקל ונטרבוטום ("נשיקת הפפר", "אוז"), שכבר הוכיח שהוא יודע להעתיק עם חומרים קלסיים בily להזיך להם. בין הספרות הספרותי והקובלני, שלמרות עקשנות יתרה איננו מצליח להתקדם אל מעבר לילדתו של טריסטרם, ובין גיחות אל מאחריו הקליעים של הפקת הסרט עצמו בכיכול, שהן חלק מהעלילה, דרועות העורות בדיחות פנימיות וצינינה ענקית אחת שבה מתרחרים שניים מהשחקנים מי מחקה טובי יותר את אל פאצ'ינו. הסרט זה, שלא הופץ כאן מכך, הוא עבר לשתיאו בדי.די, הוא הממתך הכى מוצלח של 2006.

נתלי מון שפרונט היא סטודנטית במחלקה לכתיבה וקלינולובק מוריאו-אבסקרורה

ליבי דאון, "רותם והפיל", או למה כדי למשש אוזניים". איורים: פפי מרצל. הוצאה טוביבה

עמליה רוזנבלום, "עד קצה המושב". הדפסים: שאול ש. הוצאה כתר, 120 עמודים

"עד קצה המושב" הוא ספר נוערים מרגש ורהור על פרידה וחברות; ג'וני וארתור, שני כלבי מושב, נאלצים להיפרד לאחר שנות חברות ארוכות משום שאיתור עובר להתגורר בעיר. ג'וני, גיבור הספר, מתמודד עם געגועיו ועם הקושי והרצון להתאחד עם הכלב החדש שהגיע למושב והשתכן בכיתו של ארתור. זאת, סכיב עלילה מרובת דמיונות וביניהן חתולים, חזירי בר ותנים, שכולים עוסקים בכלכלה הציגדים הלא-חשכליים. והוא הספר הראשון מנותב לטובות מוסר והשכל. וזה הספר הראשון בהזאת טובייה, הוזאה יהודית לספרי ילדים.

עד שורק

עד שורק היא סופרת ועורכת את הסדרה "ושתי" בהזאת רסלינג

קוראים מודזמין להמליץ על ספר הקרוב לכם. להמלצתה, שלא תעללה על מאה מלה, יש לצרף את שם הספר, שם ההוצאה ושם המתרגם. כמו כן יש לצרף את שם הממליץ ועיסוקו. איןנו מתחייבים להגיב על המלצות שנשלחו ולא פורסמו. המלצות יש לשולחן לכתבות hed.tarbut@gmail.com

עיניהם עצומות לרווחה

התערוכה "לא תראו" בגלריה
לאמנות אום אל-פחים מישירה
מבט אל מה שנוח לנו שלא
לראות ולא מה שנוכח ובו
בזמן נפקד משדה הראייה
הפיizi והמנטלי שלנו. אירוס
לعال משוחחת עם אוצרת
התערוכה, מורה שוב

אנחנו לא רואים את הסבל כי אנחנו לא עדים ישרים לו, אלא חווים אותו באמצעות תיווך עיתוני, ואנחנו לא רואים את הסבל משומש התרגלונו לדמיינים ולבנו גם, ואנחנו לא רואים משומש אנחנו בוורדים לא לקחת אחריות מסוימת." כרך אומרת מורה שוב, אוצרת התערוכה "לא תראו", המוצגת ביום לאחר גלריה לאמנות אום אל-פחים. "אני קוראת לתערוכה 'לא צילומים המתעדמים את המתרחש במחסומים. ככל אחת מהעבודות מצאת את התימה של נוכחותנו או נוכחותך, ובחרתי לאוסף עבודות נוספות שהתייחסו להז'ן".

על התפר שבין הקונקרטי לסימבולי נמצאת העבודה של אסתי צאל, ציירת שבחרה לכון את מצלמתה אל האקרען, אל הצל שטיפלים אנשים וגופים במחסומים בשטחים. האדרמה שם קוודרת ומתחה. אין בה סימן חיים. האצללים עליה הם צלו של TOUR אדור, נמל, אונימי, שקוע.

יצירה אחרת הנעה בין הקונקרטי לסימבולי היא עבודות הוידייאו של איתן הלר "Love Sum Game", שבה הוא נראה מושך טניס עם אמן הקול והציג ג'וז שפרינצק כשל אחד מהשנים נמצאה מעברה השני של חומרה האבדה. הלר ושפרינצק אינם רואים זה את זה, ומת מסרים בניהם תוך שהם יוצרים מטאורה מתמשכת לדרישות חסר סיכוי. המצלמה מותעת את המתרחש: את החומה המכוסה בתבוגות גרפי, את תנועת הבדור מעלה חומה, את הילדים משני צדי החומה הצופים במישק, את החילים שמגרשים אותם ממש.

עוד עבודות צילום שמקרטת את הבחירה להתעלם מנוכחות ולהתייחס אליה כאילו הייתה שקופה, לא קיימת, היא סדרת הצילומים של תמייר שר, המתעדת את הר חובל חיריה בשודרילבן אפקטימי. מי שהפליטיקה שלו מודיחה נוכחות בלתי נסבלת בסימבולי. מילוי פוליטיקה של מלחמות גובל" של מחסומים Watch, ארגון שנשותיו פוקודת את המהסומים בשטחים ומתעדות את המתרחש בהם. "בחורי לפרק העמה מילר, Manual Labor" – עכורה שחורה". מילר מותחת קווים

כעשרות אמנים התקבזו לתערוכה שאוצרת שוב, אחת הנשים הפעילות ביותר במרחב האמנויות בארץ. היא צלמת, אוצרת ומויציאה לאור, ואוצרת התערוכה באירוע האמנות הבינלאומית "ניסוי כלים", המתקיים פעמיים בשנה במרכזו ביכורי העתים בתל אביב. כמו כן היא מצלמת וכותבת מדרורים לעתונות. בשנים 1997-2002 הייתה נזילה וערכה את ה组织 האדריכלי של בית-הספר לאמנות קמרא אובייקט. בי-2003 ערכה והפיקה את "עד ראייה", סרט ותערוכה של אדם ברוך במו-זיאן תל-אביב לאמנות. ביום היא גם עורכת ומפיקה עצמאית של ספרים המשלבים טקסט ותמונה (קטלוגים של אמנים, ספרי אלבום ועוד), בין השאר להזאות כתר וכנרת.

העבודות בתערוכה "לא תראו" נעות כולם בין הקונקרטי לסימבולי. בקובט הקונקרטי נמצאת תערוכת הצילום הנורדת "מחסומים ללא גבול" של מחסומים Watch, ארגון שנשותיו פוקודת את המהסומים בשטחים ומתעדות את המתרחש בהם. "בחורי לפרק העמה מילר, Manual Labor" – עכורה שחורה". מילר מותחת קווים

"הזיקה שלי אינה פוליטית, כי אם ערכית. זכויות אדם בסיסיות הן קדומות כל ערך מוסרי אבסולוטי". מורן שובל

יפואית, שהיים בה זה לצד זה, בידידות רבה, ותיקים וצעירים, יהודים וערבים, פעילים ואמנים. כולנו אנשים בני המעדן הבינוני והנוראי".

מהי תרבות הלומודיהך, בהינתן לך תקציב וחיל בלתי מוגבלם?

"אחד החלומות הוא שזוג האמנים הגרנדיוויים, ז'אן קלוד וכריסטו, יעתפו את שכנות נגה שבאה אני היה ופועלת. בחמש השנים האחרונות שכנות נגה נאבקת על חייה: פרויקטים נדל"נים אגרסיביים ובניה ענקית לוחצים את השכונה מכל עבריה. אבל אנחנו, תושבי נגה, תווים לעצמנו את הגדרתו כ'מקרים'. היתי רוצה שזוג האמנים שעתפו לבניינים חשובים בעולם, עתפו גשרים, הופים, גדרות וחוות בבד לבן, איים בים בבד ורו, מתחו וילון כתום מעלה עמוק, ציפו שבילים בבד צהוב והעמידו 7,500 שערן בד כתום מתנפף בסנטורל פארק – יעתפו את השכונה שלנו, כמו להגשים אותה שי למונפים וללחיפורים ולאילן הנדל"ן שמתכווננים להחריב אותה. יעתפו אותה כי היא שירד אחרון בעיר של פרויקטים נדל"ניים. יעתפו אותה כי היא בועה ואיל של חייםthon ורוח טובה, ואין לנו כללה יותר".

"לא תראו", הגדירה לאמנות אום אל-פחם.
אוצרת: מורן שובל.

פתחה: שבת, 24.2.07, למשך חודש וחצי

משתפים: אסתי צאל, איתן הלה, נעמה מילר, תמייר שר, פרידabo-שקרה, אסנת קרנסקי, אוריאל שחבי, נעמה יוריה, אסף עברון, אנסחה אשקר, עדי קפלן ושות' כרמל, דינה שחם וחנה פרוח, ג'ק פאבר, מרב שין-בן-אלון, נסرين ابو-בכר, יואב בן-דוב, דורארא בכרי ורומי סעדי

קזרים וקצבים, מעין ברקודים, בעיפרון אפור על גיליאון ניר לבן גדול. פועלות הצирו שלה רפטטיבית, מהוחרית, קבואה, לא פשנית, קיומית, מעין סיסמוגרפ הקורא ומסמן את צורת החיים וההתנהלות של אדם במרקח.

"הعبורות נערכות במיחזור למחרב שבו הן מוצגות", מספרת שובל, שלמדה צילום במכילה לאמניות ויצוא חיפה ובעלת תואר ראשון בספרות וفلוסופיה. "אני מנשה לשחרור את תנועת הצופה במרחוב, את הפנורמה של המבט שלו ואט התתנהלות שלו בחלל, ועל-פי זה, בין השאר, אני בוחרת את העבודות ומיציבת אותן. זו עם ראשונה שאנו אוצרת תרוכה לגדרה כאומ אל-פחם, ואני לומדת את החלל שלה".

האם אמנות ממשותית בישראל הייתה להיות בעלת זיקה מובהקת למחרב הלאומי והפוליטי?

"לא רק. כדי שאמנות תהייה ממשותית היא חייבת להיות מעולה. יש יופי שהוא פשוט יופי והוא מעולה. ויש אמנות קונספטואלית אינטלקטואלית וمبرיקה. הזיקה שלי אינה פוליטית, כי אם ערכית. זכויות אדם בסיסיות הן קדומות כל ערך מוסרי אבסולוטי".

כל אמנות שיאננה בזו היא בהכרח אסתטיסטית?
לא. היא יכולה להיות גם אונתנית. כלומר קשורה למקום, לאנשיו, לחומריו".

שוב אכן מורה לעסוק באמנות המתקימת במרחב הציורי. אחד הפרויקטים המרכזיים שלה הוא חלון האמנות נגה היי-קרה, שהיא המקימה והאוצרת שלו מאז מרץ 2004, וגם מייסדי ועורכי עיתון הנושא אותו שם. "חלון האמנות 'נגה היי-קרה', שפועל בשכונות נגה ביפו, הציג כבר למעלה מ-27 תערוכות, והוא מתנהל במרחב הציבורי", מספרת שובל. "הוא מציג 24 שבועות ביום מהפתוח בפני כל>User. הוא שואב את חומריו מהמרחב שבו הוא מתנהל – שכונה

"וְהִנֵּה יְשׁ לֹ השְׁפָעָה חִינּוֹכִית בָּעַלְתָּ עֲזַמָּה שְׁכֹזוֹ"

התהנכותם במסגרות אלה. מן העדריות הללו בניתי מאגר ממוחשב שכל אלף סיורים. הסיפורים הללו נותרו תמורה רחבה של חווית הלמידה של החברה הישראלית. למרות אני סוציאולוג כמוותי, נשכתי בקסמן הספרותי של החווית הללו וניגשתי לחקור אותן בכלים איכוטניים".

הופתעת מהמציאות?

"הופתעת ממנה מכמה דברים. ראשית, מספר חוות המפתח החוויות שבוגרים נושאים עימם מבית-הספר התיכון. רוב החוויות הטובות באוט מבית-הספר התיכון. אנחנו רגילים לחשוב על התיכון בעל 'בית-חרושת לצינונים', והנה יש לו השפעה חינוכית בעלת עצמה שכזו. עם זאת, חוות המפתח מבית-הספר נובעות ורואין מחריגות מהדרושים הביתי-ספריים הרגילים של ההוראה והלמידה. וזה קשור להפתעה השנייה שלן: חוות המפתח קשורות ברוכן במילר האנושי, ברמות של מורה וירטואו; מורה השולט במינומיות הההוראה, בידע רחב, עם זאת, וביעיקר, יודע להתיחס לכל אדם באופן אונשי, יחס בוכראי אני של אדם לאדם. היסוד הזה קשור להפתעה השלישית: ברוב המצבים שהולידו חוות מפתח נעדר הייסוד של סמכויות: היה בהן משחו שוווני, חברי. אני חשב שזה משחו מאד ישראלי, משחו אני מוצא בארכות אחרות. וההפתעה הרביעית הייתה ארוך כל-כך, יוצר נקודת מפנה או מפג' גדול, כפי שכנייתית זאת".

"יש מסודות הנזירות שבוחן חוות המפתח נפוצות יותר? כן". מסגורות של הזרנות שנייה, כמו מכינות קדם-אוניברסיטאיות, הפולטות באוניברסיטאות ובמכינות. כמו שמספר בחור אחד על מכללת תל-חי, מכונאי שכמעט יותר על לימודים: 'שם פתחו לי דלת וסחבו אותי פנימה'. הוא כבר סיים לימודים לתואר ראשון וממש את עצמו באופן אחר. וכמובן הנטיות לפולין. שם, במנחות המות, מתרחשות חוות תיאולוגיות ממש; ולאו ורואין בגלל שידי המהנות, אלא בגלל איזה דבר שהuder שמלווה את הקבוצה מסטר. זה עשוי להיות דבר נאלי למד', משחו כמו 'אל تستכלו אחרה, تستכלו קרים', אל העtid', אך ככל זאת - על

"מחוזיות מפתח לנקיות" מפנה: על עוצמת השפעה החינוכית", גדי אייר, הוצאה ספרית-פועלים, "מחוזיות על חינוך", 2006

ספרו של גדי אייר, "מחוזיות מפתח לנקיות מפנה: על עוצמת השפעה החינוכית", בוחן את טבען של "חוויות מפתח" ואת הגורמים להן במערכת החינוך ובמערכות אחרות - במשפחה, בתנועות נוער, בצבא ובאוניברסיטה. חוות מפתח היא חוות בעלת עצמה רבה המחוללת מפנה ממשותי בחיהם של אנשים. היא מתרחשת בזמן קצר, וגורמת לבני-אדם לחשב מחדש על חייהם, על יכולותיהם ויעדריהם, ואפיו לאם' זהות חדש. ספרו של גדי אייר מסכם מחקר של אלף חוות שרווח לחוקרם על-ידי בוגרי בית-ספר, מנתה אונן ופירק מהגנותה תוכנות חינוכיות חשובות. לטענת אייר, בית-הספר יוצר חוות מפתח באופן מקרי ולא מתוכנן. בית-ספר המבקש להשפיע על חוות של תלמידיו באורח ממשמעותי, הוא אומר, צריך לספק תנאים לחוויות מפתח חיוביות באורח מתוכנן ושיטתי. איך הגיע לחקיר הנושא זה דוקא?"

"אחד הקורסים שאני מלמד באוניברסיטה העברית עוסק בשיטות מחקר. אני מלמד את גוניאה זהה תוך כדי עשיית מחקר. ביקשתי מהסטודנטים להציגו נושא. עליה רענון לחקר את החויה הלימודית, כלומר חוות טבות ורעות שבוגרי מוסדות חינוכיות שונות נושאים עימם. הסטודנטים חקרו תחילת חוות של תלמידות הם ריאינו בוגרי בית-ספר ריבים והוצפו בחוויות של התעללות גופנית ונפשית. לאחר שעינתי בעדריות הללו חשבתי שהabit מפתח של תלמידות אין מעניינות ממש שהן אחידות, ומשמעותם לא ניתן להפיק מיהן כיוונים לחינוך ראוי. לכן ביקשתי מהסטודנטים לחקור חוות מפתח חיוביות. וכך, כיתה אחר כיתה, במשר חמש שנים, חילצה מבוגרי מוסדות חינוך שנות חוות טובות מימי

צילום: רפי קוץ

"בבית-ספר כזה יש אוטונומיה רבה למורים, שכן בהוראהבעלrat העצמה המורה מהבר בין הפעולות ההוראיות שלו לבין אישיותו. בבית-ספר כזה אין מבחנים סגורים, אלא הערכה חלופית בלבד, הנוגנת לתלמידים משוב שמקדם אותם. בית-ספר כזה מותיר מרחב גדול ליוזמה של תלמידים. וכך, יש בו הרכה פעילויות לאפורמליות בגן-טיולים, הפקות של מורים ותלמידים ועוד. וכן, הלמידה מכוננת לפרוקטים שהتلמידים מציגים בתערוכה מסכמת. ועוד: התוכנין של תוכנית הלימודים אולי מונחתים על ידי משרד החינוך, אך למורים יש חופש לשחק איתם, לפреш וללמוד אותם כרצונם".

لبארה הספר שלך מוחק את בית-הספר המציג, שכן הוא מראה לאילו חוות טבות הוא גורם, אך למעשה הוא מחליש אותו, שכן עולח ממנו חוותות באלה הן תוצריהם של "תאונות", של אירועים "לא בית-ספריים". בית-ספר שלך, מכל מקום, שונה מאור מבית-הספר של משרד החינוך.

רקע ההכנה והמקום – זה עשוה רושם עצום".

מה יש למחקר שלך להוסיף לתיאוריות של מידה? "התיאוריות השליות של מידה פוסחות על שני גורמי למידה מכרים: המידר הרגשי והמידר הזהותי. התרגשות אינה מפיעעה ללמידה, אלא יוצרת הזרנות לתהליכי קוגניטיבי משמעותי. וכן, בלמידה חוותית יש מרכיב חזק של כינון הווה. מבונן מסוים, בלמידה חוותית כזו אנשים יוצרים את עצם מהדרש".

האם חוותות באלה ניתנת ללבון?

"המחקר של מראה בפירוש שכן. בהתחווות של חוותות מפתח יש דפוסים החוחרים על עצם. למשל, הוראה רלבנטית, כזו שמקربת את הנושאים הנלמדים לעולם של ילדים. או פעילות הוראית שחולכת לקראת שיא ויוצרת מתח לקראתו – למשל הצגת פרויקטים לקהל תלמידים והורים. גם יצירת מצב תחרותי מכינה את הקרקע לחווות מפתח".

צייר בית-ספר המבוסס על תוכניות הנובעות מהמחקר שלך.

תרבות בידור ופנאי

חוג אמנויות

המושג: אמנויות במאה העשרים – מהדאדא והסוריאליזם לעבר היציר המופשט.

מזכה: חנה ארבל, ביום ב', 19:00-21:30, בבית הסטודיות המורים, רח' בן-סרוק 8, תל-אביב.

סדרה ב':

- רנה מגירות: סוריאליזם פיגורטיבי.
סלבדור דאלי: עולם הפנטזיה והחלום.
אודוארד מונק: טימבוליזם ואקספרסיוניזם.
אמנים ישראליים מתאים את רושלים.
קבצת הפרש-כחול: אסיליו קנדינסקי ורנץ מארק.
השתתפות בסדרה זו מזכה ב-15 שעות צבירה למכלול השתלמויות (לאן ציון). המחיר: 150 שקל לשדרה זו, או 35 שקל לכל הרצה. הרשמה: עברית וינריב.

חוג קולנוע איכתי

בכלפגש סרט + הרצאה מפי נשים דיזון, ביום א', 00:17:30-19:30, בקולנוע לב 1, לב דיזנגוף, תל-אביב.

סדרה ב':

- "బבל", ביום: אלחנןדו אינאייסון, ארה'ב, 2006.
המכלה, ביום: סטיבן שרר, אנגליה.
זמן, ביום: קים קי דוק, קוריאה, 2006.
גיה, ביום: מילוש פורמן, ארה'ב, 2006.
העירヅhab, ביום: זיאנג' ימו, סין/הונגקונג, 2006.

השתתפות בסדרה זו מזכה ב-15 שעות צבירה למכלול השתלמויות (לאן ציון).
המחיר: 150 שקל לשדרה זו, או 35 שקל לכל הרצה. חינה: 8 שקל לשולש שעות בחניון התהנתן. הרשמה: עברית וינריב.

חוג מדיקה

המושג: הסונטה, הסימפונייה והמודזיקה הקאמרית בתקופה הקלאית.

מזכה: סמדר כרמי-גיברמן, ביום ד', 18:30-21:00, בית הסטודיות המורים, רח' בן-סרוק 8, תל-אביב.

21.2.07 בטහובן: רבייעות כל' הקשת.

21.3.07 בטහובן: הסימפוניות מס' 3, 6, 7 ו-9.

9.5.07 שופרט: הסונטה, והסימפוניות מס' 5 ו-8.
30.5.07 שופרט: המוזיקה הקאמרית.

יתכנו שניים בתוכנית.
המחיר: 35 שן לכל הרצה. הרשמה: עברית וינריב.

האופרה הישראלית

מינוי של הרגע האחרון לעונת 7/2006 במחור בלבדי לחבריו הסטודיות המורים.

בחירה 3 אופרות מותך: 4

1. "סיפורי הופמן" מאט אופנברג, פברואר/מרץ 2007.
2. "אריאדנה בנקסוס" מאט ריכרד שטרואס, אפריל 2007.
3. "כר עשות כל'" מאט מיצרט, מאיו/יוני 2007.
4. "הטריטיקון" מאט פוצ'יני, יוני/יולי 2007.

המחברים המוזלים לחברי הסטודיות המורים:

- ימים א'-ז': רמות המחר: א' - 840 שקל, ב' - 735 שקל,
ג' - 555 ש' - 435 שקל, ה' - 315 שקל.
בomez'ש: רמות המחר: א' - 885 שקל, ב' - 780 שקל,
ג' - 600 שקל, ד' - 480 שקל, ה' - 360 שקל.
לרכישת מני ולפרטים נוספים נא לפנות למחלקה המנויים:
טל' 77-6927777, פקס' 03-6927733.

מתאמת: עברית וינריב
טל' 911/971-03, ביום ב', ד', 15:00-8:00

"נכון על שני הדברים. אני גם מדבר בשפה בית-הספר, שכן מתוך המחקר זהה עולה שיש לו השפעה חינוכית גדרולה וחביבת בהרבה ממה שמקובל לחשוב, אך אני גם מבקר אותו, שכן כדי ליצור הוויות רבות ועמוקות יותר יש לשנות את בית-הספר".

חוויות מפתח עוללות להיות גם שליליות, למשל לה比亚 עיריות להשיפות גזעניות. בלומר יצירתי הוויות מפתח אינה כל הספרור, צריך לדאוג לכך שהיה לה מטען ערבי ראיו.

" החוויות שאני מדבר עליהם הן שונות באופן עקרוני מחוויות שרגמות עליהם, וזאת ממש שלא ניתן להבטיח אותן. בחינוך לגזענות יש מניפולציות שמבתייחסות השקפה גזענית בסוף התהליך. לעומת זאת, חוות מפתח ההן בלתי צפויות; אנשים החיים אותו מצב באופנים שונים, לעיתים הפוכים".

ازיה מרביב באישיותו של המורה נראה לך מבריע?

ביצירת חוות מפתח?
היכולת של מורים לחיות, למשם, את הפילוסופיה שלהם. למשל מורה לג'רו או לкратה שמעביר תוך כדי האימון את השקפת העולם שלו, שהאמנות הלחימה הו נועדה להגנה, שהפעלת הכוח נועדה לטרמה טובה. או רב שהוא מופת כי של השקפת עולם. או מפקד בצבא... אחד הספררים המובאים בספר הוא של אדם שהוא כיום מפקד בכיר מאוד בצבא. הוא מספן שבחיותו חיל פשוט הוא השתתף בסירורים ורגלים במלחמות פליטים בעזה. באותו הספרים האלה חיל בעט בתרגולות. מפקד הסיוור עצם את כל הפעולות ונוסף בו. זו היהת חוות המפתח בשביילו, שעיצבה אותו כמפקד רגיש לسانל של אחרים".

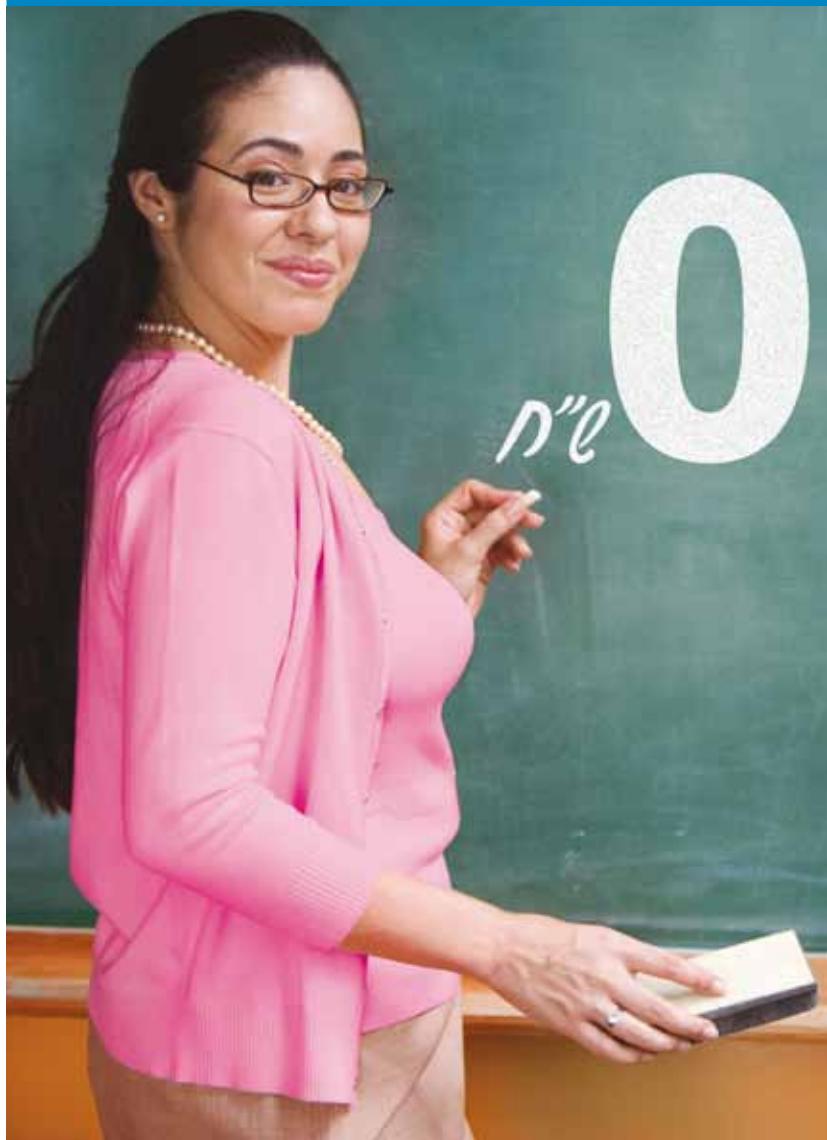
האם לך חוות מפתח שהו נקודות מפתח בחყיד? "כן, לפחות שתיים. כתלמיד בגיל הנערים השתתפתי בקבוצת ספרות שעסקה בריצות לטווחים ארכומים. המאמן יצר בנו ציפיות בלתי מציאותיות. הוא אמר שהוא מכין אותנו לאולימפיאדה במונטראול. החטי שיש פער בין מה שהוא עשה ובין מה שהוא אומר. פרשטי מהקובזה והקמתי את 'האגודה לפיתוח הריצה בישראל'. זה הביא אותי להוויה משמעותית אחרת. מתוך העיסוק שלי בספרות, כולל בתיאוריה שלו, היה ברור שאני הולך ללמידה המכון וינגגייט. כחיל בשירות סדרי הובשתי לפרק זמן בהרי הרים. הסתובבתי באוניברסיטה העברית ונמצתתי הצופים. השעקבתי נסעה ברכבת מלהובשת ומושקעת לזוג לסתציאלוגיה, על רקע הענין הקודם שלו במורים החברתיים של הספרט. נשמתתי לקורס של תמדר רפפורט, שעסוק בתופעת הנערים. היא הייתה מורה נלהבת ומושקעת בכל סטודנט. לאחר השיעור הראשון היא שלהה אותנו לספריה לקרוא מאמר מחקרי בנושא. קראתוי וחתבי הספריה לקרוא מאמר מחקרי בנושא. קראתוי וחתבי שאני יכול לכתוב מהקר טוב יותר. זה, Mao אני שם, בחוג לסתציאולוגיה של האוניברסיטה העברית".

תיקון

צילה תנא היא פסיכולוגית חינוכית בכירה ולא פסיכולוגית קלינית, כפי שנכתב בטעות ("רבני בית-ספר", דצמבר 2006, עמ' 19)

ממשו את זכויותכם! רק בבנק מסד זכויות יתר למורים מצטרפים וחוסכים עד 1,700* ש"ח בשנה

מהיום, מורים, עובדי
המגזר החינוכי יהנו
מסלולי عملות ע"ש
במחירים שאין לאחרים:

מסלול "מורים"*

לחודש על عملות
עו"ש במקום 10 ש"ח

0 ש"ח

מסלול "מורים חופשי"*

לחודש על פעולות
בע"ש ללא הגבלה

10 ש"ח

לפרטים נוספים ולרשימת הסניפים המלאה, ניתן לפנות לאתר האינטרנט של הבנק

*מסד בטלפון 2448
1-700-707-422
www.bankmassad.co.il

הבנק רשאי להפסיק או לשנות את תנאי המסלולים בכל עת
פרטיהם מלאים על זכויותכם בסניפי הבנק

בנק מסד
מקבוצת בנק הפועלים
לכבודם 6/2006-2007